

IKSAD PUBLICATIONS - 2020©

TARAS SHEVCHENKO 5th INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

Abstract Book

Editors:
Olga Krivenko
Zhanuzak ALIMGEREY

ISBN -978-605-7811-81-3

CONGRESS'S IDENTIFICATION**CONGRESS NAME**

**TARAS SHEVCHENKO
5th INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES**

DATE AND PLACE

May 8-10, 2020
Kiev, UKRAINE

ORGANIZING ORGANIZATION

IKSAD - Institute of Economic Development and Social Research

Head of Organizing Committee

Prof. Dr. Latigina NATALYA

COORDINATOR

Zhanuzak ALİMGEREY

INTERNATIONAL PARTICIPANTS

Turkey - 54
Azerbaijan – 22
Ukraine - 6
Kazakhstan - 3
Iran - 21
Georgia – 6
Uzbekistan - 1

NUMBER OF ACCEPTED PAPERS

113

NUMBER OF REJECTED PAPERS

19

EVALUATION PROCESS

All applications have undergone a double-blind peer review process

CONGRESS LANGUAGES

Turkish and all dialects, English, Russian, Georgian

PRESENTATION

Oral presentation

Institute Of Economic Development and Social Researches Publications®

(The Licence Number of Publisher: 2014/31220)

TURKEY

TR: +90 342 606 06 75

E-posta: kongreiksad@gmail.com

www.iksad.org.tr www.iksadkongre.org

All rights of this book belong to İKSAD. It may not be copied or reproduced without permission. Legal and ethical responsibility of the works in the book belongs to the authors.

İksad Publications - 2020©

Release date:

ISBN – 978-605-7811-81-3

SCIENTIFIC COMMITTEE

Dr. Türkay N. TOK
İzmir Democracy University

Dr. İryna DRYGA
Ukrainian National Academy of Sciences

Dr. Alma T. AKAJANOVA
Abai Kazakh National University

Dr. Alla A. TIMOFEVA
Vladivostok State Economy University

Dr. Anatoliy LOGINOV
Ukraine Shevchenko Lugan National University

Dr. Botagul TURGUNBAEVA
Kazakh State Women's Teacher Training University

Dr. İhsan ÇAPCIOĞLU
Ankara University

Dr. Hajar Huseynova EMİN
Azerbaycan Devlet Pedagoji University

Dr. Elena Belik VENIAMINOVNA
Vladivostok State Economy University

Dr. George RUDIC
Montreal Pedagogie Moderne Institute

Dr. Hanife Nalan GENÇ
Ondokuz Mayıs University

Dr. Hiroshi NAKAHARA
Sapparo City University

Dr. Nuray Pamuk ÖZTÜRK
Karamanoğlu Mehmetbey University

Dr. Jun NAGAYASU
Tohoku University

Dr. Kemale Tahsin KARİMOVA
Ağrı İbrahim Çeçen University

Dr. Latkin A. PAVLOVIC
Vladivostok State Economy University

Dr. Oylum DİKMEN GÜLERYÜZ
İzmir Ekonomi University

Dr. Masaya SAITO
Sapparo City University

Dr. Merina B. VLADIMIROVNA
Vladivostok State Economy University

Dr. Mustafa GULEC
Ankara University

Dr. Sevtap GÜNAY KÖPRÜLÜ
Nevşehir University

Dr. Nadezhda KHAN
E.A. Buketov Karaganda State University

Dr. Necati DEMIR
Gazi University

Dr. Nobuaki TAKEDA
Sapparo City University

Dr. Sevcen YILDIZ
Akdeniz University

Dr. Sara MAZHITAYEVA
E.A. Buketov Karaganda State University

Dr. Takashi HASUNI
Sapparo City University

Dr. Tsendiin BATTULGA
Mongolia State University

Dr. Wakako SADAHIRO
Sapparo City University

Dr. Vlademir VISLIVYI
Ukraine National Technical University

Dr. Yang ZITONG
Wuhan University

Dr. Yoshio KANAZAKI
Tohoku University

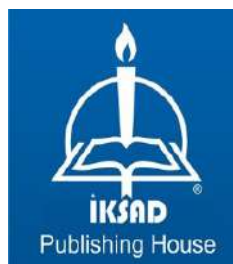
Dr. Zongxian FENG
Xi'an Jiatong University

TARAS SHEVCHENKO 5th INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES
May 8 -10, 2020 Kiev, Ukraine

TARAS SHEVCHENKO
5th INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES

PROGRAM

May 8 - 10, 2020
Kiev, Ukraine

CONGRESS PROGRAM

Online (with ZOOM Conference) Presentation Link

<https://us02web.zoom.us/j/7290644418?pwd=OVl2UEdFM0hlTWJzVkpmbUdVMzFJZz09>

Meeting ID: 729 064 4418
Password: 252525

IMPORTANT, PLEASE READ CAREFULLY

To be able to attend a meeting online, login via <https://zoom.us/join> site, enter ID “Meeting ID or Personal Link Name” and solidify the session.

The Zoom application is free and no need to create an account.

The Zoom application can be used without registration.

The application works on tablets, phones and PCs.

The participant must be connected to the session 5 minutes before the presentation time.

All congress participants can connect live and listen to all sessions.

Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.

Points to Take into Consideration - TECHNICAL INFORMATION

Make sure your computer has a microphone and is working.

You should be able to use screen sharing feature in Zoom.

Attendance certificates will be sent to you as pdf at the end of the congress.

Requests such as change of place and time will not be taken into consideration in the congress program.
If you think there are any deficiencies / spelling mistakes in the program, please inform by e-mail until 6 May 2020 (17:00) at the latest.

TARAS SHEVCHENKO 5th INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES
May 8 -10, 2020 Kiev, Ukraine

(All speakers required to be connected to the session 5 min before the session starts)

Moderator is responsible for ensuring the smooth running of the presentation, managing the group discussion and dynamics.

Önemli, Dikkatle Okuyunuz Lütfen

- Kongremizde Yazım Kurallarına uygun gönderilmiş ve Bilim Kurulundan geçen bildiriler için online (video konferans sistemi üzerinden) sunum imkanı sağlanmıştır.
- Online sunum yapabilmek için <https://zoom.us/join> sitesi üzerinden giriş yaparak “Meeting ID or Personal Link Name” yerine ID numarasını girerek oturuma katılabilirsiniz.
- Zoom uygulaması ücretsizdir ve hesap oluşturmaya gerek yoktur.
- Zoom uygulaması kaydolmadan kullanılabilir.
- Uygulama tablet, telefon ve PC’lerde çalışıyor.
- Her oturumdaki sunucular, sunum saatinden 5 dk öncesinde oturuma bağlanmış olmaları gerekmektedir.
- Tüm kongre katılımcıları canlı bağlanarak tüm oturumları dinleyebilir.
- Moderatör – oturumdaki sunum ve bilimsel tartışma (soru-cevap) kısmından sorumludur.

Dikkat Edilmesi Gerekenler TEKNİK BİLGİLER

- Bilgisayarınızda mikrofon olduğuna ve çalıştığına emin olun.
- Zoom'da ekran paylaşma özelliğine kullanabilmelisiniz.
- Kabul edilen bildiri sahiplerinin mail adreslerine Zoom uygulamasında oluşturduğumuz oturuma ait ID numarası gönderilecektir.
- Katılım belgeleri kongre sonunda tarafınıza pdf olarak gönderilecektir
- Kongre programında yer ve saat değişikliği gibi talepler dikkate alınmayacaktır

TARAS SHEVCHENKO 5th INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES
May 8 -10, 2020 Kiev, Ukraine

08.05.2020 CUMA/FRIDAY/ 10⁰⁰-12⁰⁰

Salon-1 Oturum-1	Moderatör: Dr. Öğr. Üyesi Mutlu Yoruldu
Prof. Dr. Edip Örucü İtir Hasırcı	ÖRGÜTSEL SİNİZMİN SANAL KAYTARMA ÜZERİNDEKİ ETKİSİNDE ÇALIŞANLARIN YAŞ DÜZEYLERİNİN HIZLANDIRICI ETKİSİ: BİR KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSÜ ÖRNEĞİ
Dr. Öğr. Üyesi Mücahit AYDIN	SEÇİLMİŞ OECD ÜLKELERİNDE EKONOMİK POLİTİKA BELİRSİZLİĞİ İLE TURİZM ARASINDAKİ İLİŞKİ: ZAMAN VE FREKANS BOYUTLU ANALİZLERDEN KANITLAR
Assist. Prof. Dr. Hasan BARDAKÇI	YURTDIŞINA AÇILMAYI DÜŞÜNEN TÜRK İNŞAAT FİRMALARI İÇİN ULUSLARARASI PAZARLAMA STRATEJİLERİNİN İNCELENMESİ
Dr. Öğr. Üyesi M. Esra ATUKALP	FİNANSAL PERFORMANS DEĞERLENDİRME KRİTERLERİNİN AĞIRLIKLARININ HESAPLANMASINDA CRİTİC VE ENTROPİ YÖNTEMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: MEVDUAT BANKALARI ÜZERİNE BİR İNCELEME
Arş. Gör. Osman Kağan ERGÜR	VERGİ İDARESİNİN DENETİM VE BİLGİ EDİNME YOLLARI
Dr. Öğr. Üyesi Mutlu Yoruldu	VERGİ UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMÜNDE VERGİ MAHKEMELERİNİN ROLÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ
Dr. Öğr. Üyesi Arzu Meriç	HİLE ÖNLEME ARACI OLARAK WHISTLEBLOWING VE KAYSERİ İLİNDE FAALİYET GÖSTEREN BAĞIMLI SMMM'LERİN WHISTLEBLOWING ALGISI
Dr. Hande Kılıç Satıcı Asist. Prof. Dr. Selma Öner Asist. Prof. Dr. Hakan Öner	The Effects of the OVX Index on Developing Countries Foreign Exchange Rates
Dr. Öğr. Üyesi Öznur ARSLAN	BULUT MUHASEBE UYGULAMALARININ İŞLETMELER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

08.05.2020 CUMA/FRIDAY/ 12³⁰-14³⁰

Salon-1 Oturum-2	Moderatör: Dr. Öğr. Üye. Neşe BÖRÜ
Prof. Dr. Figen Akça Doç. Dr. Sezgin DEMİR Uzm. Hacer DENİZ Arş. Gör. Mustafa Özkan	ERGENLİK DÖNEMİNDE İKİ ÖNEMLİ PROBLEM: OKUL TÜKENMİŞLİĞİ VE ÖZ-KAVRAMI
DR. ÖĞR. ÜYESİ ERKAN DİKİCİ	ALİYA İZZETBEGOVİÇ'İN AİLE VE EVLİLİK KURUMLARINA BAKIŞI
Dr. Öğr. Üye. Neşe BÖRÜ	BAUMAN'A GÖRE POSTMODERNİZM, EĞİTİM VE SİYASET
Doç.Dr. Ragıp TARANÇ Öğr.Gör. Melih TOMAK	SİNEMADA GÖSTERGEBİLİMSEL ANALİZ ÜZERİNE MÜZİKAL FİLM ÖRNEKLERİ: TOMMY (1975) ve ROCKETMAN (2019) FİMLERİ
Araş. Gör. Dr. Cansu ÇELEBİ EROL	TÜRKİYE ÇAĞDAŞ SANATINDA KENTSEL DÖNÜŞÜM GÖSTERGELERİ, FERHAT ÖZGÜR ÖRNEĞİ
Olga Krivenko	ASSESSMENT OF SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL IMPACTS OF HIGH-RISE BUILDINGS
Dr. Öğr. Üyesi Serhat KOCA	TÜRK SİNEMASINDA ÜRÜN YERLEŞTİRME ÜZERİNE BİR ALIMLAMA ÇALIŞMASI
Assist. Prof. Dr. İhsan Aytekin	Does meaning in life culture-specific? The role of masculinity and femininity

TARAS SHEVCHENKO 5th INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES**May 8 -10, 2020 Kiev, Ukraine****08.05.2020 CUMA/ FRIDAY/ 15⁰⁰-17⁰⁰**

Salon-1 Oturum-4	Moderatör: Dr. Öğr. Üyesi Nisa Gökden KAYA
Dr. Öğr. Üyesi Nisa Gökden KAYA	PANDEMİ DÖNEMİNDE ÖZEL EĞİTİM GEREKSİNİMİ OLAN ENGELLİ ÖĞRENCİLER VE UZAKTAN EĞİTİM
Prof. Dr. Akça Figen Arş. Gör. Özkan Mustafa Arş. Gör. Arslan Saffet	ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÇOK KÜLTÜRLÜ EĞİTİME YÖNELİK ALGILARI İLE BİREYSEL YENİLİKÇİLİK DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ
Prof. Dr. Füsün Gülderen Alacapınar Hatice Uysal	Meta-analysis Work on the Effectiveness of Creative Drama Method on Achievement, Attitude and Retention Scores of Students in Primary and Secondary School Mathematics Course
Prof. Dr. Füsün Gülderen Alacapınar	Values of University Students Concerning Democracy
Öğr. Gör. Dr. Tuba KAPLAN	BARAKLARDA BİR EKMEK TÜRÜ: SALLAMA
SÜBHİ EROL	TÜRKİYE’DE ÖZEL GÜVENLİK EĞİTİMİ VE ÖZEL GÜVENLİK SİSTEMİ ÜZERİNE BİR İNCELEME
Ferhat ASLAN Prof. Dr. Uğur BÜYÜK	GEOGEBRA UYGULAMALARININ FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ ATIŞLAR KONUSUNDAKİ KAVRAM YANILGILARINA ETKİSİ
Prof. Dr. Mehmet KOŞTUMOĞLU Doç. Dr. Ragıp TARANÇ Öğr. Gör. Melih TOMAK	FOTOĞRAF SANATININ TEKNOLOJİK GELİŞMELERLE KAZANDIĞI YENİ BAKIŞ AÇILARI
Dr. Taner YILMAZ	SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN LİDERLİK ÖZELLİKLERİNİN BELİRLENMESİ

08.05.2020 CUMA/FRIDAY/ 17³⁰-19³⁰

Salon-1 Oturum-3	Moderatör: Doç. Dr. Mehmet ALPTEKİN
PROF. DR. VAS’KİV MYKOLA	Turkey and Turkish Culture reception in Ukrainian Literature in the 1920 th and 1930 th of the XX century
FARUK GÜN	TOPLUMSAL CİNSİYET AÇISINDAN DEDE KORKUT HİKÂYELERİ
RANA ERDOĞAN	DANTE’S DE VULGARI ELOQUENTIA: THE CONNECTION BETWEEN THE USE OF VERNACULAR AND THE NOTION OF NATION
DOÇ. DR. MEHMET ALPTEKİN	KİLİS MASALLARINDA GEÇİŞ DÖNEMİ (DOĞUM-EVLİLİK-ÖLÜM) UYGULAMALARI HAKKINDA TESPİTLER
ÖĞR. GÖR. DR. MUHAMMET ATASEVER	MENÂKİB-I DİVÂN-I HİKMET
ARŞ. GÖR. DR. BİLGE KARGA GÖLLÜ	ŞAİR NİGÂR HANIM’IN HÂTİRÂT İSİMLİ DEFTERİNDEKİ ŞİİRLER
SABA NAMAZOVA	AHMED JAFAROGLU’S PUBLICISTICS
PHD. DR. GÜNEL MAMADOVA	EĞİTİMDE NİTELİK KAVRAMI
PROF. DR. NƏCƏFOVA MƏRZİYYƏ	ÇOCUKLARIN TERBİYESİNDE EDEBİYYATIN ÖNÜMİ

TARAS SHEVCHENKO 5th INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES**May 8 -10, 2020 Kiev, Ukraine****10.05.2020 PAZAR /SUNDAY/ 10⁰⁰-12⁰⁰**

Salon-1 Oturum-5	Moderatör: PROF. DR. MAHİRƏ HÜSEYNOVA
PROF. DR. MAHİRƏ HÜSEYNOVA	-MA, -MƏ İNKARLIQ GÖSTƏRİCİSİNİN TÜRKCƏLƏRİN ƏDƏBİ DİLLƏRİNƏ VƏ DİALEKTLƏRİNƏ UYGUNLAŞMA FONOVARİANTLARI
DR. ÖĞR. ÜYESİ VESİLE ŞEMŞEK	RUS TARİHÇİSİ O.G. BOLŞAKOV'UN HZ. MUHAMMED VE İSLAM HAKKINDA GÖRÜŞLERİ
ASSOC. PROF. DR. BYKOVA OLHA	Ukrainian-Turkish interstate relations in the 1919-1920's (based on the book of memoirs «In Tsargorod» by O. Lototskyi)
DR. ÖĞR. ÜYESİ MESUT AVCI	EBÜ'L-FAZL EL-ABBÂS B. ABDİLMUTTALİB VE MEKKE'DEKİ ÖZEL GÖREVİ
DR. ÖĞR. ÜYESİ RECEP ERTUĞAY	HZ. PEYGAMBER'İN HADİSLERİNDE TEDAVİ VE KARANTİNA
ÖĞR. GÖR. SÖZER AKYILDIRIM	MİLLET-İ SADIKA OLAN ERMENİLERİN TÜRK TOPRAKLARINDAKİ İSYANLARI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA
DOÇ. DR. YUNUS EMRE TANSÜ ZÜLEYHA ŞAHAN	ATİLLA
МАЛАХАТ БАБАЕВА	ФОЛЬКЛОРНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ АХМАДА ДЖАФАРОВЛҮ
DOÇ. DR. YUNUS EMRE TANSÜ SEMRA ÇERKEZOĞLU	NİZAMİYE MEDRESELERİ İLE MEDENİYET TARİHİNDE BİR DÖNÜM NOKTASI
ASST. PROF. SEDAT BAY DR. CENGİZ KARAGÖZ	Does history consist of repetition? Humanity against Current Coronavirus Pandemic, and Great Plague of London of 1665 as reflected in Mark Ravenhill and Conor Mitchell's Ten Plagues

10.05.2020 PAZAR /SUNDAY/ 12³⁰-14³⁰

Salon-1 Oturum-6	Moderatör: ASSIST. PROF. YUNUS KILIÇ
PROF. DR. ADNAN ÇELİK EDA ESER EMRE NALCACIĞİL	THE IMPORTANCE OF TIME MANAGEMENT PLANNING IN TARGET DETERMINATION AND ACHIEVEMENT ACTIVITY
DR. ÖĞR. ÜYESİ MELİKE METERELLİYOZ KAN KILIÇ	ELEKTRİKLİ VE BENZİNLİ ARAÇ ROTA PLANLAMASI, MALİYET OPTİMİZASYONU VE KARŞILAŞTIRMASI
DR. ERMAN AKILLIBAŞ	MOTİVASYON TEORİLERİNE KURAMSAL BİR BAKIŞ
BEGÜM YETİŞER ALTINTAŞ	Can we Trigger Embarrassment in Men to Reduce Violence against Women? A Social Marketing Perspective
DR. ÖĞR. ÜYESİ SEVAL ELDEN ÜRGÜP MUHAMMED SAİD ALICI	PERAKENDE SATIŞ YAPAN GIDA SEKTÖRÜNDEKİ FİRMALARIN, LİKİDİTE ORANI VE FİNANSAL YAPI ORANI YARDIMI İLE ANALİZİ(2009-2018)
OĞUZHAN AYAZ DR. ÖĞR. ÜYESİ ÇİSEL EKİZ GÖKMEN	TÜRKİYE'DE TOKİ SOSYAL KONUT UYGULAMASI OLARAK DEĞERLENDİRİLEBİLİR Mİ? MUĞLA/MENTEŞE ÖRNEĞİ
DR. ÖĞR. ÜYESİ FERDA ÜSTÜN ŞEYMA ERSOLAK	ÇALIŞAN SESSİZLİĞİNİN BİR ÖNCÜLÜ OLARAK İLK YÖNETİCİ BALTALAMASI
ASSIST. PROF. YUNUS KILIÇ	MULTIPLE BUBBLES IN BITCOIN MARKET
ASSOC. PROF. DR. DERKACH OKSANA	STATE AND TENDENCIES OF DEVELOPMENT OF AIR TRANSPORT AS A COMPONENT OF TOURIST INFRASTRUCTURE OF UKRAINE
PROF. DR. ADNAN ÇELİK BUSRA PİRİNCİ LECT. NECDET SEZAL	THE IMPACT OF RESISTANCE TO CHANGE ON EXHIBITING INNOVATIVE BUSINESS BEHAVIOUR: KONYA INDUSTRIAL ZONE EXAMPLE

TARAS SHEVCHENKO 5th INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES**May 8 -10, 2020 Kiev, Ukraine****10.05.2020 PAZAR /SUNDAY/ 15⁰⁰-17⁰⁰**

Salon-1 Oturum-7	Moderatör: DOÇ. DR. SEÇKİN YAVUZDOĞAN
ANZHELİKA DOSENKO INHA POHREBNIAK	Communicational platforms as a tool of information
DR. ÖĞR. ÜYESİ SERKAN GÜNDOĞDU	A PROPOSAL FOR MILITARY DEFENCE OMBUDSMAN IN TURKEY
DR. ÖĞR. GÖR. İLKER METE MİMİROĞLU ÖĞR. GÖR. MERT KOCAMAN	KONYA KOYUNOĞLU MÜZESİNDE YER ALAN BİR GRUP SALDIRI VE SAVUNMA ALETLERİ
DOÇ. DR. EFE TÜRKEL MERVE NİL KÜÇÜKERBAŞ	SERAMİKTE ÜÇ BOYUTLU YAZICILARLA ÜRETİLEBİLECEK FORM ARAŞTIRMALARI
Əli Həsənov	Uçqun və ufantıların coğrafi yayılma qanunauyğunluğu və landşaftlara vurduğu ziyanın qiymətləndirilməsi
DOÇ. DR. SEÇKİN YAVUZDOĞAN	ÜLKEMİZDE UYGULANAN 'SOKAĞA ÇIKMA YASAĞI KARARLARI' HAKKINDA HUKUKİ BİR DEĞERLENDİRME
DR. ÖĞR. ÜYESİ SUNA MUĞAN ERTUĞRAL ARŞ. GÖR. DR. SEZGİ GEDİK ARSLAN	Salgın Hastalıklardan Kaynaklanan Krizlerin Turizm Sektörüne Olan Etkilerinin Değerlendirilmesi
ALIYEV RAMAL ALI OĞLU	SOVET REJİMİ DÖVRÜNDƏ SUMQAYIT NEFT-KİMYA SƏNAYESİNİN EKOLOJİ VƏZİYYƏTƏ TƏSİRİ. (XX ƏSRİN 60-80-Cİ İLLƏRİN BİRİNCİ YARISI)

10.05.2020 PAZAR /SUNDAY/ 17⁰⁰-19⁰⁰

Salon-1 Oturum-8	Moderatör: PROF. DR. MUHİTTİN ELİAÇIK
PROF. DR. KASIM HACIYEV DOÇ. DR. TOĞRUL HALİLOV	GÜNEY KAFKASYA'DA İLK ERMENİ DEVLETİNİ KURMA GİRİŞİMLERİ GEMİKAYA RESİMLERİNİN YAYILIM ALANI VE ANLAMI
TÜRKANƏ ƏLİYEVƏ	NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASINDA ŞƏHƏRLƏRİN FORMALAŞMASININ TARİXİ- COĞRAFİ AMİLLƏRİ
PROF. DR. MUHİTTİN ELİAÇIK	OSMANLI MİFTÂH MEDRESELERİ ÜZERİNDE ANALİTİK BİR İNCELEME
PROF. DR. MUHİTTİN ELİAÇIK	LALE DEVRİYLE AYNİLEŞMİŞ ŞAİR ŞEYHÜLİSLÂM ABDULLAH EFENDİ
DOÇ. DR. MUSTAFA HATİPLER DR. ÖĞR. ÜYESİ GÜLDEN İREM KAZEL	TÜRK-ALMAN TİCARİ İLİŞKİLERİ (ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ)
RAMİZ NECEFLİ	Museums and historical places
MƏMMƏDOV ELDƏNİZ ƏLİŞ OĞLU	XX əsrin 40-50-ci illərində Ermənistan SSR-də kommunist ideologiyasına zidd “vahid axın” nəzəriyyəsinin irəli sürülməsi və onun nəticələri
ŞƏBNƏM ŞAİQ QIZI CƏFƏROVA TALEH VƏZİR OĞLU CƏFƏROV	UKRAYNA VƏ POLŞA ƏRAZİLƏRİNDƏ ERMƏNİ DİASPORUNUN FORMALAŞMASI VƏ ANTİTÜRK FƏALİYYƏTİ

TARAS SHEVCHENKO 5th INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES
May 8 -10, 2020 Kiev, Ukraine

11.05.2020 PAZARTESİ/MONDAY/ 11⁰⁰-13⁰⁰

Salon-1 Oturum-9	Moderatör: F.Ü.F.D., DOSENT. SƏMƏDOVA KÖNÜL İBRAHİM QIZI
PROF. DR. HƏCƏR HÜSEYNOVA	BƏZİ FEİLLƏRİN FORMALAŞMASI TARİXİ
T.Ü.F.D., DOSENT. ŞUBAY NURUZADƏ	GÜRCÜ-ABXAZ MÜNAQİŞƏSİNİN TARİXİ KÖKLƏRİ, MÜNAQİŞƏNİN MÜBARİZƏYƏ ÇEVRİLMƏSİ, MÜHARİBƏNİN GEDİŞİ VƏ NƏTİCƏLƏRİ (XX ƏSRİN 80-90-Cİ İLLƏRİ).
PROF. DR. MİRVARİ İSMAYİLOVA	DİALEKT VƏ ŞİVƏ SÖZLƏRİ ƏDƏBİ DİLİN TƏMİZLİYİNİ POZAN ÜNSÜRLƏR KİMİ
DR. GÜLAHMED İMANOV	TÜRK VƏ AZƏRBAYCAN DİLLƏRİNDƏ FEİLLƏRİN TƏDQIQI TARİXİ
PROF. DR. MİNAXANIM TƏKƏLİ NURİYEVA	RUS ƏDƏBİ-BƏDİİ DİLİNDƏ TÜRK XALQLARI ADLARININ ESTETİK İMKANLARI
AYSEL BALASULTANIN KIZI SHEEDAYEVA	DİL OLAYLARININ ÖNEMİ
F.Ü.F.D., DOSENT. SƏMƏDOVA KÖNÜL İBRAHİM QIZI	AZƏRBAYCAN DİLİNİN ŞİMAL LƏHCƏLƏRİNİN ÜMUMİ DİALEKTİK XÜSUSİYYƏTLƏRİ, QIPÇAQ VƏ OĞUZ DİL QRUPLARININ QARŞILIQLI MÜQAYİSƏLİ KONTEKSTİNDƏ
DR. LEYLA ƏLİYEVA	ALİ TƏHSİL MÜƏSSİSƏLƏRİNDƏ KEYFİYYƏTİN İDARƏ OLUNMASI

11.05.2020 PAZARTESİ/MONDAY/ 13³⁰-15³⁰

Salon-1 Oturum-10	Moderatör: Noorullah Beigi
Noorullah Beigi	LEGAL REGULATIONS OF INTERNATIONAL MARITIME SECTOR
Ivanka Aslanikashvili	ქლორგენული მჟავების როლი, როგორც ბუნებრივი თერაპიული კომპონენტი, ინფლექტაციის ჩასახშობად
Zahid Wolosi	نرسنگ در نوآوری های نمونه
Светлана Думбадзе	СЕМЕЙНОЕ ВОСПИТАНИЕ И ПСИХОЛОГИЯ
Гүлмира Тендібаева	АРАЛАС ЕСЕПТЕРДІҢ ЖУЫҚ ШЕШІМІ
Т. Алдабергенова И. Юсупова	ҚОСЫМША БІЛІМ ОРТАЛЫҚТАРЫНДАҒЫ МОБИЛЬДІ ТӘСІЛДЕУ ТӘРТІБІ
Irine Silagadze	ოჯახის დეკორატიული თევზი წვერების ფილოლოგია
Гульбахор Алимджонова	АНАЛИЗ ЧИСЛА БИМОЛЕКУЛЯРНЫХ РЕАКЦИЙ

TARAS SHEVCHENKO 5th INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES
May 8 -10, 2020 Kiev, Ukraine

11.05.2020 PAZARTESI/MONDAY/ 15³⁰-17³⁰

Salon-1 Oturum-11	Moderatör: Arman Tolipov
Irakli Archuadze	შავი ზღვის გაზის ჰიდრატების საბადოების წარმოქმნის გეოლოგიური და თერმობარული პირობების თავისებურებები და მათი განვითარების პერსპექტივები
Tamar Eliava	ბიოაგოქიმიური მახასიათებელი ქიმიური ინდუსტრიის პირობებში ნიადაგების ტექნოგენური დაბინძურება
Arman Tolipov	TOPYRAQTY'N SHOGU QASIETININ DEGRADATIONSON BOLZHAU ƏDISTERI TURALY
Д. Бороденко	ОЦЕНКА МИНИМАЛЬНОГО РИСКА ПО МАКСВЕЛЛУ
Leonid Kuprava	მრავალფეროვანი წყაროების დეფორმირებული სახელმწიფო
Nafisa Begum	خشونت خانگی و سالمندان
ŞƏBNƏM ŞAİQ QIZI CƏFƏROVA TALEH VƏZİR OĞLU CƏFƏROV	UKRAYNADA ERMƏNİ DİASPORUNUN FORMALAŞMASI VƏ ANTİTÜRK FƏALİYYƏTİ
ŞƏBNƏM ŞAİQ QIZI CƏFƏROVA TALEH VƏZİR OĞLU CƏFƏROV	POLŞADA ERMƏNİ DİASPORUNUN FORMALAŞMASI VƏ ANTİTÜRK FƏALİYYƏTİ

11.05.2020 PAZARTESI/MONDAY/ 17³⁰-19³⁰

Salon-1 Oturum-12	Moderatör: Yaqub Ansari
Danial Ahmadi University of Islamic Azad	مروری بر خشونت در صحت عامه
Zahid Wolosi University of Parwan	نمونه های نوآوری در نرسنگ
Murad Aaq University of Gawarshad Begum	پیش داوری و تبعیض از لحاظ روانشناختی
Nafisa Begum University of Faryab	خشونت خانگی و سالمندان
Jan Muhammed Iman University of Badakshan	تحليل محتوي اخبار داخلي مرتبط به حمله تروريستی 11 سپتامبر 2001 در مرکز تجارت جهاني
Yaqub Ansari University of Payam i Nur	رزيابي جامعه شناسانه در مفهوم جامعه پذیری
Nurullah Begi University of Jawzjan	تير خطرات سايبری بر صنعت دريانوردی
Ahmad Ahmadi University of Farhangian	تأثيرات خشونت اقتصادی بر زندگی زنان

11.05.2020 PAZARTESI/MONDAY/ 15³⁰-15³⁰

TARAS SHEVCHENKO 5th INTERNATIONAL CONGRESS ON SOCIAL SCIENCES
May 8 -10, 2020 Kiev, Ukraine

Salon-2 Oturum-13	Moderatör: Ibrahim Muradi
Matin Suri University of Balkh	روابط میان فقر ، مهاجرت و آفات طبیعی روستایی "نمونه آتش سوزی زیتونکوی"
Nabila Shahin University of Balkh	بررسی درآمد شاروالی ها در ترکیه
Haji Murad University of Herat	مشکل غذایی انسان ها و تنوع بیولوژیکی
Ilyas Wais University of Faryab	برنامه های مالیات بر چاقی کشور ها
Ali Muhammedi University of Kabul	اعمال قوانین رقابت از لحاظ محل وقوع فعل
Mustafa Karimi University of Tahrn	محدودیت های آزادی بیان و توهین به مقدسات دینی از لحاظ حقوق مدرن و حقوق اسلام
Tayebeh Partovi Rad İsfahan Üniversitesi	روابط فرهنگی ایران و افغانستان
Sayed Qalandari University of Qunduz	رسانه ها و استثمار اطفال
Hasan Tabriz University of Tahrn	نقش متن ها در درس آلمانی به عنوان زبان خارجی
Ibrahim Muradi University of Kabul	برنامه های خدمات اجتماعی خلیفه اموی عمر ابن عبدالعزیز

PHOTO GALLERY

**PANDEMİ DÖNEMİNDE ÖZEL EĞİTİM
GEREKSİNİMİ OLAN ENGELLİ
ÖĞRENCİLER VE UZAKTAN EĞİTİM**

Dr. Öğr. Üyesi Nisa Gökden KAYA
Hitit Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Çocuk Gelişimi Bölümü

5. TARAS SHEVCHENKO ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

All photos taken at the event has been published in **IKSAD CONGRESS SOCIETY Facebook Group**// to get the pictures, please, visit the group and become a member...

CONTENT

CONGRESS ID	I
SCIENTIFIC COMMITTEE	II
PROGRAM	III
PHOTO GALLERY	IV
CONTENT	V

Author	Title	No
Edip Örücü	ÖRGÜTSEL SİNİZMİN SANAL KAYTARMA ÜZERİNDEKİ ETKİSİNDE ÇALIŞANLARIN YAŞ DÜZEYLERİNİN HIZLANDIRICI ETKİSİ: BİR KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSÜ ÖRNEĞİ	1
Mücahit AYDIN	SEÇİLMİŞ OECD ÜLKELERİNDE EKONOMİK POLİTİKA BELİRSİZLİĞİ İLE TURİZM ARASINDAKİ İLİŞKİ: ZAMAN VE FREKANS BOYUTLU ANALİZLERDEN KANITLAR	3
Hasan BARDAKÇI	YURTDIŞINA AÇILMAYI DÜŞÜNEN TÜRK İNŞAAT FİRMALARI İÇİN ULUSLARARASI PAZARLAMA STRATEJİLERİNİN İNCELENMESİ	5
M. Esra ATUKALP	FİNANSAL PERFORMANS DEĞERLENDİRME KRİTERLERİNİN AĞIRLIKLARININ HESAPLANMASINDA CRİTİC VE ENTROPİ YÖN TEMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: MEVDUAT BANKALARI ÜZERİNE BİR İNCELEME	6
Osman Kağan ERGÜR	VERGİ İDARESİNİN DENETİM VE BİLGİ EDİNME YOLLARI	8
Mutlu Yoruldu	VERGİ UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMÜNDE VERGİ MAHKEMELERİNİN ROLÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ	10
Arzu Meriç	HİLE ÖNLEME ARACI OLARAK WHISTLEBLOWING VE KAYSERİ İLİNDE FAALİYET GÖSTEREN BAĞIMLI SMMM'LERİN WHISTLEBLOWING ALGISI	12
Hande Kılıç Satıcı Selma Öner Hakan Öner	THE EFFECTS OF THE OVX INDEX ON DEVELOPING COUNTRIES FOREIGN EXCHANGE RATES	14
Öznur ARSLAN	BULUT MUHASEBE UYGULAMALARININ İŞLETMELER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	16

Figen AKÇA Sezgin DEMİR Hacer DENİZ Mustafa ÖZKAN	ERGENLİK DÖNEMİNDE İKİ ÖNEMLİ PROBLEM: OKUL TÜKENMİŞLİĞİ VE ÖZ-KAVRAMI	18
Erkan Dikici	ALİYA İZZETBEGOVİÇ'İN AİLE VE EVLİLİK KURUMLARINA BAKIŞI	20
Neşe BÖRÜ	BAUMAN'A GÖRE POSTMODERNİZM, EĞİTİM VE SİYASET	22
Ragıp TARANÇ Melih TOMAK	SİNEMADA GÖSTERGEBİLİMSSEL ANALİZ ÜZERİNE MÜZİKAL FİLM ÖRNEKLERİ: TOMMY (1975) VE ROCKETMAN (2019) FİMLERİ	23
Cansu ÇELEBİ EROL	TÜRKİYE ÇAĞDAŞ SANATINDA KENTSEL DÖNÜŞÜM GÖSTERGELERİ, FERHAT ÖZGÜR ÖRNEĞİ	25
Olga Krivenko	ASSESSMENT OF SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL IMPACTS OF HIGH-RISE BUILDINGS	27
Mehmet Alptekin	KİLİS MASALLARINDA GEÇİŞ DÖNEMİ (DOĞUM- EVLİLİK-ÖLÜM) UYGULAMALARI HAKKINDA TESPİTLER	28
İhsan Aytekin	DOES MEANING IN LIFE CULTURE-SPECIFIC? THE ROLE OF MASCULINITY AND FEMINITY	30
Nisa Gökden KAYA	PANDEMİ DÖNEMİNDE ÖZEL EĞİTİM GEREKSİNİMİ OLAN ENGELLİ ÖĞRENCİLER VE UZAKTAN EĞİTİM	32
Akça Figen Özkan Mustafa Arslan Saffet	ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÇOK KÜLTÜRLÜ EĞİTİME YÖNELİK ALGILARI İLE BİREYSEL YENİLİKÇİLİK DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ	34
Gülderen Alacapınar Hatice Uysal	META-ANALYSIS WORK ON THE EFFECTIVENESS OF CREATIVE DRAMA METHOD ON ACHIEVEMENT, ATTITUDE AND RETENTION SCORES OF STUDENTS IN PRIMARY AND SECONDARY SCHOOL MATHEMATICS COURSE	35
Füsun Gülderen Alacapınar	VALUES OF UNIVERSITY STUDENTS CONCERNING DEMOCRACY	36
Tuba KAPLAN	BARAKLARDA BİR EKMEK TÜRÜ: SALLAMA	37
Sübhî EROL	TÜRKİYE'DE ÖZEL GÜVENLİK EĞİTİMİ VE ÖZEL GÜVENLİK SİSTEMİ ÜZERİNE BİR İNCELEME	39
Ferhat ASLAN Uğur BÜYÜK	GEOGEBRA UYGULAMALARININ FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ ATIŞLAR KONUSUNDAKİ KAVRAM YANILGILARINA ETKİSİ	40
Mehmet KOŞTUMOĞLU Ragıp TARANÇ Melih TOMAK	FOTOĞRAF SANATININ TEKNOLOJİK GELİŞMELERLE KAZANDIĞI YENİ BAKIŞ AÇILARI	43

Taner YILMAZ	SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN LİDERLİK ÖZELLİKLERİNİN BELİRLENMESİ	45
Vas'kiv Mykola	TURKEY AND TURKISH CULTURE RECEPTION IN UKRAINIAN LITERATURE IN THE 1920TH AND 1930TH OF THE XX CENTURY	47
Faruk Gün	TOPLUMSAL CİNSİYET AÇISINDAN DEDE KORKUT HİKÂYELERİ	49
Rana Erdoğan	DANTE'S DE VULGARI ELOQUENTIA: THE CONNECTION BETWEEN THE USE OF VERNACULAR AND THE NOTION OF NATION	51
Mehmet Alptekin	KİLİS MASALLARINDA GEÇİŞ DÖNEMİ (DOĞUM- EVLİLİK-ÖLÜM) UYGULAMALARI HAKKINDA TESPİTLER	52
Muhammet ATASEVER	MENÂKİB-I DİVÂN-I HİKMET	54
Bilge KARGA GÖLLÜ	ŞAİR NİGÂR HANIM'IN HÂTİRÂT İSİMLİ DEFTERİNDEKİ ŞİİRLER	56
Saba Namazova	AHMED JAFAROGLU'S PUBLICISTICS	57
Günel MAMADOVA	EĞİTİMDE NİTELİK KAVRAMI	61
Mərziyyə NƏCƏFOVA	ÇOCUKLARIN TERBİYESİNDE EDEBİYYATIN ÖNÜMİ	62
Yunus Emre TANSÜ Semra ÇERKEZOĞLU	NİZAMİYE MEDRESELERİ İLE MEDENİYET TARİHİNDE BİR DÖNÜM NOKTASI	63
Sedat Bay Cengiz KARAGÖZ	DOES HISTORY CONSIST OF REPETITION? HUMANITY AGAINST CURRENT CORONAVIRUS PANDEMIC, AND GREAT PLAGUE OF LONDON OF 1665 AS REFLECTED IN MARK RAVENHILL AND CONOR MITCHELL'S TEN PLAGUES	66
Adnan Çelik Eda Eser Emre Nalcacigil	THE IMPORTANCE OF TIME MANAGEMENT PLANNING IN TARGET DETERMINATION AND ACHIEVEMENT ACTIVITY	67
Adnan Celik Busra Pirincci Necdet Sezal	THE IMPACT OF RESISTANCE TO CHANGE ON EXHIBITING INNOVATIVE BUSINESS BEHAVIOUR: KONYA INDUSTRIAL ZONE EXAMPLE	68
Mahirə HÜSEYNOVA	-MA, -MƏ İNKARLIQ GÖSTƏRİCİSİNİN TÜRKCƏLƏRİN ƏDƏBİ DİLLƏRİNƏ VƏ DİALEKTLƏRİNƏ UYĞUNLAŞMA FONOVARİANTLARI	69
Vesile ŞEMŞEK	RUS TARİHÇİSİ O.G. BOLŞAKOV'UN HZ. MUHAMMED VE İSLAM HAKKINDA GÖRÜŞLERİ	70
Bykova Olha	UKRAINIAN-TURKISH INTERSTATE RELATIONS IN THE 1919-1920'S (BASED ON THE BOOK OF MEMOIRS «IN TSARGOROD» BY O. LOTOTSKYI)	75
Mesut Avcı	EBÜ'L-FAZL EL-ABBÂS B. ABDİLMUTTALİB VE	76

MEKKE'DEKİ ÖZEL GÖREVİ		
Recep ERTUĞAY	HZ. PEYGAMBER'İN HADİSLERİNDE TEDAVİ VE KARANTİNA	78
Sözer AKYILDIRIM	MİLLET-İ SADİKA OLAN ERMENİLERİN TÜRK TOPRAKLARINDAKİ İSYANLARI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA	79
Yunus Emre TANSU Züleyha ŞAHAN	ATILLA	80
Малахат БАБАЕВА	ФОЛЬКЛОРНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ АХМАДА ДЖАФАРОВЛУ	82
Melike Meterelliyoz Kaan Kılıç	ELEKTRİKLİ VE BENZİNLİ ARAÇ ROTA PLANLAMASI, MALİYET OPTİMİZASYONU VE KARŞILAŞTIRMASI	83
Erman AKILLIBAŞ	MOTİVASYON TEORİLERİNE KURAMSAL BİR BAKIŞ	85
Begüm Yetişer Altıntaş	CAN WE TRIGGER EMBARRASSMENT IN MEN TO REDUCE VIOLENCE AGAINST WOMEN? A SOCIAL MARKETING PERSPECTIVE	87
Seval ELDEN ÜRGÜP Muhammed Said ALICI	PERAKENDE SATIŞ YAPAN GIDA SEKTÖRÜNDEKİ FİRMALARIN, LİKİDİTE ORANI VE FİNANSAL YAPI ORANI YARDIMI İLE ANALİZİ(2009-2018)	88
Oğuzhan AYAZ Çisel EKİZ GÖKMEN	TÜRKİYE'DE TOKİ SOSYAL KONUT UYGULAMASI OLARAK DEĞERLENDİRİLEBİLİR Mİ? MUĞLA/MENTEŞE ÖRNEĞİ	89
Ferda ÜSTÜN Şeyma ERSOLAK	ÇALIŞAN SESSİZLİĞİNİN BİR ÖNCÜLÜ OLARAK İLK YÖNETİCİ BALTALAMASI	91
Yunus KILIÇ	MULTIPLE BUBBLES IN BITCOIN MARKET	93
Derkach Oksana	STATE AND TENDENCIES OF DEVELOPMENT OF AIR TRANSPORT AS A COMPONENT OF TOURIST INFRASTRUCTURE OF UKRAINE	94
Anzhelika DOSENKO Inha POHREBNIAK	COMMUNICATIONAL PLATFORMS AS A TOOL OF INFORMATION	95
Serkan GÜNDOĞDU	A PROPOSAL FOR MILITARY DEFENCE OMBUDSMAN IN TURKEY	96
İlker Mete MİMİROĞLU Mert KOCAMAN	KONYA KOYUNOĞLU MÜZESİNDE YER ALAN BİR GRUP SALDIRI VE SAVUNMA ALETLERİ	98
Efe TÜRKEL Merve Nil KÜÇÜKERBAŞ	SERAMİKTE ÜÇ BOYUTLU YAZICILARLA ÜRETİLEBİLECEK FORM ARAŞTIRMALARI	100
Əli HƏSƏNOV	UÇQUN VƏ UFANTILARIN COĞRAFİ YAYILMA QANUNAUYGUNLUĞU VƏ LANDŞAFTLARA VURDUĞU ZİYANIN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ	102

Seçkin YAVUZDOĞAN	ÜLKEMİZDE UYGULANAN "SOKAĞA ÇIKMA YASAĞI KARARLARI" HAKKINDA HUKUKİ BİR DEĞERLENDİRME	103
Suna Muğan ERTUĞRAL Sezgi Gedik ARSLAN	SALGIN HASTALIKLARDAN KAYNAKLANAN KRİZLERİN TURİZM SEKTÖRÜNE OLAN ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	104
Ahiyev Ramal Ali oğlu	SOVET REJİMİ DÖVRÜNDƏ SUMQAYIT NEFT-KİMYA SƏNAYESİNİN EKOLOJİ VƏZİYYƏTƏ TƏSİRİ. (XX ƏSRİN 60-80-Cİ İLLƏRİN BİRİNCİ YARISI)	106
Kasım Hacıyev	GÜNEY KAFKASYA'DA İLK ERMENİ DEVLETİNİ KURMA GİRİŞİMLERİ	108
Toğrul HALİLOV	GEMİKAYA RESİMLERİNİN YAYILIM ALANI VE ANLAMI	109
Türkanə Əliyeva	NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASINDA ŞƏHƏRLƏRİN FORMALAŞMASININ TARİXİ-COĞRAFİ AMİLLƏRİ	111
Muhittin Eliaçık	OSMANLI MİFTÂH MEDRESELƏRİ ÜZERİNDE ANALİTİK BİR İNCELEME	113
Muhittin Eliaçık	LALE DEVRİYLE AYNİLEŞMİŞ ŞAİR ŞEYHÜLİSLÂM ABDULLAH EFENDİ	114
Mustafa HATİPLER Güliden İrem KAZEL	TÜRK-ALMAN TİCARİ İLİŞKİLERİ (ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ)	115
Ramiz Necefli	MUSEUMS AND HISTORICAL PLACES	117
Məmmədov Eldəniz Əliş oğlu	XX ƏSRİN 40-50-Cİ İLLƏRİNDƏ ERMƏNİSTAN SSR-DƏ KOMMUNİST İDEOLOGİYASINA ZİDD “VAHİD AXIN” NƏZƏRİYYƏSİNİN İRƏLİ SÜRÜLMƏSİ VƏ ONUN NƏTİCƏLƏRİ	119
ŞƏBNƏM ŞAİQ QIZI CƏFƏROVA TALEH VƏZİR OĞLU CƏFƏROV	UKRAYNA VƏ POLŞA ƏRAZİLƏRİNDƏ ERMƏNİ DİASPORUNUN FORMALAŞMASI VƏ ANTİTÜRK FƏALİYYƏTİ	121
Həcər Hüseynova	BƏZİ FEİLLƏRİN FORMALAŞMASI TARİXİ	124
Şubay NURUZADƏ	GÜRCÜ-ABXAZ MÜNAQİŞƏSİNİN TARİXİ KÖKLƏRİ, MÜNAQİŞƏNİN MÜBARİZƏYƏ ÇEVİRİLMƏSİ, MÜHARİBƏNİN GEDİŞİ VƏ NƏTİCƏLƏRİ (XX ƏSRİN 80- 90-Cİ İLLƏRİ)	128
Mirvari İSMAYILOVA	DİALEKT VƏ ŞİVƏ SÖZLƏRİ ƏDƏBİ DİLİN TƏMİZLİYİNİ POZAN ÜNSÜRLƏR KİMİ	130
Güləhmed İMANOV	TÜRK VƏ AZƏRBAYCAN DİLLƏRİNDƏ FEİLLƏRİN TƏDQIQI TARİXİ	131
Minaxanım Təkəli Nuriyeva	RUS ƏDƏBİ-BƏDII DİLİNDƏ TÜRK XALQLARI ADLARININ ESTETİK İMKANLARI	132

Səmədova Könül İbrahim qızı	AZƏRBAYCAN DİLİNİN ŞİMAL LƏHCƏLƏRİNİN ÜMUMİ DİALEKTİK XÜSUSİYYƏTLƏRİ, QIPÇAQ VƏ OĞUZ DİL QRUPLARININ QARŞILIQLI MÜQAYİSƏLİ KONTEKSİNDƏ	133
Leyla ƏLİYEVƏ	ALİ TƏHSİL MÜƏSSİSƏLƏRİNDƏ KEYFİYYƏTİN İDARƏ OLUNMASI	134
Noorullah Beigi	LEGAL REGULATIONS OF INTERNATIONAL MARITIME SECTOR	136
ივანკა ასლანიკაშვილი	ქლორგენული მჟავების როლი, როგორც ბუნებრივი თერაპიული კომპონენტი, ინფლექტაციის ჩასახშობად	137
Zahid Wolosi	پروان پوهنتون - ولسی زاھد	138
Светлана Думбадзе	СЕМЕЙНОЕ ВОСПИТАНИЕ И ПСИХОЛОГИЯ	139
Гүлмира Теңдібаева	АРАЛАС ЕСЕПТЕРДІҢ ЖУЫҚ ШЕШІМІ	140
T. Алдабергенова И. Юсупова	ҚОСЫМША БІЛІМ ОРТАЛЫҚТАРЫНДАҒЫ МОБИЛЬДІ ТӘСІЛДЕУ ТӘРТІБІ	141
ირინე სილაგამე	ოჯახის დეკორატიული თევზი წევრების ფილოლოგია Labridae	142
Гульбахор Алимджонова	АНАЛИЗ ЧИСЛА БИМОЛЕКУЛЯРНЫХ РЕАКЦИЙ	143
ირაკლი არჩუაძე	შავი ზღვის გაზის ჰიდრატების საბადოების წარმოქმნის გეოლოგიური და თერმობარული პირობების თავისებურებები და მათი განვითარების პერსპექტივები	144
თამარ ელიავა	იოაგოქიმიური მახასიათებელი ქიმიური ინდუსტრიის პირობებში ნიადაგების ტექნოგენური დაბინძურებაა	145
Arman Tolipov	ТОПЫРАҚТЫҢ ШОГУ ҚАСИЯТІНІҢ DEGRADATIONSON BOLZHAU ӘDISTERI TURALY	146
Д. Бороденко	ОЦЕНКА МИНИМАЛЬНОГО РИСКА ПО МАКСВЕЛЛУ	147
ლეონიდ კუპრავა	მრავალფეროვანი წყაროების დეფორმირებული სახელმწიფო	148
Nafisa Begum	سالمندان و خانگی خوشونت	149
ŞƏBNƏM ŞAİQ QIZI CƏFƏROVA TALEH VƏZİR OĞLU CƏFƏROV	UKRAYNADA ERMƏNİ DİASPORUNUN FORMALAŞMASI VƏ ANTİTÜRK FƏALİYYƏTİ	150
ŞƏBNƏM ŞAİQ QIZI CƏFƏROVA TALEH VƏZİR OĞLU CƏFƏROV	POLŞADA ERMƏNİ DİASPORUNUN FORMALAŞMASI VƏ ANTİTÜRK FƏALİYYƏTİ	152
Danial Ahmadi	اسلامی آزاد پوهنتون - احمدی دانیال	155
Zahid Wolosi	نرسنگ در نوآوری های نمونه	156

Murad Aaq	روانشناختی لحاظ از تبعیض و داوری پیش	157
Nafisa Begum	سالمندان و خانگی خشونت	158
Jan Muhammed Iman	در 2001 سپتامبر 11 تروریستی حمله به مرتبط داخلی اخبار محتوای تحلیل جهانی تجارت مرکز	159
Yaqub Ansari	پذیری جامعه مفهوم در شناسانه جامعه ارزیابی	160
Nurullah Begi	دریانوردی صنعت بر سایبری خطرات تأثیر	161
Ahmad Ahmadi	زنان زندگی بر اقتصادی خشونت تأثیرات	162
Matin Suri	سوزی آتش نمونه "روستایی طبیعی آفات و مهاجرت ، فقر میان روابط زیتونکوی"	163
Nabila Shahin	ترکیه در ها شاروالی درآمد بررسی	164
Haji Murad	بیولوژیکی تنوع و ها انسان غذایی مشکل	165
Ilyas Wais	ها کشور چاقی بر مالیات های برنامه	166
Ali Muhammedi	فعل وقوع محل لحاظ از رقابت قوانین اعمال	167
Mustafa Karimi	و مدرن حقوق لحاظ از دینی مقدسات به توهین و بیان آزادی های محدودیت اسلام حقوق	168
Tayebeh Partovi Rad	افغانستان و ایران فرهنگی روابط	169
Hasan Tabriz	خارجی زبان عنوان به آلمانی درس در ها متن نقش	170
Ibrahim Muradi	عبدالعزیز ابن عمر اموی خلیفه اجتماعی خدمات های برنامه	171
Sayed Qalandari	اطفال استثمار و ها رسانه	172

ÖRGÜTSEL SINİZMİN SANAL KAYTARMA ÜZERİNDEKİ ETKİSİNDE ÇALIŞANLARIN YAŞ DÜZEYLERİNİN HIZLANDIRICI ETKİSİ: BİR KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSÜ ÖRNEĞİ

THE EFFECT OF ORGANIZATIONAL CYNICISM ON CYBERLOAFING
BEHAVIOUR: EXAMPLE OF A PUBLIC ECONOMIC ENTERPRISE

Prof. Dr. Edip Örucü

Bandırma On Yedi Eylül Üniversitesi

Özet

Bu araştırmanın amacı, örgütsel sinizmin sanal kaytarma davranışı üzerindeki etkisinde örgüt çalışanlarının yaş düzeylerinin hızlandırıcı etkisini belirlemektir. Sanal kaytarma, bireylerin iş ortamlarında çalıştıkları kurumun onlara sağladıkları internet bağlantısı ve e-posta olanaklarını bireysel ihtiyaçları için kullanmalarıdır. Sanal kaytarma sapkın bir örgütsel davranış olarak kabul edilmekle beraber baştan çıkarıcı ve kullananları cezbedici bir hal almaya devam etmektedir. Bu durumda örgütler için üzerinde durulması gereken bir konu haline gelmektedir. Sinizm ise bireylerin çalıştıkları kurum ile ilgili hayal kırıklığı, öfke, kızgınlık gibi olumsuz düşüncelere sahip olmaları anlamına gelmektedir. Örgütsel sinizm de çalışanların bilincinde oldukları kötümser gizli niyetler hakkındaki düşüncelerini kendi çıkarlarını korumak veya arttırmak için idare etmeleridir. Dolayısıyla örgütsel sinizm bireylerin çıkarıcı davranışlarına olan inancın eğilimidir. Diğer tanımıyla örgütsel sinizm işgörenin çalıştığı kuruma yönelik olumsuz tutumları olarak ifade edilebilir. Araştırmanın evrenini Balıkesir'in Bandırma ilçesinde bulunan bir kamu iktisadi teşebbüsünde çalışmakta olan 350 kişi oluşturmaktadır. 350 kişiden 200 işgören ile bir anket çalışması gerçekleştirilmiş olup bu anketlerden 31 tanesi uygun görülmediği için elenmiştir ve geriye kalan 169 çalışandan elde edilen anketle analizler yapılmıştır. Katılımcıların %35,5'i erkek, %64,5'i kadın, yaş ortalamaları % 32-38 yaş arası (33,1) ve lisans mezunu (%42,6) 'dır. Elde edilen verilerin analizi için regresyon analizi, korelasyon analizi, faktör analizi yapılmıştır. Yapılan analizler neticesinde örgütsel sinizmin sanal kaytarma davranışı üzerindeki etkisinde çalışanların yaş düzeylerinin hızlandırıcı etkisinin olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre yöneticilere sanal kaytarma davranışlarını azaltmaları için işgörenlere kendilerini ifade etmeleri hususunda imkân tanımları, örgüt içerisinde adaleti sağlamaları, işgörenleri rotasyona yönlendirebilmeleri vb. tavsiyeler verilebilir. Ayrıca yöneticilere çalışanların sinik davranışlarının altında yatan nedenleri belirleyip, iyileştirmeye yönelik çaba harcamaları hususunda tavsiyeler verilebilir. Sinizm davranışlarının azalması hem sanal kaytarmayı azaltacak hem de zamanın boşa geçmesini engelleyecektir. Örgütler için sanal kaytarma ve sinizm davranışlarında azalma olursa verimlilik ve performansın yükselebileceği belirtilebilir. Araştırmaya ait H₁, H₂, H_{2a} hipotezleri kabul edilmiştir. Çalışmanın sonunda sonuçlar yorumlanıp, tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sanal Kaytarma, Örgütsel Sinizm, Tükenmişlik

Abstract

The aim of this research is to determine the moderating effect of age levels of employees in the impact of organizational cynicism on cyberloafing behaviour. Cyberloafing behaviour is that individuals use the internet connection and e-mail facilities provided by the institution where they work in their business environments for their individual needs. Although virtual slacking is considered a perverted organizational behavior, it continues to be tempting and attracting users. In this case, it becomes an issue that needs to be emphasized for organizations. Cynicism means that individuals have negative thoughts about frustration, anger, anger about the institution they work for. Organizational cynicism is that employees manage their thoughts about the pessimistic hidden intentions they are aware of to protect or increase their own interests. Therefore, cynicism is the tendency of belief in individuals' self-interested behaviors. In other words, organizational cynicism can be expressed as the negative attitudes of the employee towards the institution where it works. The universe of the research consists of 350 people working in a state-owned enterprise located in the Bandırma District of Balıkesir. A survey was conducted with 200 employees from 350 people, 31 of which were eliminated because they were deemed unsuitable so the survey was analyzed from the remaining 169 employees. 35,5% of the respondents were male, 64,5% were female, with an average age of 32-38 years (33,1%) and a bachelor's degree (42,6%). Regression analysis, correlation analysis, factor analysis were performed for the data. As a result of the analysis, it was determined that the effect of organizational cynicism on cyberloafing behaviour had a moderating effect on the age levels of employees. According to the findings obtained, managers have the opportunity to express themselves in order to reduce their virtual losing behavior, to provide justice within the organization, to direct the employees to rotation, etc. recommendations can be given. H1, H2, H2a hypotheses of the study were accepted. At the end of the study, the results were interpreted and discussed.

Keywords: Cyberloafing, Organizational Cynicism, Burnout

SEÇİLMİŞ OECD ÜLKELERİNDE EKONOMİK POLİTİKA BELİRSİZLİĞİ İLE TURİZM ARASINDAKİ İLİŞKİ: ZAMAN VE FREKANS BOYUTLU ANALİZLERDEN KANITLAR

THE RELATIONSHIP BETWEEN ECONOMIC POLICY UNCERTAINTY AND TOURISM IN SELECTED OECD COUNTRIES: EVIDENCE FROM TIME AND FREQUENCY DOMAIN ANALYSIS

Dr. Öğr. Üyesi Mücahit AYDIN
Sakarya Üniversitesi

Özet

Bu çalışmada OECD ülkelerinden Almanya, İspanya, İtalya, Hollanda, İsveç ve İngiltere için ekonomik politika belirsizliği ile turizm arasındaki ilişki zaman ve frekans boyutlu analizler yardımıyla incelenmiştir. Çalışmada değişkenler arasındaki ilişki zaman serisi analizi yöntemleriyle incelenmiş olup bu sayede farklı dönemler için inceleme yapabilme imkânı sağlanmıştır. Diğer bir ifadeyle, tüm ülkeler için yapılacak testler ülkelerin veri uygunluklarına göre belirlenmiş olan dönem aralıklarında yapılmıştır. Ampirik analizin ilk kısmında değişkenlerin durağanlık durumları zaman ve frekans alanı birim kök testleri yardımıyla incelenmiştir. Buradan elde edilen sonuçlar ampirik analizin ikinci kısmını oluşturan değişkenler arasındaki nedensel ilişkilerin incelenmesi aşamasında kullanılmıştır. Bu kısımda durağan olan değişkenler kullanılarak ilk bölümde yapılabenzer şekilde zaman ve frekans alanı yaklaşımları birlikte kullanılarak değişkenler arasındaki nedensel ilişkiler incelenmiştir. Çalışmanın zaman alanı analizleri Augmented Dickey Fuller (1979, ADF) ve Phillips–Perron (1988, PP) birim kök ve Toda-Yamamoto (1995, TY) nedensellik testleri yardımıyla yapılmıştır. Frekans alanı analizler ise Wavelet ADF (WADF) ve frekans alanı nedensellik testleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Sonuçlara göre Almanya ve Hollanda için değişkenler arasında çift taraflı bir nedensellik tespit edilmiştir. Bu ilişki Almanya için kalıcı iken Hollanda için geçici olarak tespit edilmiştir. Diğer taraftan, İngiltere, İspanya ve İsveç için değişkenler arasında ekonomik politika belirsizliğinden turizme doğru tek yönlü kalıcı bir nedensellik tespit edilmişken aynı ilişki İtalya için geçici olarak tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Belirsizlik, Turizm, Frekans Alanı, Zaman Alanı, Nedensellik

Abstract

In the study, the relationship between the variables was examined by time series analysis methods, and thus, it was provided to examine for different periods. In other words, tests to be carried out for all countries were made in the period determined according to the data suitability of the countries. In the first part of the empirical analysis, the stationary states of the variables were examined with the help of time and frequency domain unit root tests. The results obtained here are used in the investigation of causal relationships between the variables that make up the second

part of the empirical analysis. In this section, the causal relationships between the variables were examined by using time and frequency domain approaches together. Time domain analyzes of the study were performed with the help of Augmented Dickey Fuller (ADF) and Phillips – Perron (PP) unit root and Toda-Yamamoto (TY) causality tests. Frequency domain analyzes were performed using Wavelet ADF (WADF) and frequency domain causality tests. According to the results, a bidirectional causality was found between variables for Germany and the Netherlands. While this relationship was permanent for Germany, it was determined for the Netherlands temporarily. On the other hand, for England, Spain and Sweden, a unidirectional permanent causality from economic policy uncertainty to tourism has been identified, while the same relationship has been determined temporarily for Italy.

Keywords: Uncertainty, Tourism, Frequency Domain, Time Domain, Causality

**YURTDIŞINA AÇILMAYI DÜŞÜNEN TÜRK İNŞAAT FİRMALARI İÇİN
ULUSLARARASI PAZARLAMA STRATEJİLERİNİN İNCELENMESİ**

INVESTIGATION OF INTERNATIONAL MARKETING STRATEGIES FOR
TURKISH CONSTRUCTION COMPANIES WHICH CONSIDERING TO OPEN
ABROAD

Dr. Öğr. Üyesi Hasan BARDAKÇI
Harran Üniversitesi

Özet

Küreselleşme ve teknolojilerin hızlı bir şekilde gelişmesi inşaat firmalarının rekabetçi dünyada hayatta kalmasını zorlaştırmıştır. Özellikle, mevcut küresel ekonomik krizler, özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde inşaat sektörü gibi bir sektör üzerinde çok güçlü bir etki yaratmaktadır. Uluslararası pazarlardaki Türk inşaat şirketlerinin performansları ülkeden ülkeye yükselip düşmektedir ve bu durum Türkiye ekonomisi açısından ciddi bir sorun doğurmaktadır. Bu sebeple bütün sektörlerde olduğu gibi inşaat sektöründe de uluslararası pazarlama operasyonlarının önemi hızla artmaktadır. Uluslararası pazarlama stratejileri yerel stratejilerden farklıdır, fakat hızlı büyüyen Türk inşaat şirketleri daha iyi bir uluslararası pazarlama stratejisi geliştirir ve kurarsa, uluslararası pazarlardaki başarıları çok daha iyi olabilir. Bu çalışmada uluslararası strateji modellerini ayrıntılı olarak açıklamaktadır ve bunlardan hangilerinin Türk inşaat şirketlerine özgü olduğunu bulmaya çalışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk inşaatı, uluslararası pazarlama, pazarlama stratejileri, Türkiye

Abstract

Globalization and rapid development of technologies have made it difficult for construction companies to survive in the competitive world. In particular, the current global economic crisis, in creating a very strong effect on the construction industry as a sector in developing countries such as Turkey. Performance in the international market of Turkish construction companies rises and falls locally, and this is a serious problem for the entire economy of Turkey. For this reason, the importance of international marketing operations is increasing rapidly. International marketing strategies are not the same as local strategies, but if new growing Turkish construction companies develop and establish a good international marketing strategy, their success in international markets can be much better. This article explains the international strategy models in detail and will try to find out which of them are specific to Turkish construction companies.

Keywords: Turkish construction, international marketing, marketing strategies, Turkey

**FİNANSAL PERFORMANS DEĞERLENDİRME KRİTERLERİNİN
AĞIRLIKLARININ HESAPLANMASINDA CRİTİC VE ENTROPİ
YÖNTEMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: MEVDUAT BANKALARI ÜZERİNE
BİR İNCELEME**

EVALUATION OF CRITIC AND ENTROPY METHODS IN CALCULATION OF
FINANCIAL PERFORMANCE EVALUATION CRITERIA'S WEIGHT: AN ANALYSIS
ON DEPOSIT BANKS

Dr. Öğr. Üyesi M. Esra ATUKALP

Giresun Üniversitesi

Özet

Mevduat bankalarının fon arz ve talep eden kesimlere sağladıkları imkânlar, finansal sistemde ve ülke ekonomisindeki önemlerini pekiştirmekte ve bu doğrultuda araştırmacılar tarafından söz konusu bankaların önemle ele alınmasının gerekliliğine neden olmaktadır. Söz konusu analizler, bankaların ekonomiye etkilerinin belirlenmesi, bankaların performanslarının incelenmesi, bankaların performanslarına etki eden faktörlerin belirlenmesi ve nihayetinde aslında ekonominin işleyişine hizmet sunulması noktasında işleve sahiptir.

Finansal performans değerlendirilmesinde de kullanılan çok kriterli karar verme tekniklerinin uygulanmasında ele alınan değerlendirme kriterinin ağırlıklandırılmasında objektif ve subjektif olarak sıralanan yöntemlerden yararlanılmaktadır. Kriterlerin nispi önemi, yapılmakta olan analizin kapsamına bağlı olmakta ve analistin subjektif değerlendirmelerinden de etkilenebilmektedir. Bu nedenle, karar vericilerin deneyimlerine rağmen objektif ağırlıklandırma yöntemleri kullanılmalıdır. Burada karar vericilerin uzmanlıklarının ve deneyimlerin önemine rağmen öznel kararlar, mümkün olduğunda nesnel yöntemlerle birleştirilmeli ve desteklenmelidir. Critic yöntemi ve Entropi yöntemi çok kriterli karar verme tekniklerinde ele alınan kriterlerin ağırlıklandırılmasında kullanılan objektif ağırlıklandırma yöntemleri arasında yer almaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Türk finans sektöründe faaliyet gösteren mevduat bankalarının finansal performanslarının çok kriterli karar verme teknikleri ile ölçülmesinde objektif kriter ağırlıklandırma yöntemlerinden olan Critic ve Entropi yönteminin değerlendirilmesi ve karşılaştırılmasıdır. Çalışma kapsamında Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren ulusal bankalar (kamusal ve özel sermayeli) alternatif olarak belirlenmiş olup, analiz 2018 yılı verileri esas alınarak gerçekleştirilmiştir. Ağırlık hesaplamasında ele alınan kriterler kârlılık, likidite, sermaye yeterliliği, aktif kalitesi ve gelir-gider yapısı oranlarıdır.

Analiz sonucunda mevduat bankalarının finansal performansının değerlendirilmesinde likidite, sermaye yapısı ve gelir-gider yapısı oranlarının Critic ve Entropi yöntemleri tarafından benzer önem sırasına sahip oldukları tespit edilmiştir. Analiz sonucunda bankaların finansal performans belirlenmesinde gelir-gider yapısı her iki yöntemde de finansal performansa en az etkisi bulunan oran olarak belirlenmiştir. Kârlılık ve aktif kalitesi ise her iki yöntemde yakın olmakla birlikte, aynı önem sırasında ağırlıklandırılmamaktadır. Entropi yönteminde kârlılık, Critic yönteminde ise aktif kalitesi, ağırlığı en yüksek oranlardır. Söz konusu ağırlıklandırma yöntemlerinin tercih edilmesinin sağladığı objektifliğin öneminin

yanısıra meydana gelen farklılık sonucu yöntemlerde kârlılık ve aktif kalitesine verilecek önemin belirlenmesi noktasında araştırmacıların, öncelikle araştırmanın kapsamını dikkate almaları ve sektöre ilişkin bireysel değerlendirmelerine başvurmaları uygun olabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Mevduat bankaları, Finansal performans, Ağırlıklandırma, Critic, Entropi, Türkiye.

Abstract

The opportunities provided by deposit banks to the funding and demanding segments reinforce their importance in the financial system and in the country's economy, and in this direction cause the necessity of the said banks to be handled with great importance. These analyzes have the function of determining the effects of banks on the economy, examining the performances of the banks, determining the factors affecting the performances of the banks and ultimately providing services to the functioning of the economy.

Objective and subjectively listed methods are used to weight the valuation criterion, which is also used in the application of multi-criteria decision-making techniques, which are also used in the evaluation of financial performance. The relative importance of the criteria depends on the scope of the analysis underway and can be influenced by the analyst's subjective assessments. Therefore, objective weighting methods should be used despite the experience of decision makers. Despite the importance of the expertise and experience of decision-makers, subjective decisions should be combined and supported, wherever possible. Critic method and Entropy method are among the objective weighting methods used in weighting the criteria discussed in multi-criteria decision making techniques.

The aim of this study is to evaluate and compare the Critic and Entropy methods, which are objective criteria weighting methods in measuring the financial performance of deposit banks operating in the Turkish financial sector with multi-criteria decision making techniques. Within the scope of the study, national banks (public and private capital) operating in the Turkish banking sector were determined as an alternative, and the analysis was carried out on the basis of 2018 data. The criteria discussed in weight calculation are profitability, liquidity, capital adequacy, asset quality and income-expenditure structure ratios.

As a result of the analysis, it was determined that liquidity, capital structure and income-expenditure structure ratios have similar importance order by Critic and Entropy methods in evaluating the financial performance of deposit banks. As a result of the analysis, the income-expenditure structure of banks was determined as the ratio with the least impact on financial performance in both methods. Although profitability and asset quality are close in both methods, they are not weighted during the same importance. Profitability in Entropy method, asset quality in Critic method are the highest weighted rates. In addition to the importance of objectivity provided by the preference of these weighting methods, it may be appropriate for researchers to consider the scope of the research and to apply for individual evaluations regarding the sector, in terms of determining the importance to be given to profitability and asset quality in the methods resulting from the difference.

Keywords: Deposit banks, Financial performance, Weighting, Critic, Entropy, Turkey.

VERGİ İDARESİNİN DENETİM VE BİLGİ EDİNME YOLLARI**AUDIT AND INFORMATION WAYS OF TAX ADMINISTRATION****Arş. Gör. Osman Kağan ERGÜR**

Fırat Üniversitesi

Özet

Toplum, insanların ortak çıkar üzerine hukuk kurallarına uyarak bir arada yaşamaları ile ortaya çıkan bir kavramdır. Bir toplumda birlikte yaşayan insanların kişisel ihtiyaçlarının varlığı yanında sosyal nitelikleri itibariyle ortak ihtiyaçlarının olması da doğaldır. Kamu ihtiyaçları olarak adlandırılan bu ihtiyaçların yerine getirilmesi amacıyla yapılan kamu giderlerinin karşılanması bazı gelir unsurlarının kullanılması ile mümkün olmaktadır. Vergi, bu niteliğiyle kamu giderlerinin karşılanması için devletin elde ettiği önemli gelir kaynaklarından biridir.

Kamu giderlerinin karşılanmasında kullanılan verginin toplanması, vergi idareleri sayesinde mümkün olmaktadır. Vergi idaresi vergi alacağının eksiksiz ve zamanında elde edilmesini tespit etmek durumundadır. Bu bakımdan verginin zamanında ve eksiksiz alındığının tespiti verginin denetlenmesi ile mümkün olmaktadır. Vergi denetiminin amacı, vergi idaresinin kanuni hükümler doğrultusunda çalışıp çalışmadığını denetlemek ve mükelleflerin beyanname ve bildirimlerinin doğru olup olmadığının belirlenmesidir.

Türk vergi sisteminde diğer vergi sistemlerinde olduğu gibi mükellefin beyanı vergilendirmede dikkate alınmaktadır. Doğal şartlarda mükellefin eksiksiz ve zamanında beyan etmesi gereken hususlarda aksi hareket etmesi durumunda vergi idaresinin gerçek bilgileri ortaya çıkarmış olması vergilendirmenin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Bu amaçla vergi idaresi, yoklama, vergi incelemesi, arama ve bilgi toplama yolları ile verginin doğruluğu imkanına sahip olmaktadır. Bu imkanlardan arama ve bilgi toplama bilgi edinme yollarının kapsamına girmekte iken, yoklama ve vergi incelemesi ise denetim yolları olarak ifade edilmiştir. Hem denetim yolları, hem de bilgi edinme yolları, birbiri ile bağlantı içindedir.

Yoklama, vergi idaresinin bilgisinin olmadığı vergileme ile ilgili şekli hususların ortaya çıkarılması sağlayan bir denetim yoludur. Vergi incelemesi, mükellef beyanlarının dayanağını oluşturan yazılı bilgilerin ayrıntılı bir şekilde araştırılması haline verilen addır. Arama, haklarında ihbar bulunan mükelleflerin vergi kaçırmasıyla ilgili kuvvetli şüphelerin bulunması halinde mükellef veya diğer kişilerin evi, işyeri gibi yerlerde yapılan araştırma faaliyeti olarak adlandırılırken, bilgi toplama mükellef tarafından beyan edilen bilgilerin doğruluğunu tespit etmek amacıyla farklı kaynaklardan elde edilen bilgi edinme yoludur. İşte bu çalışmada vergi idaresinin denetim ve bilgi edinme yolları, bu kavramların açıklanması yoluyla ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Vergi idaresi, vergi alacağı, vergi incelemesi, mükellef.**Abstract**

Society is a concept that emerges when people live together by following the rules of law on common interest. It is natural for people living together in a society to have common needs in terms of their social characteristics as well as the presence of personal needs. It is possible to meet the public expenses made to meet these needs, which are called public needs, by using some income items. With this nature, tax is one of the important sources of income obtained by the state to cover public expenses.

The collection of the tax used in public expenditures is possible thanks to the tax administrations. The tax administration has to determine the complete and timely obtaining of the tax receivable. In this regard, it is possible to determine that the tax is collected on time and completely by auditing the tax. The purpose of the tax audit is to check whether the tax administration is working in accordance with the legal provisions and to determine whether the taxpayers' declarations and declarations are correct.

As in other tax systems, the taxpayer's declaration is taken into account in taxation in the Turkish tax system. The fact that the tax administration has revealed the real information in cases where the taxpayer should act in a complete and timely manner under natural conditions ensures that the taxation is carried out in a healthy way. For this purpose, the tax administration has the possibility of tax accuracy by means of polling, tax examination, searching and collecting information. While searching and collecting information from these opportunities are within the scope of the ways of obtaining information, polling and tax inspection are expressed as inspection ways. Both the ways of control and the ways of obtaining information are interconnected.

Polling is a way of auditing, which enables the tax administration to reveal formal issues related to taxation without knowledge. Tax inspection is the name given to the detailed investigation of the written information that forms the basis of taxpayer declarations. Search is a way of obtaining information obtained from different sources in order to determine the correctness of the information declared by the taxpayer, while the taxpayers who are notified about them are called research activities in places such as the house and workplace of the taxpayer or others. In this study, the ways of auditing and obtaining information of the tax administration are handled through the explanation of these concepts.

Keywords: Tax administration, tax receivable, tax examination, taxpayer.

**VERGİ UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMÜNDE VERGİ
MAHKEMELERİNİN ROLÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ****EVALUATION OF THE ROLE OF TAX COURTS IN RESOLVING TAX
DISPUTES**

Dr. Öğr. Üyesi Mutlu Yoruldu
Balıkesir Üniversitesi

Özet

Vergi; devletin en önemli finansman kaynağıdır ve süreklilik taşımaktadır. Vergi mükelleflerini ise; toplumda yaşayan ve vergilendirme alanına giren kişiler oluşturmaktadır. Vergi ile devlet kişilerin ekonomik kaynaklarının bir kısmına cebir unsurunu kullanarak sahip olmakta ve yine kamusal ihtiyaçların giderilmesi için kullanmaktadır. Vergiler parasal ödemeler olduğundan kişilerin kullanılabilir gelirlerini azaltmakta dolayısıyla zaman zaman vergi mükellefi olan kişiler ile vergi almak isteyen vergi idaresi arasında uyuşmazlıklar yaşanabilmektedir. Bu anlaşmazlıklar vergi hatalarından kaynaklanabileceği gibi mükellefin vergi borcunu ödemek istememesi veya vergilendirmeye ilişkin maddi ve şekli ödevlere uymamasından da kaynaklanabilmektedir. Vergilendirmeye ilişkin kişiler ile idare arasında uyuşmazlığın yaşanması durumunda söz konusu uyuşmazlık konusunun çözüme kavuşturularak ortadan kaldırılması beklenmektedir. Vergi uyuşmazlığının giderilmesi hususunda her iki taraf için de iki seçenek mevcuttur. Taraflar barışçıl çözüm yolları olarak kabul edilen uzlaşma, cezalarda indirim, pişmanlık ve ıslah ve vergi hatalarının düzeltilmesi gibi idari çözüm yollarını tercih edebilecekleri gibi, uyuşmazlık konusunu vergi yargısına dava yolu ile taşıyarak çözüme kavuşturulmasını da talep edebilmektedirler. Kanunlar ifade edilen iki çözüm seçeneğini taraflara seçimlik hak olarak sunmaktadır. Diğer bir ifadeyle hem vergi idaresinin hem de vergi mükellefi olan kişilerin vergi uyuşmazlığının yaşanması durumunda öncelikle barışçıl çözüm yollarını tercih etmeleri eğer bu yollarla çözüm bulunamazsa vergi yargısına başvurmaları zorunlulukları bulunmamaktadır. Vergi uyuşmazlık konusunun vergi yargısına taşınmasının ve orada çözüme kavuşturulmasının tercih edilmesi durumunda her iki tarafın da birtakım yargısal masraflarla ve maliyet unsurları ile karşılaşması kaçınılmazdır. Uyuşmazlık konusunun vergi yargısına taşınması durumunda dava dilekçesinin yazılması, ilgili dava açma masraflarının üstlenilmesi, bu konuda avukatlara ve bilirkişilere başvurulması, davanın sonuçlanmasının beklenmesi ve çıkacak olan sonucun lehe veya aleyhe olma ihtimali taraflara maliyet yükleyebilmektedir. Yine de taraflarca bu yolun tercih edilmesi halinde ilk başvurulması gereken yargı organı; vergisel uyuşmazlıklarda ilk derece mahkemesi olan “vergi mahkemeleri”dir. Bu çalışmada nitel araştırma tekniklerden betimleyici teknik kullanılarak, vergi mahkemelerinin görev ve fonksiyonları ve işleyişleri açıklanarak vergi uyuşmazlıklarının çözüme kavuşturulmasındaki rolleri üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Vergi Hukuku, Vergi Uyuşmazlıkları, Vergi Mahkemeleri

Abstract

Tax is the most important, and continuous, source of funding for the state. Taxpayers are people who live in the community and enter the field of taxation. With tax, the state obtains some of the economic resources of individuals using compulsion and utilizes it to fulfill public needs. Since taxes are monetary payments, there may be disagreements from time to time between taxpayers and the tax authority who want to receive taxes. These disputes may be caused by tax errors, or may be due to the taxpayer's refusal to pay the tax debt or to comply with the financial and formal requirements of taxation. In the event of a dispute between taxpayers and the administration regarding taxation, it is expected that the dispute will be resolved and eliminated. There are two options for both sides to remedy the tax dispute. The parties can choose administrative solutions such as reconciliation, reduction in penalties, regret, redress, and corrections that satisfy tax errors, as well as to resolve the issue of dispute by litigation through the tax judiciary. The law offers the parties the right to choose between the two options of resolution. In other words, both the tax administration and taxpayers prefer peaceful solutions in the event of a tax dispute, and if a solution cannot be found by these means, they are not required to apply to the tax jurisdiction. If tax litigation is the preferred option of resolution, it is inevitable that both sides will face a number of judicial costs, and other cost elements if the issue of the tax dispute is moved to the tax jurisdiction. If the issue of dispute is moved to the tax judiciary, expenditure from the petition being written, the costs of filing the relevant litigation, lawyer and expert costs in the matter, time spent in awaiting a judicial decision and the possibility that the result will be for or against may result in extra costs on the parties. Nevertheless, if this path is preferred by the parties, the first judicial body to apply to is the "tax court", which is the court of first instance in tax disputes. In this study, using qualitative research techniques, the duties and functions of tax courts and their procedure were investigated while focusing on their role in resolving tax disputes.

Keywords: Tax Law, Tax Disputes, Tax Courts

HİLE ÖNLEME ARACI OLARAK WHISTLEBLOWING VE KAYSERİ İLİNDE FAALİYET GÖSTEREN BAĞIMLI SMMM'LERİN WHISTLEBLOWING ALGISI

Dr. Öğr. Üyesi Arzu Meriç
İnönü Üniversitesi

Özet

İşletmelerde gerçekleşen birçok hile eylemi ihbar yoluyla ortaya çıkmaktadır. İngilizce “whistleblowing” olarak adlandırılan uygulama, Türkçe’de “sorun bildirme”, “bilgi ifşası” ve “fısıltı ortamı” olarak ifade edilmiştir. Söz konusu uygulama önemli bir hile önleme aracı durumuna gelmiştir.

Whistleblowing uygulaması, işletmede meydana gelen etik ve yasa dışı, gayri meşru işlemlerin işletmedeki çalışan tarafından yetkililere iletilmesi, olarak tanımlanabilir. Özellikle de muhasebe bölümü çalışanlarının söz konusu uygulama için duyarlılığının artırılması önemlidir. Çünkü bu bölüm çalışanları, işletmedeki diğer çalışanlara nazaran, yanlış uygulamalara tanık olma veya farkında olma durumu daha fazla olan çalışan grubudur.

Araştırmada, bir işletmede bağımlı olarak çalışan SMMM (Serbest Muhasebeci Mali Müşavir)’lerin whistleblowing uygulamasına bakış açıları anket yöntemi ile değerlendirilmiştir. Ankette katılımcıların whistleblowing tercihlerini etkileyebileceğini düşünülen demografik ve genel özellikler ile ilgili 8 soru, whistleblowing bakış açılarını değerlendirmeye yönelik katılım düzeyinin beşli Likert ölçeği ile belirlendiği 11 soru yer almıştır.

Ankete, Kayseri ilinde faaliyette bulunan bağımlı SMMM’lerden 46 kişi katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; genel özellikler itibarıyla, whistleblowing algısını değerlendirebilecek uygun bir hedef kitleye ulaşıldığı söylenebilir. Ayrıca whistleblowing ile ilgili algı değerlendirmesi yapıldığında, SMMM’lerin çoğunun içsel whistleblowing’i tercih ettikleri, whistleblowing’i işletmeye bir sadakatsizlik olarak değil de yapılması gereken ahlaki bir davranış olarak değerlendirdikleri tespit edilmiştir. SMMM’lerin çoğu, whistleblowing’in, işletmenin daha ciddi boyuttaki zararlarını önlediği ve etik dışı davranışları azalttığı görüşünü bildirmişlerdir. Whistleblowing karşılığında parasal bir ödül ya da promosyonun verilmesinin whistleblowing tercihlerini etkilemeyeceği, ancak SMMM’lerden bazıları için mesleki koruma yasası gibi düzenlemelerin olmasının whistleblowing tercihlerini etkileyeceği tespit edilmiştir. SMMM’lerin çalıştıkları işletmenin iç denetim ve iç kontrol sistemine olan güvenleri, whistleblowing tercihlerini etkilememektedir. İşletmelerce whistleblowing’ten caydırmak için, whistleblowing’i yapan çalışana karşı, mesleki statünün düşürülmesi veya işten çıkarılması gibi tepkiler, SMMM’lerin whistleblowing tercihlerini etkilememektedir.

Anahtar Kelimeler: Whistleblowing, Sorun Bildirme, Bilgi Ifşası, Fısıltı Yöntemi, Muhasebe Hileleri

WHISTLEBLOWING AS A PREVENTION OF FRAUD AND PERCEPTION OF
DEPENDENT CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTANTS WHO ARE CARRY ON
THE BUSINESS IN KAYSERİ**Abstract**

Many fraudulent actions that take place in businesses occur through whistleblowing. The application, which is called “whistleblowing” in English, has been expressed as “sorun bildirme”, “bilgi ifşası” and “fısıltı ortamı” in Turkish. This application has become an important anti-fraud tool.

Application of whistleblowing can be defined as the transmission of ethical and illegal, illegitimate transactions occurring in the business to the authorities by the employee in the business. It is especially important to increase the sensitivity of the employees of the accounting department for the application. Because this department has a group of employees who are more likely to witness or be aware of wrong practices than other employees in the business.

In the research, the perspectives of the CPA (Certified Public Accountants) working as a dependent in a business were evaluated using the questionnaire method. The questionnaire included 8 questions about demographic and general features that are thought to affect the whistleblowing preferences of the participants, and 11 questions where the level of participation in evaluating the whistleblowing perspectives was determined by the five Likert scale.

46 people from dependent CPAs operating in Kayseri participated in the questionnaire. According to the research results; in terms of general features, it can be said that an appropriate target group can be reached that can evaluate the perception of whistleblowing. In addition, when the perception assessment about whistleblowing was made, it was found that most of the CPAs preferred internal whistleblowing and evaluated whistleblowing as a moral behavior that should be done not as an infidelity to the business. Most of the CPAs have reported that whistleblowing prevents the business from more serious losses and reduces unethical behavior. It has been found that giving a monetary reward or promotion in exchange for whistleblowing will not affect whistleblowing preferences, but for some of the CPAs, regulations such as occupational protection law will affect whistleblowing preferences. The trust of CPAs in the internal audit and internal control system of the business they work with does not affect their whistleblowing preferences. In order to deter whistleblowing by businesses, reactions to the employee who performs whistleblowing, such as lowering or dismissing professional status, do not affect the whistleblowing preferences of CPAs.

Keywords: Whistleblowing, Reporting A Problem, Disclosure Of Information, Whisper Method, Fraud

**THE EFFECTS OF THE OVX INDEX ON DEVELOPING COUNTRIES
FOREIGN EXCHANGE RATES****Dr. Hande Kılıç Satıcı**

Yapi Kredi Bank

Asist. Prof. Dr. Selma Öner

Istanbul University

Asist. Prof. Dr. Hakan Öner

Nişantaşı University

Abstract

According to the Commodity Markets Outlook Report published by the World Bank in October 2018, the oil consumption of developing countries is quite high. Russia, Venezuela, Saudi Arabia and Iran are the leading countries in oil production, while China, India and Russia are the leading developing countries in oil consumption. The dependence of developing countries on oil will continue as long as they continue to grow. Therefore, developing countries' economies are affected by changes in oil prices, which is the most important input of the production process.

In 1987, a major crisis occurred in the United States, and demands for the risk to be measured due to uncertainties in the financial markets in the crisis environment began to increase. Thus, volatility indices have started to be created to measure risk. The first uncertainty measurement was in 1993 with the first volatility index (VIX index), using the implicit volatility of stock index options by the Chicago Board Options Exchange (CBOE). In 2004, CBOE began to simplify the volatility index calculation methodology even further and to create a volatility index in developing countries. After increasing volatility between 2007 and 2008, three new uncertainty indices began to be calculated in July 2008 to measure the uncertainty in oil and gold prices and the Euro / Dollar parity. The calculation method of this new index uses the VIX index calculation method, which measures uncertainty in the stock market. CBOE Crude Oil Volatility Index (CBOE Crude Oil ETF Volatility Index- OVX) is based on the US Petroleum Fund option prices and measures the market prospect for 30-day volatility of crude oil prices. CBOE Gold Volatility Index (CBOE Gold ETF Volatility Index - GVZ) is based on options written on SPDR Gold Shares, reflecting the 30-day covered volatility of gold prices. The CBOE Euro Currency Volatility Index (CBOE Euro Currency Volatility Index - EVZ) is based on Currency Shares Euro Trust options and measures the market expectation for the 30-day volatility of the Euro / Dollar exchange rate.

The aim of this study is to contribute to the literature since the number of academic studies on the relationship between the OVX index, which is an indicator of the uncertainty in oil prices, and the currencies of developing countries, is very limited. Therefore, the OVX index, which is an indicator of uncertainty in oil prices, and ten countries selected as examples from developing countries; Turkey, Argentina, Brazil, Indonesia, the Philippines, South Africa, India, Mexico, Poland and Russia to examine the causal relationship between exchange rates.

In the analysis of the study, the OVX index and daily exchange rates between 02 January 2008 and 28 February 2020 were used as data. Does Augmented Dickey Fuller (ADF) and Granger causality test affect the developing country exchange rate of the OVX index? The question is tried to be explained by examining the causality relationship.

Keywords: OVX Index, Developing Countries Foreign Exchange Rates, Granger Casuality Test

BULUT MUHASEBE UYGULAMALARININ İŞLETMELER ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ**THE EFFECTS OF CLOUD ACCOUNTING APPLICATIONS ON THE COMPANIES**

Dr. Öğr. Üyesi Öznur ARSLAN
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Özet

Son yıllarda gelişen internet ve bilişim teknolojileri devlet, vatandaş ve işletme dünyasında işlemleri kolaylaştıracak birçok fırsat ortaya çıkarmaktadır. Ortaya çıkan bu fırsatlardan birisi de bulut bilişim sistemleridir. Bulut bilişim, “uygulamaların internet ortamında bulunan bir uzak sunucu üzerinden çalıştırılması ya da kullanıcıya ait verilerin uzak sunucu üzerinde her an erişilebilir şekilde bulundurulmasını sağlayan bir servis yapısıdır.” Muhasebe sistemleri bulut bilişim hizmeti ile birleşerek dünyada adı sıkça duymaya başlanan Bulut Muhasebesine (Cloud Accounting) yönelmekte ve yeni bir iş modelini bizlere sunmaktadır. Bulut muhasebe, “bulut bilişim tabanlı muhasebe sistemlerini kullanan işletmelerin hizmet sağlayıcılardan hesaplama, depolama ve bağlantı kaynaklarını ihtiyaçları kadar satın alıp, kendilerinin yönetebileceği ortam üzerinde kullanabilecek hizmetlere sahip olabilmeleridir.” İşletmeler rekabet avantajı elde edebilmek için muhasebe sistemlerinde düşük maliyetli ve yüksek düzeyde teknolojik destekli, uzaktan sürekli izleyebileceği güvenli bir yapı oluşturup yürütmek istemektedirler. Web tabanlı bulut bilişim sistemleri işletmelerin bu isteklerini karşılayabilecek niteliktedir. Bulut muhasebesi kullanmayan işletmelerde yazılım lisansları ve bakım maliyetleri, sunucu ve benzeri donanım maliyetleri, veri tabanı ve sistem yönetimi maliyetleri gibi ciddi masraflar ortaya çıkmaktadır. Özellikle gelişme süreçlerinde yapılan bu tür yatırımlar, işletmeler üzerinde gereksiz ve yüklü maliyetler oluşturmaktadır. Bulut muhasebe ise oldukça esnek imkânlar sunmaktadır. Veri kullanım miktarları veya kullanıcı sayıları talepler doğrultusunda artırılıp azaltılabilmektedir. Böylelikle işletmeler, iş sözleşmeleri sona erdiğinde dahi kalıcı ve pahalı ekipman ve lisanslara ödeme yapmak zorunda kalmazlar. Bulut muhasebenin uygulanmasında işletmelere yararı olabileceği gibi bulut muhasebe sistemlerinde bulut üzerinde depolanan verilerin çalınması veya kaybolması, benzer şekilde internet üzerinde gerçekleştirilen veri işlemlerinde siber saldırılara maruz kalınması gibi çeşitli riskleri de mevcuttur. Bu çalışmada konuya ilişkin bilgiler kavramsal olarak ele alınmış, bulut muhasebenin işletmeler için avantaj ve dezavantajlarına, tercih edilme sebeplerine ve geleneksel muhaseben farklarına değinilmiştir. Böylece bulut muhasebenin işletmeler için daha anlaşılır olması sağlanarak işletmelerin bulut muhasebeye ilişkin farkındalıklarının oluşturulması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bulut Muhasebe, Bulut bilişim, İşletme

Abstract

The developing Internet and information technologies of recent years brought many opportunities that will ease the transactions for government, citizens, and companies. One of these opportunities is the cloud computing systems. The cloud computing is an infrastructure enabling the applications to be run over a remote server in Internet medium or the user data to be accessible anytime on a remote server. The accounting systems converge with cloud computing service and gravitate to the Cloud Accounting, which becomes more popular. It is a new business model for us. In cloud accounting, the companies buy accounting, storage, and connection sources from the cloud accounting or cloud computing-based accounting system service providers as much as they need, and they receive services that can be used on a medium, which they can manage on their own. In today's competitive environment, the main objective of companies is to create and manage the accounting systems at low cost, with advanced technological opportunities, in a reliable structure, and in the way enabling remote control. The cloud accounting systems using the web-based cloud computing can meet this need. The companies, which are not using the cloud accounting, face with significant costs such as software licenses, maintenance costs, server and hardware costs, and database and system management costs. Such investments, which are mainly made in development processes, load unnecessary and substantial costs on the companies. Cloud accounting, however, offers very flexible options. The data usage or the number of users can be modified in parallel with change in demand. Thus, the companies would not have to pay for permanent and expensive equipment and licenses even after the termination of business contracts. Although the cloud accounting can offer benefits to the companies, there also several risks such as hack or loss of accounting data stored on cloud, or cyber-attacks to data transactions performed on Internet. In the present study, the concepts related with this subject were theoretically discussed and the advantages or disadvantages of cloud accounting, the reasons for choosing these systems, and their differences from traditional accounting were reported. Thus, it was aimed to make the cloud accounting more understandable for the companies and to raise awareness about the cloud accounting among the companies.

Keywords: Cloud Accounting, Cloud Computing, Company

**ERGENLİK DÖNEMİNDE İKİ ÖNEMLİ PROBLEM: OKUL
TÜKENMİŞLİĞİ VE ÖZ-KAVRAMI****TWO IMPORTANT PROBLEMS IN ADOLESCENCE: SCHOOL BURNOUT
AND SELF-CONCEPT****Prof. Dr. Figen AKÇA**

Uludağ Üniversitesi

Doç. Dr. Sezgin DEMİR

Fırat Üniversitesi

Uzm. Hacer DENİZ

Fırat Üniversitesi

Arş. Gör. Mustafa ÖZKAN

Uludağ Üniversitesi

Özet

Öğretmenlerin eğitim kademelerinde çalışırken en çok zorlandıkları gelişim dönemi ön ergenlik olarak tanımlanabilir. Zira, ilkokuldan liseye yani ergenliğe geçiş aşamasında olan çocukların eğitim yaşamları devam ederken aynı anda duygusal ve fiziksel değişime ayak uydurmaları da beklenmektedir. Yaşadıkları bu duyuşsal zorluklarla baş etme konusunda öğretmenlere oldukça önemli roller düşmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın iki genel amacından birisi ortaokul öğrencilerinin tükenmişlik seviyeleri ile öz kavramları arasındaki ilişkilerin belirlenmesidir. İkinci genel amaç ise elde edilecek bulguların öğretmenlerin eğitimi sürecinde bu yaş grupları ile çalışırken nelere dikkat edecekleri konusunda bilinçlenmelerini sağlamaktır. Bu doğrultuda ortaokul öğrencilerinin tükenmişlik düzeyleri ile öz kavramlarının cinsiyetlerine, sınıf düzeylerine, öğrenim gördükleri eğitim bölgesine ve başarı algılarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu araştırma, nicel türde ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplamak amacıyla Apay (2011) tarafından geliştirilen İlköğretim II. Kademe Öğrencileri İçin Okul Tükenmişliği Ölçeği ile Piers-Harris (1994) tarafından geliştirilip Çataklı ve Öner tarafından (2005) Türkçeye uyarlanan Çocuklar için Öz Kavramı Ölçeği kullanılmıştır. Örneklem, Bursa'da okumakta olan 511 öğrenciden oluşturmaktadır. Sonuçlara baktığımızda, erkek öğrencilerin kızlara göre baskıcı öğretmen tutumlarından daha fazla bunaldıkları, okula yönelik motivasyonlarının daha düşük olduğu ve okula yönelik olumsuz tutuma sahip oldukları görülmektedir. Bir başka sonuç, ortaokul öğrencilerinin sınıf seviyeleri arttıkça tükenmişlik seviyelerinin de arttığı şeklindedir. Bu durumun kaynağında ergenlik döneminin etkileri ve öğrencilerin sınıf seviyeleri arttıkça liselere yerleşme sınavı nedeniyle stres ve kaygı düzeyleri yükselmesi, ailenin ve öğretmenin ders konusundaki baskılarının artması neden olabilir. Son olarak, öz kavramı ile tükenmişlik, okula ilgi kaybı, ders çalışmaktan tükenme, aileden kaynaklı tükenmişlik, öğretmen tutumlarından bunalma ve sıkılma arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: ergenlik, tükenmişlik, benlik kavramı, öğretmen tutumu

Abstract

The development period in which teachers are most difficult when working in education levels can be defined as puberty. Because these students are in transition from primary school to high school, from childhood to adolescence, are expected to overcome two important difficulties: To keep up with the emotional and physical changes at the same time. Teachers have a very important role to play in dealing with these affective difficulties. The purpose of this research is to determine the relationships between the levels of burnout and the concepts of self-concept. In accordance with this general purpose, it is attempted to determine wheather burnout levels and self-concept levels of the students differentiate significantly or not in terms of gender, grade, educational zone and perception of success. This research was carried out in quantitative type relational scanning model. In this research, it was used that Elementary School Student Burnout Scale for Grades 6-8: A Study of Validity and Reliability Scale by Aypay (2011) and Children's Self-Concept Scale by Piers-Harris (1994), which adapted into Turkish by Cataklı and Oner (2005). The population of this research consists of secondary school students. the sample consists of 511 students from 5, 6, 7 and 8th grade students in the city of Bursa in Turkey. As a result of the research it was seen that male students are more distressed because of oppressive teacher attitudes, they have lower motivations towards school and they have negative attitudes towards school. Another result is that students' levels of burnout also increase as their grade levels increase. The reasons behind this result can be listed as the effects of the adolescence period, the increase in stress and anxiety levels due to the high school placement exam and the increase in the pressure of the family and the teacher. Finally, it was determined that the self-concept levels of the students was significantly related their burnout levels.

Keywords: adolescence, burnout, self-concept, teacher attitude.

ALİYA İZZETBEGOVİÇ'İN AİLE VE EVLİLİK KURUMLARINA BAKIŞI

ALIYA IZZETBEGOVIC'S VIEW OF FAMILY AND MARRIAGE INSTITUTIONS

Dr. Öğr. Üyesi Erkan Dikici
Gümüşhane Üniversitesi

Özet

Aile, toplumun en küçük yapı birimi olarak ele alınır. Aile, sosyolojik bir kavram olarak önemli bir toplumsal kurumdur. Aile kurumunun temel özelliklerinden birisi ise evliliğdir. Aile ve evlilik kurumu, toplumdan topluma ve kültürden kültüre farklılıklar göstermektedir. Aynı zamanda birçok düşünür tarafından, farklı şekilde açıklanmıştır. Aile ve evlilik konusunda, Bosna-Hersek'in ve Türk-İslam düşüncesinin önemli isimlerinden birisi olan Aliya İzzetbegović'in bir takım görüş ve tespitleri bulunmaktadır. Aliya İzzetbegović'in ailesi tarafından iyi bir şekilde yetiştirildiği ve entelektüel bir kişilik olarak gelişiminde ailesinin önemli bir role sahip olduğu görülmektedir. Batı düşüncesi ve Hristiyanlık'taki aile ve evlilik kurumlarına yönelik anlayıştan farklı bir bakış açısı sergileyen Aliya İzzetbegović, İslami bir bakış açısıyla bu kurumlara yaklaşmıştır. Modern hayatın olumsuz etkilerini ortaya koyan Aliya İzzetbegović, aile hayatı ve evlilik hayatında kadının önemine dikkat çekmiştir. Aile ve evlilik kurumlarına verilen önemin azaldığını dile getirmiştir. Özellikle tek eşliliğin gerekliliğini vurgulayan Aliya İzzetbegović, kadının toplum içerisinde ve aile hayatındaki rolünü ortaya koymuştur. Kadına kutsallık atfetmiş ve Batı'daki kadın cinsiyeti üzerine oluşan algıyı eleştirmiştir. Bu bağlamdan hareketle, bu çalışmada, Aliya İzzetbegović'in aile ve evlilik kurumlarına bakışı ve önemli tespitlerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aliya İzzetbegović, Aile, Evlilik, Kadın.

Abstract

The family is treated as the smallest building unit of the society. The concept of family is an important social institution as a sociological concept. One of the main features of the family institution is marriage. The issue of family and marriage is different from society in terms of collecting and culture. It is also explained by different thinkers in different ways. Aliya Izzetbegovic, one of the most important figures of Bosnia-Herzegovina and of Turkish-Islamic thought, has important opinions and determinations about family and marriage. It is seen that Aliya Izzetbegovic is well trained by his family and his family plays an important role in developing as an intellectual personality. Aliya Izzetbegovic, who has a different view on Western thought and Christianity from the concepts of family and marriage, approached these concepts from an Islamic point of view. Aliya Izzetbegovic, who showed the negative effects of modern life, pointed out the importance of woman in family life and marriage life. He said that the importance given to family and marriage institutions is diminishing. Emphasizing the need for

monogamy in particular, Aliya Izzetbegovic revealed the role of women in society and family life. He attributed sanctity to women and criticized the perception of women's gender in the West. In this context, in this study, it is aimed to show Aliya Izzetbegovic's view of the concepts of family and marriage and important findings.

Keywords: Aliya Izzetbegovic, Family, Marriage, Woman.

BAUMAN'A GÖRE POSTMODERNİZM, EĞİTİM VE SİYASET

Dr. Öğr. Üyesi Neşe BÖRÜ

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

Abstract

In this study, the characteristics of the postmodern age, which is the result of life in the modern age, were given. As a result; Because of the rapid and continuous development of knowledge in the postmodern age, individuals should acquire the habit of tertiary learning, which is the necessity of changing the learning habits with the adoption of the philosophy of lifelong learning. It is necessary to re-question how universities will perform on transferring values to students. Universities should be adapted to the flexible and unregulated structures of the workplace. The concept of nation-state and welfare state, which is formed by modernization, loses its meaning in the postmodern age. Instead, it forms a structure in which individuals consider less cultural identities and political formations. In spite of all these, although individuals seem to be politically awake in the postmodern age, they can react to their existing management by presenting their reactions at an unexpected moment.

Keywords: Postmodernizm, education, politics

Özet

Bu çalışmada öncelikli olarak postmodern çağı daha iyi anlayabilmek için modern toplumun özellikleri verilmiştir, daha sonra modern çağdaki yaşantıların bir sonucu olan postmodern çağın özellikleri verilmiştir. Sonuç olarak; postmodern çağda bilginin hızlı ve sürekli gelişmesinden dolayı bireylerin yaşam boyu öğrenme felsefesini benimsemesi ile birlikte öğrenme alışkanlıklarının değişmesinin zorunluluğundan dolayı üçüncül öğrenme alışkanlığını edinmesi gerekir. Ayrıca bireylerin farklılıklarının kabulü de eğitim kurumları açısından ayrı bir boyuttur. Bu boyuttan dolayı üniversitelerin değer aktarma işlevlerinin nasıl yerine getireceği yeniden sorgulanmalıdır. Üniversiteler iş yerlerinin esnek ve kuralsız yapılarına uyumlu hale getirilmelidir. Modernize ile birlikte oluşan ulus devlet ve refah devlet anlayışı postmodern çağda anlamını kaybetmektedir. Onun yerine bireylerin kültürel kimliklerini ve siyasi oluşumları daha az önemsedikleri bir yapı oluşmaktadır. Tüm bunlara rağmen postmodern çağda bireyler siyasi açıdan uyutulmuş gibi gözükse de hiç umulmadık bir anda tepkilerini ortaya koyarak var olan yönetimlerini devirebilmektedirler. Bu olguda postmodern çağın garanti çağı olmadığını bir kez daha göstermiş olur.

Anahtar Kelimeler: Postmodernizm, eğitim, siyaset

SİNEMADA GÖSTERGEBİLİMSEL ANALİZ ÜZERİNE MÜZİKAL FİLM ÖRNEKLERİ: TOMMY (1975) VE ROCKETMAN (2019) FİMLERİ

Doç.Dr. Ragıp TARANÇ
Öğr.Gör. Melih TOMAK
Dokuz Eylül Üniversitesi

Özet

Sinemada görsel tarih yazma yönetmenlerin vazgeçemediği bir yöntemdir. Bu yaklaşım zaman içinde “tarihselleştirme” olarak biçimi belirlemiştir. Böylelikle güncel olan güncelliğinden çıkarılmakta, belirli bir tarihi anın ürünü olarak gösterilmektedir. Bu gösterimde güncel olanın egemenliği tartışılmakta ve seyirci dışarıdan bakış açısına sahip olmaktadır. Bu bakış açısıyla da yaşadığı toplumsal anın eleştirilip değiştirilebileceğini kavramaktadır. Brecht bu olguyu şöyle açıklar; “Tarihselleştirme, mesel çalışmasıyla elde edilmiş toplumsal anlamın, tarihsel boyutunu vermenin sanatsal aracı olarak da tanımlanabilir.” Sinemanın başlangıcından günümüze kadar müzikal filmler, seyircilerin güzel vakit geçirebilmeleri için üretilmişlerdir. *Bir müzik filme çok şey kattığı gibi müzikal türde yapılmış eserlerde sinemaya farklı bir bakış açısı katmaktadır.* Müzikal filmler, kendine has görsel kodları bulundurmakla birlikte dekor, sahne, renk, müzik, ses, oyunculuk gibi sinematografik unsurlar izleyiciyi müzikal filmlerin duygu aktarımına dahil etmiştir. 1920’li yıllardan sonra her kıtada önemli örnekleri bulunan müzikal filmler, 1970’li yıllarda izleyici tarafından tüketilmeye başlamış ve günümüzde de üretimine devam edilmektedir. Gerçek zaman akışından uzak olan müzikal filmler, seyirciye olağan dışı bir dünyadaki duyguları, sevinçleri, üzüntüleri şarkı ve danslarla anlatmaktadır. Dans ve müzik olağanüstü diye nitelendirilebilecek şekilde görsellikte sunulmaktadır. Her iki filmde de 1970’li yılların tarihsel değişim süreçlerinin aile üzerindeki etkileri ve toplumsal cinsiyet rollerinin oluşumdaki etkileri tartışılarak gösterge bilimsel çözümlemenin içerik sorunsalı olarak ortaya konulurken biçimsel analizde dekor-kostüm üzerinden yaratılan imge ve ikonaların ortaya çıkan yaklaşımları benlik, anne-baba ve aile olgusalımı çerçevesinde çözümlenecektir. Fantastik müzikal film olarak nitelendirilen Tommy ve biyografik müzikal film olarak nitelendirilen Rocketman filmleri müzikal film türünün en iyi örnekleri arasında gösterilmektedir. The Who 1960 ve 1970’lerin en önemli İngiliz Rock gruplarından biridir. İlk başlarda onlara “Radau-Combo” denilirdi. Müzikleri ve sahne gösterileriyle bu İngiliz dörtlüsü Beatles’a ve Rolling Stones’a benzetilirdi. Bu çalışmada, 1970 yılların atmosferin de “The Who” ile Ken Russel dönemin içinden, 2019 yılından 1970’lere Elton John’un öz yaşamına yönetmenlerin müzikal yolculukları incelenerek ortaya çıkan sonuçlar gösterge bilimsel film kuramı üzerinden analiz edilip tartışılacaktır.

Anahtar kelimeler: müzikal filmler, göstergebilim, sinema, elton john, tommy, rocketman.

Abstract

Writing visual history in cinema is a method that directors cannot give up. This approach has determined the form as “historicalization” over time. In this way, it is removed from the current version and is shown as the product of a certain historical moment. In this screening, the dominance of the current one is discussed and the audience has an external perspective. Brecht explains this phenomenon as follows; “Historicization can also be defined as the artistic means of giving the historical dimension of the social meaning obtained through the study of matters.” From the beginning of the cinema to the present day, musical films have been produced for the audience to have a good time. As a music adds a lot to the movie, it adds a different perspective to the cinema in musical works. Although musical films contain unique visual codes, cinematographic elements such as decor, scene, color, music, sound, acting have included the audience in the emotional transfer of musical films. Musical films, which have important examples on every continent after the 1920s, started to be consumed by the audience in the 1970s and are still being produced today. The musical films, which are far from the real time flow, tell the audience about emotions, joys and sadness in an extraordinary world with songs and dances. Dance and music are presented in a visual way that can be described as extraordinary. In both films, the effects of historical change processes of the 1970s on the family and the effects of gender roles in the formation were put forward as the content problematic of the scientific analysis, and the emerging approaches of the images and icons created through the decor-costume in the formal analysis were the phenomenon of self, parent and family. will be resolved within the framework. Tommy, which is described as a fantastic musical movie, and Rocketman, which is described as a biographical musical movie, are among the best examples of the musical movie genre. The Who is one of the most important British Rock bands of the 1960s and 1970s. At first they were called "Radau-Combo". With their music and stage performances, this English quartet was compared to the Beatles and the Rolling Stones. In this study, the musical journeys of directors from the atmosphere of 1970's and "The Who" through Ken Russel period to the self life of Elton John from 2019 to 1970 will be analyzed and discussed through the indicator scientific film theory.

Keywords: musical movies, semiotics, elton john, tommy, rocketman.

**TÜRKİYE ÇAĞDAŞ SANATINDA KENTSEL DÖNÜŞÜM GÖSTERGELERİ,
FERHAT ÖZGÜR ÖRNEĞİ****Arş. Gör. Dr. Cansu ÇELEBİ EROL**

Dokuz Eylül Üniversitesi

Özet

Türkiye'nin 1950 sonrasında yoğun bir yaşadığı değişim ve dönüşümün tüm etkilerini kentlerde görmek mümkündür. Yaşanan dönüşümün etkisiyle kentlerin büyük bir hızla aynılaştığını, özgün niteliklerini kaybettiğini, kimliksizleştiğini söylemek mümkündür. Kentin sahip olduğu tarihsel ve kültürel değerlerle örülü bu kimliği koruyabilmesi oldukça önemlidir. Özellikle son yıllarda yaygınlaşan kentsel dönüşüm uygulamalarıyla birlikte kent belleğinin silinmesi, projelerin uygulandığı alanlardaki insanların yabancılaşması gibi birtakım sorunlar oluşmaya başlamıştır. Bireylerin kendilerini var eden unsurlardan uzaklaşmasını ve yaşadıkları yabancılaşma sürecini çeşitli kavramlarla adlandıran sanatçı ve düşünürler, sistemin değişkenleriyle yeni söylemler ortaya koymuşlardır. Bu sanatçılardan biri olan Ferhat Özgür, Türkiye çağdaş sanatı içerisinde önemli bir figürdür. Sanatçı, kentsel dönüşümün birey ve toplum üzerindeki etkilerini; ekonomik, sosyal, kültürel ve psikolojik göstergeler üzerinde okumakta ve çalışmalarına taşımaktadır. Eserleri sosyal-belgesel bir nitelikte olan sanatçının çağdaş sanatın anlatım dilindeki çeşitlilikten beslenerek çok çeşitli medyumlar kullandığı ve köyden kente göç olgusu, yersiz-yurtsuzlaşma, kimlik, savaşlar, kültürel farklılıklar ve aidiyet kavramlarıyla sanatsal yaratımlarını oluşturduğu görülmektedir. Sanatçı özellikle kentsel dönüşüm sürecine dair gözlemlerini, bu projelere maruz kalan insanların yaşadığı trajedileri ve yok edilen yaşam alanlarını yansıtmaktadır. Araştırma kapsamında sanatçının “Bir Göçün Çok Yönlü Analizi”, “Pieta” ve “Bugün Herkes Dışarı” adlı çalışmaları incelenmiştir. Bu çalışmalar, sanatçının doğup büyüdüğü yer olan Ankara'nın Altındağ bölgesinin değişim hızını, kentsel dönüşüm projelerinin kent ve birey üzerindeki yansımalarını fotoğraf ve videolar aracılığı ile anlatmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye çağdaş sanatı, kentsel dönüşüm, Ferhat Özgür

Abstract

Turkey experienced the full effect of the changes and the transformation after 1950, it can be seen in the city. With the effect of the transformation, it is possible to say that the cities have rapidly become identical, have lost their original qualities and have become unidentified. It is very important for the city to protect this identity, which is built with historical and cultural values. Especially with the urban transformation practices that have become widespread in recent years, some problems such as the erasing of the city's memory and the alienation of the people in the areas where the projects are implemented have started to occur. The artists and thinkers, who explained the divergence of individuals from the elements that created them and the process of alienation they experienced with various concepts, created new discourses with the variables of the system. Ferhat Özgür is one of these artists and he

is one of the important figures in contemporary art at Turkey. Artist, the effects of urban transformation on the individual and society; he reads on economic, social, cultural and psychological indicators and carries it to his studies. It is seen that the artist, whose works are in a social-documentary structure, feeds on the diversity in the expression language of contemporary art, and uses a variety of mediums and creates his artistic creations with the concepts of immigration from the village to the city, unwarranted-de-nationalization, identity, wars, cultural differences and belonging. The artist especially reflects his observations on the urban transformation process, the tragedies experienced by people exposed to these projects and the destroyed habitats. Within the scope of the research, the artist's "Multidimensional Analysis of a Migration", "Pieta" and "Everyone Out Today" were examined. These works describe the rate of change of the Altındağ region of Ankara, the place where the artist was born and raised, and the reflections of urban transformation projects on the city and the individual through photos and videos.

Keywords: Turkey contemporary art, urban renewal, Ferhat Özgür.

ASSESSMENT OF SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL IMPACTS OF HIGH-RISE BUILDINGS**Olga Krivenko**

Kyiv State University

Abstract

Urbanization is a modern global trend that related to the social and economic development of mankind. Accommodating a growing number of people in megalopolises is solved through intense high-rise construction. Vertical structures of skyscrapers are characterized by various influences on the environment: ecological, energy, urban. Functional, structural and engineering problems are solved in the design of high-rise buildings. Means to reduce the energy and environmental pressure are defined at the skyscrapers construction. At the same time, the issues of socio - psychological effects caused by the increasing population density in the high - rise building of megapolices are often left without proper attention. Although the artificial anthropogenic environment of high - rise buildings creates difficult social - psychological living conditions for the person.

Considering the problem, it is necessary to allocate external and internal factors of social and psychological influence of high-rise building, which require attention at design. External factors that relate to the impact of high-rise buildings on the surrounding social environment caused by:

- transport problems (overloads of roads, public transport that takes away time and forces of people);
- poor quality of life in the surrounding areas (for example, physiological discomfort associated with significant shading from skyscrapers;
- the social conflicts (growing social burden, the employment market).

Internal factors relate to the social and psychological impact on a person inside a high building, namely:

- psychological discomfort when living "at height", a sense of distance from the Earth's surface can lead to anxiety, depression, tension, insecurity;
- physiological discomfort associated with artificial means of quality assurance, air volume, lighting, sound insulation without individual needs of the person;
- physical influences that are connected with electromagnetic radiation, vibration of the upper floors, can have negative effect on some structures of the brain and the central nervous system.

Thus, the delineated socio - psychological influences of high-rise buildings require systematization and searching the means for their decision. An example of solving the problem of creating a healthy environment for people inside buildings is the implementation of the WELL Building Standart. The categories proposed in the WELL standard are for the first time aimed at determining the parameters of human health and psychological comfort at the design stage. But they require further development taking into account the peculiarities of social and psychological impacts in the design of compacted high-rise buildings.

Keywords: high-rise buildings, socio - psychological influences.

KİLİS MASALLARINDA GEÇİŞ DÖNEMİ (DOĞUM-EVLİLİK-ÖLÜM) UYGULAMALARI HAKKINDA TESPİTLER

DETERMINATIONS ABOUT TRANSITION PERIOD (BIRTH-MARRIAGE-
DEATH) PRACTICES IN KILIS TALES

Doç. Dr. Mehmet Alptekin
Kilis 7 Aralık Üniversitesi

Özet

İnsan hayatında doğum, devamında evlilik ve son olarak da ölüm dönemleri, önem arz eden süreçlerdir ki bu safhalara *geçiş dönemi* adı verilmektedir. Hayatın her aşamasında uygulanan birçok gelenek ve görenek *geçiş dönemi* adını verdiğimiz dönemlere de bütün canlılığıyla yansımıştır. Geçiş dönemi uzun bir süreci kapsadığı için ilişkiler yumağından oluşmaktadır. Bireyin bireyle, bireyin toplumla, toplumların diğer toplumlarla ilişkilerinin sonucunda birikerek ortaya çıkmıştır. Geçiş dönemi adı verilen bu dönemdeki gelenek ve görenekler eski ve yeni nesil (geçmişle gelecek) arasında bir köprü vazifesi oluşturması yönünden önemlidir.

Masallar, daha çok çocuklara yönelik anlatılar gibi görünse de her yaş grubundan insana hitap etmektedir. Kahramanları insanlar, hayvanlar ve olağanüstü varlıklar olan masallar, kurgulanmış bir dünyayı anlatmakla beraber anlatıcının hayalindeki idealize dünyayı yansıtır. Bunun yanında diğer halk anlatıları gibi içinden çıktığı toplumun kültürel hayatıyla ilgili unsurları içerisinde ihtiva etmesi bakımından da önemlidir. Masal içerisinde karşımıza çıkan toplumun kültürel kodlarını yansıtan çeşitli âdet, gelenek, töre ve törenler yöre halkının geleneksel kültürünün temalarını oluşturduğu unutulmamalıdır.

Halk anlatıları (mit, destan, efsane, masal, halk hikâyesi, fıkra vb.) halkın ortak düşünce dünyasında olduğu için içerisinde inançlar, gelenek-görenekler, geçiş dönemleri, halk hekimliği, vb. gibi halk kültürüne ait birçok unsur bulunmaktadır. Bu ürünlerden masallar evrensel bir yapıya sahip olmasına rağmen yayıldıkları coğrafya ve kültürdeki bazı motifleri bünyelerine alarak milli özellikler de kazanmaktadır. Bunun en güzel örneklerinden birisi Kilis'ten derlenen masalarda tespit ettiğimiz *geçiş dönemiyle (doğum-evlilik-ölüm)* ilgili uygulamalardır.

Çalışmada; Kilis Masalları Derleme ve İnceleme adlı eserdeki kırk dört masal metni araştırmaya dahil edilmiştir. Nitel araştırma yönteminin benimsendiği bu çalışmada doküman incelemesinden faydalanılarak içerik analizi yapılmıştır. Böylece masalarda *geçiş dönemleriyle ilgili hususlar doğum, evlilik ve ölümle ilgili unsurlar* tespit edilerek diğer halk anlatılarında olduğu gibi masalların da kültürel öğeleri taşıma işlevi Kilis masallarında tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Kilis, masal, *geçiş dönemi*, doğum, evlilik, ölüm, tespit.

Abstract

The periods of birth in human life, subsequent marriage and finally death are important processes, which are called transition periods. Many traditions and customs

applied at every stage of life are reflected in the periods we call the transition period with all their vitality. Since the transition period covers a long process, the relations consist of a ball of relations. It has emerged by accumulating as a result of the relationship of the individual with the individual, the individual with the society and the societies with other societies. The traditions and customs in this period, called the transition period, are important in terms of forming a bridge between the old and the new generation (past and future).

Although fairy tales seem more like narratives for children, they appeal to people of all ages. Tales whose heroes are people, animals and extraordinary beings describe a fictional world, but reflect the idealized world in the narrator's dream. Besides, it is also important in that it contains elements related to the cultural life of the society from which it comes out, like other folk narratives. It should not be forgotten that various customs, traditions, ceremonies and ceremonies that reflect the cultural codes of the society that we encounter in the fairy tale form the themes of the traditional culture of the local people.

Since folk narratives (myth, epic, legend, fairy tale, folk story, jokes etc.) are formed in the common thought world of the people, beliefs, traditions-customs, transition periods, folk medicine, etc. There are many elements of folk culture such as. Despite the fact that fairy tales from these products have a universal structure, they acquire national features by taking some motifs in the geography and culture they spread. One of the best examples of this is the practices related to the transition period (birth-marriage-death) we have found in the tales compiled from Kilis.

Study; Forty-four fairy tales in Kilis Tales Collection and Analysis are included in the study. In this study, in which qualitative research method was adopted, content analysis was performed by making use of document analysis. Thus, the issues related to the transition periods in tales were determined by birth, marriage and death, and the function of tales to carry cultural elements as in other folk narratives was determined in Kilis tales.

Keywords: Kilis, fairy tale, transition period, birth, marriage, death, detection.

DOES MEANING IN LIFE CULTURE-SPECIFIC? THE ROLE OF MASCULINITY AND FEMININITY

Assist. Prof. Dr. İhsan Aytakin
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Abstract

In this study, the relationship of masculinity-femininity dimensions with meaning in life was investigated. Data obtained from high school and associate degree students were subjected to multiple regression analysis. According to the results, both dimensions of culture affect both dimensions of meaning in life positively.

It is emphasized that meaning in life is culture-specific, and it is critical for individuals' well-being (Zhang et al., 2016). However, the relationship between meaning and culture in life has been neglected at an empirical level. In this study, the effect of "Masculinity-Femininity" dimensions in Hofstede's (1980) culture model on meaning in life was investigated.

Meaning in life is a two-dimensional structure: the presence of meaning and the search for meaning (Steger et al., 2006). While masculinity emphasizes cultural values such as assertiveness, competitiveness, ambition, ego satisfaction, success orientation, and strength, femininity focuses on valuing social cohesion, cooperation, quality of life, and human relations. The degree to which individuals have these values also affects their motivation to set goals and realize them. Therefore, masculinity and femininity are predicted to have a positive effect on the meaning in life.

In this study, data was collected from 414 high school and associate degree students. Meaning in Life scale developed by Steger et al. (2006) used to measure meaning in life. The scale developed by Sargut (2001) to assess the masculinity-femininity values of Turkish society was used for measuring masculinity-femininity dimensions. The reliability coefficients of the scales (Cronbach's Alpha) were calculated .75 for presence of meaning, .86 for the search for meaning, .73 for masculinity and .90 for femininity. Gender, age, and education were used as control variables in the study.

Multiple regression analysis results show that both dimensions of culture have a significant effect on the existence of meaning in life ($F_{(5,362)} = 4.78$, $p < .01$; Masculinity: $B = .13$ and $p < .05$; Femininity $B = .17$ and $p < .01$). The adjusted R^2 value is .05. Similarly, the results show that both dimensions of culture have a significant effect on the search for meaning ($F_{(5,362)} = 8.90$, $p < .01$; Masculinity: $B = .16$ and $p < .01$; Femininity $B = .20$ and $p < .01$). Adjusted R^2 value is .10. According to these results, 5% of the variance in the presence of meaning, 10% of the variance in the search for meaning is explained by the masculinity-femininity dimensions of culture and the level of sex, age, and education. However, the effect of the control variables is not statistically significant ($p > .05$ for all).

According to multiple regression analysis, both dimensions of culture have a significant and positive effect on both dimensions of meaning in life. However, the

effect of the femininity dimension is relatively more. These results coincide with the studies in the literature (eg Zhang et al., 2016).

Keywords: Culture, Femininity, Masculinity, Meaning in Life

**PANDEMİ DÖNEMİNDE ÖZEL EĞİTİM GEREKSİNİMİ OLAN ENGELLİ
ÖĞRENCİLER VE UZAKTAN EĞİTİM****DISABLED STUDENTS WITH SPECIAL EDUCATION NEEDS AND DISTANCE
EDUCATION IN THE PERIOD OF THE PANDEMIA****Dr. Öğr. Üyesi Nisa Gökden KAYA**
Hitit Üniversitesi**Özet**

COVID-19 adı verilen virüsün tüm dünyada 2020 yılının Mart ayından itibaren yayılması ile bir pandemi dönemi yaşanmaktadır. Virüsün fiziksel temas ile çok hızlı bulaşabilmesine bağlı olarak enfekte olan insan sayısının hızlı şekilde yükselmesini önlemek, toplum sağlığı açısından oluşturduğu riski yönetebilmek amacıyla sosyal izolasyonu sağlamak gereği doğmuştur. Türkiye’de de Sağlık Bakanlığı ve Bilim Kurulunun önerileri doğrultusunda Milli Eğitim Bakanlığı 23 Mart 2020 tarihinden itibaren eğitim- öğretim faaliyetlerine uzaktan eğitim yoluyla devam edilmesine karar vermiştir. Bu izolasyon durumu, salgının önlenmesi ve toplum sağlığı açısından son derece önemli ve gerekli olmasına karşın, çocuklar açısından nedenlerinin anlaşılması zor, engelleyici ve kaygı verici bir durumdur. Ayrıca, özel eğitim gereksinimi olan engelli öğrenciler bu izolasyon sürecinden, normal gelişim gösteren yaşlıtlarına göre daha fazla etkilenebilir. Özel gereksinimi olan çocuklar da bu süreçte daha çok desteğe ihtiyaç duyacaktır. Evde eğitim alma ve odaklanmayı sürdürmek özel gereksinimli çocukları zorlayabilir. Otizm spektrum bozukluğu, zihinsel yetersizlik ve özgül öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin dikkat ve motivasyon konularında normal gelişen akranlarına göre yetersizlikler görülmekte ve bundan dolayı eğitimlerinde bazı düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Hem okulların hem de özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin uzaktan eğitim sürecine girmesiyle, özel gereksinimi olan çocukların aileleri bu stresli ve travmatik durumla baş etme açısından sorunlar yaşayabilir. Eğitimin sürekliliğini bozan uzun aralar, eğitimde istenen hedefe ulaşmayı zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda, izolasyon süreci boyunca özel gereksinimi olan çocuklar ve aileleri için uzaktan eğitim durumunun değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Bu araştırma, özel gereksinimli öğrencilerin bu pandemi döneminde uzaktan eğitim durumlarını incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi desenlerinden “durum çalışması” deseni kullanılmıştır. 10-20 Nisan 2020 tarihlerinde, Ankara’nın Etimesgut ve Yenimahalle ilçelerindeki ilkokul, ortaokul ve liselerde kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla normal sınıfta ve özel eğitim sınıfında eğitimlerine devam eden, özel eğitim gereksinimi olan 32 öğrenci velisi ile yürütülmüştür. Katılımcı öğrenci velilerine araştırmacı tarafından araştırma hakkında bilgi verildikten sonra gönüllü olan veliler araştırmaya dâhil edilmiştir. Veriler, “google forms” aracılığı ile oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Alanyazın taraması ve uzman görüşleri doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formu 8 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Soruların kolay anlaşılabilir olup katılımcıları yönlendirmemesine dikkat edilmiştir.

Nitel veriler “içerik analizi tekniği” kullanılarak analiz edilip yorumlanmıştır. Elde edilen verilere göre, bazı veliler için bu dönem ailece çocuklarıyla daha fazla vakit geçirmeleri için bir fırsat olarak olumlu sonuçlar doğurmuştur. Ancak bazı veliler çocuklarının uzaktan eğitim sürecinde dikkat ve motivasyon konusunda bazı sorunlar yaşadığını ve bu bağlamda bir takım desteklere ihtiyaç duyduklarını ifade etmektedir.

Anahtar Kelimeler: özel eğitim, engelli öğrenciler, pandemi

Abstract

A pandemic period has been experienced with the spread of COVID-19 since March 2020. Since the virus transmits quickly with physical contact, social isolation was implemented to prevent the increase of infected people and to manage the risk of public health. In Turkey, Ministry of Education decided to continue educational activities via distance education with the recommendations of Ministry of Health and Science Council since March 23, 2020. Although isolation is important and necessary for public health, it is a difficult, obstructive and worrying situation for children. Students with disabilities may be more affected than their normally developing peers. Children with special needs will require more support. Studying and focusing at home can challenge children with special needs. Students with autism spectrum disorder, mental disability and specific learning difficulties are inadequate in terms of attention and motivation compared to their normally developing peers, therefore some arrangements are needed in their education. With both schools and special education and rehabilitation centers entering the distance education process, families of children with special needs may experience problems in dealing with this stressful and traumatic situation. Long breaks that disrupt the continuity of education make it difficult to reach the desired goal in education. In this context, it is important to evaluate the distance education situation for children with special needs and their families during the isolation process. This research aimed to examine the distance education status of students with special needs during this pandemic period. Case study pattern of the qualitative research method was used. Data was collected between 10-20 April 2020, from 32 parents of students with special education needs, who attend the normal class and special education class in the Etimesgut and Yenimahalle districts of Ankara. After being informed about the research by the researcher, the parents who volunteered were included in the research. The data were collected through a semi-structured interview form created through “google forms”. The interview form prepared by the researcher in line with the literature review and expert opinions consists of 8 open-ended questions. The questions were easy to understand and non-directive. Data were analyzed using content analysis technique. Finally, this period has had positive results for some parents as an opportunity for the family to spend more time with their children. However, some parents state that their children experience some attention and motivation problems in distance education process, in this context they need some support.

Keywords: special education, disabled students, pandemic

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÇOK KÜLTÜRLÜ EĞİTİME YÖNELİK ALGILARI İLE BİREYSEL YENİLİKÇİLİK DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Prof. Dr. Akça Figen

Bursa Uludağ Üniversitesi

Arş. Gör. Özkan Mustafa

Bursa Uludağ Üniversitesi

Arş. Gör. Arslan Saffet

Kocaeli Üniversitesi

Özet

Bu çalışma, sınıflarında ya da çevrelerinde farklı kültürlerden gelen öğrencilerle çalışmak durumunda kalacak öğretmen adaylarını tanımak ve öğretmenlik eğitimi sürecinde nelere dikkat edileceğini bilmek açısından aydınlatıcı olacaktır. Ayrıca çalışma, öğretmen adaylarının bireysel yenilikçilik açısından ne düzeyde olduklarını öğrenmek adına da önem arz etmektedir. Bu amaçla, araştırmada 397 öğretmen adayı ile çalışılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Bireysel Yenilikçilik Ölçeği (BYÖ) ve Öğretmen Adayları İçin Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Tutum Ölçeği (ÇOKETÖ) kullanılmıştır. Betimsel tarama yönteminin kullanıldığı çalışmada veriler betimsel istatistiklerin yanı sıra, Kruskal-Wallis-H Testi ve Mann Whitney-U Testi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik algılarının oldukça yüksek olduğu görülmüştür. Öğretmen adaylarının çok kültürlü eğitime yönelik algıları arasında cinsiyet ve yaş değişkenleri açısından fark bulunmazken; yaşadıkları yer çoğunlukla köy olan öğretmen adaylarının çoğunlukla şehirde yaşayanlara göre kültürel farklılıklara daha duyarlı oldukları bulgularla saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Çok kültürlük algısı, Bireysel yenilikçilik, Öğretmen adayları.

**META-ANALYSIS WORK ON THE EFFECTIVENESS OF CREATIVE
DRAMA METHOD ON ACHIEVEMENT, ATTITUDE AND RETENTION
SCORES OF STUDENTS IN PRIMARY AND SECONDARY SCHOOL
MATHEMATICS COURSE**

Füsün Gülderen Alacapınar

Necmettin Erbakan University

Hatice Uysal

Sefaköy Mehmet Tosun İmam Hatip Ortaokulu

Abstract

Studies on many topics in education are increasing rapidly in the literature. For example, we can not say that creative drama will be effective in all situations by looking at only a few studies from experimental studies on creative drama. This is a clear indication of the need for meta-analysis. The objective of this study is to examine by the method of meta-analysis data obtained from experimental theses on the use of creative drama method in primary and secondary education math courses in Turkey and to see the effect of creative drama activities and conventional teaching methods on academic performance, attitude and retention scores of students. The question is whether there is any significant difference between cognitive achievement, attitude and retention scores of students for whom creative drama method is applied and not applied. Problem Statement of this research is does the meta-analysis of studies applying and not applying the method of creative drama point to significant difference with respect to students' cognitive achievement, attitude and retention? Sub-Problems of this research are does the meta-analysis of studies applying and not applying the method of creative drama point to significant difference with respect to students' cognitive achievement? Does the meta-analysis of studies applying and not applying the method of creative drama point to significant difference with respect to attitude scores of students? Does the meta-analysis of studies applying and not applying the method of creative drama point to significant difference with respect to retention scores of students?

The method of meta-analysis was used in the study. Domestic theses covered by the study are limited to post-graduate and doctoral theses conducted within the period 2000 and 2020, latter being the year of the study. The "Treatment Effectiveness" method of meta-analysis was used in the statistical analysis of data. "Hedge's g" was used in calculating effect size and results obtained were interpreted according to Cohen's d. After calculating effect sizes for all studies covered, their homogeneity is tested. The objective was to reach a general conclusion concerning the effect of creative drama approach on academic performance, retention and course-related attitudes of students.

Keywords: academic success, attitude, creative drama, effect value, meta-analysis, retention.

VALUES OF UNIVERSITY STUDENTS CONCERNING DEMOCRACY

Füsün Gülderen Alacapınar
Necmettin Erbakan University

Abstract

As well as cognitive, psychomotor and intuitive areas, affective area may well be effective in imparting understanding of democracy to students. Indeed, studies show that 25% of all learned behaviour can be explained by affective characteristics alone. In Turkey too there are studies in this context leading to various findings concerning students' democracy-related perceptions and attitudes. The present study seeks answers to such questions as what comes to minds of university students when there is mention of democracy, which values of democracy they experience in their environments and whether there are significant differences between the opinions of students in this respect. Sub-Problems of this research are what do you think of university students when it comes to democracy? What are these values in their environment? Is there a meaningful difference between students' views?

Responses to these questions may contribute to the development of education programmes which will in turn serve to the purpose of training individuals who adopt, defend and further improve democracy.

The study used the surveying technique of quantitative research phenomenological method of qualitative research together accompanied by baseline analysis and focus group interview. In quantitative survey, five values that students have in their minds in relation to democracy were gathered and tabulated as percentage distribution. Then these data were made subject to content, discourse and speck analysis. Semi-structured focus group meetings were conducted with male and female students randomly selected from all classes. Responses given by students were recorded and then transcribed. Grammar mistakes and other problems in students' statements were corrected by taking the consent of students concerned and included in the survey. Students in general attributed such meanings as equality, freedom, justice and human rights to the concept of democracy. They stressed that they rarely come across such values and appropriate behaviour in environments they live and pointed out to political parties, deputies, people, legislation, disrespect and nepotism and favouritism as causes.

Keywords: democracy, values, university students

BARAKLARDA BİR EKMEK TÜRÜ: SALLAMA

TYPE OF BREAD IN THE BARAK: SALLAMA

Öğr. Gör. Dr. Tuba KAPLAN
Gaziantep Üniversitesi

Özet

Gaziantep sınırları içerisinde yer alan Barak ovası Gaziantep'in Karkamış, Oğuzeli ve Nizip ilçelerinin bir bölümünü alarak Suriye'ye kadar uzanan bir bölgeden oluşmaktadır. Bahsi geçen bölgede zeytin, fıstık gibi zahmet ve uğraşı gerektiren tarım faaliyetleri yapılmaktadır. Bu tarım faaliyetleri bazen günlerce sürebilmektedir.

Sabah erken saatlerde tarlaya giden ve genellikle çiftçilikle uğraşan Baraklar, akşam evlerine dönmektedir. Kahvaltıda tok tutan yiyecekler yediklerinde hem öğle yemeğine gerek kalmamakta hem de uzun süre tok tutarak acıkmayı engellemektedir. Bu sayede de yemek yapmak ve yemek için ayıracakları vakti tarlada çalışarak geçirme imkânı bulmaktadır. Sabah erken saatlerde yenilen sallama akşama kadar acıkmayı engellemekte ve Barakları yemek yapma telaşından kurtarmaktadır.

Sallama hem yapımının kolay olması hem de uzun süre tok tutmasından dolayı Barak insanının vazgeçilmezlerindendir. Sallama, Barakların günlük hayatının önemli yiyecekleri arasında yer almaktadır. Esas olarak azık görevinde kullanılan ve başlı başına tek yiyecek şey olan sallamaya zamanla değişik fonksiyonlar yüklenmiştir. Sabah kahvaltısı, misafire ikram, günlük öğün bunlardan bazılarıdır. Mevsime göre yanında yenilen katıklar değişse de sallama her mevsim çok sevilen bir yiyecek olmaktan vazgeçmemiştir.

Hem her evde bulunan malzemelerden yapılması ve kolayca hazırlanması hem de tek başına da yenilebilen bir azık olması sallamanın her evde tüketilebilmesini sağlamaktadır. Gaziantep Nizip Baraklarından yola çıkarak yapılan bu çalışmada, sallamanın değişen yaşam koşulları ve teknolojiye rağmen her dönem varlığını devam ettirebilen bir yiyecek olduğunu göstermek amaçlanmıştır. Bu amaçlara ulaşmak amacı ile bölgedeki 10 Barak kadınla görüşme yapılmıştır. Çalışmada sallama yapımı için kullanılan malzemeler (un, su, tuz, susam(küncü), yağ, yoğurt, kepek; sallamanın yapım aşaması ve sallamanın yapıldığı zamanlara yer verilerek ayrı ayrı başlıklar halinde açıklanmıştır.

Çalışmada, Barak yaşam tarzının önemli bir sembolü olan sallamanın varlığını devam ettirebilmesi ve günümüze kadar gelirken uğradığı değişimler üzerinde durulmuştur. Veriler görüşme yöntemi ve doküman incelemesi ile elde edilmiştir. Ulaşılan veriler kültür analizi ile incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Barak, Sallama, Ekmek, kültür

Abstract

Barak plain, located within the borders of Gaziantep, consists of a region extending to Syria by taking a part of Karkamış, Oğuzeli and Nizip districts of Gaziantep. Agriculture activities that require effort and effort such as olives and

peanuts are carried out in the mentioned region. These agricultural activities can sometimes take days.

Baraklar, who goes to the field early in the morning and is usually engaged in farming, returns to their homes in the evening. When eating foods that are full at breakfast, they do not need lunch, and they keep hungry for a long time and prevent hunger. In this way, they have the opportunity to spend their time working in the field for cooking and eating. The shake eaten in the early morning prevents hunger until the evening and saves the Baraks from the bustle of cooking.

Shaking is one of the indispensable parts of human beings because it is easy to make and keeps it full for a long time. Shaking is one of the important foods of the daily life of the Baraks. Various functions have been loaded over time in the shaking, which is mainly used for the duty of duty and is the only food thing in itself. Morning breakfast, catering, daily meals are some of them. Although the additives that are eaten with you change according to the season, shaking has not ceased to be a favorite food in every season.

It is made from materials that are available in every home and can be easily prepared as well as being a single edible sausage allows shake to be consumed in every home. In this study, based on Gaziantep Nizip Baraks, it was aimed to show that shaking is a food that can survive in every period despite changing living conditions and technology. To reach these goals, 10 Barak women in the region were interviewed. In the study, the materials used for making shake (flour, water, salt, sesame (kirin), oil, yogurt, bran are explained as separate titles by making the shaking process and the time of shaking.

The study focused on the ability of the shaking, which is an important symbol of the Barak lifestyle, to continue its existence and the changes it has undergone until today. The data were obtained through interview method and document review. The data obtained were analyzed by culture analysis.

Keywords: Barak, Shaking, Bread, culture

TÜRKİYE’DE ÖZEL GÜVENLİK EĞİTİMİ VE ÖZEL GÜVENLİK SİSTEMİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Sübhi EROL

Yıldız Teknik Üniversitesi

Özet

Problem durum Türkiye’de özel güvenlik eğitimi ve özel güvenlik sistemi üzerine bir inceleme yapmak ve bu alandaki eksikleri tespit etmektedir. Araştırma yöntemi betimsel araştırma olup Literatür tarama yöntemiyle yapılan bu inceleme ile ülkemizde faaliyet gösteren özel güvenlik ve koruma hizmetlerinin içinde bulunduğu durumu ortaya koymak ve özel güvenlik personelinin yaşadığı sorunlara dikkat çekmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın amacı; Güvenlik, toplumsal hayatın vazgeçilmez ihtiyaçlarından biridir. Özel güvenlik hizmetleri, tüm ülkelerde güvenlik hizmeti verilecek alanların artması sonucu kolluk birimlerinin görevlerini yerine getirmesinde zaman içinde yetersiz kalması ve de insanların güvenliklerini kendilerinin sağlama arzusundan doğmuştur (Engin, 2008:169-170). Yaşamın var oluşundan bu yana canlılar, çeşitli tehlikelere karşı kendisini, ailesini, akrabalarını, evini, üzerinde yaşadığı toprağını kısaca yaşamak için gerekli olan her şeylerini korumaya ve güvenliklerini sağlamaya çalışmışlardır. İnsanların, toplu halde yaşamlarını rahat bir şekilde sürdürebilmeleri için bir düzene ve güvenli bir ortama ihtiyaç vardır. Bunun için de çeşitli savunma mekanizmaları geliştirmişlerdir. Hızla gelişen dünyada başta terör faaliyetleri olmak üzere insanlığı tehdit eden birçok tehlike mevcuttur. Bu tehlikeler, can ve mal güvenliğinin sağlanması noktasında birtakım ihtiyaçları da beraberinde getirmiştir. Düzenli ve sürdürülebilir bir toplum yaşamı için güvenlik önemli bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bulgular; 5188 sayılı yasayla sadece genel kolluk ile koruma ve güvenlik hizmetlerinin yürütülmesi mümkün olmadığından ülkemiz, genel kolluğu tamamlayıcı mahiyette olan ve sadece kendi görev alanındaki yetkileriyle sınırlı bir özel kolluk teşkilatlanmasına geçmiştir. 5188 sayılı Kanun kaldırılan 2495 sayılı Kanun gibi özel güvenliğin görev yapabileceği yerleri tek bir maddede saymak yerine kanunun değişik yerlerine dağıtmış ve daha çok görev yerlerini ilgili komisyon kararına bırakmış görülmektedir. 5188 sayılı Kanunda getirilen görev alanıyla ilgili yeniliklerden birisi, kişilerin güvenlik hizmeti satın alabilmesini ve açık alanlarda özel güvenliğin görevlendirilebilmesini olanaklı hale getirmesidir (Göksu vd., 2009:74). Tartışma ve öneriler; özel güvenlik hizmetlerinin iyi bir şekilde yürütülmesi için özel güvenlik eğitiminin sağlam temeller üzerine oturtulması ve alanında uzmanlaşmış kişiler tarafından verilmesinin daha sağlıklı sonuçlar getireceğidir. Çünkü kaliteli hizmet, kaliteli eğitimle mümkündür. Üniversitelerde ve özel güvenlik eğitim kurslarındaki ilgili derslerin müfredatları incelenerek sıklık, eksiklik, benzerlik, farklılık tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel Güvenlik, Güvenlik Eğitimi, 5188 sayılı kanun, Özel Güvenlik Sistemi.

GEOGEBRA UYGULAMALARININ FEN BİLGİSİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ ATIŞLAR KONUSUNDAKİ KAVRAM YANILGILARINA ETKİSİ

Ferhat ASLAN

Fizik Öğretmeni, Şarkışla Anadolu Lisesi

Prof. Dr. Uğur BÜYÜK

Erciyes Üniversitesi

Özet

Yapılandırmacılığın arkasındaki en önemli kavram, adından da anlaşılacağı gibi aktif olarak bilginin yapılandırılmasıdır. Öğrenciler, bir bilim alanındaki belirli bir konuyu öğrenme sürecine girdiğinde, iki ana engelle uğraşmak zorundadır; alanla ilgili eksik bilgiler ve kavram yanlışları. Bu önceki bilgi, örgün bilgilerle karşılaştırıldığında sıklıkla yanlış ve genellikle örgün bilgilerin derinlemesine anlayışı ile öğrenilmesini engellemektedir.

21. yüzyılın sınıfları, bilgisayarlar ve internet ağları gibi teknolojik araçlarla donatılmıştır. Teknolojiyi eğitime entegre etmek için bilginin oluşumu ve gelişimi öğretmenler için bir süreç gerektirir. Yani, öğretmen adaylarının teknolojiyi eğitime entegre etme konusundaki bilgi gelişimi, üniversitelerin öğretmen eğitimi programlarının bir parçası olmalıdır.

2001 yılında Marcus Hohenwarter ve Yves Kreis tarafından geliştirilen Geogebra, ilkökul, ortaokul, lise ve üniversite düzeyinde matematik öğretmek ve öğrenmek için geliştirilen ücretsiz bir dinamik matematik yazılımıdır. Bu ücretsiz dinamik geometri, cebir ve matematik yazılımı hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin matematiğin öğretimini ve öğrenmesini daha etkili ve kalıcı hale getirmesi için geliştirilmiştir. Geogebra'nın fen öğretiminde kullanımı yok denecek kadar azdır. Değişkenleri değiştirebildiğiniz hatta bazen bunu bile yapamadığınız fen simülasyonlarının kullanımı daha yaygındır. Ancak Geogebra, kullanıcılarının onu manipüle etmesine olanak sağlar. Geogebra'da fen simülasyonları oluşturmanın diğer simülasyonlardan farkı öğrencinin simülasyonu oluştururken genellikle kavramları daha derinden kavrayabilmesidir.

Fen öğretiminde Geogebra kullanımının, öğrencilerin atışlar konusuna ait kavramları doğru bir şekilde yapılandırmasına katkı sağlamanın yanı sıra atışlar konusunda kavram yanlışları üzerinde anlamlı bir farka yol açıp açmadığı, araştırmacılar tarafından cevabı merak edilen sorular arasında yer almaktadır.

Fen bilgisi öğretmen adaylarının Fizik dersinde Geogebra uygulamaları ile gerçekleştirilen öğretimin, öğretmen adaylarının Kuvvet ve Hareket ünitesinin, Atışlar konusundaki kavram yanlışlarına etkisinin araştırıldığı bu çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın deseni ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desendir. Araştırmanın ulaşılabilir evreni Kayseri'de öğrenim görmekte olan Fen Bilgisi öğretmen adaylarıdır. Örneklemi ise Kayseri il merkezinde yer alan, bir üniversitenin 1. sınıf düzeyinde öğrenim gören 18'i deney 18'i kontrol olmak üzere toplamda 36 Fen Bilgisi öğretmen adaydır. Deney grubunda bulunan Fen Bilgisi

öğretmen adayları ile sekiz haftalık Geogebra uygulamaları yapılmıştır. Bu uygulamalarda öğretmen adayları hem Geogebra kullanımını öğrenmiş hem de atışlar konusunda animasyon ve simülasyonlar hazırlamışlardır. Veri toplama aracı olarak “Atışlar Kavram Testi” ($\alpha=0.80$) kullanılmıştır. Deney ve kontrol grubundaki öğretmen adaylarının atışlar konusunda kavram yanılgısı düzeyine etkisi, Geogebra uygulamaları ile öğrenim gören deney grubu lehine ($t=2.525$; $p<.05$) gerçekleşmiştir.

Anahtar Kelimeler: Fen Eğitimi, Teknoloji Entegrasyonu, Geogebra Uygulamaları, Atışlar Konusu.

Abstract

The most important concept behind constructivism, as the name implies, is actively structuring knowledge. When students enter the process of learning a particular subject in science, they have to deal with two main obstacles; Missing knowledge and misconceptions.

21st century classrooms are equipped with technological tools such as computers and internet networks. The formation and development of knowledge requires a process for teachers to integrate technology into education. That is, the knowledge development of pre-service teachers in integrating technology into education should be a part of teacher education programs of universities.

Geogebra, developed in 2001 by Marcus Hohenwarter and Yves Kreis, is a free dynamic math software developed to teach and learn mathematics at primary, secondary, high school and university level. This software has been developed to make teaching and learning of mathematics more effective and permanent. The use of Geogebra in science teaching is almost non-existent. It is more common to use science simulations in which you can change variables or even cannot do this. However, Geogebra allows its users to manipulate it. The difference between creating science simulations with Geogebra from other simulations is that students can comprehend the concepts more deeply while creating the simulation.

Among the questions asked by the researchers, the use of Geogebra in science teaching has made a significant difference on misconceptions about projectile motion(PM) as well as contributing to the students to structure the concepts related to the PM correctly.

Quantitative research method was used in this study This study was designed to compare the effects of Geogebra applications in the Physics course on misconceptions of pre-service science teachers'(PSST) Force and Motion chapter on the subject of the PM. The design of the study is quasi-experimental design with pretest-posttest control-groups. The accessible population of study is PSST who study in Kayseri. Sample of the study included 36 PSST, whom study at the 1st grade level of university in Kayseri. 18 of them experimental-group and 18 of them are control-group. Eight weeks of Geogebra course were done with PSST in experimental-group. In these lessons, PSST both learned to use Geogebra and prepared animations and simulations about PM. "Projectile Motion Concept Test(PMCT)" ($\alpha=0.80$) was used as measuring tool. The effect PSST in the experimental and control-groups at the

success level of PMCT was in favor of experimental-group ($t=2.525$; $p<.05$) who studied with Geogebra.

Keywords: Science Education, Technology Integration, Geogebra Applications, Projectile Motion

**FOTOĞRAF SANATININ TEKNOLOJİK GELİŞMELERLE KAZANDIĞI
YENİ BAKIŞ AÇILARI****Prof. Dr. Mehmet KOŞTUMOĞLU****Doç. Dr. Ragıp TARANÇ****Öğr. Gör. Melih TOMAK**

Dokuz Eylül Üniversitesi

Özet

Fotoğraf makinesinin icadıyla birlikte insanlar yaşadıkları güzel anları, gördükleri güzellikleri, hayatlarındaki önemli olan olayları fotoğraflamışlardır. İnsanlar bu fotoğrafları aslında bir iletişim aracı olarak kullanmışlardır. Bir haber fotoğrafı ya da o anki mutluluklarını ifade eden fotoğraf hem bir sanat dalı hem de bir iletişim biçimidir. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren günlük yaşamın içinde vazgeçilmez bir kavram olarak nitelendirilen teknoloji kültürden sanata hayatımızın her alanında gelişime katkı sağlayan bir araçtır. Günlük yaşam dinamiğimizin oluşumunda etkili olan teknolojik gelişmeler bilim ve sanat alanında değişimlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda, sanat ve teknoloji birbirleriyle sürekli etkileşim ve gelişim durumunda olan ayrılmaz iki kavramdır. Diğer sanat dallarının aksine fotoğraf sanatı teknolojik gelişmelere çok daha açıktır. Fotoğraf sanatının tarihine bakıldığı zaman gelişen teknolojiyle birlikte toplumlar içinde büyük bir ivme kazandığı açıkça görülmektedir. Özellikle son 20 yılda üretim ve gösterim alanında gösterdiği gelişim ve değişim fotoğraf alanında yeni kavramların ve yeni üretim biçimlerinin oluşmasına katkı sağlamıştır. Fotoğraf sanatına dijital teknoloji kavramının gelmesiyle birlikte geleneksel sanat anlayışına karşı bir duruş olurken, yeni biçimsel üretim ve sunumların oluşumuyla birlikte fotoğrafta yeni bir dil anlayışı doğmuştur. Günümüzde bilgisayarın, internetin ve yeni medyanın hayatımızın her alanına nüfuz ettiği bir ortamda fotoğraf üretiminde yeni görsel içerik üretimi kaçınılmaz bir teknolojik gelişimdir. Bu teknolojik gelişimle birlikte üreticinin veya sanatçının zorlukla oluşturabildiği anlatım dilinin daha kolay bir şekilde oluşturmasına olanak sağlamıştır. SLR (değiştirebilen objektife sahip filmli fotoğraf makinesi) makinelerin yerini dijital kavramı ile DSLR (değiştirilebilen objektife sahip dijital özellikli fotoğraf makinesi) makinelerin gelmesiyle birlikte tek bir cihazda hem fotoğraf hem de video çekim imkânı kullanıcıların daha fazla görsel içerik oluşturmasını sağlamıştır. Fotoğraf makinelerinin geçirdiği büyük değişimlerden sonra bugün makinelerin geldiği son nokta ise ceplerimizde taşıdığımız cep telefonları olmuştur. Bu gelişimle birlikte mobil görsel üretimi ve tüketimi (paylaşımı) anlık iletişimi kolaylaştırdığı gibi yeni bir görsel anlatım dili ve tekniklerinin oluşmasına katkı sunmuştur. Bu çalışmada dijital teknolojiyle yeni görsel üretimi olarak nitelendirilen timelapse-hyperlapse (belirli zaman aralıklarında çekilmiş fotoğrafların birleştirilip video haline dönüşümü), selfie (öz çekim) ve drone (insansız hava aracı) çekimlerinin üretim tekniklerinin neler olduğu ve bu görsel üretimin hangi alanlarda kullanıldığı örnekler üzerinden sunumu yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: teknoloji, sanat, fotoğraf, timelapse, hyperlapse, selfie, drone.

Abstract

With the invention of the camera, people photographed the beautiful moments, the beauty they saw, the important events in their lives. People actually used these photos as a means of communication. A news photo or photo that expresses their current happiness is both an art branch and a form of communication. Technology, which has been described as an indispensable concept in daily life since the second half of the 20th century, is a tool that contributes to development in every area of our lives from culture to art. Technological developments that are effective in the formation of our daily dynamics cause changes in science and art. In this context, art and technology are two inseparable concepts that constantly interact and develop with each other. Unlike other art branches, photography art is much more open to technological developments. When looking at the history of the art of photography, it is clearly seen that it has gained a great momentum in the societies with the developing technology. Especially in the last 20 years, the development and change in the field of production and display contributed to the formation of new concepts and new forms of production in the field of photography. Digital to the art of photography with the advent of the concept of technology, there was a stance against the traditional understanding of art, and with the formation of new formal production and presentations, a new understanding of language was born in photography. Today, in an environment where computer, internet and new media penetrate all areas of our lives, production of new visual content is an inevitable technological development. With this technological development, it has enabled the narrative language that the producer or artist can hardly create. With the digital concept of SLR (single lens reflex) with the concept of digital, DSLR (digital single lens reflex) came together with the opportunity to shoot more photos and videos in a single device. After the big changes of the cameras, the last point the cameras came to today was the mobile phones that we carry in our pockets. With this development, mobile visual production and consumption (sharing) facilitated instant communication and contributed to the formation of a new visual expression language and techniques. In this study, the production techniques of timelapse-hyperlapse (combining photographs taken at certain time intervals and converted into videos), selfie and drone (unmanned aerial vehicle) shootings, which are described as new visual production with digital technology, and in which areas this visual production is used presentation will be made.

Keywords: technology, art, photography, timelapse, hyperlapse, selfie, drone.

**SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN LİDERLİK
ÖZELLİKLERİNİN BELİRLENMESİ****DETERMINATION OF THE LEADERSHIP CHARACTERISTICS OF
STUDENTS AT THE FACULTY OF SPORTS SCIENCES**

Dr. Taner YILMAZ
Uşak Üniversitesi

Özet

Araştırmanın amacı; Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin liderlik özelliklerinin bazı demografik değişkenliklere göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesidir.

Liderlik, sporcuların mesleki ve sportif başarılarını etkileyen, kişiliklerinin şekillenmesinde rol oynayan önemli bir unsurdur. Lider ruhlu sporcular genellikle mesleki kariyer açısından düşünüldüğünde de başarıya ulaşmış ve kendisini alanlarında kanıtlamış spor insanlarıdır. Bu çalışma; Uşak Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi'nin farklı bölümlerinde öğrenim görmekte olan 178 erkek 72 kadın toplam 250 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen 'Kişisel Bilgi formu' ve Terence E. Deal ile Lee G. Bolman (1991) tarafınca oluşturulan Liderlik Yönelim Anketi kullanılarak elde edilmiştir. Anket 2003 yılında Mahçe Dereli tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Liderlik anketi iki bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümü, zorunlu tercih yapmayı gerektiren 6 adet sorudan oluşmaktadır. Her soruda dört seçenek vardır ve bu seçeneklerde kişiyi en iyi tanımlayan ifadeye 4, en az tanımlayan ifadeye 1 rakamı yazılarak liderlik çerçevesine ait puanlar hesaplanmaktadır. İkinci bölümde 5'li Likert ölçeğinin kullanıldığı, değerlendirmeler her zaman seçeneğine 5, hiç hiçbir zaman seçeneğine 1 puan verilerek gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan anket formuna ve ölçeğe ilişkin verilerin analizi SPSS 22 programıyla, bağımsız örneklemeler için t testi; diğer değişkenler ise tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiştir.

Araştırmanın sonucunda; Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin insana yönelik liderlik stilini 33,83 ortalama puan ile tercih ettiğini, 29,6 ortalama ile en az dönüşümsel liderlik stilini tercih ettikleri görülmektedir. Yapıya yönelik liderlik 31,9 ortalama puan oluştururken karizmatik liderlik stili ise 30,1 ortalama puana sahiptir. Katılımcıların cinsiyet, yaş, gelir düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne eğitim düzeyi ve yaşadığı bölge değişkeni durumları incelendiğinde anlamlı farklılaşmanın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda; sportif yaşamın içinde büyük bir yer tutan liderlik özelliklerinin Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinde ortak bir gelişim gösterdiği söylenilebilir. Sporcuların liderlik özelliklerinin eğitim ile birlikte değişkenlerden çok fazla etkilenmeden farklılık göstermediği söylenilebilir. Araştırmada elde edilen verilerin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Spor, Liderlik, Öğrenci.

Abstract

The aim of this study is; to determine whether the leadership characteristics of the students studying in the Faculty of Sport Sciences differ or not according to some demographic changes.

Leadership is an important factor affecting the professional and sports achievements of athletes and playing a role in shaping their personalities. Leading-minded athletes are generally sports people who have achieved success and have proven themselves in their fields when considered in terms of professional career.

This research consists of a total of 250 students, 178 males and 72 females studying in different departments at the Faculty of Sport Sciences of Uşak University. The data in the study were obtained using the 'Personal Information Form' developed by the researcher and the 'Leadership Orientation Questionnaire' formed by Terence E. Deal and Lee G. Bolman (1991). The questionnaire was translated into Turkish by Mahçe Dereli in 2003. Leadership questionnaire consists of two parts. The first part of the questionnaire consists of 6 questions that require compulsory choice. There are four options in each question, and in these options, the number of the leadership framework is calculated by writing the number 4 to the expression that best describes the person and 1 to the expression that defines the least. In the second part, evaluations using the 5-point Likert scale were made by giving 5 points to the option 'always' and by giving 1 point to the option 'never'. Analysis of the data related to the questionnaire and scale used in the study was analyzed with SPSS 22 program, t test for independent samples; and other variables were analyzed by one-way variance (ANOVA) analysis.

As a result of this study; it is seen that the students of the Faculty of Sports Sciences prefer leadership style towards human with an average score of 33.83, and they prefer the least transformational leadership style with an average of 29.6. While structural leadership forms an average score of 31.9; charismatic leadership style has an average score of 30.1. When the participants' gender, age, income level, father's education level, mother's education level and the region variable they live in were examined, it was concluded that there was no significant difference.

As a result of the research; It can be said that the leadership characteristics, which have a great place in sports life, show a common development among the students of the Faculty of Sport Sciences. It can be said that the leadership characteristics of the athletes with education do not differ without being affected much by the variables. It is thought that the data obtained in the study will contribute to the literature.

Keywords: Sport, Leadership, Student.

TURKEY AND TURKISH CULTURE RECEPTION IN UKRAINIAN LITERATURE IN THE 1920TH AND 1930TH OF THE XX CENTURYVas'kiv Mykola
Kyiv, Ukraine**Abstract**

The article deals with the reasons for the attention of Ukrainian writers and scholars of the 1920th and 1930th to the East and Eastern culture, especially to Turkey.

The main ones were national self-identification and awareness of their own statehood, which prompted them to determine their place among other nations and states, especially neighboring countries and find commonality with them and differences.

The popular scientific publications, for example, Ukrainian authors or printed in Ukrainian publishers, analyze the political structure of Turkey and its relations with European states. Also they have been research geography, economy, culture, grammar of the Turkish language etc.

Information about translations into Ukrainian language features of works by Omer Seyfedin, Yakub Kadri Karaosmanoglu, Refik Khalid, such as translator – well-known Turk scholar Vasyl' Dubrovsky, Khalide Edib's novel "The Fire Shirt" (there was one translation of this literary masterpiece from Turkish language and one – from German), lyrics of Tefvik Fikret, Mehmet Emin, Halit Fahri (which was retold by Pavlo Tychyna, who had written some of his own poetry with Turkish motives).

In the interwar twentieth century, Ukrainian writers wrote many original works about Turkey and its culture. This is a detective novel by Leo Velychko "The Desmol's Conspiracy" about the Western countries' treachery against the Republic of Turkey and Mustafa Kemal Atatürk himself, and books of wandering essays and memoirs, among them were "My Years in Tsargorod (Constantinople)" by world-renowned artist Oleksa Hryshchenko, "In Tsargorod (Constantinople)" Olexander Lototsky's, the first ambassador of Ukraine to Turkey, "The Sun Beyond the Minarets" and "The Diary of Multiple Cities" by Kost' Kotko, "The Notebook of Wanderings" by Leonid Pervomaysky.

Separately the issue of the *Red Road* magazine, which was entirely devoted to Turkey and provided translations of Turkish poetry and prose, contained articles by prominent Ukrainian and Russian Turkologists on history, culture, literature, press, politics, economics and transition issues took place during the 1930th, there were Latin and many other problems. Ukrainian researchers, argued that Ukrainian-Turkish economic, trade, political, military and, especially, cooperation during the 15th–19th centuries unlike the Russian ones.

The author notes the great achievements of Ukrainian Turkology during the greatest heyday – 1920th and early 1930th, the important role in these processes of the All-Ukrainian National Association of Orientalists (AUNAO (VUNAS)), emphasizes

the peculiarities of the Ukrainian reception of Turkey, the search for common points of touch between communication.

Keywords: reception, Turkish culture, VUNAS, travel essay, translation.

TOPLUMSAL CİNSİYET AÇISINDAN DEDE KORKUT HİKÂYELERİ

THE STORIES OF DEDE KORKUT FROM A GENDER PERSPECTIVE

Okutman, Faruk Gün

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi

Özet

Dede Korkut Hikâyeleri, Oğuz Türklerinin 9. ve 11. asırlar arasındaki yaşamını konu almaktadır. Dede Korkut Hikâyelerinin yazıya geçiriliş tarihleri hakkında kesin bir bilgi olmamakla birlikte araştırmacılar tarafından ekseriyetle 14. ve 16. yüzyıllar arasında kayda geçirildiği konusunda ortak bir düşünce bulunmaktadır.

Türk Edebiyatı tarihinin en seçkin eserlerinden biri olan Dede Korkut Kitabı'nın Dresden ve Vatikan olmak üzere iki nüshası bulunmaktadır. On iki hikâyeyi anlatan Dresden nüshası 1815 yılında H. F. Von Diez, altı hikâyeyi anlatan Vatikan nüshası ise 1950 yılında Ettore Rossi tarafından bilim âlemine tanıtılmıştır. Bunlara ilaveten 2019 yılında bilim insanları Dede Korkut Hikâyelerinin “Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi” isimli on üçüncü hikâye bulunarak bilim âlemine sunulmuştur.

Zengin bir kültür hazinesi olarak Türk Edebiyatının temel yapı taşlarından olan Dede Korkut Hikâyeleri, hem tarihî hem de kültürel hafızanın önemli taşıyıcı eserlerinden biri olarak günümüze değin canlılığını korumayı başarmıştır. Eser, Türk tarihi ile çağının sosyo-kültürel hususiyetlerinin içinde muhafaza edilerek yaşandığı dönem hakkında araştırmacılara çeşitli bilgiler sunmaktadır. Bu bağlamda çalışmamızda, Dede Korkut Hikâyelerindeki sosyo-kültürel hayatın daha iyi anlaşılması için hikâyelerde ön plana çıkan toplumsal cinsiyet unsurları belirlenecektir. Toplumsal cinsiyet, toplum tarafından kadın ve erkeklere atfedilen roller olarak karşımıza çıkar. Bu roller; geleneksel, yazılı olmayan kurallar çerçevesinde oluşmuş, kadın ve erkeğe göre değişen görev, sorumluluklar ve beklentileri içermektedir.

Tarihsel dönemlerde anaerkil toplum yapısından ataerkil toplum yapısına geçişte kadın ve erkeklerden beklenen sorumluluklarda da çeşitli değişiklikler olmuştur. Toplumsal yönden erkek fiziki güç özelliğinden dolayı aileyi koruma, kollama; kadın ise evin asıl sahibi rolleriyle ön plana çıkmıştır. Toplumun bu beklentisi kadın ve erkek cinsiyet özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Bu beklenti karşısında ne kadın ne de erkek herhangi bir sorgulama ihtiyacı duymadan toplumsal beklentileri karşılamaya dikkat etmektedir.

Atlı göçebe kültürüyle bağlantılı olarak toplumsal cinsiyete uygun roller gerek erkek gerekse de kadın merkezli beklentileri anlayabilme doğrultusunda Dede Korkut Hikâyeleri üzerinden incelenecek böylece dönemin toplumsal yapısının kadın ve erkek yönleri ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dede Korkut, Hikâyeler, Toplumsal Cinsiyet, Sosyo-kültür.

Abstract

The Stories of Dede Korkut are about the life of Oguz Turks between the 9th and 11th centuries. Although there is no definite information about the dates of the writing of The Stories of Dede Korkut, there is a common opinion that it was recorded mostly between the 14th and 16th centuries.

The book of Dede Korkut, one of the most outstanding works in the history of Turkic literature, has two manuscripts in Dresden and in Vatican. The Dresden manuscript of twelve stories was introduced to science in 1915 by H.F. Von Dies, and the Vatican manuscript of six stories was presented in 1950 by Ettore Rossi. Additionally, scientists were presented to the science world the thirteenth story titled “Salur Kazan Killing the Seven-Headed Dragon” in 2019.

The Stories of Dede Korkut are one of the main building blocks of Turkic literature as a rich cultural treasure and it managed to maintain its viability as one of the important carriers of historical and cultural memory. The work provides researchers with a variety of information about the period in which Turkic history and its era are preserved within their socio-cultural characteristics. In this context, in our study, gender elements that come to the forefront in the stories will be defined for better understanding of the socio-cultural life in The Stories of Dede Korkut. Gender appears as the roles attributed to women and men by society. These roles have been formed by traditional unwritten rules and include responsibilities, duties and expectations, which vary between men and women.

Various changes in the responsibilities of men and women have occurred in the transitional periods from the matriarchal social structure to the patriarchal social structure. Protecting and guarding the family due to physical characteristics has become the responsibility of a man, the woman came to the fore with her role as the keeper of the house. This expectation of the society stems from the female and male gender characteristics. In the face of this expectation, neither women nor men are careful to meet social expectations.

Gender roles will be considered in The Stories of Dede Korkut in order to understand both male and female oriented expectations in accordance with the nomadic culture, thus trying to reveal the male and female aspects of the social structure of the period.

Keywords: Dede Korkut, Stories, Gender, Socio-culture.

DANTE'S *DE VULGARI ELOQUENTIA*: THE CONNECTION BETWEEN THE USE OF VERNACULAR AND THE NOTION OF NATION

Rana Erdoğan
Kocaeli University

Abstract

This article aims to depict the view of Dante regarding the vernacular and how his desire to establish a strong Italian government is connected to the use of a national language. To demonstrate the relationship between a strong nation and national language within this article his work titled as *De Vulgari Eloquentia* is examined. With this work, Dante explains the origin of language and the structure of what he calls as the great literature and while doing this, he also emphasises on the connection between the use of good language and having a noble character. According to him, this parallelism is a result of the relationship between the knowledge and language since in the work he stresses that knowledge comes from the use of language and a knowledgeable person, even though they can be corrupted, cannot be an ignorant person, they are bounded to have good manners. Moreover, he claims that through the correct use of the Italian language, these corrupted people can have the ability to mend the degeneration within their souls. The ideas and techniques he discussed in *De Vulgari Eloquentia* later laid the foundation of his greatest work, *The Divine Comedy*. In *The Divine Comedy*, Dante highlights how corruption within society is reflected through the use of language according to the placement of the souls. Due to this reason, it can be claimed that *De Vulgari Eloquentia* work affirms the idea that the political division within the states of Italy is a consequence of the corruption and with this declaration, Dante transforms the work into the criticism of state government system in Italy at the beginning of the 14th century along with the criticism of literature. In the work, as a solution, he offers to create unity through the rise of a national language which will lead people to have good and noble manners by stressing the divinity of language.

Keywords: Dante, *De Vulgari Eloquentia*, Vernacular, *The Divine Comedy*, Literary Criticism.

KİLİS MASALLARINDA GEÇİŞ DÖNEMİ (DOĞUM-EVLİLİK-ÖLÜM) UYGULAMALARI HAKKINDA TESPİTLER

DETERMINATIONS ABOUT TRANSITION PERIOD (BIRTH-MARRIAGE- DEATH) PRACTICES IN KILIS TALES

Doç. Dr. Mehmet Alptekin
Kilis 7 Aralık Üniversitesi

Özet

İnsan hayatında doğum, devamında evlilik ve son olarak da ölüm dönemleri, önem arz eden süreçlerdir ki bu safhalara *geçiş dönemi* adı verilmektedir. Hayatın her aşamasında uygulanan birçok gelenek ve görenek geçiş dönemi adını verdiğimiz dönemlere de bütün canlılığıyla yansımıştır. Geçiş dönemi uzun bir süreci kapsadığı için ilişkiler yumağından oluşmaktadır. Bireyin bireyle, bireyin toplumla, toplumların diğer toplumlarla ilişkilerinin sonucunda birikerek ortaya çıkmıştır. Geçiş dönemi adı verilen bu dönemdeki gelenek ve görenekler eski ve yeni nesil (geçmişle gelecek) arasında bir köprü vazifesi oluşturması yönünden önemlidir.

Masallar, daha çok çocuklara yönelik anlatılar gibi görünse de her yaş grubundan insana hitap etmektedir. Kahramanları insanlar, hayvanlar ve olağanüstü varlıklar olan masallar, kurgulanmış bir dünyayı anlatmakla beraber anlatıcının hayalindeki idealize dünyayı yansıtır. Bunun yanında diğer halk anlatıları gibi içinden çıktığı toplumun kültürel hayatıyla ilgili unsurları içerisinde ihtiva etmesi bakımından da önemlidir. Masal içerisinde karşımıza çıkan toplumun kültürel kodlarını yansıtan çeşitli âdet, gelenek, töre ve törenler yöre halkının geleneksel kültürünün temalarını oluşturduğu unutulmamalıdır.

Halk anlatıları (mit, destan, efsane, masal, halk hikâyesi, fıkra vb.) halkın ortak düşünce dünyasında oluştuğu için içerisinde inançlar, gelenek-görenekler, geçiş dönemleri, halk hekimliği, vb. gibi halk kültürüne ait birçok unsur bulunmaktadır. Bu ürünlerden masallar evrensel bir yapıya sahip olmasına rağmen yayıldıkları coğrafya ve kültürdeki bazı motifleri bünyelerine alarak milli özellikler de kazanmaktadır. Bunun en güzel örneklerinden birisi Kilis'ten derlenen masalarda tespit ettiğimiz geçiş dönemiyle (doğum-evlilik-ölüm) ilgili uygulamalardır.

Çalışmada; Kilis Masalları Derleme ve İnceleme adlı eserdeki kırk dört masal metni araştırmaya dahil edilmiştir. Nitel araştırma yönteminin benimsendiği bu çalışmada doküman incelemesinden faydalanılarak içerik analizi yapılmıştır. Böylece masalarda geçiş dönemleriyle ilgili hususlar doğum, evlilik ve ölümle ilgili unsurlar tespit edilerek diğer halk anlatılarında olduğu gibi masalların da kültürel öğeleri taşıma işlevi Kilis masallarında tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Kilis, masal, geçiş dönemi, doğum, evlilik, ölüm, tespit.

Abstract

The periods of birth in human life, subsequent marriage and finally death are important processes, which are called transition periods. Many traditions and customs applied at every stage of life are reflected in the periods we call the transition period

with all their vitality. Since the transition period covers a long process, the relations consist of a ball of relations. It has emerged by accumulating as a result of the relationship of the individual with the individual, the individual with the society and the societies with other societies. The traditions and customs in this period, called the transition period, are important in terms of forming a bridge between the old and the new generation (past and future).

Although fairy tales seem more like narratives for children, they appeal to people of all ages. Tales whose heroes are people, animals and extraordinary beings describe a fictional world, but reflect the idealized world in the narrator's dream. Besides, it is also important in that it contains elements related to the cultural life of the society from which it comes out, like other folk narratives. It should not be forgotten that various customs, traditions, ceremonies and ceremonies that reflect the cultural codes of the society that we encounter in the fairy tale form the themes of the traditional culture of the local people.

Since folk narratives (myth, epic, legend, fairy tale, folk story, jokes etc.) are formed in the common thought world of the people, beliefs, traditions-customs, transition periods, folk medicine, etc. There are many elements of folk culture such as. Despite the fact that fairy tales from these products have a universal structure, they acquire national features by taking some motifs in the geography and culture they spread. One of the best examples of this is the practices related to the transition period (birth-marriage-death) we have found in the tales compiled from Kilis.

Study; Forty-four fairy tales in Kilis Tales Collection and Analysis are included in the study. In this study, in which qualitative research method was adopted, content analysis was performed by making use of document analysis. Thus, the issues related to the transition periods in tales were determined by birth, marriage and death, and the function of tales to carry cultural elements as in other folk narratives was determined in Kilis tales.

Keywords: Kilis, fairy tale, transition period, birth, marriage, death, detection.

MENÂKİB-I DİVÂN-I HİKMET

PARABLES IN DİVAN-I HİKMET

Öğr. Gör. Dr. Muhammet ATASEVER

Kilis 7 Aralık Üniversitesi

Özet

İlkel yaşam şartları, insanın inanma ihtiyacı, çevresinde yaşananları anlamlandırma çabası neticesinde oluşan ilk sözlü metinler, ritüellerle çevrili inanış biçimlerini doğurmuştur. Başlangıçtaki devrin, yaratılışın mahsulleri olan mitler ve bunu inceleme konusu yapan - bilimsel araştırma alan adı ile - mitoloji kaydedilen mana verme arayışıyla ortaya çıkmıştır. Kadim milletlerin kutsallarının ilk izleri, çağdaş dönemlere kadar yaşayabilen bu mitik metinlerde görülür. Mitler ait olduğu insan topluluğunun ortak inançlarını yansıtan edebi ürünler kabul edilmiş ve edebiyatın hususen Halk Edebiyatının inceleme alanına da dâhil edilmiştir.

Milletlerin yeni kültür dairelerine girmeleri, farklı öğretileri yahut dinleri benimsemeleri; siyasi, sosyal, ekonomik birçok alanda değişiklik ile birlikte kültürel dolayısıyla edebiyat sahasında da dönüşümü getirmiştir. Yeni anlatılar artık eski inanışın unsurlarından izler barındırsa da baskın bir biçimde içerisine girilen inanç dairesinin esaslarını yansıtır olmuştur.

Türklerin İslâmı kabulü ile de, bahsolunan yeni esaslar eski Türk inancından da izler barındıran ya da benzerlik taşıyan unsurları ile yeni bir türü doğurmuştur. Halkın dilinde ekseriyetle kıssa adı ile bilinen tür, menkıbeler, çoğunlukla efsane başlığı altında dini ve/veya tarihi efsaneler şeklinde sınıflandırmaya tabi tutulmuş. Menkıbe özelinde genellikle ayrı bir başlık açılıp izahata girilmemiştir.

Mitik anlatılara benzer biçimde menkıbelerde de var olan karmaşa düzene sokulur ya da yeni nesillere söz konusu anlatılar aracılığı ile dinin öğretileri aktarılmaya çalışılır. Aktarımdaki başat rol ise, veli yahut evliya adı verilen din ulularının gösterdiği kerametler yani olağanüstü hallere aittir. Olağanüstülük bir inancı ve inanmayı temsil eder. Kerametlere ve keramet ehli insanların yaşadıklarına/yasattıklarına şahit olanlar kadar, bunları anlatan, aktaran ve yıllar sonra dahi dinleyenler bunlara tam manasıyla inanır.

Menkıbenin temel işlevi ise eğitimidir. Halk, anlatılar ile hem kendi inanç dünyasını taze tutmakta ve yenilemekte hem de gelecek kuşaklara dinin temel vecibelerini bu kutsal metinler aracılığıyla aktarmaktadır.

Çalışmada Türklerin İslâm inancını benimsemesi ile birlikte kaleme alınan, ilk Türk İslam eserlerinden Hoca Ahmet Yesevi'nin Divân-ı Hikmet'inde tespit edilen menkıbeler; veli, evliya, pir adıyla zikredilen kişilerde cereyan eden keramet motifi özelinde incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Ahmet Yesevi, Divan-ı Hikmet, menkıbe, veli, keramet, motif, mit.

Abstract

The first oral texts formed as a result of primitive living conditions, people's need to believe and their efforts to interpret the events around themselves gave rise to belief systems surrounded by rituals. The myths, which are the products of stories based on creation, and the mythology, the scientific research domain which deals with them, have emerged as endeavors of meaning-making. The first traces of the sacred of ancient nations can be seen in these mythical texts that can survive until modern times. The myths are accepted as literary products reflecting the common beliefs of the human community to which they belong and are researched under the scientific field of Folk Literature.

Nations entering new cultural circles, adopting different teachings or religions have brought a transformation in the field of culture and literature along with changes in many political, social, and economic fields. Although new narratives now contain traces from the old belief systems, they have come to dominantly reflect the current belief systems.

With Turks' adoption of Islam, the new systems mentioned gave birth to a new genre that bears traces of or has similarities from the old Turkish faith. The genre, commonly known as parables in common languages, has been classified as religious and/or historical legends, mostly under the title of myth. They are not generally treated as separate categories.

Similar to mythical narratives, the disorder is resolved, or religious teachings are conveyed to new generations through these narratives. The main role in the narratives is the miracles that are performed by the religious scholars called patrons or awliya. The extraordinary leads to a belief. Those who witness those extraordinary events as well as those who convey and listen to them believe them wholeheartedly.

Their main function is education. Through these narratives, people both sustain their belief systems and convey the main pillars of religion to the next generations.

This study deals with the parables in Divân-ı Hikmet, one of the first Turkish Islamic works, by Hoca Ahmet Yesevi, which was written with Turks' adoption of Islam, based on the miracle motifs experienced by patrons, awliyas, or sages.

Keywords: Ahmet Yesevi, Divan-ı Hikmet, parable, patron, miracle, motif, myth.

ŞAİR NİGÂR HANIM'IN *HÂTİRÂT* İSİMLİ DEFTERİNDEKİ ŞİİRLER

POEMS IN POET NİGAR HANIM'S HATIRAT BOOK

Arş. Gör. Dr. Bilge KARGA GÖLLÜ
Çukurova Üniversitesi

Özet

Osmanlı'nın son dönem kadın şairlerinden Nigâr Hanım (1862-1918), ölümünden önce hatıra defterleri tutmuştur. Bu defterlere dostları, ailesi ve şair arkadaşlarının yanı sıra saray erkânı da hatıralar yazmışlardır. Yakın çevresinin Nigâr Hanım hakkındaki düşüncelerini barındıran sayfalar, onun hem sosyal hem de edebî hayatının aydınlanmasını sağlayan tarihî birer vesika niteliğindedir.

Nigâr Hanım'ın, Millî Kütüphane'de *Albüm-i Edibe* (06 Mil Yz A 1698; 65 varak) ve *Hâtîrât* (06 Mil Yz A 1674; 186 varak) adlı ulaşılabilen iki defteri bulunmaktadır. İçerisindeki yazılar/notlar Türkçe, Farsça ve Fransızca'dır. *Albüm-i Edibe* daha önce tarafımızdan okunmuş ve incelenmiştir. Bu çalışmada ise zenginliğiyle dikkati çeken *Hâtîrât* isimli defterin içerisindeki şiirler değerlendirilecektir.

Anahtar kelimeler: Nigâr Hanım, XIX-XX. Yüzyıl, *Hâtîrât*, Şiirler.

Abstract

Nigâr Hanım (1862-1918), one of the last female poets of the Ottoman Empire, kept memorandum books before her death. In addition to their friends, family and poets, the palace man wrote memories in these notebooks. The pages that contain the thoughts of his close circle about Mrs. Nigar are historical documents that enlighten her social and literary life.

Nigar Hanım has two books in the National Library, which can be reached as *Album-i Edibe* (06 Mil Yz A 1698; 65 foils) and *Hatirat* (06 Mil Yz A 1674; 186 foils). The articles/notes in it are Turkish, Persian and French. *Album-i Edibe* has been read and studied by us before. In this study, the poems in the notebook named *Hatirat*, which attracts attention with its richness, will be evaluated.

Keywords: Nigar Hanım, 19th.-20th. Century, *Hatirat*, Poems.

AHMED JAFAROGLU'S PUBLICISTICS

Assoc. Prof. Dr. Saba Namazova
Ganja State University

Abstract

Well-known Turkologist, Professor Ahmad Jafaroglu, one of the powerful figures of the twentieth century Azerbaijani philological thought, has left his mark on the history of our social, scientific and artistic thought. Although he spent most of his life in exile, he was not indifferent to the political and cultural life of Azerbaijan, and wrote numerous scientific and journalistic works on the language, literature, history and ethnography of its people.

Ahmad Jafaroglu's articles on the 10th and 15th anniversaries of the Azerbaijan Democratic Republic express the high belief that the leading representatives of the youth will one day defeat the Russians.

The prominent publicist's articles touch upon topical issues reflecting various spheres of Azerbaijani life. In the author's articles "An overview of the history of Azerbaijan", "Azerbaijan of the XVII century for European travelers" from different layers of our history, "Ashig Garib Dastan", "16th century saz poets Tufarganli Abbas", "Counting words in Azerbaijani folk literature" folklore issues were discussed in detail. In addition, he has comprehensively commented on dialects in hundreds of articles on linguistics and language history.

Ahmad Jafaroglu consistently studied the life and work of Mirza Fatali Akhundzadeh, and in 1933 published an article entitled "Mirza Fatali Akhundzadeh" in the 24th issue of the magazine "Azerbaijan yurd bilgisi", edited by him. He gave information about the life, work, as well as public activities of the prominent writer, and in his article "A card about Mirza Fatali Akhundzadeh" he spoke about his visit to Istanbul in 1863 to discuss and achieve the project of reforming the Arabic alphabet.

The discovery and publication of the literary heritage of Siraji, a poet who lived in the second half of the 19th century and whose works were not known to the literary community for a long time, is one of Ahmad Jafaroglu's many merits.

Ahmad Jafaroglu consistently followed the past and present periods of Azerbaijan's literary and artistic thought, and consistently covered the issues mentioned in his journalistic work.

Jafaroglu's review essay "Azerbaijan Literature" also contains brief information about the works of 18th century Shirvan poets Machur Shirvani, Shakir Shirvani, Nishat Shirvani and others.

In the article "A collective look at modern Azerbaijani literature" the author also gave a literary commentary on a wide creative period from Akhundzadeh to Mirvarid Dilbazi, respectfully mentioned the names of artists such as Samad Vurgun, Suleyman Rustam, Mehdi Huseyn, Sabit Rahman. has done:

"Among the Azeri Turkish poets, at least for the sake of their names, we consider it necessary to mention female poets Nigar Rafibeyli and Mirvarid Dilbazi".

Ahmad Bey was one of the giants of our emigration press. “Azerbaijan's great mourning - April 27”, “May 28, 1920”, “Azerbaijan's first Turkish Republic in history”, etc. The articles were published by him.

Keywords: Ahmad Jafaroglu, article, journalism, emigration, creativity

AHMED CAFAROĞLU YAYINLARI

Özet

XX yüzyılın Azerbaycan filolojik düşüncesinin güçlü figürlerinden olan tanınan türkolog, profesör Ahmad Cafaroglu, sosyal, bilimsel ve sanatsal düşüncemizin tarihine damgasını vurdu. Hayatının çoğunu sürgünde geçirmesine rağmen, Azerbaycan'ın siyasi ve kültürel hayatına kayıtsız değildi ve halkının dili, edebiyatı, tarihi ve etnografisi üzerine çok sayıda bilimsel ve gazetecilik çalışması yazdı.

Ahmad Cafaroglu'nun Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti'nin 10. ve 15. yıldönümleri hakkındaki makaleleri, gençlerin önde gelen temsilcilerinin bir gün Rusları yeneceğine dair yüksek inancı ifade ediyor.

Tanınmış yayıncının makaleleri, Azerbaycan yaşamının çeşitli alanlarını yansıtan güncel konulara değiniyordu. Yazarın “Azerbaycan tarihine genel bir bakış”, “XVII yüzyılın Avrupalı gezginler için Azerbaycan” tarihimizin farklı katmanlarından “Aşık Garib Dastanı”, “XVI. Yüzyıl saz şairlerinden Tufarganlı Abbas”, folklor konuları ayrıntılı olarak araştırıldı. Buna ek olarak, dilbilim ve dil tarihi üzerine yüzlerce makalede lehçeleri kapsamlı bir şekilde yorumladı.

Ahmad Cafaroglu, Mirza Fatali Akhundzaden'in yaşamını ve çalışmasını sürekli olarak inceledi ve 1933'te, düzenlediği "Azerbaycan yurd bilgisi" dergisinin 24. sayısında “Mirza Fatali Akhundzade” başlıklı bir makale yayınladı. Ünlü yazarın hayatı, çalışmaları ve kamusal faaliyetleri hakkında bilgi verdi ve “Mirza Fatali Akhundzade hakkında bir vasiye” başlıklı makalesinde 1863'te İstanbul'a yaptığı ziyaretten bahsetmek ve arap alfabesinde reform yapmak üzere bir projeyi benimsetmeyinden konuştu.

19. yüzyılın ikinci yarısında yaşayan ve eserleri edebi cemaat tarafından uzun zamandır bilinmeyen bir şair olan Siraji'nin edebi mirasının keşfi ve yayınlanması Ahmed Jafaroğlu'nun birçok eserinden biridir.

Ahmed Cafaroğlu, Azerbaycan'ın edebi ve sanatsal düşüncesinin geçmiş ve şimdiki dönemlerini sürekli olarak takip etti ve gazetecilik çalışmasında bahsedilen konuları tutarlı bir şekilde ele aldı.

Cafaroğlu'nun “Azerbaycan Edebiyatı” inceleme makalesinde, 18. yüzyıl Şirvan şairleri Machur Şirvani, Şkir Şirvani, Nişat Şirvani ve diğerlerinin eserleri hakkında kısa bilgiler de içermektedir.

“Modern Azerbaycan edebiyatına kolektif bir bakış” makalesinde yazar, Akhundzade'den Mirvarid Dilbazi'ye kadar Samad Vurgun, Süleyman Rustam, Mehdi Hüseyin, Sabit Rahman gibi ediblerin isimlerini onurlandırmış, edebi bir yorum yapmıştır:

“Azeri Türk şairleri arasında en azından isimleri bahsetmenin gerekli olduğunu düşündüyümüz kadın şairler Nigar Rafibeyli ve Mirvarid Dilbazi'dir”.

Ahmad Bey, göç basınının devlerinden biriydi. “Azerbaycan'ın büyük matemi-27 Nisan”, “28 Mayıs 1920”, “Tarihin ilk Türk Cumhuriyeti Azerbaycan” vb. makaleler onun tarafından yayınlandı.

Anahtar kelimeler: Ahmad Cafaroglu, makale, gazetecilik, göç, yaratıcılık

ƏHMƏD CƏFƏROĞLUNUN PUBLİSİSTİKASI

Özət

XX yüzil Azərbaycan filoloji fikrinin qüdrətli simalarından olan, tanınmış türkoloq, professor Əhməd Cəfəroğlu ictimai, elmi və bədii düşüncə tariximizdə özünəməxsus iz qoymuşdur. O, həyatının əsas hissəsini doğma yurdundan kənarda, mühacirətdə keçirsə də, bir an belə Azərbaycanın siyasi və mədəni həyatına biganə qalmamış, xalqının dilinə, ədəbiyyatına, tarix və etnoqrafiyasına dair çoxsaylı elmi, publisistik əsərlər qələmə almışdır.

Əhməd Cəfəroğlunun Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 10 və 15 illiyi ilə əlaqədar yazdığı məqalələrində gəncliyin öncül nümayəndələrinin bir gün rusları məğlub edəcəyinə dair yüksək inancları ifadə olunmuşdur.

Görkəmli publisistin məqalələrində Azərbaycan həyatının ən müxtəlif sferalarını əks etdirən aktual mövzulara toxunulmuşdur. Müəllifin “Azərbaycan tarixinə ümumi bir baxış”, “Avropa səyyahlarına görə XVII əsr Azərbaycanı” adlı məqalələrində tariximizin ayrı-ayrı qatlarından, “Aşıq Qərib dastanı”, “XVI əsr saz şairlərindən Tufarqanlı Abbas”, “Azərbaycan xalq ədəbiyyatında sayaçı sözlər” adlı yazılarında isə folklor məsələlərindən ətraflı bəhs olunmuşdur. Bununla yanaşı, o, dilçilik və dil tarixinə aid yüzrlərlə məqalələrində dilin ləhcələrini hərtərəfli şərh etmişdir.

Əhməd Cəfəroğlu Mirzə Fətəli Axundzadənin həyat və yaradıcılığının tədqiqi ilə ardıcıl şəkildə məşğul olmuş, 1933-cü ildə özünün mühərriirliyi ilə nəşr olunan “Azərbaycan yurd bilgisi” jurnalının 24-cü sayında “Mirzə Fətəli Axundzadə” adlı məqaləsini dərc etdirmişdi. O, burada görkəmli ədibin həyatı, yaradıcılığı, o cümlədən ictimai fəaliyyəti haqqında məlumat vermiş, “Mirzə Fətəli Axundzadə haqqında bir vəsiqə” başlıqlı məqaləsində isə onun ərəb əlifbasının islahatı layihəsini müzakirə etmək və qəbuluna nail olmaq üçün 1863-cü ildə İstanbulla səfərindən söz açmışdır.

XIX əsrin II yarısında yaşamış, əsərləri uzun zaman ədəbi ictimaiyyətə bəlli olmayan Siraci adlı şairin bədii irsinin aşkar edilərək nəşr olunması da məhz Əhməd Cəfəroğlunun çoxsaylı xidmətlərindən sayılır.

Əhməd Cəfəroğlu Azərbaycan ədəbi-bədii fikrinin keçmişi və müasir dövrlərini mütəmadi izləmiş, publisistik yaradıcılığında da sözü gedən məsələləri ardıcıl işıqlandırmışdır.

Cəfəroğlunun “Azərbaycan ədəbiyyatı” icmal oçerkində XVIII əsr Şirvan şairlərindən Məchur Şirvani, Şakir Şirvani, Nişat Şirvani və digərlərinin yaradıcılığı haqqında da müxtəsər məlumatlar yer almışdır.

“Modern Azərbaycan ədəbiyyatına toplu bir baxış” adlı məqaləsində müəllif, həm də Axundzadədən başlayaraq Mirvarid Dilbaziyyə qədər olan geniş bir yaradıcı dövrün ədəbi şərhini vermiş, Səməd Vurğun, Süleyman Rüstəm, Mehdi Hüseyn,

Sabit Rəhman kimi sənətkarların adlarını hörmətlə xatırlamış, eyni zamanda onu da qeyd etmişdir ki:

“Azəri türk şairləri içərisində, heç olmazsa, adlarının ötəri xatırlanmasını zəruri saydığımız qadın şairlər Nigar Rəfibəyli və Mirvarid Dilbazidir”.

Əhməd bəy mühacirət mətbuatımızın nəhənglərindən idi. Azərbaycan ictimai-siyasi, mədəni düşüncəsini məşğul edən ən müxtəlif məsələlərin xüsusi incəliklə şərh olunduğu “Azərbaycanın böyük matəmi - 27 nisan”, “28 mayıs 1920”, “Tarixin ilk Türk Cümhuriyyəti Azərbaycan” və s. məqalələr məhz onun müəllifliyi ilə işıq üzü görmüşdür.

Açar sözlər: Əhməd Cəfəroğlu, məqalə, publisistika, mühacirət, yaradıcılıq

EĞİTİMDE NİTELİK KAVRAMI

Phd. Dr. Günel MAMMADOVA

Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi

Özet

Eğitimde nitelik kavramı, çok boyutlu açılardan ele alınmakta genelde eğitim uygulamalarında en iyiyi ve en mükemmeli bulma anlamında kullanılmaktadır. Çoğu kez de nitelik ile nicelik kavramları biri diğerinin yerine geçmekte ve eğitimin niteliği niceliğin bir değişkeni gibi kullanılmaktadır. Söz gelimi öğretmen başarısını sınıfını geçen öğrenci sayısı ile ölçme gibi, ya da en çok bilgisayara sahip olan bir okulun nitelikli eğitim yaptıklarını reklam etmeleri gibi.

Nitelik, en iyi olmak ve en mükemmeli ortaya koymak anlamında ele alındığında nitelikli eğitim de en iyi öğrencileri yetiştirmekle mümkün olabilir. En iyi öğrenciler de çağdaş anlamda hazırlanmış eğitim programları ve bu programların uygulanması için düzenlenmiş çok ortamlı eğitim durumları ile en önemlisi de nitelikli öğretmenlerle sağlanabilir.

Çağdaş program geliştirme anlayışı programların değişen teknolojiler karşısında değişmeye daima açık, sürekli yenileşme çabası içinde olmaya dönük, araştırma ve geliştirme çalışmalarına yer veren bir anlayıştır. Bu anlayışa göre eğitimde nitelik arayışına giren her kurum ya da okul eğitim programlarının çağdaş hale getirilmesi için yeniden düzenleme çalışmalarına girmesi gerekir. Bunun için öncelikle hedeflerin belirlenmesinde bilimsel, duyuşsal ve devinışsel taksonomik sınıflandırmaya yer verilmesi ve bu hedeflerin davranışlara dönüştürülerek öğrencilerin ne yapacaklarının ortaya konması gerekmektedir. Böylece öğretmen merkezli program anlayışından öğrenci merkezli program anlayışına geçiş sağlanmalıdır. Öğrencilere bu davranışları kazandırmada merkeze alınan öğrenme modellerinin seçimi ve bunlara uygun öğretim yöntem ve teknikleri ile araçgereç seçimi ve bunlara uygun öğrenme ortamının sağlanması süreç boyutunda önemli görülmektedir. Daha sonra da öğrencilerin bu davranışları kazanıp kazanmadıklarının objektif ölçme araçlarıyla ölçülüp değerlendirilmesi gerekmektedir. Programın çıktı boyutunda ele alınan değerlendirme sonuçlarına göre yapılan eğitimin niteliği konusunda bir yargıya varmak mümkün olabilir. Günümüzde bu yargıya varma işlemi daha çok sınav sonuçlarına göre yapılmakta ve her okul bu yarışta yerini almaya çalışmaktadır.

Çağdaş anlamda geliştirilmiş eğitim programlarının hedeflerine ulaşması büyük oranda programın uygulanma aşamasında temele alınan öğrenme modellerine ve stratejilerine bağlı olmaktadır. Buna bağlı olarak öğretmenlerin sınıf içinde kullandıkları öğretim yöntemleri ve teknikleri bu model ve stratejilerle tutarlılık içinde olması gerekmektedir. Bu bağlamda öğrencinin nasıl öğrendiğinin bilinmesi ve öğretim hizmetinin niteliğinin arttırmada izlenecek yolların etkili bir şekilde uygulanması önem kazanmaktadır.

Anahtar kelimeler: eğitim, nitelik, kavram, sınıf, öğrenci

ÇOCUKLARIN TERBİYESİNDE EDEBİYYATIN ÖNÜMİ**Prof. Dr. Mərziyyə NƏCƏFOVA**

Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi

Özet

Aile aslında küçük bir devlettir: Bir devletin temeli, gelişimi, politikaları ve kültürü korunur ve şekillenir. Çocukların doğru terbiyelendirilmesinde politika olmakla yanaşı edebiyatın da büyük اهمیyyəti var. Çocuklar için yazılmış eserler onların dünya görüşünü formalaştırır ve onları doğru düşünmeye yardımcı olur. Çocuklar için yazılmış Bican Veysel Yıldızın eserlerinde fikrimi söylemek istiyorum. Bu əsərlərdən biri "Yağmur hatıraları" adlanır. Eser yağmurlu bir günde oluşt. Fakat buna rağmen eserin adında bir felsefi anlam da var.

Yağmurdan sonra doğa daha da güzelleşiyor, paklaşıyor. Özellikle yağmurdan sonra gökyüzünde oluşan gökkuşağı her zaman olmuyor. Şairin söylemek istediği konular, insanı düşünmeye zorluyor. Eseri okudukça yazarın can yangısını hissediyor, vatan evlatları için rahatsız olduğunu hissediyorsun. Gökkuşağı geleceğimizin simvoludu. "İnsanların elinde silah değil kalem tutmasını isteyen şair ders verdiği öğrencilerine vermek istediği sevinç ve sevgi gökkuşağı ile gökyüzünü sevindiriyor, doğayı paklaştırır. Mavi gökyüzü bizim geleceğimiz olan çocuklarımızın bilimle, şiirle, sanatla yükselmesidir. Eserde yazar "Evemkuşağı" denen bir hikayede O gökkuşağından bahsederek ki, yağmurdan sonra gökkuşağı türk dünyamızın göklerini tertemiz edecek, evlatlarımızı mutluluğa çağırarak. Hikayede bir sınıf odasında öğrencilerine ders veren öğretmenlerden ve odada öğrenmek isteyen öğrencilerden bahsediliyor. Ve öğretmen öğrencilerin çok seviyor, ama bu sevgiye rağmen onların geleceğinden rahatsızdır. Onların derse gelmemesi, yazıp yaratmağa heves etmemeleri onu düşündürüyor. Öğrencileri için yazdığı şiirde onlara sevgisini bildiriyor, ülkesinin dalkavukluk olarak değerlendirilse de onların eğitime olmayan sevgisini dikkate alarak, onları "Ülkemin dalkavukluk, savunmasız çocuklarım" diye üzüyor.

Öğretmen onu düşündürüp rahatsız eden konuları çocuklarla böldükçe sınıf odasına bir sessizlik çöküyor. Önümüzde geleceğimiz olan bu çocuklara, onların geleceğine büyük saygı besleyen bir öğretmen duruyor. Rahatsız olan bu öğretmen ilginç duygular arıyor. Ne yapsın ki, yavrularımızı yazmaya, düşünmeye, güzellikler alemine getirebilsin.

Yazımda çocukların terbiyesinde edebiyatın ehemiyetinden bahs edecek, Azerbaycan Şairlerinden Mirze Elekber Sabirin, Bahtiyar Vahabzadenin, Tofik Bayramın çocuk terbiyesine tesir eden şiirlerinden bahs edecem.

Anahtar kelimeler: Şiir, terbiye, Anne, aile, çocuk

**NİZAMİYE MEDRESELERİ İLE MEDENİYET TARİHİNDE BİR DÖNÜM
NOKTASI****WITH NIZAMIYE MADRASAHS A TURNING POINT IN CIVILIZATION
HISTORY****Doç. Dr. Yunus Emre TANSÜ
Semra ÇERKEZOĞLU
Gaziantep Üniversitesi****Özet**

Medrese kelimesi Arapça bir kelime olup, sözlükte “ders” kökünden gelen bir mekân ismidir. İslam dini, ilime çok önem vermiştir. Hz Muhammed, Medine’de *Ashab-ı Suffe* ile caminin bir bölümünde eğitim faaliyetlerini icra etmiş, daha sonraları da uzun yıllar camiler eğitim mekanı olarak kullanılmıştır. Emeviler döneminde ilim, mescit ve evlerde öğretilmiştir. Abbasiler döneminde, Bağdat’ta eğitim-öğretim merkezi olarak kurulan, “Beytü’l-Hikme”, “Beytü’l-İlim”, “Dâru’l-İlim” medreselerin temelini oluşturur. IX. yüzyılda kurulan bu kurumların işleyişi, medreselerden daha farklıdır ve tam olarak bir medrese yapısı görülmez. Fatımiler, Mısırda Ezher Camii (975) etrafında medresenin de olduğu bir külliye inşa etmiş ve burada devletin ihtiyacını karşılayacak memurlar yetiştirmeyi hedeflemiştir. Genel görüşe göre, İslam dünyasında medreseler ilk olarak IX. yüzyıl sonlarında Horasan ve Türkistan’da kurulmuştur. Türkistan’da Karahanlılar tarafından kurulan medreseler, Gazneliler ve Samanoğulları tarafından geliştirilmiştir. Nizamiye Medreseleri kurulana kadar eğitim-öğretim faaliyetleri dağınık bir halde devam etmiştir. Nizâmülmülk ile medreseler bir dönüm noktasına uğramış, bu dönüm noktası ile medreseler, sistemli birer eğitim kurumları haline gelmiştir. Büyük Selçuklu Devleti’nde ilk medrese, 1040 yılında Sultan Tuğrul Bey zamanında, Nizamülmülk tarafından, Nişabur’da tesis edilmiştir. Burada pozitif bilim ve dini ilim eğitimi verilmiştir. Eğitim dili Arapça ve Türkçe’dir. Nişaburda kurulan bu medrese Cüveyni adına tesis edilmiş ve bu medreseye “*İmamü’l - Haremenyn - el- Cüveyni*” adı verilmiştir. Bağdat’ta kurulan ikinci Nizamiye Medresesinin fıkıh alimi Ebû İshak Şirazi adına kurulduğu bilimektedir. Nizamiye medrese modellerinin temel özelliği, bu medreselerde devlet ve vakıfların desteğinde, devletin ihtiyacı olan idari ve adli memur yetiştirilmesidir. Bu özellikleri ile ünlü düşünür Gazali’nin rektörlüğünü yaptığı Bağdat Medresesi dünyanın ilk üniversitesi sayılır. Bu medresede vakıflar aracılığı ile öğrencilere burs sağlanmıştır. Bu açıdan Sultan Alparslan zamanında, Bağdat’ta kurulan Nizamiye Medresesi, dünyanın ilk vakıf üniversitesi kabul edilir. benzer örnekleri dünya tarihinde çok sonraları Avrupa’da görülmektedir. Nişabur ve Bağdat’ta sonra Musul, Basra, Belh, İsfahan, Herat, Rey, Tus, Amul ve Merv’de de medreseler açılmıştır. Bu medreseler, Ortaçağ dünyası eğitim kuruluşları içerisinde en çağdaş örneklerdendir. Bilim ve bilim merkezi vazifesi gören Nizamiye Medreseleri, medreseyi kurumsallaştırarak, bundan sonra kurulacak olan eğitim kurumlarına örnek olmuştur. Osmanlılar dahil tüm İslam dünyası ve Batı

üniversiteleri de bu medreseleri model olarak almıştır İlimin, eğitim ve öğretimin bu şekilde korunması ve yayılması Büyük Selçukluların eseri olup, medeniyet tarihinde bir dönüm noktasıdır.

Anahtar Kelimeler: Nizamiye, Medrese, İlim, Eğitim, Model, Vakıf

Abstract

The word madrasah is an Arabic word and it is the name of a place that comes from the root of " lesson " in the dictionary. The religion of Islam has given much importance to science. The Prophet Muhammed carried out educational activities in Medina in a part of the mosque with Ashab-ı Suffe, and later on, mosques were used as training places for many years. He was taught in science, masjids and houses during the Umayyad period. Established as a training and education center in Baghdad during the Abbasid period, " Bayt'al Hikma ", "Bayt'al Science", "Dâru'l Science" form the basis of madrasahs. The operation of these institutions established in IX.yy is different from the madrasahs and a madrasah structure is not seen exactly. Fatimids built a complex with a madrasah around the Ezher Mosque (975) in Egypt and aimed to train civil servants to meet the needs of the state. According to the general view, the first madrasahs in the Islamic world, It was founded in Horasan and Turkestan at the end of the IX century. The madrasahs founded by Karahanlı people in Turkestan were developed by Ghaznavids and Samanogulları. Educational activities continued until the Nizamiye Madrasahs were established. With Nizamulmulk, madrasahs have undergone a turning point, with this turning point madrasahs have become systematic educational institutions. The first madrasah in the Great Seljuk State was established in Nishapur in 1040 by Nizamulmulk in the time of Sultan Tuğrul Bey. Positive science and religious science education has been given here. The language of education is Arabic and Turkish. This madrasah, established in Nishapur, was established on behalf of its Imam al- Juwayni and this madrasah was called "Imam-Haremenyn-el-Juwayni". It is known that the second Nizamiye Madrasah founded in Baghdad was founded in the name of the fiqh scholar Abu Ishak Shirazi. The main feature of Nizamiye madrasah models is the training of administrative and judicial officers that the state needs in the support of the state and foundations in these madrasahs. Baghdad Madrasa, which is rectored by the famous thinker Al Ghazali, is considered as the first university in the world. In this madrasa, scholarships were provided to students through the foundations. In this respect, Nizamiye Madrasa, which was established in Baghdad during the time of Sultan Alparslan, is considered as the first foundation university of the world. Similar examples are seen in Europe much later in the world history. Later, madrasahs were opened in Mosul, Basra, Belh, Isfahan, Herat, Rey, Tus, Amul and Marv in Nishapur and Baghdad. These madrasahs are among the most contemporary examples among the educational institutions of the Medieval world. Nizamiye Madrasahs, which serve as a science and science center, institutionalized the madrasah and set an example for educational institutions to be established from now on. All Islamic world and Western universities, including the Ottomans, have taken these madrasahs as models. The

protection and spread of education and teaching in this way is the work of the Great Seljuks and is a turning point in the history of civilization.

Keywords: Nizamiye, Madrasa, Science, Education, Model, Foundation

**DOES HISTORY CONSIST OF REPETITION? HUMANITY AGAINST
CURRENT CORONAVIRUS PANDEMIC, AND GREAT PLAGUE OF
LONDON OF 1665 AS REFLECTED IN MARK RAVENHILL AND CONOR
MITCHELL'S *TEN PLAGUES***

Asst. Prof. Sedat Bay
Cumhuriyet University
Dr. Cengiz KARAGÖZ
Namık Kemal University

Abstract

History of humanity is full of stories in which humanity struggles with sickness and death and celebrates our capacity for survival. Mark Ravenhill and Conor Mitchell's *Ten Plagues* is one of the literary works with this theme having direct parallelism with the current pandemic of coronavirus. As Ravenhill himself indicated he read about many plagues in world history beginning with the ones in the Bible so that he can write a play on a plague. However, reading Daniel Defoe's *A Journal of the Plague Year* (1722), which is about the Black Death's last major outbreak in Great Britain in 1665 causing a mass departure from London, and death of about 100,000 people, 15% of the population of London, he decided to write a deceptively simple libretto, *Ten Plagues*. Though *Ten Plagues* highly depends on Defoe's work and Samuel Pepys' diaries, the work has some important characteristics that humanity is currently experiencing with the coronavirus epidemic. In this study, we focus on the effects of the plague in 1665 in London that ravaged it and threatened its existence, possibly changing the course of history for the people living there. Doing this, we will focus on the effects of the plague on human beings, their psychology, relations with the others, institutions, religion and religious groups, and the state so that we can compare them with those of the current coronavirus pandemic. We argue that the reactions of people during the coronavirus epidemic and those in *Ten Plagues* are not different but much the same. That's why we can take the experiences of the people in history and use them both to understand and cope with the effects of the present coronavirus epidemic which started in Wuhan City, China at the end of 2019 and still ravages almost all the people in the world.

Keywords: Plague of London, Coronavirus Pandemic, *Ten Plagues*, Mark Ravenhill, Conor Mitchell

THE IMPORTANCE OF TIME MANAGEMENT PLANNING IN TARGET DETERMINATION AND ACHIEVEMENT ACTIVITY**Prof. Dr. Adnan Çelik****Eda Eser****Dr. Emre Nalcacigil**

Selcuk University

Abstract

The aim of this study is to examine the importance of time management planning on goal setting and achievement effectiveness. In this study, personal distinctive aspects of time management are discussed. Within the concept of time management, short term and long-term planning as well as the concept of flexibility are emphasized. Goal setting involves making plans and auditing personal elements for successful goal setting. This process also includes strong target commitment and self-efficacy. All these studies have been found out that it facilitates the achievement of the set goals and is supported in other studies in the literature. In this study, the following issues are mainly evaluated; “The concept of target, its scope and characteristics”; Time management planning; “The importance of time management planning in the determination of target and success”. Finally, conclusions and recommendations are listed.

Keywords: Goal Setting, Achievement Effectiveness, Time Management Planning

**THE IMPACT OF RESISTANCE TO CHANGE ON EXHIBITING
INNOVATIVE BUSINESS BEHAVIOUR: KONYA INDUSTRIAL ZONE
EXAMPLE**

Prof. Dr. Adnan Celik

Selcuk University

Busra Pirincci

Selcuk University

Lect. Necdet Sezal

Alanya AK University

Abstract

Considering today's competitive conditions, innovation and innovative business behaviour are clearly known to everyone about how important it is for businesses. Any business that wishes to sustain its existence must adapt to change and produce new products or services. It is in love that no business that resists change will have long lasting life. Considering this situation, the subject of our research has been established. It has been wondered whether resistance to change has an impact on innovative business behaviour. First, the field was scanned for concepts and then reinforced with empirical work. The study was applied to 326 employees in large-scale enterprises engaged in production in Konya Industrial Zone. According to the results of the analysis of the data obtained, our main hypothesis has been verified. A negative directional relationship was found between the two concepts.

Keywords: Showing Resistance to Change, Innovative Business Behavior, Konya Industrial Zone, Production.

-MA, -MƏ İNKARLIQ GÖSTƏRİCİSİNİN TÜRKÇƏLƏRİN ƏDƏBİ DİLLƏRİNƏ VƏ DİALEKTLƏRİNƏ UYGUNLAŞMA FONOVARİANTLARI

Prof. Dr. Mahirə HÜSEYNOVA

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

Özet

Hərəkət və əlamətin mütləq və ya nisbi yoxluğunu bildirən inkarlıq kateqoriyası feilin göstəricisinə aid olub, türkcələrdə müxtəlif terminlərlə adlandırılır: inkarlıq (Azərbaycan dilində), **olumsuzluq** (ümumtürk dillərində). Azərbaycan dilçiliyində ilk dəfə olaraq “**inkar feillər**” terminini Ə.Dəmirçizadə işlətməmişdir. Mənbələrdə inkarlıq – olumsuzluğun Azərbaycan və Türkiyə türkcələri arasındakı oxşarlığı belə xarakterizə olunur: “*Olumsuzluq, Türkiyə Türkcəsində olduğu kibi -ma (-mä eki ilə yapılır: gəlmədi, gəlməyib, gəlməyəcək, gəlməsə, gəlmə. Ancak şimdiki zaman ilə gelecek (geniş) zamanda, olumsuzluk eki ilə zaman eki kaynaştırılarak da olumsuz çekit yapıla bilir* Niyet ifadəli gelecek zamanın olumsuzu “**ämäs**” (değil) kelməsiyle yapılır: kəlməkçi (gelmeyeceğim, gelmek niyyətində degilim), **kəlməkçi ämässn...**”, “**mäktä**” ekiyle yapılan şimdiki zamanda da olumsuzluk için “**amas**” kelməsi kullânılır: **kəlmäktä ämäs** (gelmemektedir). Bu kelime-**gän** ile yapılan geçmiş zamanın olumsuzunda da kullânılır: **kəlgän ämäsmän** (gelmişdim). Ancak bu sonuncusu **-ma, -me (- mi)** ekiyle de yapıla bilir: **kəlmigänmän**. Beləliklə, **-ma, -mə** inkarlıq göstəricisinin istər oğuz, istər qıpçaq, istərsə də digər türkcələrin dialektlərində müxtəlif fonovariantları var və bunların əksəriyyəti inkarlığın yaranması üçün zəmin yaratmağa xidmət göstərir. Türkcələrin bu dil faktlarını nəzərə alan M. M. Şerbak türk dillərində **-ma, -mə** inkarlıq şəkilçisinin allomorflarını belə göstərir: **-ma, -pa, -po, -bo, -va -ıma**. F. Cəlilov isə bu tip allomorfların arxiteplərini sistemli şəkildə araşdırmışdır: “... **-ma** şəkilçisinin allomorfları içərisində iki invariant müəyyənləşir: **-ba** və **-ıma**. Son variant (**-ıma**) yakut dilinə aid olduğundan, ümumtürk formantı kimi, **-ba** arxatepini bərpa etmək olar. Həmin arxetipin hansı sözdən törəndiyini müəyyənləşdirmək üçün dildə təəccüb bildirən **ba! bıy! (bay!)** nidalarını və **mı?** sual ədatını xatırlamaq lazım gəlir... ümumtürk “**boş**” sözünün karac dilindəki “**boş**” variantı göstərir ki, burada **bo+ş//t** tərkib hissələri və “**bo!** Kökü vardır və həmin kök inkarlıq bildirən “**ba**” ilə bağlıdır, çünki inkarlıq morfemi zəiflik, azlıq, boşluq məna çaları daşıyan sözlə eyni yuvaya girə bilər.) Ə. Tanrıverdi qeyd edir ki, **-ma, -mə** inkar şəkilçisinin arxetipinin “**ba**” olduğunu F. Cəlilov təsdiqləyir və **-bas** (gələcək zamanda

Açar sözlər: **-ma, -mə** inkarlıq göstəricisinin türkcələrin ədəbi dillərinə və dialektlərinə uyğunlaşma fonovariantları

RUS TARİHÇİSİ O.G. BOLŞAKOV'UN HZ. MUHAMMED VE İSLAM HAKKINDA GÖRÜŞLERİ

Vesile ŞEMŞEK
Kastamonu Üniversitesi

Özet

Sovyet Rusya'nın önemli tarih bilimcisi Oleg Georgyevich Bolşakov, "Arap Ülkeleri Tarihi" alanında birçok çalışmaların müellifidir. Özellikle VIII-XII yüzyıllarda Maverâünnehir bölgesi ile tarihsel ve kültürel yapısı ile ilgili yaptığı araştırmaları ile bir ilki - materyalin stilistik ve kronolojik bir sistematizasyonunu gerçekleştirmiştir. Ayrıca, gizli Arapça aforist yapılarıdaki kitabeleri de ortaya çıkardı. Rus tarihçisi İslam dini ve Hz. Muhammed ile bilimsel araştırmalar yaparak, İslam tarihinin erken dönemine dair kaleme aldığı dört ciltlik "Raşit Halifeler Tarihi" adlı eser Sovyetler döneminin başyapıt eserlerinden sayılmaktadır.

Yeni bir dinin doğuşu bir kişinin faaliyetleri sayesinde ortaya çıkan öyle nadir bir olgudur ki, onun kişilik özelliklerini dikkat merkezinde tutmak gerekmektedir. Maalesef bunun için geniş kapsamlı, ancak güvenilir olmayan bilgilere sahibiz. Nitekim, elimizde bulunan tek gerçek kaynak, Hz. Muhammed'in dini vecd halinde söylediği vaazların bir koleksiyonundan oluşan Kuran'dır, ancak Müslümanlar, kronolojik bir düzen olmaksızın karmaşık bir bilgiye sahipler. Kuran'ı doğru bir şekilde anlamak için, Hz. Muhammed'in ölümünden sonra doğan Müslümanların nesilleri, çağdaşlarının anılarına dayanan kapsamlı yorumlara ihtiyaç duyuyordu. Birkaç yıl boyunca, bu anlatımlar Peygamberin arkadaşlarının anlatımları ile devam etti ve çoğunlukla sözlü hikayeler şeklinde yayıldı. Bunların bir kısmı, yoldaşların kendileri veya dinleyicileri tarafından sabitlendi, bir kısmı ise sonradan abartılarak aktarıldı. Arkadaşların (sahabe) kolektif hafızası, yasal ve idari meseleleri ele almak için emsal arayışında ele alınan bir kaynak olarak hizmet etti. Hadis—peygamber tutarlı bir yazılı biyografi oluşturmak için ana kaynaklardan biri olmuştur inanç kelimelerin ve eylemlerin bu kısa mesajlar.

Biyografik bir karakterin ilk yazılı yazıları, belirli bir arsaya (Peygamberin doğumu, peygamberlik armağanının edinimi, en dikkat çekici yürüyüşler, vb.) sadece tematik kısa öykülerden oluşmaktaydı. Her şeyden önce, Hz. Muhammed'in hayatının geç dönemiyle ilgili materyal toplanmış ve sistematize edilmiştir. Meğazi ile ilgili ilk özet yazıları, görünüme göre, VIII. yüzyılın başlarında anlatanların hiçbiri hayatta kalmadığında ortaya çıktı. Hz. Muhammed'in faaliyetlerinin son on yılındaki olaylar, daha fazla insanın gözünde gerçekleşti, ayrıca, neler olup bittiğinin öneminin bilincinde ve bu nedenle onu daha iyi hatırladı.

İlk tam bağlantılı biyografi (siyer), sadece VIII yüzyılın ortalarında İbn İshak (704-767) tarafından derlenmiştir. Zaten yaşam edebiyatının birçok özelliği var. Ne yazık ki, bu biyografi sadece İbn Hişam'ın işlenmesinde bize ulaştı, muhtemelen IX yüzyılın başlarında yapıldı. [+52]. İbn İshak — İbn Hişam'ın çalışması, farklı kayıtlarda saklanan tüm bilgi miktarını tüketmedi. Toplama ve sistematizasyon süreci IX yüzyılın ortasına kadar devam etti. Muhammed'in daha sonraki biyografilerinde,

bazen bilinen erken tarih ve biyografik yazılarda eksik bilgiler vardır. Hz. Muhammed'in faaliyetleri hakkında bir tür yorum, özellikle erken tarihi bir aşamada, bu konuda birçok ek bilgi içeren Kuran'ın (tefsir) yorumlarıdır. Burada, Hz. Muhammed'in hayatı ve faaliyetleri hakkında tüm bilgi kaynaklarını kısaca tanımlayamayız. Bizim için önemli olan, her şeyden önce, hepsinin, nihayetinde, tüm bilgilerin doğasını belirleyen çağdaşlarının anılarının orijinal çemberine geri dönmesidir. Bu materyallere saygılı bir tutum, bu mesajı birbirine ileten kişilerin (ısnad) uzun bir referans zincirini oluşturan bir kaynağa işaret etme geleneğini doğurdu. Tüm biyografik ve tarihsel eserler (hatta kısaltma uğruna isnatları ihmal etmek), malzemenin belgesel-alıntı aktarımına doğrudur, bu yüzden X. yüzyılın yazıları bile orijinal bilgileri doğru bir şekilde iletir. Bu açıdan, IX.–X. yüzyıllarının tüm tarihi ve biyografik yazıları. Hz. Muhammed'in biyografisi ile ilgili olarak, tamamen güvenilir olarak kabul edilmelidir. ve bir diğer taraftan, verilen kaynak bilgilerin güvenilirliğidir.

Avrupa oryantalizm onun emrinde Hz. Muhammed'in yaşamlarını aldı ve İslam kurucusunun ilk bilimsel biyografileri yarattığı andan itibaren, İslam bilimcileri endişelendiren en önemli sorun, esas olarak erken İslam'ın tarihini temel alan hadislerin güvenilirliği meselesiydi. İbn Hişam'ın eserinin materyaline dayanan ilk araştırmacılar — W. Muir ve A. Sprenger-açıkça efsanevi bilgileri reddettiler, onu ve diğer benzer kaynakları prensipte güvenilir olarak gördüler. XIX VI sonunda yapılan hadislerin incelenmesi. Goldzier, birçoğunun alt tabakasını ortaya çıkardı ve bu durum Hz. Muhammed'in biyografik bilgilerinin güvenilirliğine dair şüpheci bir tutum belirledi. Müslüman Doğu'nun en büyük Rus tarihçisi V.V. Barthold, «İslam» adlı denemesinin önsözünde 1918'de şunları yazdı « " tarihi bir kaynak olarak hadislerin yanlışlığı artık bilim tarafından oldukça belirlendi; hadislerle birlikte düşer ve syrah; Renan'ın görüşüne aykırı olarak, modern İtalyan İslam araştırmacısı Kaetani, Muhammed'in Medine'ye kaçışından önceki faaliyetlerinin tüm haberlerinin efsane alanına göre tarih alanına göre daha fazla olduğu sonucuna varıyor ". Bununla birlikte, eklektik bir din olarak İslam'a karşı büyük ölçüde Hristiyan ve Yahudilerin küçümseme tavrından kaynaklanan yavaş yavaş aşırı şüphecilik, ilgilendiğimiz kaynakların güvenilirliği konusunda daha gerçekçi bir tutuma yol açmıştır. Gerçekten de, Muhammed'in yaşamının ve faaliyetlerinin erken dönemi hakkındaki bilgiler çok güvenilmezdir. Ama sahte oldukları için değil. Onların ezici bir kısmı (mucizelerin hikayeleri hariç), herhangi bir görgü tanığının anılarının doğru olduğu ölçüde güvenilir. İnsan hafızası mekanik değil, duygusaldır, geri kalanını atlayarak belirli bir kişiyi etkileyen ayrıntıları yakalar. Bu nedenle, uzak geçmişin görsel olarak canlı anıları neredeyse her zaman tarihli değildir ve sadece belleğe çarpan başka olaylara bağlıdır. Benzer şekilde, muhteşem ifadeler hatırlanır, ancak bunları kimin söylediğini unutabilir. Ama biz, sadece yıllar ve dakikalar kutlamak için kullanılan modern insanlar, genellikle belirli bir olayın meydana geldiği yıl unutursanız, o zaman nasıl Mekkeliler VII. yüzyılın başında gerektirir. Hatta bir kronoloji yoktu, bu yüzden tam olarak bir olaydan diğerine ya da ne zaman vuku bulduğu belirsizdir. Hz. Muhammed'in sahabelerinin anısına anlattığı olaylar, çoğu durumda, olayın kendisinin gerçekten gerçekleştiğini, icat edilmediğini, ancak kesinlikle ya da başka

biriyle ilgili olarak yanlış bir şekilde tarihlendirilebileceğini, aktörlerin karıştırılabileceğini güvenilirirdir. Kısacası, bir trafik kazasının her görgü tanığının, gizlenen aracın farklı bir rengini ve markasını sadakatle çağırdığı bir dedektif hikayesinden bir araştırmacı ile aynı konumdayız. Doğal olarak, efsanevi bir karaktere sahip olmayan hikayelerin güvenilirliğinden bahsetmişken, sadece daha sonraki dini ve politik sempatiyle değil, aynı zamanda dinleyicilerin gözünde kendilerini yükseltmek isteyenler anlaşılabilir. Böylece, kibirleriyle de tanımlanan birçok mesajın eğilimini unutmamalıyız.

Bu bildiriye hazırlanmasının nihai hedefi, Rus bilim adamı Bolşakov'un İslam tarihi alanında kaleme aldığı eserini incelemek ve yazarın İslam peygamberi Hz. Muhammed ile ilgili görüşlerini ortaya çıkarmaktır.

МНЕНИЯ РУССКОГО ИСТОРИКА О. Г. БОЛЬШАКОВА О ПРОРОКЕ МУХАММАДЕ И ИСЛАМ

Резюме

Олег Георгиевич Болшаков, выдающийся историк Советской России, является автором многих исследований в области “Истории Арабских Стран”. Особенно в VIII-XII веках он проводил стилистическую и хронологическую систематизацию первого материала - своих исследований по историко-культурной структуре региона Мавераюннехир. Также были обнаружены надписи в секретных структурах арабских афористов. Русский историк проводя научные исследования о Исламской религии и о пророке Мухаммеда и написанная о раннем периоде исламской истории, четырехтомная работа под названием “История История Халифов - Рашидов», считается одним из шедевров советской эпохи.

Феномен рождения новой религии благодаря деятельности одного человека настолько редок, что заслуживает пристального внимания к личности ее создателя. К сожалению, для этого мы располагаем, хотя и обширным, но сомнительным по достоверности материалом. Единственный подлинный источник—Коран, представляющий собой собрание проповедей Мухаммада, произнесенных им в состоянии религиозных экстазов, но собрание хаотическое, без хронологического порядка. Для правильного понимания Корана поколениям мусульман, родившимся после смерти Мухаммада, уже требовались обширные комментарии, которые составлялись на основе воспоминаний его современников.

Несколько десятилетий эти воспоминания сохранялись в памяти сподвижников пророка и распространялись в основном в виде устных рассказов. Часть из них фиксировалась самими сподвижниками или их слушателями, часть передавалась и дальше изустно. Коллективная память сподвижников служила источником, к которому обращались в поисках прецедентов для решения культовых, юридических и административных вопросов. Эти краткие сообщения о словах и поступках вероучителя— хадисы — явились одним из основных источников для создания связной письменной биографии пророка. Первые письменные сочинения биографического характера

были просто тематическими подборками рассказов на определенный сюжет (рождение пророка, приобретение пророческого дара, наиболее примечательные походы и т. д.). Раньше всего был собран и систематизирован материал о позднем периоде жизни Мухаммада, прежде всего о его походах (магази). Первые сводные сочинения о магази появились, по-видимому, в начале VIII в., когда в живых не осталось ни одного из их участников. Приоритет этой тематики легко объясним — события последнего десятилетия деятельности Мухаммада происходили на глазах большего числа людей, к тому же создававших значимость происходящего и поэтому лучше запоминавших его.

Первая полная связная биография (сира) была составлена Ибн Исхаком (704–767) лишь в середине VIII в., когда вокруг Мухаммада сложились легенды, возникавшие под значительным влиянием христианской и иудейской религиозной мифологии. Она уже имеет многие черты житийной литературы. К сожалению, и эта биография дошла до нас только в обработке Ибн Хишама, сделанной, вероятно, в начале IX в. Труд Ибн Исхака — Ибн Хишама не исчерпал всего объема информации, сохраненной в разных записях. Процесс ее сбора и систематизации продолжался до середины IX в. В более поздних биографиях Мухаммада все же иногда встречаются сведения, отсутствующие в известных нам ранних историко-биографических сочинениях. Своеобразным комментарием к истории деятельности Мухаммада служат толкования Корана (тафсир), содержащие немало дополнительных сведений о деятельности Мухаммада, особенно на раннем этапе.

Мы не можем здесь даже кратко охарактеризовать все источники сведений о жизни и деятельности Мухаммада. Для нас важно, прежде всего, то, что все они, в конечном счете, восходят к первоначальному кругу воспоминаний его современников, что и определяет характер всех сведений. Уважительное отношение к этим материалам породило традицию указаний на источник, составивших со временем длинную цепь упоминаний лиц, передававших друг другу данное сообщение (иснад). Все биографические и исторические сочинения (даже опускающие иснады ради краткости) верны документально-цитатной передаче материала, поэтому даже сочинения X в. достаточно точно передают исходную информацию. С этой точки зрения все исторические и биографические сочинения IX–X вв., касающиеся жизнеописания Мухаммада, следует признать совершенно достоверными. Иное дело — достоверность самого исходного материала. С момента, когда европейское востоковедение получило в свое распоряжение упомянутые жития Мухаммада и создало первые научные биографии основателя ислам, важнейшей проблемой, волновавшей исламоведов, стал вопрос о достоверности хадисов, на которых в основном зиждется история раннего ислама. Первые исследователи, опиравшиеся на материал сочинения Ибн Хишама, — У. Мьюр и А. Шпренгер, — отвергая явно легендарные сведения, считали его и другие аналогичные источники в принципе достоверными. Изучение хадисов, предпринятое в конце XIX в. И. Гольдциером, выявило подложность многих из них, и это надолго определило скептическое отношение к достоверности биографических сведений

о Мухаммаде. Крупнейший русский историк мусульманского Востока В. В. Бартольд в предисловии к своему очерку «Ислам» писал в 1918 г. “Недостоверность хадисов как исторического источника в настоящее время вполне установлена наукой; вместе с хадисами падает и сира; в противоположность мнению Ренана современный итальянский исследователь ислама Каэтани приходит к выводу, что все известия о деятельности Мухаммада до его бегства в Медину более относятся к области легенды, чем к области истории”. Однако постепенно излишний скептицизм, порожденный в значительной мере христианским и иудаистским пренебрежительным отношением к исламу как к эклектической религии, уступил место более реалистическому отношению к вопросу о достоверности интересующих нас источников.

Действительно, сведения о раннем периоде жизни и деятельности Мухаммада очень ненадежны. Но не потому, что они фальсифицированы. Подавляющая часть их (исключая рассказы о чудесах) достоверна в той степени, в какой достоверны любые воспоминания очевидцев. Человеческая память не механична, а эмоциональна, она фиксирует детали, производящие впечатление на данное лицо, опуская остальное. Поэтому зрительно яркие воспоминания о далеком прошлом почти всегда не датированы и лишь привязываются к каким-то другим событиям, врезавшимся в память. Точно так же запоминаются эффектные фразы, но может забыться, кто их произнес и т. д. Но если мы, современные люди, привыкшие отмечать не только годы, а минуты, часто забываем, в каком году произошло то или иное событие, то как же требовать от мекканцев начала VII в., не имевших даже летосчисления, чтобы они точно помнили, сколько лет прошло от одного события до другого или когда, какого числа, родился тот или иной человек? События, о которых по памяти рассказывали сподвижники Мухаммада, в большинстве случаев достоверны в том, что само событие, действительно имело место, его не выдумали, но оно могло быть неверно датировано абсолютно или относительно другого, могли быть перепутаны действующие лица. Словом, мы находимся в таком же положении, как следователь из детективной истории, которому каждый очевидец дорожного происшествия добросовестно называет другой цвет и марку скрывшегося автомобиля. Естественно, что, говоря о достоверности рассказов, не имеющих легендарного характера, мы не должны забывать о тенденциозности многих сообщений, определявшейся не только более поздними религиозно-политическими симпатиями, но и понятным тщеславием рассказчиков, желавших возвысить себя в глазах слушателей.

Конечная цель подготовки этой декларации - изучить работу русского ученого Большакова в области Истории Ислама и раскрыть его взгляды на пророка Ислама- Мухаммеда.

**UKRAINIAN-TURKISH INTERSTATE RELATIONS IN THE 1919-1920'S
(BASED ON THE BOOK OF MEMOIRS «IN TSARGOROD» BY O.
LOTOTSKYI)**

Assoc. Prof. Dr. Bykova Olha

Institute of Journalism of Borys Grinchenko Kyiv University

Abstract

The article deals with the peculiarities of the coverage of the Ukrainian-Turkish relations in the book of memoirs «In Tsargorod» by Oleksander Lototskyi (Constantinople – until 1930 the official international name of Istanbul). The author tells about the events of 1919-1920, when he was in Turkey as a head of the diplomatic mission of the Ukrainian National Republic. The memoirs of a Ukrainian diplomat, published in Warsaw in 1939, contain valuable information about the direct activities of the Ukrainian Embassy and provide important material from its on the day-to-day work. At the same time, the research notes that O. Lototskyi critically evaluated the results of his own work in Turkey and warned the successors against repeating his mistakes.

Oleksander Lototskyi was appointed Ambassador to Turkey in mid-January 1919, when the international situation was very difficult and unfavorable for Ukraine. The article points out that the author pays special attention in the memoirs to the recognition of the legitimacy of the Ukrainian state and, accordingly, the diplomatic mission, its relations with the authorities and the public of Turkey, especially with the western diplomacies and members of the business.

The article provides information about the most important and actual cases at that time, which O. Lototskyi tried to solve: minimize Red Army replenishment by former Volunteer Army soldiers who were sent from Constantinople to their homeland in 1919; the return to the Motherland of captives during the First World War of Ukrainians who were in Turkey under the rule of the French and Germans; solving the problem of belonging to the Black Sea Fleet ships, some of which were in Turkish territorial waters after the war; establishment of the outreach and publishing work of the embassy. The activity of the Embassy of O. Lototskyi on the recognition independent the Ukrainian Orthodox Church by the Patriarch of Constantinople and the reasons why the question of recognition of autocephaly could not and have not been resolved are analyzed in detail.

The author of the article notes that the exceptional value of the work «In Tsargorod» is provided by an extremely meticulous and convincing account of the author's personal observations and impressions, together with the use of unique documents and materials (letters, memoranda, correspondence with the Ministry of Foreign Affairs of Turkey, France, Britain, etc.).

Keywords: Ukraine, Turkey, embassy, memories

EBÜ'L-FAZL EL-ABBÂS B. ABDİLMUTTALİB VE MEKKE'DEKİ ÖZEL GÖREVİ

ABUL FADL ABBAS IBN ABDULMUTTALIB AND HIS SPECIAL DUTIES IN MECCA

Dr. Öğr. Üyesi Mesut Avcı
Adıyaman Üniversitesi

Özet

İslâmiyet'in yayılmaya başladığı ilk günlerden itibaren iman edip Peygamber ile birlikte Mekke'nin bütün sıkıntılarına göğüs geren sahabeler olduğu gibi, daveti kabul etmeyip şirk üzere yaşamaya devam eden insanlar da olmuştur. Allah Resûlü, vahy nüzulünden itibaren kişi, kabile ayrımı yapmadan daveti bütün insanlara ulaştırmaya gayret etmiştir. Peygamber davetine ilk muhatap olarak yakın akrabalarını almıştır. Akrabaları içerisinde bu hususta kendisine iman edip destekleyenler olduğu gibi, iman etmeyip de Peygamber'e karşı çıkanlar da vardır. Daveti kabul etmediği halde Peygamber'i kendi haline bırakıp, engel çıkarmayan akrabaları da olmuştur. Bununla birlikte yine Peygamber'in davetini kabul etmemekle beraber (rivayetlerin çoğunluğuna göre), ona her türlü yardımda bulunan amcası Ebû Tâlib gibi akrabaları olduğu da bilinmelidir. Ebû Tâlib'in vefatı sonrasında Peygamber'in en büyük destekçisi Abbas olmuştur. Bunun en güzel örneği, Akabe Beyatında Medine'den gelen Ensar'a karşı yaptığı konuşmada Peygamber'in korunması ile ilgili bütün fedakarlıkların yapılması gerektiği hususuna ısrarla vurgu yapmasıdır. Hz. Peygamber de her yerde amcası Abbas'a karşı saygısını ve yardımını esirgememiştir.

Anahtar Kelimeler: Bedir Esirleri, Hayber, Abbas b. Abdülmuttalib, Ebul Fadl

Abstract

From the earliest days when Islam began to spread, there were people who believed and faced all the troubles of Makkah with the prophet, and who did not accept the invitation and continued to live as a polytheist. Since the revelation, the Messenger of Allah has tried to convey the invitation to all people without discriminating because of the tribe or family. Prophet's first interlocutor was his relatives and invite them first. Among his relatives were those who believed and supported him and those who did not believe and used the most violent ways to oppose the Prophet. Even though there were also relatives who left the Prophet alone and did not obstruct him. In addition to these, the Prophet also had relatives such as his uncle Abu Tâlib, who did not accept the invitation of the Prophet (according to the majority of the narrations), but he helped the prophet in all situations. After the death of Abu Tâlib, the Prophet's greatest supporter was Abbas. It is obvious that Abbas supported the prophet after Abu Tâlib. The best example of this is that in his speech to Ansar from Medina in Aqaba. In this speech, he insisted that all the sacrifices related to the protection of the Prophet should be made. And the prophet showed his respect and

helped him everywhere and at any time. Although there is disagreement over when he believes, it is certain that he believed in Mecca. Nevertheless, we will try to focus on the reasons for the delay of his emigration to Medina.

Keywords: captives of Badr Khaybar, Abbas b. Abdulmuttalib, Abul Fadl

HZ. PEYGAMBER'İN HADİSLERİNDE TEDAVÎ VE KARANTİNA
THERAPY AND QUARANTINE IN HADITHS OF THE HZ. PROPHET

Dr. Öğr. Üyesi Recep ERTUĞAY
Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Özet

Hastalık, kişinin tahammül sınırlarını zorlayan bir olgu ve başarılması direnç gerektiren önemli bir sınavdır. Bu durum, hastaya, hastanın yakın akrabalarına uzak akrabalarına, komşularına, dostlarına ve tedavi sürecinde rol alan sağlık çalışanlarına kadar yerine getirilmesi gereken çeşitli yükümlülükleri barındırmaktadır.

2019 Aralık ayında başlayıp bütün dünyaya yayılan Covid-19/Koronavirüs salgın hastalığı nedeni ile çeşitli önlemler alınmaktadır. En önemli tedbir olarak sosyal izolasyona başvurulmaktadır. Bu kapsamda ülkemizde ve birçok İslam ülkesinde Cuma namazı dâhil camilerde cemaatle namaza dahası Kâbe'de tavafa ara verilmiş, umre ziyaretleri sonlandırılmıştır. Muhtemelen 2020 yılı hac ibadeti de yapılamayacaktır.

Sınırlamaların camiye, cumayı, umreyi kapsamaması hacc ibadetinin de bu kapsama dâhil olma ihtimali hassasiyetleri artırmaktadır. Covid-19/Koronavirüs, başta hastalık ve hastalar olmak üzere birçok konunun yeniden ele alınıp gözden geçirilmesi ihtiyacını doğurmuştur. Bu nedenle hadisler ışığında hasta, hastalık, tedâvî ve karantina uygulamalarının ele alınması faydalı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sünnet, Hadis, Hasta, Tedavi, Karantina

Abstract

The disease is a phenomenon that pushes the person's tolerance limits and an important test that requires resistance to be accomplished. This includes various obligations that must be fulfilled to the patient, from the patient's close relatives to distant relatives, neighbors, friends and healthcare professionals who take part in the treatment process.

Various measures are taken due to Covid-19/Coronaepidemic disease, which started in December 2019 and spread all over the world. Social isolation is used as the most important measure. In this context, in our country and in many Islamic countries, mosques including Friday prayers were interrupted with congregation, moreover, circumambulation was included in the Kaaba and Umrah visits were stopped. It is understood that if the virus epidemic continues its course, as of 2020, the pilgrimage to the pilgrimage will not be possible.

The fact that the restrictions cover the mosque, the cum, the umrah, and the possibility of the worship of the pilgrimage increase the sensitivity. Covid-19/Corona has led to the need to reconsider and review many issues, particularly disease and patients. For this reason, it will be useful to deal with patient, illness, treatment and quarantine practices in the light of hadiths.

Keywords: Sunnah, Hadith, Patient, Disease, Quarantine

MİLLET-İ SADIKA OLAN ERMENİLERİN TÜRK TOPRAKLARINDAKİ İSYANLARI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Öğr. Gör. Sözer AKYILDIRIM

Iğdır Üniversitesi

Özet

1877-1878 Osmanlı –Rus Harbinden sonra Osmanlı Devletinin başa çıkmak zorunda olduğu sorunlara Ermeni meselesi de eklenmiştir. Bu tarihe kadar Ermeni meselesi, büyük devletler tarafından çok fazla dikkate alınmıyordu. Berlin konferansından başlayarak büyük devletler, Ermeni komite ve komitacılarının yıkıcı faaliyetlerini teşvik ederken ayaklanmaları Osmanlı içişlerine karışabilmek için hazır bahaneler olarak değerlendirdiler. Yüzlerce yıl devletine sadakat duyguları ile bağlı olan Ermeniler, Osmanlının gücünü kaybetmesiyle, isyan hareketlerine girişmişlerdir. Emperyal güçler tarafından desteklenen Ermeni isyanları, 1882 - 1909 yılları arasında sürmüştür. İsyandar sonucunda Osmanlı tebaasından binlerce Türk, Müslüman ve gayri Müslim hayatını kaybetmiştir.

Bu çalışmada, yüzlerce sene Türk milleti ile beraber yaşayan Ermenilerin, Emperyal güçler tarafından nasıl kullanıldıkları ve Türk vatanı üzerindeki isyanları incelenmiş, konu ile ilgili kitap, gazete arşivleri ve internet kaynaklarından yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Türk Milleti, Ermeni Meselesi, Ermeni komitacılar

Abstract

After the 1877-1878 Ottoman-Russian War, the Armenian issue was added to the problems that the Ottoman State had to deal with. Until this date, the Armenian issue was not taken into consideration by the great states. Beginning with the Berlin conference, major states promoted the destructive activities of the Armenian committees and committees, while considering the uprisings as ready pretexts to interfere with the Ottoman affairs. Armenians, who have been loyal to the state for hundreds of years, with the feeling of loyalty to the state, have started rebellion movements when the Ottoman Empire lost its power. Armenian riots supported by imperial powers continued between 1882 and 1909. As a result of the revolts, thousands of Turks, Muslims and non-Muslims from the Ottoman subjects lost their lives.

In this study, how Armenians who lived with the Turkish nation for hundreds of years were used by the Imperial powers and their revolts on the Turkish homeland were examined, and books, newspaper archives and internet resources were used.

Keywords: Ottoman State, Turkish Nation, Armenian Issue, Armenian Komitaci

ATİLLA

Doç. Dr. Yunus Emre TANSÜ

Züleyha ŞAHAN

Gaziantep Üniversitesi

Özet

Avrupa Hunları, Asya Hunlarının devamıdır. Bu topluluk, IV. yüzyıldan itibaren Doğu Avrupa’da görülmeye başlamıştır. Burada devlet kuran Hunlar’ın en önemli kağanlarından biri Atilla’dır. Gösterdiği başarılarından dolayı Atilla’ya *Tanrı’nın Kırbağı* ünvanı verilmiştir. Atilla, amcası Rua’nın yanında yetişerek, devlet idaresi ve dış siyaseti hakkındaki esasları öğrenmiştir. Atilla, 434 yılında devleti kardeşi Bleda ile yönetmeye başlamıştır. Bleda, zevk ve eğlenceye düşkün olduğundan dolayı Atilla, devleti genelde tek başına idare etmiştir. 434 yılında, II.Theodosios Hun sınırlarına Plinthas başkanlığında, bir elçilik göndermiştir. Atilla bunu fırsat bilerek Doğu Roma İmparatorluğu ile Margos (Konstantia) Antlaşması’nı imzalamıştır. Avrupa Hun Devleti, bu antlaşma ile siyasi ve ekonomik anlamda önemli ayrıcalıklar elde etmiş, ayrıca Doğu Roma üzerinde hakimiyet kurmuştur. Ren, Alpler ve Vistül Nehri boyunca olan bölgeleri topraklarına katmış, bir çok kavmi ve Bulgarları hakimiyeti altına almış, Pannonia Prima dağıtılmıştır. Bununla birlikte imparatorluk haline gelen Avrupa Hun Devleti, 440 senesine Doğu Avrupa’ya baskıyı arttırmış, 442 yılında ise Belgrad’a yürümüştür. Bundan sonra Atilla Balkan Yarımadası’nın bazı kısımlarını, Tuna boyundaki kaleleri ele geçirmiş, Sirmium Naissus (Missa) ve Sofya gibi şehirleri etkisiz hale getirmiştir. Böylece I. Balkan Seferi başarıyla tamamlanmıştır. 445 yılında Atilla’nın ağabeyi Bleda öldükten sonra, Orta Avrupa ve Batı Asya’nın hakimi olan Atilla, yönetimi tek başına idaresi altında bulundurmıştır. M.S. 447 senesinde Atilla, Doğu Roma İmparatorluğu’nu tamamen etkisi altına almak için tekrar yönünü Balkanlara çevirdi. Bu düşüncesinde o dönemde Roma’da ortaya çıkan büyük İstanbul depremi, salgın hastalıklar, ekonomik anlamda yetersizlik gibi etkenler de çok ön plandaydı. Nitekim tüm fırsatlardan sonra Atilla imparator Theodosios ile bir takım mektuplaşmalarla isteklerde bulundu. İmparator bu istekleri ağır bulunca da Atilla, II. Balkan Seferi’ne çıkmıştır. Bu seferle birlikte Atilla, İstanbul’a kadar engelleri kaldırmış ve sonuç olarak iki devlet arasında Anatolios Barışı imzalanmıştır. Atilla, bu antlaşma ile Doğu Roma’dan çok ağır siyasi ve ekonomik isteklerde bulunmuştur. Bunun üzerine İmparator Theodosios, Atilla’ya suikast düzenlemiş ancak bu suikast başarılı olamamıştır. Tüm bu başarılarının ardından Atilla’nın, mitolojideki Savaş Tanrısı Ares’in kılıcını elinde bulundurmasına inanılmıştır. Nitekim bu kılıcı elinde bulunduran her kimse, bu kişinin yeryüzüne hükmedeceğine inanılmıştır. Atilla düzenlediği birçok sefer sonrası Sasaniler’i de ortadan kaldırmak istiyordu. Ancak İtalya Seferi sonrası 453 yılında düğün gecesi şüpheli şekilde ölmüştür.

Anahtar Kelimeler: Atilla, Doğu Roma, Theodosios.

ATILLA

Abstract

The European Huns are the continuation of the Asian Huns. This community, IV. From the century onwards in the Eastern Europe started to be seen. Atilla is one of the most important Khans of the Huns establishing a state here. Because of her achievements, Atilla was given the title of *God's Whip*'. Atilla grew up with his uncle Rua and learned the basics about state administration and foreign policy. Atilla started to govern the state with his brother Bleda in 434. As Bleda was fond of pleasure and entertainment, Atilla generally managed the state alone. II. Theodosios, sent an embassy to Hun borders under the direction of Plinthis in the same year (434) Taking advantage of this opportunity, Atilla signed the Margos (Constantine) Agreement with the Eastern Roman Empire. Treaty has been signed as a result of the political and economic in this sense, important privileges were obtained. The European Hun State gained important political and economic privileges with this treaty and also dominated Eastern Rome. He added the regions along the Rhine, Alps and Vistula River to his land, dominated many tribes and Bulgarians, Pannonia Prima distributed. The European Huns state which became an empire, was in 442, he increased the pressure on Europe and crept to Belgrade. After that Atilla Balkan and some parts of the Peninsula have captured the Danube-sized castles, like Sofia. Thus, the First Balkan Expedition successfully completed. After Atilla's older brother Bleda died in 445, Atilla, who was the ruler of Central Europe and West Asia, kept the administration alone. In 447, Atilla again headed towards the Balkans to bring the Eastern Roman Empire under its full influence. In this opinion, the great emerging in the Rome at that time factors such as Istanbul earthquake, epidemic and economic insufficiency are also very important. As a matter of fact, after all the opportunities, Atilla made requests with emperor Theodosios in a number of correspondence. When the emperor found these demands heavy, Atilla embarked on the Second Balkan Expedition. This time the Atilla removed the obstacles until Istanbul and consequently, Anatolios Peace was realized between the two states. Atilla made heavy political and economic demands from Eastern Rome with this treaty. Emperor Theodosios then assassinated Atilla, but this assassination was not successful. After all these achievements, Atilla was believed to hold the sword of Ares, the God of War in mythology. As a matter of fact, anyone who possesses this sword is believed to rule this earth. After many expeditions, he wanted to eliminate Sasani, but after the Italian Expedition, the wedding night died suspiciously in 453.

Keywords: Atilla, Eastern Rome, Theodosios.

ФОЛЬКЛОРНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ АХМАДА ДЖАФАРОГЛУ

Малахат БАБАЕВА

Доктор философских наук в области филологии
Азербайджанский Государственный Педагогический Университет

Резюме

15 мая 1929 года под руководством Фридриха Гизе Ахмед Джафароглу защитил диссертацию на тему «Анализ 75 азербайджанских баяты в гянджинском диалекте», после чего получил звание доктора филологических наук. Монография Ахмада Джафароглу была опубликована в «Азербайджанском юрды билгиси», «Подсчете слов в азербайджанской народной литературе», «Антропонимной структуре рассказов Дадама Горгуда» и других исследованиях.

Джафароглу нашел возможность изучать историю и фольклор азербайджанской литературы. Среди них «Ашиг Гариб Дастаны в азербайджанской народной литературе», «Азербайджанский поэт XVII века Малик бек Авчи», «Великий азербайджанский тюркист Мирза Фатали» и другие имена можно упомянуть. Его исследования по истории турецкого языка и турецкой диалектологии были перепечатаны и использованы в качестве учебника.

Ахмад Джафароглу, лингвист-тюрколог по профессии, особенно интересовался азербайджанским фольклором. Он считал устную народную литературу творческим фактом, который воплощал в себе как художественное мышление, так и эстетические идеалы людей. В этих исследованиях методы литературной критики и лингвистики были органически переплетены и дали плодотворные результаты. Исследования Ахмада Джафароглу по азербайджанскому фольклору охватывают как мифологический материал, так и эпосы, которые являются монументальными эпическими памятниками («Дада Горгуд», «Ашиг Гариб», «Качак Наби»), а также поэзией ашугов (Гурбани, Аббас Туфарганлы, Дада Гасым). В этих исследованиях он не просто исследователь. Его фольклорные материалы интересны многими оригинальными способами.

Его исследования, такие как «Туфарганлы Аббас, один из поэтов-азербайджанцев саз 16-го века», «Дада Гасим, один из поэтов-ашугов вдоль границы Таракеме» показывают, что он был глубоко знаком с искусством ашуг.

Ахмад Джафароглу также смог привлечь внимание к своим исследованиям в области мифологии.

Его исследования в области мифологии включают такие исследования, как «Суеверные верования в азербайджанской турецкой литературе», «Остатки шаманизма в анатолийском и азербайджанском детском фольклоре», «О двух языческих богов-шаманов, сохранившиеся в азербайджанском и анатолийском фольклоре».

В своем исследовании «Дада Горгуд» Ахмад Джафароглу попытался сравнить эпос с такими известными примерами мировой культуры, как «Роланд Сонг», «Нубелунгские песни», «Эпос о полку Игоре».

Ключевые слова: фольклор, эмиграция, мифология, исследования, литература

ELEKTRİKLİ VE BENZİNLİ ARAÇ ROTA PLANLAMASI, MALİYET OPTİMİZASYONU VE KARŞILAŞTIRMASI**ELECTRIC AND GASOLINE VEHICLE ROUTING PROBLEM, COST OPTIMIZATION AND COMPARISONS****Dr. Melike Meterellioz**

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi

Kaan Kılıç

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi

Özet

Elektrikli araç rotalama problemi, klasik araç rotalama probleminin bir uzantısı olup, elektrikli araçlar kullanılarak rotanın tamamlanması, minimum maliyetin ve minimum rota mesafesinin bulunması hedeflenir. Elektrikli araçlar, çevre kirliliğine duyarlılıkları ve daha az maliyetle şarj edilebilmeleri nedeniyle son yıllarda artan hızla talep edilmektedirler. Fakat şarj kapasiteleri benzinli/dizel araçların yakıt deposu kapasitelerine göre daha azdır ve şarj istasyonları da henüz çok yaygın değildir. Bu nedenlerle araç rotalama problemlerinde (VRP) elektrikli araçlar kullanılırken şarj kapasiteleri ve şarj istasyon lokasyonları özel olarak dikkate alınmalıdır. Bu çalışmanın amacı elektrikli araçlar kullanılarak optimal – minimum maliyetli – rota bulunması ve benzinli araçların VRP sonuçlarıyla kıyaslanmasıdır.

Çalışmada, Ankara’da kurulması planlanan yemek dağıtım firmasının Ankara’nın değişik bölgelerine dağılmış durumdaki potansiyel müşterileri için, dağıtımda elektrikli veya benzinli araç kullanmasına göre optimal rotaları bulunmuştur. Çalışmada optimal rota nasıl oluşturulmalı ve elektrikli araçlar mı ya da benzinli araçlar mı kullanılmalı soruları ele alınmıştır. Konu kapsamında Ankara’da bulunan şarj istasyonları, bu istasyonlardaki şarj maliyetleri, elektrikli araçların batarya kapasiteleri, başlangıç maliyetleri, araçların fiyatları ve benzin fiyatları dikkate alınmıştır. Elektrikli araçlarda VRP modelleri bu noktalar dikkate alınarak kurulmuş, farklı müşteri sayıları ve lokasyonlarına göre birçok farklı durum için karşılaştırılmıştır. Aracın müşterilere bir kez uğraması yeterli olup, tüm müşteriler ziyaret edildikten sonra araç depoya geri dönmüştür. Araç depodan çıkarken tam batarya kapasitesi ile depodan ayrılmıştır. Aynı zamanda Şarj istasyonlarında tek model şarj tipi kullanıldığı varsayılmıştır. Çalışmada karışık tam sayılı lineer programlama kullanılmış olup, matematiksel modeller MATLAB programında çözümlenmiştir.

Çalışma sonuçlarına göre elektrikli araçlar kullanıldığında çok daha az maliyetle dağıtım yapılabilirdiği görülmüştür. Müşteri sayısı arttıkça ve/veya müşteriler arası mesafe uzadıkça elektrikli araçların benzinli araçlara göre maliyet avantajının çok daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda firmanın fiyat-fayda analizi yapılmıştır. Henüz, şarj istasyonu sayılarının az olması büyük bir kısıt olsa da, elektrikli araç teknolojilerinin gelişmesi ve bu araçların kullanımına

yönelik toplum bilincinin artmasıyla bu kısıtın zamanla ortadan kalkacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Elektrikli Araçlar, Araç Rotalama Problemi, Lineer Programlama

Abstract

Electric vehicle routing problem is an extension of classic vehicle routing problem, EVRP aims to find minimum route distance and minimum cost while using electric vehicles. Electric vehicles have been demanded increasingly in recent years due to the awareness of environmental pollution and being able to charge for less. But charging capacity is less than that of gasoline vehicles and charging stations are not yet very common. For these reasons, the charging capacities and charging station locations should be taken into consideration when using electric vehicles in vehicle routing problems (VRP). This study aims to find minimum route distance and cost for electric vehicles, and compare with gasoline vehicles' results.

In this study, the optimal routes for a food company, which is planned to be established in Ankara, were designed for electric or gasoline vehicles to distribute to potential customers in different regions of Ankara. In order to find minimum cost and route distance, charging stations in Ankara, charging prices, charging time, battery capacities, initial costs and both vehicles price were examined and included in the study. VRP models have been constructed with these constraints and compared for many different cases with changing number of customers and locations. Vehicle visited every customer exactly once and returned to the depot at the end of the route. Vehicle left the depot with full battery capacity. It is assumed that the charging stations use one type of charging type. Mixed integer linear programming models were used, and mathematical models were analyzed in MATLAB.

Results of the study showed that electric vehicle cases cost less when compared to gasoline vehicles. It has been concluded that as the number of customers increases and/or the distance between customers increases, the cost advantage of electric vehicles is much greater. Yet, although the small number of charging stations is a major limitation, it is thought that this restriction will disappear in time with the development of electric vehicle technologies and increasing public awareness for the use of these vehicles.

Keywords: Electric Vehicles, Vehicle Routing Problem, Linear Programming

MOTİVASYON TEORİLERİNE KURAMSAL BİR BAKIŞ**A THEORETICAL OVERVIEW OF MOTIVATION THEORIES****Dr. Erman AKILLIBAŞ****Özet**

Rekabetin hızlı bir şekilde arttığı 21. yüzyılda insan faktörünün (entelektüel sermayenin) endüstrileşme sürecindeki rolü, motivasyonun önemini işletmeler tarafından göz ardı edilmeyecek bir hale getirmiştir. Motivasyon, temel olarak bir amaca ulaşmak için içimizden gelen kuvvetli istek ve arzudur. Kısaca davranışları yönlendiren önemli bir itici güçtür. Fakat motivasyon herkes için aynı şekilde işlememektedir. Bazı kişileri motive eden olgular diğer kişileri motive edememektedir. Her insanın motive olmasına neden olan fizyolojik, biyolojik, psikolojik ve sosyal etkenler bulunmaktadır. Bu etkenlerin bazıları doğuştan gelirken kimileri de sonradan kazanılmış davranışlarla elde edilmektedir. Küreselleşen dünyada çalışanlarını ve hedef tüketici kitlesini etkileyebilen ve onları motive edebilen işletmelerin, başarılı olacağı görülmektedir. Birisine bir şeyi yapmaya zorlayabiliriz, ama o kişiyi bu şeyi yapmak istemeye kesinlikle zorlayamaz. Motivasyonun sadece işletmeler tarafından değil hayatın her anında önemli olduğu görülmektedir. Yöneticilerin motivasyon aşamalarında kullanabilecekleri çeşitli teoriler bulunmaktadır. Bunlardan ilki Kapsam teorileri; Maslow' un ihtiyaçlar hiyerarşisi yaklaşımı, Herzberg'in çift faktör teorisi, McClelland'ın başarı ihtiyacı teorisi ve Alderfer'in ERG teorisi olarak sıralanabilir. İkinci olarak Süreç teorileri; Bekleyiş Teorileri (Vroom bekleyiş teorisi, Porter ve Lawler'in Beklenti Kuramı), Skinner'in davranış şartlanması, Locke'un amaç ve J. Stacy Adams'ın eşitlik teorileridir. Bu çalışmada öncelikli olarak motivasyon ve güdü kavramları açıklanmış daha sonra motivasyon süreci aşamaları ve motivasyon teorileri hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Güdü, Motivasyon, Motivasyon Teorileri

Abstract

The role of the human factor (intellectual capital) in the industrialization process in the 21st century, where competition has increased rapidly, has brought the importance of motivation to an unmatched level of business. Motivation is basically our strong desire and desire to achieve a goal. In short, it is an important driving force that directs behavior. But motivation doesn't work the same for everyone. Cases that motivate some people cannot motivate others. There are physiological, biological, psychological and social factors that cause every person to be motivated. Some of these factors are innate, while others are acquired through acquired behavior. It is seen that the enterprises that can affect and motivate their employees and target consumer mass in the globalizing world will be successful. We can force someone to do something, but it certainly cannot force that person to want to do this thing. It is seen that motivation is important not only by businesses but at every moment of life.

There are several theories that managers can use in motivation stages. The first one is Scope theories; Maslow's needs hierarchy approach can be listed as Herzberg's double factor theory, McClelland's need for success theory, and Alderfer's ERG theory. Secondly, Process theories; Waiting Theories (Vroom waiting theory, Porter and Lawler's Expectation Theory) are Skinner's behavior conditioning, Locke's goal and J. Stacy Adams' theories of equality. In this study, primarily the concepts of motivation and motivation were explained and then information about the motivation process stages and motivation theories were included.

Keywords: Motive, Motivation, Motivation Theories

CAN WE TRIGGER EMBARRASSMENT IN MEN TO REDUCE VIOLENCE AGAINST WOMEN? A SOCIAL MARKETING PERSPECTIVE

Begüm Yetişer Altıntaş

9 Eylül University

Abstract

Violence is a common problem that severely threatens public health (Erdoğan, Aktaş & Bayram, 2009). Thus there are many attempts to solve this problem. Among those attempts social marketing campaigns plays an important role. Social marketing campaigns focuses on getting the right message to the right people in the right way (Egger et. al., 1993). Thus, knowing the target group and shaping the message in accordance to that group is very important. In Turkey, anti-violence campaigns are targeted both to men and women; usually focus on educating women about their rights and warning men to condemn violent behavior. However; there is a strong need to actively target men for true progress in reducing violence against women (Flood, 2007). A stream of research has been arguing that actively engaging men in social marketing campaigns would lead to more effective solutions (Berkowitz, 2002; 2003; 2004; Flood, 2001; 2003).

Campaigns to stop violence have successfully attempted to trigger certain emotions however there is no research in literature that focuses on how the feeling of embarrassment can play a role in reducing violence against women. Thus, this study focuses on how the feeling of embarrassment could be used on media campaigns that target men, aiming to reduce violent behavior. This study argues if men feel more embarrassment they would not consider using violence.

This study will discuss the reckoning and behavioral change that people can experience when they feel embarrassed. Firstly, in the study, it will be discussed in which situations the feeling of embarrassment can reduce the severity of violence against women. For instance, when men feel embarrassment in public, this is humiliation which will hurt their ego and may result in increased violent behavior behind closed doors. However; privately felt embarrassment may become an internal feud between what is right and wrong, resulting in a reduced attempt to be violent. In light of these arguments, this study will conceptually argue how media campaigns can trigger the feeling of embarrassment and create a behavior change that would reduce violent actions. Arguments will be based upon four aims of media campaigns which are: raising awareness, changing social norms, bystander and teenage education programs.

Keywords: Embarrassment, Violence against women, Social marketing campaigns

**PERAKENDE SATIŞ YAPAN GIDA SEKTÖRÜNDEKİ FİRMALARIN,
LİKİDİTE ORANI VE FİNANSAL YAPI ORANI YARDIMI İLE
ANALİZİ(2009-2018)**

ANALYSIS OF RETAIL SALES IN THE FOOD SECTOR BY LIQUIDITY RATIO
AND FINANCIAL STRUCTURE RATIO (2009-2018)

Dr. Öğr. Üyesi Seval ELDEN ÜRGÜP

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Muhammed Said ALICI

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Özet

Bu çalışmanın amacı, BİST'te işlem gören perakende satış yapan gıda sektöründeki firmaların mali tablolarından yararlanılarak, kısa vadeli yükümlülüklerini karşılayabilme seviyesinin ölçülmesi ile firmaların finansal yapısı ve uzun vadeli borç ödeme güçlerinin tespit edilmesidir. Bu çerçevede çalışmamızda, BİM A.Ş., BİZİM A.Ş., CARREFOURSA A.Ş. ve MİGROS A.Ş.'nin 2009-2018 yılları arasındaki finansal tablolarından yararlanılarak likidite oranları ve finansal yapı oranları analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Firmaların likidite oranları incelendiğinde, en ideal firmanın BİM A.Ş., en yetersiz firmanın ise, CARREFOURSA A.Ş. olduğu tespit edilmiştir. Finansal yapı oranları incelendiğinde ise, en ideal firma BİM A.Ş., en yetersiz firmalar ise, BİZİM A.Ş. ve MİGROS A.Ş. olarak saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Rasyo Analizi, Likidite Oranları, Finansal Yapı Oranları, Perekande Gıda Sektörü.

Abstract

The aim of this study is to determine the financial structure and long-term solvency of firms by measuring the level of meeting their short-term liabilities by using the financial statements of the retail-selling food companies traded in the BIST. In this context, BİM A.Ş., BİZİM A.Ş., CARREFOURSA A.Ş. and MİGROS A.Ş. between the years 2009-2018, the liquidity ratios and financial structure ratios were analyzed and interpreted. When the liquidity ratios of the firms are analyzed, the most ideal firm is BİM A.Ş. and the most insufficient firm is CARREFOURSA A.Ş. It was determined that. When the financial structure ratios are analyzed, the most ideal company is BİM A.Ş. and MİGROS A.Ş. It was determined as.

Keywords: Ratio Analysis, Liquidity Ratios, Financial Structure Ratios, Perekande Food Sector.

**TÜRKİYE'DE TOKİ SOSYAL KONUT UYGULAMASI OLARAK
DEĞERLENDİRİLEBİLİR Mİ? MUĞLA/MENTEŞE ÖRNEĞİ**

CAN TOKİ BE EVALUATED AS A SOCIAL HOUSING APPLICATION IN
TURKEY? MUĞLA/MENTESE CASE

Oğuzhan AYAZ

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Çisel EKİZ GÖKMEN

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Özet

Sosyal konut, kamu otoriteleri ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlar tarafından bedelsiz ya da cüzi bir bedel karşılığında dar gelirli ve dezavantajlı gruplara tahsis edilen konutlardır. Bu anlamda sosyal konutlar, refah düzeyi düşük kesimlerin barınma sorununu gidermeye ve böylelikle gelir dağılımı adaletsizliğini azaltmaya hizmet etmektedir. Dünyadaki ilk örnekleri refah devleti uygulamaları kapsamında 19. yüzyıl sonunda Avrupa'da görülen sosyal konutlar, 20. yüzyılın ilk yarısında dünya savaşları ve ekonomik krizlerin etkisiyle tüm gelişmiş ülkelerde hızla yayılmıştır. Türkiye'de ise sosyal konutlar Cumhuriyetin kurulduğu 1923 yılından itibaren uygulama alanı bulmuştur.

Toplu Konut İdaresi ve kamu otoritesi Türkiye genelinde ürettikleri konutların %86'sının sosyal konut olduğunu iddia etmektedir. Fakat söz konusu toplu konutların sosyal konut niteliği taşıyabilmesi için konutların kâr amacı gütmeyen kamu veya özel kuruluşlar tarafından üretilmesi yanında öncelikli olarak dar gelirli ve dezavantajlı gruplara tahsis edilmesi gerekmektedir.

Bu çalışma Muğla ili merkez ilçesinde (Menteşe) TOKİ tarafından yapılan konutların gerçek hak sahiplerine tahsis edilip edilmediğini başka bir ifadeyle sosyal konut niteliği taşıyıp taşımadığını incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın bir diğer amacı ise TOKİ konutlarının Muğla konut piyasası üzerindeki etkilerini araştırmaktır. Bu amaçla çalışmada Muğla ili Menteşe ilçesinde TOKİ tarafından 2007 yılında birinci etabı, 2019 yılında ikinci etabı tamamlanıp teslim edilen konutların sahiplerinin sosyo-ekonomik özellikleri araştırılmıştır. Araştırma kapsamında Muğla TOKİ'de mülk sahibi olan toplam 1986 kişiden 128'ine (yüzde 8 hata payında evreni temsil etmektedir) bu çalışma için özel olarak geliştirilen anket uygulanmıştır. Alan araştırması bulguları “*hane geliri 3200 TL'yi geçmemelidir*” ve “*kendisine, eşine/velayeti altındaki çocuklarına ait bir konutunun olmaması gerekmektedir*” şeklindeki TOKİ başvuru kriterlerinin uygulanmadığını göstermektedir. Yine araştırma sonucunda, Muğla TOKİ tarafından yapılan konutların sadece %20'sinin sosyal konut niteliğinde olduğu tespit edilmiştir. Görüşmecilerin büyük bir çoğunluğu Muğla TOKİ konutlarının diğer şehirlerdeki TOKİ konutlarına göre fiyatlarının yüksek olduğunu ancak Muğla serbest konut piyasasındaki konutlardan daha düşük fiyatlı oldukları için TOKİ konutlarını tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Yine

görüşmecilerin büyük birçoğu TOKİ'nin, Muğla konut piyasasında fiyatları beklenenin aksine değiştirmedini belirtmiştir.

Anahtar kelimeler: TOKİ, sosyal konut, konut piyasası, refah devleti, kent ekonomisi, Muğla.

Abstract

Social housing is the housing allocated by public authorities and non-profit organizations to low-income and disadvantaged groups for free or for a small amount of fee. In this sense, social housing serves to eliminate the housing problem of the low- welfare groups and thereby reduce the unfairness of income distribution. The first examples of social housing in the world were seen in Europe at the end of the 19th century. Then, in the first half of the 20th century, it spread rapidly in all developed countries with the effects of world wars and economic crises. In Turkey, social housing has found application since 1923, after the establishment of the Republic of Turkey.

Mass Housing Administration and public authorities claim that 86% of housing they produce in Turkey are social housing. However, in order for mass housing to be social housing, it must be firstly allocated to low-income and disadvantaged groups as well as being produced by public or private non-profit organizations.

This study aims to examine whether the housing constructed by TOKİ in the central district of Mugla province (Mentese) is allocated to the real rights holders, in other words, whether this is a social housing service or not. Another aim of the study is to investigate the effects of TOKİ houses on the Mugla housing market. For this purpose, the socio-economic structures of the owners of the houses were investigated. The owners comprise of the first phase of the allocation completed in 2007 and the second phase in completed in 2019 by TOKİ in Mugla province. In this context, a questionnaire developed specifically for this study was applied to 128 of 1986 people (represents the universe with an 8 percent error margin) who had a house in Mugla TOKİ. Field study findings show that TOKİ application criteria such as “*household income should not exceed 3200 TL*” and “*he/she should not have a house belonging to him/her, his/her spouse or children under custody*” are not applied. As a result of the research, it has been determined that only 20% of the houses built by Mugla TOKİ are social housing. Most of the interviewees expressed that the prices of Mugla TOKİ houses are higher compared to TOKİ houses in other cities, but they prefer TOKİ houses because they have lower prices than the other ones in Mugla free housing market. Many of the interviewees also stated that TOKİ did not change the prices in Mugla housing market contrary to the expectations.

Key Words: TOKİ, social housing, housing market, welfare state, urban economics, Mugla

**ÇALIŞAN SESSİZLİĞİNİN BİR ÖNCÜLÜ OLARAK İLK YÖNETİCİ
BALTALAMASI**

THE ANTECEDENT OF EMPLOYEE SILENCE IS SUPERVISOR
UNDERMINING

Dr. Öğr. Üyesi Ferda ÜSTÜN
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

Şeyma ERSOLAK
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

Özet

Örgütler, değişen ve dönüşen dünyada rakipleri ile mücadele etmek ve rekabet üstünlüğü kazanabilmek adına yeni, farklı, özgün ve inovatif fikirlere ihtiyaç duymaktadır. Bu anlamda değişim, yaratıcılık ve ilerlemenin odağını teşkil eden çalışanlar örgütlerin en önemli kaynağını oluşturmaktadır. Çalışanların kendilerinden beklenenleri etkili bir şekilde yerine getirebilmesi için fiziksel ve psikolojik olarak sağlıklı çevresel koşullarının temini önem arz etmektedir. Yine herkes tarafından paylaşılacak ve çalışanları örgüt amaç ve hedefleri ile bütünleştirecek örgütsel politika ve uygulamalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada yönetici ve çalışanlar arasındaki ilişkinin kalitesi ve gücü belirlenen amaç ve hedeflere ulaşmada anahtar bir rol oynamaktadır. Literatürde çalışanların yönetici ve iş arkadaşları ile kurduğu olumlu ve sıcak ilişkilerin işe ilişkin olumlu tutum geliştirmeye yardımcı olduğuna dair bulgular yer almaktadır. Yine yapılan araştırmalar ile çalışanların örgütün amaç ve hedeflerine ulaşmasına yardımcı olacak görüş, düşünce ve fikirlerini paylaşmaya ilişkin isteğini ortadan kaldıran birçok örgütsel süreç ve uygulama ortaya konmuştur. Bu öğelerden birini teşkil eden sosyal baltalama iş yeri şiddeti olarak anılmaktadır. Sosyal baltalamanın bir türü olan ilk yönetici baltalaması bir çalışanın iş başarısını, ilişkilerini ve imajını yavaş yavaş zedelemeye yönelik davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda bir çalışanın iş başarısını, ilişkilerini ve imajını yavaş yavaş zedelemeye yönelik davranışları kapsayan ilk yönetici baltalamasının çalışan sessizliği üzerine etkilerinin ortaya konulması bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Tanımlayıcı türde tasarlanan çalışmanın örneklemini Türkiye’de WhatsApp kullanan 18 yaş üzeri çalışanlardan oluşmaktadır. Belirlenen örneklem kapsamında online anket yöntemi kullanılarak elde edilen veriler yardımcı ile bağımlı değişken olan ilk yönetici baltalamasının bağımsız değişkenler olan savunmacı sessizlik, kabullenici sessizlik ve korumacı sessizlik ile ilişkileri YEM (Yapısal Eşitlik Modeli) kapsamında oluşturulan model yardımcı ile incelenmiştir. Analizinden elde edilen sonuçlar iyi ve kabul edilebilir seviyede uyum iyiliğine (RMSEA<0.06, GFI=0.90 ve CFI=0.90 ve AGFI>0,91) işaret etmektedir. Yine araştırma sonuçlarına göre ilk yönetici baltalaması savunmacı ve kabullenici sessizliği pozitif yönlü ve anlamlı; korumacı sessizliği ise negatif yönlü ve anlamlı bir şekilde etkilemektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda ilk yönetici baltalamasına maruz kalan çalışanların kendilerini korumak adına savunmacı ve kabullenici sessizliği tercih ederken;

örgütlerini ve işlerini korumaya yönelik, örgüt yararı gözetilerek benimsenen sessizlik davranışı olan korumacı sessizlikten uzaklaştıkları söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: İlk Yönetici Baltalaması, Savunmacı Sessizlik, Kabullenici Sessizlik, Korumacı Sessizlik.

Abstract

Organizations need new, different, original and innovative ideas in order to compete with their rivals and gain a competitive advantage in a changing and transforming world. In this sense, employees, which are the focus of change, creativity and progress, constitute the most important source of organizations. In order for the employees to fulfill what is expected of them effectively, the provision of physically and psychologically healthy environmental conditions is important. Organizational policies and practices, which will be shared by everyone and integrate the employees with the organizational goals and objectives, are needed. At this point, the quality and strength of the relationship between managers and employees play a key role in achieving the set goals and objectives. There are findings in the literature that the positive and warm relationship that employees establish with managers and colleagues help develop a positive attitude towards work. Again, with the researches, many organizational processes and practices have been revealed that eliminate the desire of the employees to share their opinions, thoughts and ideas that will help the organization achieve its goals and objectives. Social undermining, which constitutes one of these elements, is referred to as workplace violence. The supervisor undermining, which is a type of social undermining, is defined as behaviors that gradually damage an employee's business success, relationship and image. In this context, the purpose of this research is to reveal the effects of the first executive undermining on employee silence, which covers the behaviors of the employees, their relationship, and their behaviors to slowly damage their image. The sample of the study was designed descriptive type using WhatsApp is composed of over 18 years working in Turkey. With the help of the data obtained by using the online survey method within the scope of the determined sample, the relationship between the supervisor undermining, which is the dependent variable, with the defensive silence, acquiescent silence and prosocial silence were examined with the help of the model created within the scope of SEM (Structural Equation Model). The results obtained from its analysis indicate good and acceptable compliance goodness (RMSEA<0.06, GFI=0.90 ve CFI=0.90, AGFI>0.91). Again according to the results of the research, the supervisor undermining defensive and acquiescent silence is positive and meaningful; prosocial affects silence negatively and significantly. In line with these results, while the employees exposed to the supervisor undermining preferred defensive and acquiescent silence in order to protect themselves; it can be said that they have shifted away from conservative silence, which is the silence behaviors adopted by considering the organizational benefit, to protect their organizations and businesses.

Keywords: Supervisor Undermining, Defensive Silence, Prosocial Silence, Acquiescent Silence.

MULTIPLE BUBBLES IN BITCOIN MARKET

Assist. Prof. Yunus Kılıç
Akdeniz University

Abstract

Bitcoin is the first digital currency to be known, and it came up with an article published in 2008 by the person or people named Satoshi Nakamoto. After this article, digital currencies have made great progress in the past decade and have been used in many areas of the economy. Although Bitcoin is called some kind of money, volatility in its price makes it difficult to defend this claim. It is claimed by researchers that Bitcoin is a speculative investment tool rather than an exchange tool. The increase in the number of individuals and investors using digital currency has led to the formation of markets belonging to digital currencies. The trading volumes in these digital currency markets and the market values of these markets clearly reveal the importance and impact of digital currencies. Volatility in the price of Bitcoin attracts the attention of both investors, market regulators and researchers. This volatility has led researchers to study speculative balloons in the Bitcoin market.

In the financial markets, a bubble is the constant and systematic deviation of the market value from the fundamental value of an asset. Finance historians argue that balloons occurred just before financial crises. Considering the fact that the balloons are related to financial crises, the detection and analysis of financial balloons are very important for investors, portfolio managers and market organizers.

Accordingly, in this study, the existence of balloons in the weekly Bitcoin prices for the period of January 2013-April 2020 in the Bitcoin market was examined. In the study, GSADF test of Philips, Shin and Yu (2015) was used to detect multiple balloons. Critical values of GSADF test statistics are derived by Monte Carlo Simulation method. According to the results of the analysis, since the test statistics are above the critical values, the H_0 hypothesis, which suggests that there are no multiple balloons, was rejected. Six balloons were detected in the study, the first five of which lasted for a day. The last balloon was detected between 2017-04-30 and 2018-05-13. The results indicate that the Bitcoin market has separated from random walk times more than once.

Keywords: Multiple Bubbles, Bitcoin Market, Random Walk

STATE AND TENDENCIES OF DEVELOPMENT OF AIR TRANSPORT AS A COMPONENT OF TOURIST INFRASTRUCTURE OF UKRAINE

Assoc. Prof. Dr. Derkach Oksana

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Abstract

The peculiarities of tourism industry development in the country are revealed. The role of air transport as a component of the country's tourism infrastructure has been determined. Lead companies operating in the national and international markets have been identified. The tendencies of development of aviation transport in order to increase the tourist attractiveness of the country are outlined.

Today, international tourism is one of the most advanced sectors of the world economy. More and more people travel the world each year, traveling far beyond their home country. Such travel is made possible by the development of air transport, which allows tourists to travel long distances in a short period of time. According to the International Air Transport Association (IATA), the world's airlines have increased transportation by almost 7% in 2018 compared to 2017, to 4.4 billion people. The continuous development of the low-cost segment is noted: 52 out of 290 airlines-members of the association classify themselves as low-costers.

Keywords: air transport, airlines, tourism, tourist infrastructure.

COMMUNICATIONAL PLATFORMS AS A TOOL OF INFORMATION

Anzhelika Dosenko

Inha Pohrebniak

Boris Hrinchenko Kiev University

Abstract

In the 21st century, there is a need to study network communication as a leading form of communication and information for humanity. The communication process requires detail and in-depth study.

The emergence of new genre forms, the synthesis of materials, the expansion of boundaries of communication and the ability to publish any material lead to the emergence of new communication and information planes, the formation of fundamentally new units in social communications.

One of them is communication platforms, which during their development have separated themselves as independent units: distinguished themselves from social networks, Internet trading platforms, network channels acquired independent classification features and turned into an autonomous and unique plane.

The article presents the vision of communication platforms as components of the communication process. An attempt has been made to distinguish them from already established units media, social networks, news channels, etc. The scientific views of the leading scientists of Ukraine are analyzed.

A survey of 350 Ukrainians was conducted. This gave the authors an understanding of the attitude of Ukrainians to the information field hosted on communication platforms. The analysis underlined that the audience did not understand the significant differences between the communication platforms and other types of communication and information in the network. This is explained by gaps in media literacy among the population.

Keywords: social networks, communication platforms, information, digital genres.

A PROPOSAL FOR MILITARY DEFENCE OMBUDSMAN IN TURKEY

TÜRKİYE'DE ASKERİ SAVUNMA OMBUDSMANLIĞI ÖNERİSİ

Dr. Öğr. Üyesi Serkan GÜNDOĞDU
Munzur Üniversitesi

Abstract

The Ombudsman Institution is a modern institution appointed for the solution of problems between public institutions and citizens. It is a constitutional institution established as situated in Article 74 of the Constitution of Republic of Turkey and aims to investigate and examine the lawfulness and fairness in all kinds of business and operations that citizens are exposed to with the aim of resolving their complaints based on human rights and sense of justice.

Turkey has started work on the laws relating to the Ombudsman by Law No. 5548 issued in 2006. However, the law in question was canceled by the Constitutional Court. Hereupon, a referendum was held, and with the Constitutional amendment annihilating this impediment, the Ombudsman Institution was established in 2012 with the Law No. 6328. The transactions and decisions made by the President alone, legislative, judicial, and purely military transactions are excluded from the scope of the Institution's control with this Law.

The Ombudsman makes excellent contributions to the adoption of the rule of law and principles of the state of law, the protection of personal rights and freedoms, and the understanding of good governance and responsibility towards the public. It plays an essential role in developing a better management model and understanding by making recommendations on the solution to the main problems of the public administration system. In addition to the development of the rights-seeking culture of citizens, it also contributes to improving the service quality offered by the administration via guiding the administration with the decisions it takes to protect the citizen against the administration.

In Turkey, as in many countries, the Ombudsman Institution has also been established as a direct and costless way of reference and has conducted audits in different areas. Defense is also among the subjects that ombudsman assesses in some countries. The Defense Ombudsman, which inspects military affairs issues in Europe, dates back to the 1950s.

The Turkish Armed Forces (TAF), as well as providing the national security, administers public service due to the other duties it carries from the management of its personnel to the management of its relations with the citizens. In this context, resolving the possible problems that the TAF may experience both with its staff and with the citizens by an independent ombudsman without moving to the judiciary can contribute to the functionality of the TAF and further increase its prestige, as it will minimize internal injustice and possible problems with the citizens. It is anticipated that as their fundamental rights will be protected, the motivation of military personnel will be increased with the activation of this type of inspection.

Keywords: Public Auditing Institution, Ombudsman, Military Defense.

Özet

Ombudsmanlık Kurumu, kamu kurumları ile vatandaş arasındaki sorunların çözümünde başvurulacak bir kurumdur. İdarenin hatalı her türlü iş ve işlemlerine maruz kalan vatandaşların şikâyetlerini çözüme kavuşturmayı amaçlayan, insan

haklarına dayalı, adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluğunu incelemek, araştırmak üzere kurulmuş Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 74. maddesinde yer alan anayasal bir kurumdur.

Türkiye’de ombudsmanlıkla ilgili yasa çalışmaları 2006 yılında çıkarılan 5548 sayılı Kanunla başlamıştır. Ancak söz konusu kanun, Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. Bunun üzerine yapılan referandumla Anayasa değişikliğine gidilmiş, bu engelin ortadan kalkması ile birlikte 2012 yılında 6328 sayılı Kanunla Kamu Denetçiliği Kurumu kurulmuştur. Bu Kanunla, Cumhurbaşkanı’nın tek başına yaptığı işlem ve kararlar, yasama, yargı ve sırf askeri nitelikteki işlemler Kurum’un denetim alanı dışında tutulmuştur.

Ombudsman, hukukun üstünlüğünü ve hukuk devleti ilkesinin benimsenmesine, kişi hak ve hürriyetlerinin korunmasına, iyi yönetim ilkelerinin ve halka karşı sorumluluk anlayışının kazanılmasında büyük katkılar sağlamaktadır. Aynı zamanda kamu yönetim sisteminin temel problemlerinin çözümü konusunda tavsiyelerde bulunarak daha iyi bir yönetim modeli ve anlayışının geliştirilmesinde önemli roller oynamaktadır. Vatandaşların hak arama kültürünün gelişmesinin yanı sıra, vatandaş idareye karşı koruyabilmek için aldığı kararlar ile idareye yol göstererek, idarenin sunmuş olduğu hizmet kalitesinin yükseltilmesine de katkılar sağlamaktadır.

Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de doğrudan ve maliyetsiz bir şekilde başvuruların yapılabilirdiği Kamu Denetçiliği Kurumu kurulmuş ve farklı alanlarda denetim yapmaktadır. Savunma da bazı ülkelerde kamu denetçiliği kurumlarının denetim yaptığı konuları arasındadır. Avrupa’da askeri işlerle ilgili konularda denetim görevi yürütme şeklinde örnekleri görülen savunma ombudsmanlığının 1950’lere dayandığı görülmektedir.

Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), yurt savunması faaliyetinin yanı sıra bünyesindeki personellerin yönetiminden tutun da vatandaşla olan münasebetlerinin yönetimine varana kadar yürüttüğü diğer görevleri nedeniyle de bir kamu hizmeti sunmaktadır. Bu bağlamda TSK’nın gerek personelleri ile gerekse vatandaşlarla arasında yaşayacağı muhtemel sorunların yargıya taşınmadan bağımsız bir ombudsman tarafından çözüme kavuşturulması, kurum içi adaletsizliği ve vatandaşla yaşayacağı olası sorunları minimize edeceğinden TSK’nın işlevselliğine katkılar sunup, prestijini daha da arttıracaktır. Bu denetim türünün faaliyete geçirilmesiyle, askeri personelin temel hakları korunacağından motivasyonunun arttırması kaçınılmazdır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Denetçiliği Kurumu, Ombudsman, Askeri Savunma.

KONYA KOYUNOĞLU MÜZESİNDE YER ALAN BİR GRUP SALDIRI VE SAVUNMA ALETLERİ**A GROUP ATTACK AND DEFENSE TOOLS AT THE KONYA KOYUNOĞLU MUSEUM****Dr. Öğr. Gör. İlker Mete MİMİROĞLU**
NEÜ**Öğr. Gör. Mert Kocaman**
ASÜ**Özet**

Konya Büyükşehir Belediyesi bünyesinde yer alan Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesi, içerdiği farklı dönemlere ait zengin eser koleksiyonları açısından Türkiye'deki önemli özel müzelerden bir tanesidir. Müze koleksiyonun ana bölümü Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu'nun topladığı çeşitli eserlerden oluşmaktadır. Tarih öncesi dönemlerden Osmanlı dönemine kadar zengin ve ünik eserlere ev sahipliği yapan Koyunoğlu Müzesi, savaş aletleri açısından da önemli bir koleksiyon barındırmaktadır. Koyunoğlu Müzesi'ndeki savaş aletlerini ele alan araştırma projesinin bir bölümünü oluşturan bu çalışmada, 1984 yılında açılan Koyunoğlu müzesinin sergi bölümü ile deposunda yer alan toplam yirmi dört adet saldırı ve savunma aletlerinden balta, gürz, keser, kalkan ve miğfer örnekleri incelenmiştir. Tarih öncesi çağlardan, ateşli silahların yoğun olarak kullanılmaya başlandığı 20. Yüzyılın başlarına kadar insanoğlu tarafından kullanılan kesici saldırı ve savunma aletleri kullanıldıkları coğrafya ve topluluklara göre farklı form, süsleme özellikleri taşımakla birlikte çeşitli adlarla anılmıştır. Çalışmamızda tamamına yakını Osmanlı dönemine tarihlenen eserler arasında 13 balta, 4 gürz, 2 keser, 4 kalkan ve 1 miğfer yer almaktadır. Demir, bronz ve pirinç malzemeden üretilmiş olan aletler farklı form özellikleri göstermektedir. Saldırı aletleri kapsamında ele alınan üç eserin litürjik olarak Rufai Tarikatının ayinlerinde kullanıldığı düşünülmektedir. Boyutlarında çeşitlilik gösteren eserlerden bazılarının sap kısımlarının günümüze ulaşmadığı görülmektedir.

Eserlerin gövde ve sap kısımlarında zik zaklar, üçgen ve dairelerden oluşan geometrik süslemeler, çeşitli yaprak ve çiçek motiflerinden meydana gelmiş bitkisel süsleme ile farklı kuş tasvirlerinden oluşan figürlü süsleme kompozisyonları bulunmaktadır. Ülkemizde yer alan müzeler ve özel koleksiyonlarda çok sayıda saldırı ve savunma aletleri yer almasına karşın bu konuda yapılan bilimsel çalışmalar yeterli seviyede değildir. Bu konuda yapılacak çalışmalar, Anadolu'nun askeri tarihsel zenginliğinin tespiti ve tanıtımı açısından da değerlidir. Ülkemizdeki saldırı ve savunma aletlerinin kataloglama çalışmaları önemli olmasına karşın, başlangıç seviyesindedir. Bu bağlamda, Koyunoğlu Müzesinde yer alan bir grup saldırı ve savunma aletlerini konu alan bu çalışmanın alana katkı sağlaması ve daha sonraki dönemlerde gerçekleştirilecek araştırmalara yardımcı olması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Koyunoğlu Müzesi, Balta, Kalkan, Gürz, Miğfer**Abstract**

Koyunoğlu Museum and Library, which is located within Konya Metropolitan Municipality, is one of the important private museums in Turkey in terms of its rich

collections of works from different periods. The main part of the museum collection consists of various works collected by Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu. The Koyunoğlu Museum, which houses rich and unique works from prehistoric times to the Ottoman period, also contains an important collection in terms of war tools. In this study, which forms a part of the research project that deals with the fighting tools in the Koyunoğlu Museum, the examples of axes, maces, adzes, shields and helmets from a total of twenty-four attack and defense tools in the warehouse with the exhibition section of the Koyunoğlu museum, which opened in 1984 were examined. From the prehistoric ages until the beginning of the 20th century, when firearms began to be used intensively, the attack and defense tools used by mankind have different form and decoration features depending on the geography and communities they are used, but they are known by various names. In our study, 13 axes, 4 maces, 2 adzes, 4 shields and 1 helmet are among the works, almost of which are dated to the Ottoman period. Tools made of iron, bronze and brass material show different form features. It is thought that the three works handled within the scope of the attack tools were used liturgically in the rituals of the Rukai Sect. It is observed that the stem parts of some of the works varying in size do not reach today.

The body and stem parts of the works feature geometric decorations consisting of zigzags, triangles and circles, a herbal decoration consisting of various leaf and flower motifs, and figural ornamentations compositions consisting of different bird depictions. Although there are many attack and defense tools in museums and private collections in our country, scientific studies on this subject are not sufficient. The work to be done on this subject is also valuable in terms of the detection and promotion of Anatolia's military historical richness. Although the cataloging of the attack and defense tools in our country is important, it is at the beginning level. In this context, this study, which is about a group of attacks and defense instruments in the Koyunoğlu Museum, is intended to contribute to the field and help with the research to be carried out in later periods.

Keywords: Koyunoğlu Museum, Axe, Shield, Mace, Helmet

**SERAMİKTE ÜÇ BOYUTLU YAZICILARLA ÜRETİLEBİLECEK FORM
ARAŞTIRMALARI****FORM STUDIES THAT CAN BE PRODUCED WITH THREE DIMENSIONAL
PRINTERS IN CERAMICS**

Doç. Efe TÜRKEK
Dokuz Eylül Üniversitesi

Merve Nil KÜÇÜKERBAŞ

Özet

İlk olarak 1976 yılında keşfedilen üç boyutlu yazıcılar başlangıçta sadece plastik prototipler üretmekteydi. Bugün ise bu teknoloji gıdadan sağlık sektörüne varacak kadar geniş bir yelpaze içinde gelişimini hızla sürdürmektedir. Son yıllarda seramik alanına da giren üç boyutlu yazıcı teknolojisi hem hala gelişmekte hem de aktif kullanımda seramik sektöründeki yerini giderek sağlamlaştırmaktadır.

Seramik malzeme ile üretim yapabilen üç boyutlu yazıcıların gelişimi son on yıldır hızlı bir şekilde ilerlemektedir. Bu ilerleme, yazıcıların endüstriyel üretimin yanı sıra sanatsal üretim açısından da yeni bir biçimlendirme ve ifade biçimi olarak kullanılmaya başlamasına sebep olmuştur. Yazıcıların seramik alanının yanı sıra heykel, resim, sinema ve grafik gibi sanat dallarında da kullanılmaya başlanması sanat eseri üretimine yeni bir boyut getirmiş ve yenilikçi örneklerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Günümüzde bilgisayar yardımı ile tasarlanan nesneleri üretmek veya tarayıcılar yardımı ile üç boyutlu olarak taranmış gerçek nesneleri kopyalamak için kullanılan üç boyutlu yazıcılar, hızlı ve ölçekli bir şekilde el işçiliğine veya kalıba ihtiyaç duyulmadan üretim yapılabilmesini sağlamaktadırlar. Bu yeni üretim teknolojisi seramik alanında sanatsal açıdan girift ve detaylı formları elde edilmesine olanak sağlarken kullanım amaçlı formların üretiminde farklı yüzey dokuları ve 2 mm gibi çok ince et kalınlıklarında dahi üretime olanak sağlamaktadır. Tüm bu avantajlar kullanım amaçlı formların bile dekoratif birer forma dönüşmesini sağlayabilmektedir. Bunları haricinde taşınabilen birer fabrika olarak yeni nesil seri üretimdeki yerini her geçen gün sağlamlaştıran üç boyutlu yazıcı teknolojisi, önceden tasarlanmış olan formların üzerinde kolayca değişiklik yapılabilmesi ve hızlı üretim gibi özellikleri açısından prototip üretimin de de ön plana çıkmaktadır. Bu özellikleri bakımından üç boyutlu yazıcı teknolojileri gün geçtikçe hem endüstriyel hem de sanatsal seramik üretimi alanında, gerek seri üretimde gerekse model üretiminde yepyeni bir şekillendirme yöntemi olarak tercih edilmektedirler.

Bu çalışmada üç boyutlu yazıcılarda seramik malzemeyle üretilebilecek sanat ve tasarım nesnelerinin üretim teknikleri görseller eşliğinde anlatılacak ve yapılan uygulamalara ilişkin değerlendirmeler sonuç bölümünde paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Seramik, Üç Boyutlu Yazıcı, Katmanlı Üretim, Plastik Sanatlar, Tasarım.

Abstract

The first three-dimensional printers that were first discovered in 1976 were producing only plastic prototypes. Today, this technology continues to grow rapidly from food to health sector. The three-dimensional printer technology, which has also entered the ceramic field in recent years, is steadily reinforcing its place in the ceramic sector, both in still developing and active use.

The development of three-dimensional printers capable of manufacturing with ceramic materials has been advancing rapidly for the last ten years. This progress has led printers to be used as a new form of expression for artistic production as well as industrial production. In addition to the ceramic field, the introduction of printers in art branches such as sculpture, painting, cinema and graphics brought a new dimension to the production of works of art and led to the emergence of innovative examples.

Today, three-dimensional printers, which are used to produce objects designed with the help of computers or to copy real objects scanned in three dimensions with the help of scanners, enable fast and scale production without the need for manual work or mold. While this new production technology enables to obtain artistic and detailed forms in the field of ceramics, it enables the production of usable forms with different surface textures and very thin wall thicknesses such as 2 mm. Apart from these, as a transportable factory, 3D printing technology, which strengthens its place in the new generation of mass production day by day, also comes to the forefront of prototype production in terms of its features such as easy changes on pre-designed forms and fast production. In terms of these features, three-dimensional printer technologies are increasingly preferred as a new shaping method in both industrial and artistic ceramics production, both in mass production and in model production.

In this study, the production techniques of art and design objects that can be produced with ceramic material in three-dimensional printers will be demonstrated with visual materials and the evaluations about the applications will be shared in the conclusion section.

Keywords: Ceramic, Three Dimensional Printer, Additive Manufacturing, Plastic Arts, Design

**UÇQUN VƏ UFANTILARIN COĞRAFİ YAYILMA QANUNAUYĞUNLUĞU
VƏ LANDŞAFTLARA VURDUĞU ZİYANIN QİYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ****Əli Həsənov**

Naxçıvan Dövlət Universiteti

Xülasə

Məqalədə qeyd edilir ki, ufantı və uçqunlar qravitasion relyef forması olub, kəskin kontinental iqlim şəraitində suxurların aşınması nəticəsində yaranır. Naxçıvan MR ərazisində arid və denidasion relyef formaları daha çox orta dağlıq zonada yaranmışdır. Bu proseslər daha çox arid-denudasion relyef formalarında yaranır. Muxtar respublika ərazisində uşqun və ufantılar daha çox Zəngəzur və Dərələyəz silsilələrindən ayrılmış dik, sıldırım yamaclı ərazilərdə yayılmışdır. Uçqun və ufantıların sürüşmə səbəblərinin müəyyən edilməsi üçün toplanmış qırıntıların dağ ətklərinə doğru sürüşməsinin nəticələri müəyyən edilmişdir. Sürüşmə riskinin müəyyən edilməsi üçün $F=mg \cdot \sin a$ disturuna əsasən onların sürüşmə riski hesablanmışdır. Müəyyən olunmuşdur ki, 0^0 -də sürüşmə riski 0-a bərabərdir. 45^0 -də $\cos a$ sıxma qüvvəsi, $\sin a$ sürüşmə qüvvəsi ilə üst-üstə düşür, uçqun və ufantı materialları dərələrin dibinə toplanılır.

Düşmə bucağı çoxaldıqca landşaftlara dəyən ziyan da artır. Hətta belə vəziyyətdə hərəkətə başlayan ufantı və uçqun materialları bütöv torpaq layını aşağıya sürüşdürür. Bütün bucaqlar üzrə sürüşmə riskinin artması hesablanmış və qrafikləri tərtib edilmişdir. Landşaftlara dəyən ziyan ufantı və uçqun materiallarının kütləsi ilə düz mütənasibdir. İşin nəticəsi olaraq dəyən ziyanlar balla qiymətləndirilmişdir.

Açar sözlər: Uçqun, ufantı, qravitasion relyef, ağırlıq qüvvəsi, sürüşmə qüvvəsi, landşaft, qiymətləndirmə

ÜLKEMİZDE UYGULANAN "SOKAĞA ÇIKMA YASAĞI KARARLARI" HAKKINDA HUKUKİ BİR DEĞERLENDİRME

Doç. Dr. Seçkin Yavuzdoğan
Kırklareli Üniversitesi

Özet

1 Aralık 2019 tarihinde Çin'in Hubei bölgesinin başkenti olan Vuhan'da ortaya çıkan virüs salgını üzerine SARS-CoV-2 olarak adlandırılan yeni bir koronavirüs teşhis edilmiş, kişiden kişiye bulaşabilen virüsün bulaşma oranı 2020 Ocak ortasında büyüme göstermiştir. 11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü tarafından küresel salgın ilan edilmiştir.

Tüm dünyayı etkileyen bu salgın hastalık, alınan tüm tedbirlere rağmen ülkemize de sirayet etmiş ve 11 Nisan 2020 tarihi itibarıyla ülkemiz genelinde toplam vaka sayısı 42282'ye çıkarken bu zamana kadar toplamda 908 vatandaşımız hayatını kaybetmiştir. Bu salgın hastalığın etkilerini en aza indirmek ve yayılmasını kontrol altına almak amacıyla bir dizi tedbire başvurulmuştur. Bu tedbirlerin arasında 65 yaş üstü vatandaşların sokağa çıkmalarının süresiz olarak yasaklanması, 20 yaş altında olanların sokağa çıkmalarının süresiz olarak yasaklanması ve son olarak bu yazının kaleme alındığı vakitlerde, 30 büyük şehrimizde ve Zonguldak ilinde 10-12 Nisan 2020 tarihleri arasında bu şehirlerde yaşayan herkesin sokağa çıkmalarının yasaklanması bulunmaktadır.

Anayasamızın 13. maddesi olağan dönemlerde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin koşulları, Anayasamızın 15. Maddesi ise olağanüstü halde temel hak ve özgürlüklerin durdurulmasına ilişkin koşulları belirlemiştir. Ülkemizde son zamanlarda uygulanan sokağa çıkma yasakları seyahat özgürlüğü başta olmak üzere birçok temel hak ve özgürlüğü etkilemektedir.

Tebliğimizin inceleme konusu, Covid 19 salgını nedeniyle, İl İdaresi Kanunu uyarınca valilerin "sokağa çıkma yasağı" getirmelerinin hukukiliğinin tahlili ve sokağa çıkma yasağı getirebilmek için olağanüstü hal ilanının zorunlu olup olmadığıdır.

SALGIN HASTALIKLARDAN KAYNAKLANAN KRİZLERİN TURİZM SEKTÖRÜNE OLAN ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**EVALUATION OF THE EFFECTS OF CRISES RESULTING FROM EPIDEMIC DISEASES ON TOURISM SECTOR****Dr. Öğr. Üyesi Suna Muğan Ertuğral**

İstanbul Üniversitesi

Arş. Gör. Dr. Sezgi Gedik Arslan

İstanbul Üniversitesi

Özet

Turizm, tüm dünyada ulusların yaşamında ekonomik, toplumsal, kültürel ve uluslararası ilişkileri de kapsayan boyutta çok önemli bir etkinlik olarak kabul edilmektedir. Özellikle ekonomik ve sosyal boyutu ülkeler için ekonomik kalkınmanın sağlanmasında temel teşkil etmektedir. Turizm, gelir ve döviz sağlayıcı kaynak olarak kabul edilen ve hızla büyüyen bir endüstri olarak önem arz etmektedir. Ancak, ulusal ve uluslararası krizlerin sonucunda çok büyük olumsuz ekonomik etkiler de söz konusu olmaktadır. Özellikle önceden tahmini mümkün olmayan olaylar yani krizlerin ortaya çıkmasıyla kısa süre içinde ve ani etkilerin en çok etkilediği sektör ise, hizmetler sektörünün geneli dahilinde turizm sektörünü etkilemektedir. Dünya ekonomisini etkileyen krizler; siyasi, ekonomik, teknolojik, ekolojik, doğal afetler ve geniş yayımlı salgın hastalıklar gibi sebeplerle oluşan ön görmediğimiz olaylar turizm sektörünü de etkilemektedir. Turizm endüstrisinin olumlu gelişimi kriz olarak adlandırdığımız olumsuz olaylar nedeniyle giderek tehdit altında kalmaktadır. Bu tür olayların yakın geçmişte, geniş etkili ekonomik sonuçları söz konusu olmuştur. Özellikle dünyada birden fazla ülkede veya kıtada, çok geniş bir alanda yayılan ve etkisini gösteren salgın hastalıklar olarak adlandırılan pandemi, turizm sektöründe ekonomik kayıplara sebep olan önemli bir kriz olarak yer almaktadır. Krizin etkileri olarak turizm destinasyonlarının rekabet gücünü tehdit eden, turizm gelirini azaltan, turist sayısında düşüşe ve dünya çapında ulaşım ve seyahat maliyetlerindeki artışa sebep olan ve sürdürülebilir turizm sağlanamaması yönünde önemli etkileri vardır.

Bu çalışmada salgın hastalıklar olan pandemilere bağlı olarak oluşan krizlerinin turizm sektörü üzerindeki etkisi incelenmektedir. Çalışmada dünya tarihinde yaşanan 21 tane pandemi içinde yer alan Rus Gribi (1889), İspanyol Gribi (1918-1920), SARS, kuş gribi, domuz gribi ve ebola salgınlarının etkisinin belirlenebilmesi için turizm hareketliliği bakımından bir değerlendirme yapılmaktadır. Bulgulara göre salgınların ülkelerin turist sayıları üzerinde etkisi olduğu görülmüştür. Salgınla ilgili ilk vakanın görüldüğü yıl veya bir sonraki yılda ülkelerin gelen turist sayılarında düşüş yaşandığı tespit edilmiştir. Salgın hastalıklara bağlı olarak gelişen turizm sektöründeki krizin sürdürülebilir turizm ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi yönünde önemli sorunlara sebep olmaması için öneriler bu çalışmanın

amacını taşımaktadır. Literatür taraması çerçevesinde istatistiki verilerin analizi ise çalışma yöntemini oluşturmaktadır.

Anahtar Kelime: Salgın Hastalıklar-Pandemi, Ekonomik Kriz, Turizm Sektörü

Abstract

Tourism is considered as a very important event in the life of nations around the world, including economic, social, cultural and international relations. In particular, its economic and social dimension is the basis for ensuring economic development for countries. Tourism is important as a rapidly growing industry that is considered as a source of income and foreign exchange. However, as a result of national and international crises, huge negative economic effects also occur. In particular, the sector, which is unpredictable in a short time with the occurrence of crises, and sudden effects, affect the tourism sector in general within the services sector. Crises that affect the world economy; The events that we cannot foresee due to political, economic, technological, ecological, natural disasters and wide spread epidemics also affect the tourism sector. The positive development of the tourism industry is increasingly threatened by the negative events we call crisis. Such events have had wide-ranging economic consequences in the recent past. The pandemic, which is called epidemic diseases that spread and spread over a wide area in more than one country or continent in the world, is an important crisis that causes economic losses in the tourism sector. As the effects of the crisis, tourism destinations have significant effects on threats of competitiveness, reducing tourism income, causing a decrease in the number of tourists and an increase in transportation and travel costs worldwide, and inability to achieve sustainable tourism.

In this study, the effects of crises due to pandemics, which are epidemics, on the tourism sector are examined. In the study, an assessment is made in terms of tourism mobility in order to determine the effects of Russian Flu (1889), Spanish Flu (1918-1920), SARS, avian flu, swine flu and ebola outbreaks, which are among 21 pandemics in the world history. According to the findings, outbreaks have been observed to have an impact on the number of tourists in the countries. It has been determined that the number of tourists visiting the countries decreased in the first year of the epidemic or in the next year. The aim of this study is to prevent the crisis in the tourism sector developing due to epidemic diseases from causing significant problems in terms of ensuring sustainable tourism and sustainable development. Analysis of statistical data within the framework of the literature review constitutes the working method.

Keyword: Epidemic Diseases-Pandemic, Economic Crisis, Tourism Sector

**SOVET REJİMİ DÖVRÜNDƏ SUMQAYIT NEFT-KİMYA SƏNAYESİNİN
EKOLOJİ VƏZİYYƏTƏ TƏSİRİ. (XX ƏSRİN 60-80-Cİ İLLƏRİN BİRİNCİ
YARISI)**

INFLUENCE OF SUMGAYIT PETROCHEMICAL INDUSTRY ON THE
ECOLOGICAL SITUATION DURING THE SOVIET REGIME. (THE FIRST
HALF OF THE 60-80S OF THE XX CENTURY)

Aliyev Ramal Ali oğlu
Sumqayıt Dövlət Universiteti

Xülasə-Özət

Məlum olduğu kimi İkinci dünya müharibəsindən sonra Sumqayıtda kimya zavodlarının tikintisi zamanı bir sıra problemlər meydana çıxdı. Belə ki su şəbəkəsindən şəhərə verilən yüksək miqdarda kub metr suyun yarısından çoxu sənaye müəssisələrində və ictimai müəssisələrdə işlədilmişdir. Həm də suyun işlədilməsi üzərində ciddi nəzarət qoyulmamış, şəhərdə içməli su şəbəkəsinin istismar vəziyyəti bərhad hala düşmüşdür.

Məqalədə bu kimi məsələnin ekoloji böhrana səbəb olması və təsiri nəticələrindən bəhs olunur. Həm də çirkli suyun göndərilməsinin qarşısının alınması üsulları, təkrar istifadə qaydaları, kanalizasiya xətlərini təmizləmək və s. suyun çirklənməsinin qarşısını almaq metodları qeyd olunur. Bu dövrdə böhranla bərabər kimya obyektlərinin tikintisi sahəsində xeyli naliyyətlər əldə edilməsi və bunu davam etdirmək üçün zavodda yeni qurğunun işə salınması planlaşdırılmışdır.

Lakin bununla yanaşı Sumqayıt kimya zavodları nəzərdə tutulduğundan bir neçə milyon manatlıq az məhsul istehsal edilməsi və Sintetik kauçuk, superfosfat zavodlarında daxili imkanlardan və ehtiyat mənbələrdən lazımınca istifadə edilməməsi, yeni texnikanın istehsalata tətbiq edilməsinə diqqət yetirilməməsi kimi problemlər də öz əksini tapmışdır.

Məqalədə qeyd olunur ki ekoloji balansın pozulması dənizin və çayların çirkləndirilməsinin qarşısını almaq, onları istehsalat və məişət tullantılarından ciddi şəkildə qorumaq zəruriyyətini qarşıya qoymuşdu.

Həmin dövrdə Azərbaycan KP MK-nın birinci katibi H. Əliyevin 1977-ci ilin fevral ayında keçirilən fəalları Respublika yığıncağında Sumqayıtda ekoloji böhranla bağlı qeyd etdiyi məsələlərin həllinə yönəlmiş tapşırıqlar çox mühüm əhəmiyyəti vardır. Məhz bu dövrdə vəziyyəti düzəltmək üçün doqquzuncu beşillikdə bəzi tədbirləri görmək mümkün olmuş və əvvəlki dövrdə sərf edilən vəsaitdən bir neçə dəfə çox vəsait sərf edilmişdir.

Məlum olduğu kimi Sovet rejimi dövründə Sumqayıt ölkəmizin ekoloji cəhətdən gərgin olan şəhərlərindən biri idi, ona görə ki vaxtilə burada inşa edilən bir sıra zərərli müəssisələr, sex və istehsalatlar şəhərin havasını çirkləndirmişdir. Qeyd etmək lazımdır ki, Sovet imperiyasında əsas diqqət əhəlinin şəhərin ekologiyasının qorunmasına deyil daha çox gəlir əldə etməyə yönəldilmişdir. Hal-hazırda Sumqayıt Azərbaycan respublikasının ekoloji baxımdan təmiz şəhərləri sırasında yer almışdır.

Açar sözlər: ekologiya, kimya müəssisələri, kimyəvi məhsullar, yaşıllaşdırma zolaqları, atmosferin çirkləndirilməsi, ekoloji problem

Summary

As it is known, after the Second World War, a number of problems arose during the construction of chemical plants in Sumgait. Thus, more than half of the high cubic meters of water supplied to the city from the water network was used in industrial enterprises and public enterprises. In addition, there is no strict control over the use of water, and the operation of the drinking water network in the city has deteriorated.

The article discusses the causes and effects of such issues on the ecological crisis. methods of preventing water pollution are noted. During this period, along with the crisis, significant progress was made in the construction of chemical facilities, and to continue this.

Keywords: ecology, chemical enterprises, Soviet empire, chemical products, green stripes, pollution of the atmosphere, ecological problem

GÜNEY KAFKASYA'DA İLK ERMENİ DEVLETİNİ KURMA GİRİŞİMLERİ**Prof. Dr. Kasım Hacıyev**

Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi

Özet

XVIII yüzyılın 60-70. yıllarının yoğun uluslararası durumu ve aynı zamanda bir sıra büyük devletlerin Azerbaycan toprakları pahasına "Ermeni devleti" kurma isteği ortaya çıktı.

Hiç bulunmadıkları bir alanda ermeniler için devlet kurulacaktı. Böyle bir dileği gerçekleştirmek için yurtdışında bir çok projeler hazırlıyorlardı.

Ermenilerin kendileri için bir devlet kurmayı umduğu hami sadece Rusya değildi. Ermeni ideologları, İngiliz hükümetinin asıl valisi William Williams ile birlikte bir devlet kurma planının İngiltere'nin de büyük ilgisini çekeceğini düşünüyorlardı.

Kuzey Kafkasya'daki olaylar, bölge için geçici yerleşim planlarının reddedilmesine yol açtı. Kuzey Kafkasya'daki ayaklanmalar ve Osmanlı'nın Azerbaycanlı hanlara verdiği destek onu durumu kabul etmeye zorladı.

Ermenilerin Azerbaycan topraklarına toplu olarak yerinden edilmesi ve "Ermeni bölgesi" nin oluşturulması ciddi sonuçlara yol açtı.

Genel olarak, çoğu zaman halkların barışçıl yaşamını bozmaya çalışan güçler her zaman vardır. Bu güçler, herhangi bir ulusun ajanlarını bulabilir ve eğitebilir. Onları aletlere dönüştürebilir ve istediklerini elde edebilirler.

Böylece, Mayıs 1918'de "Ermeni Taşnak Devleti" kuruldu ve 29 Kasım 1920'de Bolşevikler tarafından Azerbaycan'ın İrevan ve Nahçıvan topraklarında Ermenilerin "Ararat" devleti kuruldu.

Kurulduğu günden bu yana, Azerbaycan aleyhine toprak iddialarında bulunan Ermeni milletçilerinin yardımı ile topraklarını önemli ölçüde genişletti.

Devletlerini Azerbaycan'ın eski topraklarında kuran Ermeniler, bu toprakların yerli sakinlerini - Azerbaycanlıları sınır dışı ettiler.

1991-1993'de Ermenistan Azerbaycan Cumhuriyeti'ne askeri saldırı yaptı ve topraklarının % 20'sini işgal etti.

Anahtar kelimeler: Güney Kafkasya, Azerbaycan, Rusya, Karabağ hanlığı.

GEMİKAYA RESİMLERİNİN YAYILIM ALANI VE ANLAMI

SPREAD AREA AND MEANİNG OF GEMİKAYA PİCTURES

Doç. Dr. Toğrul HALİLOV

Azerbaycan Bilimler Akademisi Nahçıvan Bölümü

Özet

Dünya arkeolojisinin güncel konulardan birini kayaüstü resimlerin incelenmesi oluşturur. Kayaüstü resimleri inceleyerek kültürlerarası bağlantıları tanımlamak, her bölgenin maddi ve manevi kültürü hakkında daha fazla bilgi toplamak olasıdır. Nahçıvan Özerk Cumhuriyetinin Gemikaya yerleşiminde kayaüstü resimler bulunmaktadır. Bu resimler M.Ö. IV-I binyılla aittir. Onlar insan, hayvan, astraloji, araaba resimlerinden, çeşitli işaretlerden ve diğerlerinden oluşurlar. İnsan resimlerinin bir grubu tek, bazıları ise hayvan, insan, astraloji resimlerle, çeşitli işaretlerle birlikte çekilerek belli kompozisyonludur. Kayaüstü resimlerde bulunan belli kompozisyonlu resimlerin bir bir grubu insanların gerçek yaşam tarzını yansıtır, bir grubu insanların dini-ideolojik görüşleri ile bağlantı oluşturur. Onların bir gurupunun benzerleri dünyanın bir çok topraklarında bulunmaktadır. Tüm kayaüstü resimler gibi Gemikayada bulunan resimlerin de belli mantıksal anlamı var. Resimler arasındaki benzerlik onların yapılması teknik yöntemleri ile yanı sıra, anlamında, kompozisyonunda da bulunmaktadır. Bu türlü kayaüstü resimler sırasında yırtıcı hayvanın diğer hayvana saldırmasını, keçi, boğa resimlerini örnek göstermek olasıdır. Yırtıcı hayvanın diğer hayvana saldırması Mezopotamiya'dan Orta Asya, Karadeniz kıyılarına kadar geniş bir alanda yaygındır. Keçi, boğa resimleri Prototürk kültüründe yaygındır. Türk halklarının tarihinde, manevi kültüründe boğa güç, kuvvet, verimliliği, keçi yüceliği, erişilmez yerlere erişebilirliği, bağımsızlığı, özgürlüğü, kararlılığı, asaleti, cesareti sembolize etmektedir. Kırgızlar, Uygurlar ve diğer türk halkları boğanın kutsallığını belirtmek için onu gök renkli tasavvur etmişlerdir. Bu hayvanın boynuzları ile Ön Asya allahlarının ve allahlaştırılmış hükümdarların baş giyisileri bezetilmiştir. Eski Doğu halklarının tarihinde boğa totemi çeşitli biçimlerde kendini gösteriyor. Dağ keçisi /elik damgası Orhun Yazıtları'ndan sonra yazılan Asya ve Avrupa'da bulunan kitabe ve kaya üstü yazılarında çok geniş bir coğrafyada, karşımıza çıkmaktadır. Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan'da en fazla rastlanılan kayaüstü resimleri dağ keçisidir. Türk tarihinin en önemli belgelerinden birisi olan Orhun Yazıtları'ndan Kültiğin Yazıtı'nın üst kısmında açık bir biçimde dağ keçisi / elik damgası bulunmaktadır. Gemikaya resimlerinin benzerlerinin Prototürk kültüründe yaygın olması bu resimleri yapanların eski türk aşiretleri olduğunu kanıtlayan bulgulardandır.

Anahtar kelimeler: Gamigaya, Nahçıvan, kaya resmi, Proto-Türk kültürü

Abstract

One of the current topics of world archeology is the study of overground paintings. It is possible to identify intercultural connections by examining overground

paintings and to gather more information about the material and spiritual culture of each region. On the settlement of Gemikaya of Nakhchivan Autonomous Republic, there are overground paintings. These pictures are from BC. IV-I millennium. They consist of pictures of people, animals, astralogy, araaba, various signs and others. One group of human pictures is single, some of them are animal, human, astrological pictures, with various signs and certain composition. A group of certain composition pictures in the above-mentioned paintings reflect the real life style of the people, and one group is connected with the religious-ideological views of the people. Similar to a group of them are found in most of the world. All the rock paintings, the pictures in Gemikaya also have a logical meaning. The similarity between the pictures is in their meaning, composition as well as the technical methods of making them. It is possible to exemplify the predator attacking the other animal, and the pictures of goats and bulls during such rock paintings. Predator attack on other animal It is common in a wide area from Mesopotamia to the Central Asian and Black Sea coasts. Goat and bull pictures are common in Prototurk culture. In the history and spiritual culture of Turkish peoples, bull symbolizes power, strength, efficiency, goat glory, accessibility to inaccessible places, independence, freedom, determination, nobility and courage. The Kyrgyz, Uighurs and other Turkish peoples envisioned it in heaven to indicate the sanctity of the bull. The horns of this animal and the head clothes of the pre-Asian gods and the allied rulers were compared. The bull totem manifests itself in various forms in the history of the ancient peoples. The mountain goat / elik stamp appears in a wide geography in the inscriptions and rock writings found in Asia and Europe, written after the Orkhon Inscriptions. The most common rock paintings in Kazakhstan, Kyrgyzstan and Turkmenistan are mountain goats. One of the most important documents of Turkish history, the Orkhon Inscription clearly shows the mountain goat / scatter on the upper part of the Cult of the Cult. The fact that the likes of the Gemikaya paintings are widespread in the Prototurk culture is one of the findings proving that the people who made these paintings are ancient Turkish tribes.

Keywords: Gamigaya, Nakhchivan, rock painting, Proto-Turkic culture.

**NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASINDA ŞƏHƏRLƏRİN
FORMALAŞMASININ TARİXİ-COĞRAFİ AMİLLƏRİ**

Türkanə Əliyeva
Naxçıvan Universiteti

Özet

Naxçıvanda əkinçiliyin inkişafı, əhalinin oturaq həyat tərzinə keçməsi, yeni yaşayış yerlərinin yaranması, və onlar arasında əmlak və sosial fərqlərin meydana gəlməsi, şəhərlərin və şəhər-dövlətlərinin yaranmasına səbəb olmuşdur. Naxçıvan ərazisində şəhərlər əhalinin sıx məskunlaşdığı sahələrdə formalaşırdı. Qazma və Kilit mağaralarında (70-90 min il) insanların məskunlaşması və yaşaması, I Kültəpə, Ovçulartəpəsi, I Maxta, Aşağı Daşarx, Şahtaxtı, Sirab, Plovdağ yaşayış yerində, II Kültəpə, Sumbatan, Oğlanqala kimi qala şəhərlərinin yaranması, burada insanların uzun müddət əvvəl yaşamasını sübut edir. Naxçıvanda qala şəhərlərinin formalaşma səbəbi isə Böyük İpək yolu üzərində yerləşməsi idi. Böyük karvan yollarının Naxçıvandan keçməsinin isə ən başlıca səbəblərindən biri burada zəngin və keyfiyyətli duz yataqlarının olmasıdır. Duzdağda XIX yüzilliyin II yarısında təsadüfən tapılan daş balta, isikənə burada duz hasilatına çox qədim zamanlardan başlandığını göstərmişdir. Qədim dövrdə duzdan istifadə bütün dünyada geniş xarakter alırdı. Çünki duzdan həm heyvandarlıqda və insanlar üçün təbii qida, həm də pul kimi istifadə etmişlər. Tələbatın ödənilməsi üçün təbii proseslər nəticəsində yaranmış duz süxurlarından istifadə olunmuş, nəticədə duz mədənləri meydana gəlmişdir. Belə duz mədənləri Naxçıvan şəhərindən 12 km şimal-şərqdə yerləşir. Qərbdə dəfələrlə duz müharibəsi baş vermişdir və bu müharibələrin yatırılmasında Naxçıvandan karvanlarla aparılan duz da müəyyən qədər rol oynamışdır. Naxçıvan duzu başqalarından fərqli olaraq daha təmizdir və onun tərkibində ağır metallar ümumiyyətlə yoxdur. Duz əkinçi və maldar tayfaların həyatında rol oynadığı qədər eyni zamanda sənətkar tayfaların da həyatında da rol oynayır. Şahtaxtı ərazisindəki tayfalar bu duzdan daha çox istifadə edirdilər. Şahtaxtının Duzdağa yaxın olması və burada tapılan osteoloji qalıqlar bütün bunları sübut edir. Sumbatan-Dizə şəhərində tapılan küp qırıqlarının içərisində də daş duz parçaları tapılmışdır. Buradan ətrafdakı yaşayış yerlərinə paylanmış və satılmışdır. Arxeoloji miqراسiyaya təkan verən əsas amillərdən biri iqtisadiyyatdır.

Naxçıvanda şəhərsalma mədəniyyəti çox qədimdir və e.ə VI-V minilliklərdən etibarən bir neçə mənbədən qaynaqlanmışdır. Şəhərsalmada duzdan başqa digər amillər də şəhərsalmada əsas rol oynamışdır. 1. Naxçıvan ərazisində əkinçiliyə yaralı münbit torpaqların və su qaynaqlarının olması, burada yaşayan əhalinin oturaq həyat tərzinə keçməsinə səbəb olmuşdur. (e.ə VII minillik-neolit). 2. Qədim tayfalar arasında əlaqələrin genişlənməsi (e.ə VI-IV minillik-eneolit) 3. Təbii sərvətlərin varlığı. 4. Ərazinin əlverişli coğrafi mövqeyinin olması 5. Yaxınlıqda qədim mədəniyyətlərin inkişafı. 5. Sənətkarlığın inkişafı və ticarət əlaqələrinin genişlənməsi.

Naxçıvan MR ərazisində zəngin maddi-mədəniyyət nümunələrinin aşkar olunması burada qədim daş dövründən başlayaraq yaşayış olduğunu sübut edir

.İnsanların burada 500-300 min əvvəl məskunlaşmış və 100-35 min il bundan əvvəl də Mustye mədəniyyəti dövründə ibtidai insanlar burada yaşamışdır. Daş dövrü mədəniyyət izlərinə Qazma mağarası, Naxçıvan və Əlincəçay vadilərində, Ordubad rayonu ərazisindəki Kilit mağaralarında, İlandağın cənub ətəklərində rast gəlinir. I Kültəpə yaşayış yerində Aşel mədəniyyəti dövründə hazırlanmış əl çapacağı qeydə alınmışdır. Naxçıvan ərazidə yerləşən qəbilələrin maddi-mədəniyyətinin ilk abidələri qədim Neolit dövrünə aiddir. Arxeoloji materiallara əsasən ehtimal edilir ki, Naxçıvan Zaqafqaziyada ən qədim şəhərlərdən biridir. Hələ eramızdan əvvəl Qərblə Şərq arasında keçid ticarət yolunun mühüm keçid nöqtəsi idi. Əhalinin təbii artımı mədəniyyətin yayılmasına və inkişafına səbəb olur. Bu qalalar xarici hücumlardan qorunmaq üçün tikilsə də, onlar kütləvi Barbar istilalarından əvvəl tikilmişdir. Bu isə sübut edir ki, qalalar ilkin şəhərsalma memarlığının bünövrəsi olmaqla yerli tayfaların təhlükəsizliyini təmin edirdi. Muxtar Respublikada bir neçə qədim şəhər tədqiq edilib öyrənilmişdir. Bu abidələrin hər biri dövrünə görə möhtəşəm qala divarları ilə əhatələnmiş, bürclərlə möhkəmləndirilmiş, planlı tikilmiş, sənətkarlıq məhəllələri və ilin şəhər mədəniyyəti üçün xarakterik olan digər xüsusiyyətlərə malik olmuşdur.

Açar sözlər: Naxçıvan, şəhər,duz, məskunlaşma, ticarət, sənətkarlıq

OSMANLI MİFTÂH MEDRESELERİ ÜZERİNDE ANALİTİK BİR
İNCELEME

Prof. Dr. Muhittin Eliaçık
Kırıkkale Üniversitesi

Özet

Osmanlı medreselerinde derslerin çoğunluğu, Osmanlı coğrafyası dışından âlimlerin eserleri veya bunlara yazılan şerh, telhis, haşiye, muhtasar, terceme gibi çalışmalardan oluşmuştur. Bu medreselerde okutulan başat derslerin birisi de belâgat olup bu dersin kitabı da genellikle Siracüddin es-Sekkâkî (ö.1228)'nin *Miftâhu'l-Ulûm* adlı eseri veya bunun şerhlerine dayanmıştır. Bu dersin etkisiyle Osmanlı medreselerinden birisi Miftâh Medreseleri olarak anılmış ve hiyerarşik olarak alttan ikinci sırada yer almıştır. Bu ad, burada bu kitabın çok okutulması sebebiyle verilmiştir. Osmanlı medreselerinin hiyerarşik yapısının Sahn-ı Semân ile yeniden düzenlendiği ve medreselerin alttan yukarı doğru hiyerarşik bir yapıda bulunduğu bilinmektedir. En altta kelâmla ilgili *Hâşiye-i Tecdîd* kitabının okutulduğu *Tecdîd Medreseleri*, onun üstünde belâgata dair Sekkâkî'nin *Miftâhu'l-ulûm* adlı eserinin okutulduğu *Miftâh Medreseleri*, daha sonra da sırayla *Kırkl Medreseler*, *Hâric Ellili Medreseler*, *Dâhil Ellili Medreseler* gelmiş, en üstte *Sahn-ı Semân Medreseleri* yer almıştır. Bunlardan Miftah medreseleri İslam âleminde belagate verilen değerin bir uzantısı olup temelleri Nizamülmülk'ün kurduğu Nizamiye medreselerine dayandırılabilir. Medreselerde belâgat dersi, kelâm ve fıkıhla birlikte temel derslerden olmuş, daha üst medreselerde ise Arapça gramer konuları, mantık ve fıkıh usulü vb. yardımcı dersler verilmiştir. İslam âlimleri medreselerde aldıkları bu belagat derslerinin meyvelerini yazdıkları her türlü eserde vermişler ve fetvâlarını da belagat üzere, manzum verebilmişlerdir.

Bu bildiride Osmanlı Miftah Medreseleri mercek altına alınıp analitik bir incelemeyle belâgat konularının diğer derslere göre durumu, ağırlığı ve belirleyiciliği araştırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Medrese, ders kitabı, belâgat kitapları.

LALE DEVRİYLE AYNİLEŞMİŞ ŞAİR ŞEYHÜLİSLÂM ABDULLAH EFENDİ

Prof. Dr. Muhittin Eliaçık
Kırıkkale Üniversitesi

Özet

Osmanlı'da 1718 Pasarofça Antlaşması ile başlayıp on iki yıl süren barış dönemine sonradan verilmiş bir ad olan Lâle Devri, bir zevk ve eğlence devri olarak bilinmekte olup 1730 Patrona Halil isyanıyla sona ermiştir. Bu dönemde Batı ile ilişkiler geliştirilip matbaa ve tulumbacı ocağı kurulmuş, tersane ıslah edilip üç ambarlı gemiler yapılmış, kurulan bir tercüme heyeti ile birçok mühim eser Türkçeye çevrilmiş, tıp kitapları yazılmıştır. Bu dönemin zevk ü sefası Nedim'in şiirlerinde işlenmiş, tarihi de Râşid, Âsım ve Arpaeminizâde Sâmî tarafından kaydedilmiştir. Padişah, sadrazam ve diğer devlet adamlarının müsrifçe yaşaması, önemli görevlere iltimasla atama yapılması, yeni vergiler konulması vd. olumsuzluklar Patrona Halil isyanını çıkarmış ve bu isyanda padişah tahttan indirilip lâle bahçeleriyle köşk ve diğer eğlence yerleri yakılıp yıkılmış, isyancılarca bazı devlet adamlarının kelleleri istenmiş, bunlar arasında devrin şair şeyhülislâmı Yenişehirli Abdullah Efendi de yer almıştır. Lâle Devriyle adeta aynileşmiş olan Osmanlı'nın 77. şeyhülislâmı Abdullah Efendi (ö.1743), Şeyhülislâm İsmâil Efendi'nin azli üzerine Damad İbrâhim Paşa'nın aracılığıyla Lâle Devrinin tam başında 1718'de şeyhülislâm olmuştur. Ancak, şeyhülislâmlığının son günlerinde kendisini bu makama getiren padişah ve sadrazamı eleştirmeye başlamış, bu davranışı da Patrona isyanının telaşıyla suçlanmaktan kurtulma çabası olarak yorumlanmış, bu tavrı yüzünden padişah tarafından azledilip Bozcaada'ya sürülmüştür. Padişah ve Sadrazamla Nevşehirli Damat İbrahim Paşa ile çok iyi anlaşp kesintisiz 12 yıla Osmanlı şeyhülislâmları arasında en uzun süre görev yapan şeyhülislâmlardan olan Abdullah Efendi, Lâle Devri'nin zevk ü sefasına uyum sağlayan, yeniliklere açık, devre uygun fetvâlar veren bir şeyhülislâm olarak tanınmıştır. Fetvâları *Behcetü'l-fetâvâ* adlı kitapta toplanmıştır. Ayrıca o, manzum fetvâ da vererek Osmanlı manzum fetva geleneğini sürdürmüştür. Fetvâları klasik Osmanlı fetvâlarından farklı olup her biri bir layiha görünümündedir. İçlerinde halk kültürü ve inançlarına dair birçok ilginç konu yer almaktadır.

Bu bildiride bu renkli sima ve eserleri tüm yönleriyle analitik biçimde incelenip tanıtılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Lale Devri, Şair Şeyhülislâm Abdullah Efendi, Behcetü'l-fetâvâ

**TÜRK-ALMAN TİCARİ İLİŞKİLERİ
(ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ)**

Doç. Dr. Mustafa HATİPLER
Dr. Öğr. Gör. Gülden İrem KAZEL
Trakya Üniversitesi

Özet

Almanya ile ticari ilişkilerimizin tarihi oldukça eskiye dayanmaktadır. Osmanlı Devleti'nin son yüzyılındaki denge politikaları Almanya ile ticari ilişkilerimizin büyümesinin temel nedenidir. Özellikle Bağdat Demiryolu imtiyaz hakkının Almanya'ya verilmesiyle bu ticari ilişkiler geometrik olarak büyümüştür.

I. Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye Cumhuriyeti ile Almanya arasındaki ticari ilişkiler yeniden kurulmuştur. Bu dönemde, 1924 yılında karşılıklı olarak imzalanan Dostluk Antlaşması, iki ülkenin de savaş sonrası kalkınmalarını sağlamaları açısından önemli bir adım olmuştur. Türkiye'nin belirtilen dönemde sanayisinin gelişmemiş olması Almanya'nın ise, hammaddeye olan ihtiyacı ülkelerin bir nevi birbirlerini farklı alanlarda tamamlamaları ve aynı oranda kazanç sağlamalarında etkili bir unsurdur. Bu nedenle erken Cumhuriyet döneminde Türkiye'nin Almanya ile ve Almanya'nın da Türkiye ile ticari ilişkileri önemli, bir gelişme göstermiştir.

Bu dönemde gelişen ticari ilişkiler; Hitler Almanya'sının hakimiyet temelli yaklaşımları nedeniyle sınırlandırılmıştır. Özellikle ticari ilişkileri geliştiren Kliring sistemine dayalı ticaret antlaşması yenilenmemiştir. Bu nedenle ticari ilişkiler 1939 yılında sekteye uğramıştır.

Bu küçük çalışmada, erken dönemi Türkiye Cumhuriyeti ile Almanya'nın ticari ilişkileri ele alınmıştır. Tarihi perspektif içinde ele alınan Türkiye-Almanya ticari ilişkileri erken dönem Türkiye Cumhuriyeti'nin erken dönemi olarak kuruluşu ile 1939 yılları arasını kapsamamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Almanya, Ticari İlişkiler

Abstract

The history of our trade relations with Germany goes long way back. The balance policies of the Ottoman Empire in the last century are the main reason for the growth of our trade relations with Germany. Especially after given the royalty of the Baghdad Railway to Germany, these commercial relations have grown geometrically.

After the First World War, trade relations between the Republic of Turkey and Germany are re-established. In this period, the Friendship (Dostluk) Agreement, which was mutually signed in 1924, was an important step in ensuring the post-war development of both countries. Owing to Turkey's not developed industry in the stated time period and Germany was a country that needs the kind of raw material, was an effective factor in providing complete and earnings in the same proportion to each other in different areas. Therefore, in the early Republican period Turkey's trade relations with Germany and Germany's trade relations with also Turkey reached an important level.

Trade relations developed during this period was limited in Hitler's Germany because of his domination-based approaches. The trade agreement based on the Cliring system, which especially developed commercial relations, has not been renewed. For this reason, commercial relations were disrupted in 1939.

In this study, the early stages of Republic are discussed Germany's trade relations with Turkey. Turkey-Germany trade relations discussed in a historical perspective covers the period from establishment of the Republic of Turkey to 1939 when indicates the early period of Republic of Turkey.

Keywords: Turkey, Germany, Trade Relations.

MUSEUMS AND HISTORICAL PLACES

Ramiz Necefli

Baku State University

Abstract

Museums and historical sites are the material and spiritual treasures of every nation. Currently, 201 museums operate in Azerbaijan - one of the first places in the human society. 14 of them are art, 7 - literature, 12 - history, 68 – museum of history and local lore studies, 5 are museum of fighting fame, 43 – home-museums and 52 are Heydar Aliyev museums. There are great deal of historical sites and monuments which play the role of bridges between the past and the future. We still have hundreds of unexplored monuments. The role of museums in preserving our national moral values for future generations is invaluable. The destruction of museums and historical sites means the destruction of one nation, people and its culture. Since 1988, Azerbaijan has been subjected to the aggression of its neighbor - Armenia.

As a result of the Armenians' aggression into our country, 13 historical monuments of world significance, 6 - architectural, 7 - archaeological, 292 of country significance, 330 architectural and historical monuments of local significance have passed into the enemy's hands. 22 museums, including the Kalbajar Museum of History and Local lore studies were robbed by the invaders. Only in Kelbajar Museum was collected more than 36,000 exhibits. The Kalbajar Museum of History and Local lore studies is different from other museums because of its originality and richness. These museum materials, every stone of which is history include rock paintings of Kalbajar, archaeological monuments and ethnographic samples (folk games – “maralyunu” “kilimarasi” , “seven heroic deeds”, etc.) are indication of the richness of our history.

This museum, rich in numerous materials in the field of socio-economic, political, ethnic history and culture of our people, in true sense is a valuable source. Experts called this museum not only a Museum of History and Local lore studies, but also a museum of an archeology, art and voice museum. They are right. Thus, the exterior walls of the museum adorned stones of more than 2,000 colors. Stone treasures of Kalbajar covering thousands of colors were displayed in museum halls. In other words, the museum itself is one of the most valuable historical monuments of Azerbaijan. The exhibits of this cultural center were preserved in 3 rooms, 9 show-rooms and in a fund with up to 36,000 exhibits. The yard of the museum was very lovely. A person who stepped there felt himself in the past and in a mysterious world. Trees and plants, rock drawings, stone rams and horse figures, giantic ornaments and many other objects found during excavations attracted the attention of visitors from the first glance. Leading countries and international organizations pay no attention to the looting of such a treasure by the terrorist Armenian state.

Today, modern museums are provided with new technologies. Therefore, using this opportunity, the role of museums in obtaining knowledge and in social

development of the younger generation is undeniable. In this work, there is a need to strengthen the museum-school cooperation and to conduct some lessons in museums.

Keywords: Kelbajar Museum, Rock drawings, Maralyunu, Kilimarasi

XX ƏSRİN 40-50-Cİ İLLƏRİNDƏ ERMƏNİSTAN SSR-DƏ KOMMUNİST İDEOLOGİYASINA ZİDD “VAHİD AXIN” NƏZƏRİYYƏSİNİN İRƏLİ SÜRÜLMƏSİ VƏ ONUN NƏTİCƏLƏRİ

Məmmədov Eldəniz Əliş oğlu
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

Özet

SSRİ-də vahid kommunist ideologiyasının hökm sürdüyü bir vaxtda onun ən cənub ucqar və kövrək nöqtəsi olan Ermənistan SSR-də alim, yazıçı və jurnalistlər “ümumi maraqlar naminə” erməni cəmiyyətini siniflərsiz, siniflərin fəvqündə duran kimi təbliğ edir, “vahid axın” nəzəriyyəsini əsaslandırmağa çalışırdılar. Bu nəzəriyyə ümumi məqsədlər naminə Daşnaksütyun və Ermənistan Kommunist Partiyası arasında ideoloji fərqlərin aradan qaldırılmasını, onların bəridirilməsini, daşnakların və erməni kommunistlərinin birlikdə fəaliyyət göstərməsini nəzərdə tuturdu.

XX əsrin 40-50-ci illərində Ermənistan SSR-də millətçilər tərəfindən irəli sürülmüş “Vahid axın” nəzəriyyəsini başlıca ideoloqu Ermənistan SSR Elmlər Akademiyasının ictimai elmlər bölməsinin rəhbəri, professor Aşot İoanisyan idi. Bu nəzəriyyə əslində ötən əsrin əvvəllərində daşnaklar arasında yayılsa da dərin kök sala bilmədi. Hətta “Vahid axın” nəzəriyyəsini ermənilər arasında təbliği məsələlərinə çar Rusiyanın Cənubi Qafqazda yürütdüyü siyasətə həsr edilmiş əsərlərdə də rast gəlmək mümkündür.

Azərbaycan ziyalılarından və Mərkəzin siyasi təzyiqlərindən sonra Ermənistan KP MK Aşot İoanisyanı tənqid etdi. Mərkəzin tapşırığına əsasən Ermənistan KP-nin 1952-ci il sentyabrın 20-22-də keçirilən XVI qurultayında MK katibi Q.A.Arutunyan SSRİ-dəki hakim marksist-leninçi ideologiyaya zidd olduğu üçün ayrı-ayrı erməni tarixçilərinin və ədəbiyyatşünaslarının baxışlarını tənqid etdi.

Bəhs olunan dövrdə Ermənistanda bir çox ziyalıların əsərlərində qatı millətçilik məsələləri 1953-cü ilin yanvar ayının ortalarında Ermənistan SSR Elmlər Akademiyasının ictimai elmlər bölməsinin iclasında müzakirə edildi. İclasda professorlar A.Tərtəryan, V.Parsamyan, V.Rştuni, M.Nersisyanın və b. əsərlərində səhvlərin olduğu qeyd olundu və “vahid axın” nəzəriyyəsini təbliğ etdikləri pisləndi. Onlar düzgün yolda olmadıqlarını öz çıxışları ilə təsdiq etmiş oldular.

Ermənistan SSR rəhbərliyi millətçi ideologiyalar yayan və əsərlərini türk düşmənçiliyinə həsr edən ziyalıları nəinki sərt şəkildə cəzalandırdı, əksinə ümumi və başlıca hədəfləri qorumaq naminə həmin tarixçilərə yüksək vəzifələr və elmi adlar verildi. Ermənistan rəhbərliyi məqalə və kitab yazan “alimləri” qorumaq naminə həmin əsərləri nəşr edən nəşriyyat rəhbərlərini yüngül şəkildə tənqid etməklə kifayətləndi. Belə ki, 1958-ci il yanvarın 25-də Ermənistan KP MK-nın birinci katibi S.A.Tovmasyan etdiyi məruzəsində ilk dəfə olaraq tarix tədqiqatları sahəsində mövcud səhvləri etiraf etmiş və bir çox əsərlərdə “keçmişin ideologiyalaşdırılmasına rast gəlinir” şəkildə fikirlərini ifadə etmişdir.

SSRİ-də sərt senzuranın hökm sürdüyü bir dövrdə belə zərərli ideoloji cərəyanların irəli sürülməsi və Ermənistan hökuməti tərəfindən gizli şəkildə

dəstəklənməsi səbəbsiz deyildi. Deməli, Ermənistan rəhbərinin məlum çıxışı Mərkəzin gözüne “kül üfürmək” və özünü sığortalamaq məqsədi güdürdü.

Açar sözlər: Daşnaksütyun partiyası, Ermənistan SSR, “Vahid axın” nəzəriyyəsi, kommunist ideologiyası, antitürk fəaliyyəti

UKRAYNA VƏ POLŞA ƏRAZİLƏRİNDƏ ERMƏNİ DİASPORUNUN
FORMALAŞMASI VƏ ANTİTÜRK FƏALİYYƏTİ

ŞƏBNƏM ŞAİQ QIZI CƏFƏROVA

Bakı Dövlət Universiteti

TALEH VƏZİR OĞLU CƏFƏROV

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

Özet

Postsovet məkanında erməni diasporunun güclü struktura malik olduğu ölkələrdən biri də Ukraynadır. Ukrayna ərazilərinə ermənilərin ilk gəlişi XI-XII əsrlərə təsadüf edir. Sonrakı əsrlərdə bu köç prosesi fasiləsiz olaraq davam etmişdir. XIV əsrin I yarısında Krıma erməni köçkünlərinin yeni kütlələri gəldilər. Əvvəlcə Krıma gəlmiş ermənilər 1374-cü ildən Lvovda, Kamenets-Podolskda da məskunlaşmağa başladılar. Bu şəhərlərdə onların sayı ilbəl artmaqda idi. Ermənilər Qərblə Şərq arasında ticarət vasitəçisi olduqlarını nümayiş etdirdilər.

XIII-XIV əsrlərdə Ukrayna ərazilərində erməni tacir və sənətkarların məskunlaşması və sərbəst fəaliyyəti üçün əlverişli zəmin yaranmışdı. O zaman Qaliç və Volın knyazı Daniil (1211-1264) yeni şəhərlərin salınmasına, sənətkarlıq və ticarət sahələrinin genişləndirilməsinə və öz torpaqlarında ermənilərin məskunlaşdırılmasına icazə verirdi. Bununla əlaqədar olaraq əvvəlcə Kiyev şəhərinə gələn ermənilər burada möhkəmləndikdən sonra digər iri şəhərlərə axışmağa başladılar.

XVIII əsrin ortalarında Ukrayna ərazilərinə erməni axınları başlamış və miqrant ermənilərin böyük əksəriyyəti Zoloçevdə, Berejanda, Podqayskda, Buçaqda, Jvanetsdə, Kubaçnovada, Dubrovitsada, Studenitsədə, Baredə, Umanidə və digər ərazilərdə məskunlaşmışdılar. XVIII əsrin sonlarında isə Satanovoda, Moqilyov-Podolskda, Raşkovedə, Yuzefqradda (Baltda) yeni erməni koloniyaları salındı. Bəhs olunan dövrdə erməni koloniyalarının coğrafiyası Qalitskə, eləcə də Şərqi Podoliyeyə qədər uzanırdı. Nəticədə XIII-XVIII əsrlərdə təkcə Qərbi Ukraynada 30 erməni koloniyası yaranmışdı.

XVIII əsrin sonu və XIX əsrin əvvəllərində Ukraynanın müxtəlif ərazilərində erməni icmaları təşəkkül tapmaqda, diaspor təşkilatlarının hüquqi bazası formalaşmaqda idi. Bu dövrdə Kiyevlə yanaşı, ermənilərin daha çox məskunlaşdıqları ikinci böyük şəhər Lvov idi. Erməni dilində olan kilsə sənədlərinə görə, Lvovda çoxsaylı böyük və inkişaf etmiş erməni icmaları mövcud idi. Qeyd edək ki, Lvov ermənilərinin əsas məşğuliyyətini şərq ölkələri ilə ticarət təşkil edirdi. Buna səbəb şəhərin əlverişli coğrafi mövqedə yerləşməsi idi. Həmçinin Lvovda zərgərlik, dəriçilik, toxuculuq, boyaçılıq işləri tamamilə ermənilərin əlində cəmləşmişdi. Ermənilər Lvov sakinləri ilə bərabər xüsusi imtiyaza malik deyildilər. Lakin XIX əsrin əvvəllərində Lvov erməniləri gömrük vergisindən tamamilə azad edildi. Ermənilər bu imtiyazı alana qədər digər xalqlardan alınmayan gömrük vergisi ödəyirdilər.

XIX əsrdə Ukraynanın bir sıra iri sənaye şəhərlərində (Kiyev, Volqaqrad, Xarkov, Donetsk və s.) on minlərlə erməni miqrant məskunlaşmaqda idi. I Dünya müharibəsindən sonra Türkiyədən köçüb gələn erməni əhalisi hesabına bu ölkədəki

ermənilərinin sayında kəskin artım (100 000 nəfər) qeydə alındı. 2001-ci ildə aparılan əhalinin siyahıyaalınmasına görə, Ukraynadakı milli azlıqlar ölkə əhalisinin 22,5%-ni təşkil etmişdir. 2003-cü ilin statistik məlumatına əsasən, Ukraynadakı erməni əhalisinin ümumi sayı 130 000 nəfəri ötmüşdür.

Ukraynadakı erməni diaspor təşkilatlarının strukturu XX əsrin 90-cı illərində formalaşmaqda idi. Bu dövrdə, Lvov şəhəri Ukraynadakı diaspor təşkilatlarının başlıca siyasi mərkəzinə çevrildi. 1988-ci ildə Lvovda “Ağpür” (“Pinar”) adlı dərnək erməni mədəniyyətinin təbliği, xalqlar arasındakı mövcud əməkdaşlığın daha da möhkəmləndirilməsi istiqamətində fəaliyyətə başladı. Bununla yanaşı, əsası 1918-ci ildə qoyulmuş “Hosank” (“Cari”), eləcə də 1920-ci ildə təsis edilmiş “Asdğ” (“Ulduz”) dərgiləri geniş oxucu kütləsinə malikdir. Hal-hazırda Ukraynadakı erməni diaspor təşkilatlarının mədəni quruculuq sahəsindəki fəaliyyətini, eləcə də elm, sənət sahələrinin mövcud vəziyyətini vaxtilə 1855-1858-ci illərdə Parisdə ermənicə və fransızca, 1860-1865-ci illərdə isə Feodosiyada ermənicə və rusca yayınlanan “Masyats Ağavni” (“Masiyu göyərçini”) qəzeti müəyyən edir. Stavropolda “Surp Xaç” (“Müqəddəs Xaç”) dərgisi də 1996-ci ildən etibarən ölkə üzrə yayınlanmaqdadır. Simferopolda və bir çox şəhərdə regional şöbəsi olan “Luys” (“İşıq”) Mədəniyyət Dərnəyi isə 1993-cü ildən başlayaraq erməni camaatının Krıma qayıdışını, eyni zamanda erməni icmaları daxilində sosial və mədəni prosesləri tənzimləməkdədir.

XX əsrin 90-cı illərində Ukraynadakı erməni diaspor təşkilatları qondarma “erməni soyqırımı”nın Ali Radada qəbul edilməsi məqsədilə səylərini gücləndirdilər. Ali Radaya Ana Vətən Partiyasından millət vəkili seçilmiş Arsen Avakov və Regionlar Partiyasının üzvü Vilen Şatvoryan tərəfindən 1915-ci il hadisələri ilə bağlı hazırlanan sənəd parlamentin gündəliyinə daxil edildi. Müzakirədə iştirak edən erməni millət vəkillərinin əsas tələbi 24 aprel tarixinin qondarma “erməni soyqırımı” günü olaraq qəbul etdirilməsi idi. Lakin Ukraynada güclü struktura malik Azərbaycan, eləcə də türk diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyəti nəticəsində erməni diasporunun bu ölkədəki antitürk, antiazərbaycan fəaliyyəti uğursuzluqla nəticələndi.

Ermənilərin Polşa ərazilərində məskunlaşması XII-XIII yüzilliklərə təsadüf edir. Ermənilər toplum halında ölkənin Komenetsk-Podolsk, Lvov, Lutsk, Muqilyov-Podolsk, Sutsin, Seret, Zamust, Yassı, Akkerman və başqa şəhərlərində yaşayırdılar. Onların nə zaman xristianlığı qəbul etmələri barədə dəqiq məlumat yoxdur. Lakin əhalinin əsas hissəsinin xristianlığın erməni-qriqoryan qoluna mənsub olduğu bəllidir. Əhalinin buraya Krımdan, Şimali Qafqazdan, Azərbaycandan və Şərqi Anadoludan müxtəlif zamanlarda köçüb gəldikləri ehtimal olunur. I Dünya müharibəsi və 1915-ci il “Köç” qanunundan sonra ermənilərin Polşaya miqrasiyası kütləvi xarakter aldı. Əhalisinin sayına görə Şərqi Avropanın ən böyük ölkəsi olan Polşa ilə Türkiyə arasında tarixi bağlar ənənəvi xarakter daşımaqdadır.

Polşada erməni diasporunun antitürk fəaliyyəti XX əsrin 90-cı illərindən etibarən aktivləşməyə başladı. Ölkədəki erməni lobbisi dövlət və qeyri-hökumət təşkilatları ilə əməkdaşlığı daha da dərinləşdirməkdə maraqlıdır. Bəhs olunan dövrdə digər Avropa ölkələrində olduğu kimi Polşa parlamentində də qondarma “erməni soyqırımı” iddiaları müzakirə olundu. 19 aprel 2005-ci ildə parlamentdə keçirilən

gərgin müzakirələrdən sonra sənəd səs çoxluğu ilə qəbul edildi. Türkiyə Xarici İşlər Nazirliyi qərarı sərt şəkildə tənqid etdi, Polşa Məclisinin bu əsassız qərarı qınandı və rədd edildi. Qərara Türkiyənin müxtəlif dövlət və qeyri-hökumət təşkilatlarının, siyasi partiyaların cavabı özünü çox gözlətmədi. TBMM-nin sədri Bülent Arıncın təlimatı ilə 9-13 may 2005-ci il tarixlərində Türkiyəyə rəsmi səfəri planlaşdırılan Polşa-Türkiyə Parlamentlərarası Dostluq Qrupunun proqramı rədd edildi. Polşa parlamentinin Xarici Əlaqələr Komissiyasının rəhbəri ilə yanaşı, geniş tərkibdə nümayəndə heyətinin 25-30 may 2005-ci il tarixləri arasında Türkiyəyə nəzərdə tutulan səfəri də TBMM tərəfindən rədd edildi.

Açar sözlər: Ukrayna, Polşa, erməni icması, erməni diasporu, antitürk fəaliyyəti, qondarma erməni soyqırımı

BƏZİ FEİLLƏRİN FORMALAŞMASI TARİXİ

HISTORY OF THE FORMATION OF SOME VERBS
BAZI FİİLLERİN OLUŞUM TARİHİ

Prof. Dr. Həcər Hüseynova

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

Özet

Hər hansı bir dilin, eyni zamanda həmin dilin daşıyıcılarının qədim tarixini öyrənmək üçün dildə mövcud olan sözlərin etimologiyasını öyrənmək vacibdir. Doğrudur, bəzi hallarda çox qədim tarixə malik olan sözlərin formalaşması, etimologiyası haqqında məlumatlar dəqiq olmasa da, yəni sözün gerçək izahının müəyyən etmək mümkün olmasa da, bir çoxu haqqında tarixən baş vermiş dil qanunlarına və qədim yazılı mətnlərə əsasən fikir söyləmək, ilkin formanı bərpa etmək mümkündür.

Dilçilikdə məlum fərziyyəyə əsasən, hər bir dilin feillər sistemi daha çox milli, özünəməxsus olur. Bütün türk dillərində, eləcə də Azərbaycan dilində də bunu müşahidə edirik. Bu məqalədə müasir dilimizdə aktiv işlənən bir neçə feil haqqında fikirlərimizi təqdim etmək istəyirik.

İlk növbədə “batmaq” feilinə diqqət yetirək. Batmaq feilindən sonralar “batırmaq, batırılmaq” və s. kimi sözlər də formalaşmışdır. Demək, batmaq sözünün mənasını araşdırmaqla biz, eyni zamanda bir neçə sözün mənasını müəyyənləşdirmiş olacağıq. Məlum məsələdir ki, bir çox feillər işin, hadisənin, əşyanın mənası, funksiyası ilə bağlı olaraq formalaşır, adlardan düzəlməmiş olur. Məsələn; göz+la=gözləmək; baş+la=başlamaq; quyu+la+quyulamaq və s.

Göstərdiyimiz nümunələrdə feillə onun formalaşdığı, törədiyi isim haqqında əlaqə göz qabağındadır. Lakin hər zaman belə olmur. Bəzən dərin tədqiqatlar aparmağa ehtiyac yaranır. Məsələn “batmaq” feilinə diqqət yetirək. Feilin tərkibindəki *-maq* şəkilçisinin məsdər şəkilçisi olması, hərəkətin adını bildirməsi məlumdur. Bəs kök elementini “bat” komponentini necə izah etmək olar?

Qədim türk yazılı mətnlərində və sonrakı izahlı lüğətlərdə “batmaq” sözü belə təqdim edilir: bir əşyanın aşağıya düşməsi; alta düşməsi; içəri cumması; çökməsi; çuxura düşməsi; palçıqın altına düşməsi; yerə girməsi; gözdən itməsi və s.

“Batmaq” feili eyni zamanda bir çox ifadələrin tərkibində işlənərək məcazi mənalar daşımışdır. Bat kökünün iştirakı ilə “batqı, batıq, batqın, bataq, batı” kimi sözlər də formalaşmışdır. Eyni anlamda batmaq sözü yalnız Azərbaycan dilində deyil, digər türk dillərində də işlənir. Bu sözlərin tərkibindəki “bat” komponenti “alt, aşağı” mənalarını ifadə edir. Ehtimal etmək olar ki, bu feil həmin mənəni ifadə edən bir isimdən törəmişdir.

Əski türklərlə eyni coğrafiyada yaşamış Elamların dilində alt mənasında “batur, batır” sözü işlənmişdir. Qədim Bisitun yazılarında və yeni elam dilində bu fakt qorunub saxlanmışdır. Yeni elam dilindən bir cümləyə diqqət edək: “*Batur huqqu*

hupogit” cümləsinin mənası “qanun altında tutdum” şəklində tərcümə edilir. Həmin cümlənin rus dilinə tərcüməsi “*derju pod zakonom*” kimidir.

Buradan eyni zamanda belə bir fikir də yaranır ki, rus dilində “alt, aşağı” mənası ildirən “*под // pod*” komponenti də həmin elam dilindəki “bat//batur//batur” sözü ilə əlaqəlidir. Həmin cümlə Azərbaycan dilinə “qanun altında tuturam” şəklində tərcümə edilir.

Ehtimala görə, “bat sözün kökü, -ur isə hal şəkilçisi kimi qəbul edilə bilər. Nəticə olaraq belə fikrə gəlmək olar ki, bütün türk dillərində bu gün işlənən “batmaq” feili “alt, aşağı” mənası bildirən “bat-ur” ismindən düzəlmişdir.

Açar sözlər: türk dili, feil, batmaq, etimologiya, məna

Abstract

To study the ancient history of any language, as well as the speakers of that language, it is important to study the etymology of the words that exist in the language. It is true that in some cases the formation and etymology of words with a very ancient history are inaccurate. It is impossible to determine the true meaning of the word, but it is possible to comment on many of them based on historical linguistic laws and ancient written texts.

According to a well-known hypothesis in linguistics, the verb system of each language is more national and unique. We observe this in all Turkish languages, as well as in Azerbaijani. In this article, we want to share our thoughts on some of the verbs that are actively used in our modern language.

First of all, let's pay attention to the verb “batmaq”(sink). After the verb to sink (batmaq), “to sink, to be immersed”(batırmaq, batırılmaq) and so on. words such as by examining the meaning of the word sink, we will have determined the meaning of several words at the same time. It is known that many verbs are formed in connection with the meaning and function of a work, event, thing, and are made up of nouns. For example; göz(eye)+lə(la, suffix)= (gözlə)wait; baş(head) + la(la, suffix) = (başla) start and so on.

In the examples we have given, the connection between the verb and the noun from which it is formed is obvious. But this is not always the case. Sometimes in-depth research is needed. For example, consider the verb batmaq// sink. It is known that the suffix -"maq" in the verb is the infinitive suffix, which means the name of the action. But how to explain the “bat//to sink” component of the root element?

In ancient Turkish written texts and later explanatory dictionaries, the word “sink” is presented as follows: the falling of an object; fall to the bottom; ingestion; collapse; falling into the pit; falling under the mud; to enter the ground; disappearance, etc.

The verb “to sink//batmaq” was also used in many expressions and had figurative meanings. Words such as “sink, swamp” were also formed with the participation of the root “bat// sink”. In the same sense, the word sinking is used not only in Azerbaijani, but also in other Turkic languages. The “bat//sink” component in these words means “bottom, down// alt, aşağı”. Presumably, this verb is derived from a noun that expresses that meaning.

In the language of the Elamites, who lived in the same geography as the ancient Turks, the word “batur, batir” was used in the lower sense. This fact is preserved in the writings of ancient Bisitun and in the new Elamite language. Let's pay attention to a sentence from the New Elamite language: The meaning of the sentence “*Batur huqgu hupogit*” is translated as “I caught under the law”. The Russian translation of this sentence is “*derju pod zakonom*”.

At the same time, it is thought that the “pod // pod” component, which means “bottom, down” in Russian, is also related to the Elamite word “bat // batur // batur”. The sentence is translated into Azerbaijani as “I keep under the law”.

Presumably, “bat is the root of the word, and -ur can be taken as a case suffix. As a result, it can be concluded that the verb “bat// sink” used in all Turkic languages today is derived from the name “bat-ur”, which means “bottom, down”.

Keywords: Turkish language, verb, sink, etymology, meaning

Özet

Herhangi bir dilin eski tarihini şu dilde var olan kelimelerin etimolojisini incelemek önemlidir. Bazı durumlarda çok eski bir tarihe sahip kelimelerin oluşumu ve etimolojisinin yanlış olduğu doğrudur, yani kelimenin gerçek anlamını belirlemek imkansızdır, ancak çoğunun manasını tarihsel dil yasalarına ve eski yazılı metinlere dayanarak çözmek mümkündür.

Dilbilimde iyi bilinen bir hipoteze göre, her dilin fiil sistemi daha ulusal ve benzersizdir. Bunu tüm Türk dillerinde ve Azerbaycan dilinde gözlemliyoruz. Bu yazıda, modern dilimizde aktif olarak kullanılan bazı fiiller hakkındaki düşüncelerimizi paylaşmak istiyoruz.

Her şeyden önce, “batmak” fiiline dikkat edelim. *Batmak* fiilinden sonralar, “batmak, batırmak” vb. gibi kelimeler oluşmuştur. Yani, *batmak* kelimesinin anlamını inceleyerek, aynı anda birkaç kelimenin anlamını belirlemek mümkün. Birçok fiilin işin, olayın, nesnenin anlamı ve işlevi ile bağlantılı olarak isimlerden oluşması bilinmektedir. Örneğin; Göz+le= gözle(mek); baş + la = başla(mak); kuyu+la= kuyula(mak)// kuylamak vb.

Verdiğimiz örneklerde, fiil ve oluşturulduğu isim arasındaki bağlantı açıktır. Ancak bu her zaman böyle değildir. Bazen derinlemesine bir araştırmaya ihtiyaç vardır. Örneğin, “batmak” fiilini düşünün. Fiil içindeki –maq//–mak ekinin, eylemin adı anlamını oluşturan bir ek olduğu bilinmektedir. Ancak kök komponenti “bat” elementini nasıl açıklayabilirim?

Eski Türkçe yazılı metinlerde ve daha sonra yaranmış açıklayıcı sözlüklerde “batmak” sözcüğü şu şekilde sunulur: bir nesnenin düşmesi; dibe çökmek; içeri cumması; çökmesi; çukura düşmek; çamurun altına düşmek; yere girmek; kaybolma vb.

“Batmak” fiili de birçok ifadede kullanılarak mecazi anlamlara sahip oluyor. “Bat” kök elementinin katılımıyla “batkı, batkın, bataklık, batı” gibi kelimeler de oluşturulmuştur. Aynı anlamda, “batmak” kelimesi, sadece, Azerice’de değil, diğer Türk dillerinde de kullanılmaktadır. Bu kelimelerdeki “bat” elementi “aşağı, alt”

anlamını da ifade ediyor. Muhtemelen, bu fiil şu anlamı ifade eden bir isimden türetilmiştir.

Eski Türklerle aynı coğrafyada yaşayan Elamlearın dilinde tarihen “aşağı, alt” anlamda "batur, batır" kelimesi kullanılmıştır. Bu gerçek, eski Bisit'un yazılarında ve yeni Elamit dilinde korunmaktadır. Yeni Elam dilinden bir cümleye dikkat edelim: “*Batur huqqu hupogit*” cümlesinin anlamı “Yasalar altında sakladım” şeklindedir. Bu cümlenin Rusçaya çevirisi "derju pod zakonom" gibidir.

Aynı zamanda, Rusça'da “alt, aşağı” anlamına gelen “pod // pod” ön eki de “bat // batur // batur” Elam kelimesi ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Cümle Azerice'ye “qanun altında tuturam// kanun altında tutuyorum” olarak çevrilir.

Muhtemelen, “*bat*” kelimenin köküdür ve -ur bir hal eki olarak kabul edilebilir. Sonuç olarak, bugün tüm Türk dillerinde kullanılan "batmak" fiilinin "aşağı, alt" anlamına gelen "bat-ur" isminden kaynaklandığı sonucuna varılabilir.

Anahtar Kelimeler: Türk dili, fiil, lavabo, etimoloji, anlam

GÜRCÜ-ABXAZ MÜNAQİŞƏSİNİN TARİXİ KÖKLƏRİ,MÜNAQİŞƏNİN MÜBARİZƏYƏ ÇEVRİLMƏSİ,MÜHARİBƏNİN GEDİŞİ VƏ NƏTİCƏLƏRİ (XX ƏSRİN 80-90-CI İLLƏRİ).

Şubay NURUZADƏ

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

Xülasə

XX əsrin 80-ci illərin ortalarından etibarən Sovet siyasi sisteminin bütün strukturlarında deformasiyaların baş verdiyi müşahidə olunmaqda idi. Problemin hal-hazırda aktuallığını nəzərə alaraq məqalədə gürcü-abxaz münaqişəsinin tarixi köklərini yenidən araşdırmaq,abxaz seperatçılarının Gürcüstanda mərhələ-mərhələ təşkilatlanması,onun xronoloji ardıcılıqla davam etdirilməsi,XX əsrin birinci yarısında abxazların region dövlətləri tərəfindən Gürcüstanda pozuculuq fəaliyyətinə maddi,siyasi dəstəklər verilməsi müasir baxımdan araşdırılır,abxaz seperatçılarının təşkilatlanması tarixi faktlarla elmi dövriyyəyə gətirilir.

Bununla yanaşı gürcü-abxaz münaqişəsinin silahlı toqquşmaya,sonra müharibəyə çevrilməsində strateji maraqlara malik olan tərəflərin məxfi maraqlarına aydınlıq gətirilir. Həmçinin XX əsrin 30-cu illərində problemə dair müxtəlif münasibətlər “Muxtariyyətləşmə” məsələsi vəs. problemlərin təhlili ilə yanaşı,XX əsrin 80-90-cı illərində SSRİ-nin daxilən parçalanmasını sürətləndirən milli münaqişələr amilinin Cənubi Qafqazda erkən qızışdırılmasına obyektivcəsinə qiymət verilir. Cənubi Qafqazda etnik-milli münaqişələrin müharibəyə çevrilməsində məsuliyyət daşıyan ATƏT-in Minsk qrupu,həmçinin BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının fəaliyyətləri də məqalədə özünün obyektiv təhlilini tapmışdır.

Beləliklə, məqalədə 1994-cü il mayın 14-də atəşkəs haqqında razılaşmanın,Gürcüstanla bərabər Azərbaycanın da ərazi bütövlüyünün pozulması,Abxaziyanın,Cənubi Osetiyanın Rusiyanın təbəəliyini qəbul etməsinin,Dağlıq Qarabağın Ermənistan tərəfindən ilhaq edilməsinin hərbi,strateji və siyasi mahiyyəti müasirlik baxımından araşdırılmışdır.

Açar sözlər: Gürcü-abxaz münaqişəsi, Seperatizm, Cənubi Osetiya, Region dövlətləri, Cənubi Qafqaz, Strateji maraqlar, münaqişələr, ABŞ-Rusiya rəqabəti.

Abstract

From the mid-1980s onwards, deformations took place in all structures of the Soviet political system. Given the current urgency of the problem, the article examines the historical roots of the Georgian-Abkhaz conflict, the gradual organization of Abkhaz separatists in Georgia, its continuation in chronological order, the material and political support of Abkhazians in Georgia in the first half of the twentieth century. , the organization of Abkhaz separatists is brought into scientific circulation with historical facts.

At the same time, the secret interests of the parties with strategic interests in turning the Georgian-Abkhazian conflict into an armed conflict and then into a war are clarified. Also, in the 30s of the XX century, different approaches to the problem,

the issue of "autonomy" and so on. Along with the analysis of the problems, an objective assessment of the factor of national conflicts in the South Caucasus, which accelerated the internal disintegration of the USSR in the 80s and 90s of the XX century, is objectively assessed. The article also provides an objective analysis of the activities of the OSCE Minsk Group, which is responsible for turning ethnic and national conflicts in the South Caucasus into war, as well as the activities of the UN Security Council.

Thus, the article examines the military, strategic and political nature of the ceasefire agreement of May 14, 1994, the violation of the territorial integrity of Georgia and Azerbaijan, the recognition of Abkhazia, South Ossetia as Russian citizens, and the annexation of Nagorno-Karabakh by Armenia.

Keywords: Georgian-Abkhaz conflict, Separatism, South Ossetia, Regional states, South Caucasus, Strategic interests, conflicts, US-Russia competition.

**DİALEKT VƏ ŞİVƏ SÖZLƏRİ ƏDƏBİ DİLİN TƏMİZLİYİNİ POZAN
ÜNSÜRLƏR KİMİ****Prof. Dr. Mirvari İSMAYILOVA**
ADPU**Xülasə**

Məqalədə Dialekt və şivə sözləri ilə ədəbi dilin qarşılıqlı münasibəti məsələsinə toxunulmuşdur. Məlumdur ki, ədəbi dillə dialektlər bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqədədir. Ədəbi dilin əsasında bu və ya digər dərəcədə bütün dialektlər durur, çünki ədəbi dil dialekt zəmini olmadan formalaşa bilməz. Dialekt və şivələr ədəbi dilin tükənməz mənbəyidir və ədəbi dil müxtəlif vasitələrlə bu mənbədən qidalanır. Azərbaycan ədəbi dilinin inkişafında və zənginləşməsində dialekt və şivə sözlərinin çox böyük rolu var. Əgər ədəbi dil öz dialekt zəminindən ayrılarsa, Antey kimi öz gücünü itirərək latın dili kimi ölü dilə çevrilə bilər. Buna görə bu məsələyə birtərəfli yanaşmaq düzgün deyil. Çünki dialekt və şivə sözlərinə aludəçilik nitqdə onlardan bol-bol istifadə ünsiyyət zamanı müxtəlif bölgələrdən olan insanlarla anlaşmanı çətinləşdirir, dildə ağırlıq yarada, dili kobudlaşdırma bilər. Bununla belə dialekt və şivə sözləri ədəbi dilin lüğət tərkibinin zənginləşməsində, ədəbi dil tarixinin öyrənilməsində, bu və ya digər qrammatik əlamətin, kateqoriyanın tarixi inkişaf prosesinin araşdırılmasında, dəqiqləşdirilməsində, izahlı lüğətlərin tərtibində, müxtəlif elm sahələrinə aid termin yaradıcılığında, ədəbi dil normalarının, orfoepiya və orfoqrafiya prinsiplərinin müəyyən edilməsində, alınma sözlərin qarşılığı olmayanda zəngin və etibarlı mənbə rolunu oynayır. Dialekt və şivə leksikasında xalqın çoxəsrlik tarixi bütün özünün yerli təzahür formalarında parlaq əksini tapmış olur.

Dialekt və şivə sözlərinin ədəbi dilə daxil olması həm bədii əsərlərin, mətbuat, radio və televiziya dilinin təsiri ilə, həm də ümumxalq danışq dili vasitəsilə reallaşır. Ədəbi dilə dialekt leksikasının daxil olması zərurətdən doğduğu kimi, dialektizm səviyyəsində ədəbi dildə işlənməklə ümumişləklilik hüququ qazanması ilə də bağlıdır. Məsələn, ilgım, sayrışmaq, çalxalaşmaq, küsənmək, umsunmaq, boyat, öləzmək, bələmək, və s. sözlər ədəbi dildə qarşılığı olmadığı üçün dialektlərdən götürülmüşdür.

Bu baxımdan dialekt leksikası yalnız dilçi üçün deyil, həmçinin tarixçi, etnoqraf, arxeoloq, ədəbiyyatşünas, nətiq üçün də qiymətli mənbədir.

Açar sözlər: Dil, dilçilik, dialekt, şivə, ədəbi dil, dilin təmizliyi.

TÜRK VƏ AZƏRBAYCAN DİLLƏRİNDƏ FEİLLƏRİN TƏDQIQI TARİXİ

Dr. Gülahmed İMANOV

Bakı Dövlət Universiteti

Xülasə

Türk dillərində hərəkət fellərinin, əsas etibarilə, leksik-semantik inkişafı izlənilməmişdir. Eyni zamanda türkologiyada hərəkət felləri müxtəlif sistemli dillər əsasında müqayisəli-qarşılaşdırma planında da öyrənilmişdir. Görkəmli türkoloqlar N.K.Dmitriyev, V.M.Çistyakov və N.Z.Bakeyevanın 1952-ci ildə dərc edilmiş birgə məqalələrində tatar və rus dillərində fellərin semantikasi müqayisəli şəkildə araşdırılmamış, fellər müxtəlif semantik qruplara bölünmüş, hər qrupu səciyyələndirən əlamətlər müəyyən edilmişdir. Bu məqalə hərəkət fellərinin öyrənilməsinə yönəlmiş ilk təşəbbüslərdən biri kimi böyük əhəmiyyət daşıyır. N.Z.Hacıyeva və A.A.Koklyanovanın "Türk dillərində nitq felləri" adlı əsəri də fellərin leksik-semantik qruplarından biri olan nitq prosesi ilə bağlı fellər və onların leksik-qrammatik xüsusiyyətlərinin izahı baxımından böyük əhəmiyyət daşıyır. Türk dillərində hərəkət fellərinin tədqiqi tarixindən söhbət açarkən, Təfəkkürlə bağlı fellərin bir hissəsini özündə birləşdirən qavrayış prosesi ilə bağlı fellər semantik və qrammatik baxımdan geniş təhlil edilmiş, onlara məxsus spesifik semantik əlamətlər və funksional xüsusiyyətlər dil faktları əsasında araşdırılmışdır. Tədqiqatçı bu zaman bilavasitə həmin yarımqrupa daxil olan fellərin dilin ayrı-ayrı üslublarında və müxtəlif məqamlarda işlənməsi zamanı özünü göstərən səciyyəvi əlamətlərə xüsusi diqqət yetirmiş, onların sintaktik mövqeyi haqqında ətraflı məlumat vermişdir. Bu isə müəyyən leksik-semantik qrupa daxil olan fellərin əsas xüsusiyyətlərinin üzə çıxarılmasına, onlara xas əlamətlərin müəyyənləşdirilməsinə bilavasitə kömək etməklə bütövlükdə dilin leksik qatının təsnif olunmasında əhəmiyyətli rolu ilə seçilir. Tədqiqatında hərəkət fellərinin 20 kiçik qrupunun mənası, valentlikləri və etimologiyası təhlil edilmişdir. Aparıcı semantika hərəkətin istiqaməti və vasitəsi olduğundan digər növ hərəkət fellərinin mənasını da özündə birləşdirir və istiqamət məzmunu əsas rol oynayır. Digər növ hərəkət fellərini də istiqamət semantikalı fellər bu və ya digər dərəcədə özündə ehtiva etmiş olur. Lakin müəllifin qeyd etdiyi sonuncu yarımqrupun nə üçün mücərrəd mənalı hərəkət felləri adlandırması məlum olmur. Mücərrəd anlayışı altında bu qrupda hansı hərəkət fellərinin nəzərdə tutulduğu dəqiq bilinmir. Biz isə bu tədqiqatlardan istifadə edərək hərəkət fellərini türk və Azərbaycan dillərinin materialları əsasında öyrənməyi qarşımıza məqsəd qoymuşuq. Çünki bu dillər bir-birinə qohum olsa da, hərəkət fellərinin struktur-semantik və funksional təbəqələrində bu iki dil arasında ümumi cəhətlərlə yanaşı, fərqli əlamətlər də özünü göstərməkdədir.

Açar sözlər: Türk dilləri, Azərbaycan dili, feillər, hərəkət feilləri, tədqiqlər,

RUS ƏDƏBİ-BƏDİİ DİLİNDƏ TÜRK XALQLARI ADLARININ ESTETİK
IMKANLARI

Prof. Dr. Minaxanım Təkəli Nuriyeva
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

Hulasa

Şərqi slavyan xalqlarının tarixi, coğrafi, ədəbi mənbələri ilə bərabər, bədii dilində də türk etnos adları – türk, tatar, peçeneq, skif (iskit/saka), hun xazar/xozar, qırğız-qaysaq, berendey, kara klobuklar, monqol, başqurt, kizilbaş/kızılbaş və s. kimi bu dildə artıq yüksək emosional səciyyə: məcazlaşma imkanları, metaforik çalarlar qazanmış türk, xalq, birlik adlarına rast gəlirik. Demək, bədii fikrin ifadə tərzində funksional lüğəvi elementlər sırasında xalq adlarının da önəmli rolu olmasına baxmayaraq təəssüf ki, dilin bədii sistemində yeri və əhəmiyyəti olan bu mövzuya dair türkoloji tədqiqatda məlumat çox azdır. Bədii nitqdə türk xalqları adlarının işlənmə imkanlarına dair topladığımız faktlar göstərdi ki, rus ədəbi-bədii materialları türk xalq adlarının estetik funksiyasını dəqiqləşdirmək baxımından maraqlı nümunələrlə zəngindir. Bu məqsədlə İ. Turgenev, F. Dostoevski, A. Çexov, L.Tolstoy, İ. Bunin, A.Kuprin, M. Qorki, V.Mayakovskinin bədii dili üzrə apardığımız müşahidələr göstərdi ki, ümumən rus dilindəki türkiizmlərlə bir sırada xüsusi adlar da yüksək estetik məqsədə xidmət edirlər. Bu etnosların siyasi-ictimai məkan olaraq fəaliyyətlərini sürdürdükləri Şərqi Slavyanların tarixində özlərinin xüsusi yeri və çəkisi olmaları elmə çoxdan məlumdur. Odur ki, bütöv xalqa, tayfaya, uruğa aid olan mənəvi və fiziki keyfiyyətlər bu etnos adlarının Şərqi slavyan, o cümlədən rus ədəbiyyatında tam simvollaşmasında rol oynamışdır. Bu hal isə artıq həmin dildə türk etnonimlərinin səciyyəvi milli-mənəvi xüsusiyyətlərinin ümumiləşdirilməsilə bağlıdır. Öz köksündə qədim Skif mədəniyyətini. Oğuz-qıpçaq nişanələrini, Qızıl Orda epoxasının dəyərlərini və nailiyyətlərini, ən çox da təsəvvürlərə keçib daşlaşan qədim bir irs saxlayan, yaşadan Rusiyanın daha sonrakı sakinləri əsr-əsr hər an qarşılaşdıqları obyektiv tarixi reallıqların təzahürlərini öz bədii yaradıcılıqlarında saxlamaqdadırlar. Bədii idrak bütün dil elementlərinə xüsusi rəng verdiyi zaman bu məqamda estetik dəyər qazanmış xüsusi adlar prosesdən kənarda qalmamışdır. Bu zaman rus bədii dilində informativ adlar – etnos adları başqa lüğəvi nümunələr kimi bədii mətnin tərkib hissəsində olmaqla dolğun üslubi çalarlar qazanır, emosional-ekspressiv keyfiyyətlərlə zənginləşir və xüsusi fəallıq nümayiş etdirirlər.

Nəticədə rus bədii ədəbiyyatında türk xalq, nəsil, uruq, tirə adları estetik funksiya qazanmaqla çox müxtəlif mövqelərdə və bədii məqamlarda işlədilmişdir. Bu da təsadüfi deyildir. Çünki bu adlar özü rus xalqının və rus dövlətinin ictimai siyasi həyatında həlledici rol oynayan və öz real funksiyasında məlum olan, yeri gəldikcə get-gedə bədiiləşən, simvollaşan, emosional mövqe tutan tayfa və millətlərin adlarıdır.

Açar sözlər: türk, Şərqi slavyan, etnonim, rus, bədii.

AZƏRBAYCAN DİLİNİN ŞİMAL LƏHCƏLƏRİNİN ÜMUMİ DİALEKTİK XÜSUSİYYƏTLƏRİ, QIPÇAQ VƏ OĞUZ DİL QRUPLARININ QARŞILIQLI MÜQAYİSƏLİ KONTEKSİNDƏ

F.ü.f.d., Dosent. Səmədova Könül İbrahim qızı
Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

Xülasə

Bu məqalədə Azərbaycan dilinin Şimal ləhcəsinin (şimal-qərb qrupu dialektləri) ümumi fonetik xüsusiyyətlərindən danışılır .Burada saitlərin uzun və qısa variantları,ahəng qanunun pozulma halları, səs keçidləri, samit səslərin ləhcədə yaratdığı fonetikfərqlər, həmçinin morfoloji və sintaksis bölməsindəki fonetik dəyişiklərin xarakterixüsusiyyətləri oğuz və qıpçaq dillərinin müqayisəli kontekstində təhlil edilmişdir. Dialekt və şivələrimizi ədəbi dildən ayıran əsas cəhətlərdən biri də fonetik fərqlərdir. Fonetik fərqlər qrammatik, hətta leksik fərqlərdə də üstünlük təşkil edir. Dialekt və şivələrimizdə bir sıra səslər və fonetik hadisələr vardır ki, bunlara müasir ədəbi dildə rast gəlmirik. Bəzən Şimal qrupu dilektlərinin türk dilləri və dilaektləri ilə müqayisəsindən aydın olur ki, bir çox hallarda oğuz –qıpçaq tayfa dillərinə aid ünsürlər arasında bəzən heç bir sərhəd qoymaq mümkün deyildir. E.Əzizovun qeyd etdiyi kimi Azərbaycan dilində sözün qədim fonetik şəklinin dəyişikliyə uğraması və başqa türk dilləri ilə müqayisədə söz və şəkilçilərin fonetik tərkibcə asan artikulyasiyalarına meyl etməsi Azərbaycan dilində bir sıra söz və şəkilçilərin ilkin formalarından uzaqlaşmasına gətirib çıxarmışdır. Bu isə onu göstərir ki, müəyyən tarixi mərhələlərdə ekstralingvistik amillərin təsiri nəticəsində müəyyən dəyişiklərə məruz qalmışdır. Bu isə onu göstərir ki müəyyən tarixi proseslərdə dillərin ayrılması və inkişafı nəticəsində fonemlər sistemində baş verən dəyişikliklər qohum dillərdə kök cəhətdən eyni olan fonetik quruluşunda müəyyən fərqlərini yaratmışdır. Tarixi inkişaf mərhələlərində ekstralingvistik və etnolingvistik amillərin təsiri ilə türkdilləri və dialektlərində müşahidə olunan bu səs keçidləri və səslərin dəyişmələrinə Şimal qrupu dialektlərində olduğu kimi çağdaş türk dilləri və dialektlərinin qədim kökünə tamamilə nüfuz edə bilmədiyindən türk dillərinin tarixi kökündə dayanan qədim fonetik xüsusiyyətləri günümüzədək mühafizə olunmaqdadır. E.Əzizov şimal şivələrində olan bu dialekt xüsusiyyətlərinin kəmiyyətə çoxluğunu həmin şivələrin qarışıq xarakterdə olmasından irəli gəldiyini vurğulayır. Onun fikrincə, Azərbaycan dilinin şimal-qərb şivələrində dilin müxtəlif səviyyələrində izoqlosların dağınıqlığı və rəngarəngliyi müəyyən dərəcədə əhalinin köçməsi ilə əlaqədardır. Məlumdur ki, XI-XIV əsrlərdə ümumtürk dilinin parçalanması baş vermiş, nəticədə isə üç dil qrupu və bir sıra aralıq dialektlər meydana çıxmışdır. Qıpçaq, oğuz və qarluq dillərinin formalaşmasından sonra isə bu dillərin özlərində də parçalanma baş vermişdir.

Açar sözlər: sağır n fonemi, saitlər, samitlər, dialekt fərqlər, izoqlos, səs keçidləri.

ALİ TƏHSİL MÜƏSSISƏLƏRİNDƏ KEYFİYYƏTİN İDARƏ OLUNMASI

Dr. Leyla ƏLİYEVƏ

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

Xulasa

Ali təhsil sisteminin beynəlxalq rəqabətə davamlılığının artırılması məqsədinin əsasını daima inkişafda olan və biliklərə əsaslanan cəmiyyət qurmaq istəyi təşkil edir. Bu səbəbdən ali təhsilin müxtəlifliyə və dəyişən gözləntilərə cavab verə bilməsi üçün ali təhsil müəssisələrinin fəaliyyətində əsaslı dəyişikliklər tələb olunur. Bu dəyişikliklərə təlim və tədris prosesində tələbəyə fərdi yanaşmanın artırılması, yeni şəraitə çevik uyğunlaşa bilən tədris metodlarından istifadə və rəsmi tədris planlarından kənarda əldə edilmiş qabiliyyətlərin tanınması aiddir. Ali təhsil müəssisələri həyata keçirdiyi missiyalara, tədris və əməkdaşlıq imkanlarına və malik olduqları rəqəmsal tədris vasitələrinə və tətbiq etdikləri tədris formalarına görə fərqlənirlər.

Ali təhsil müəssisələrinin bu dəyişikliyə cavab vermələri, eləcə də tələbələrin əldə etdikləri kvalifikasiyaların təmin edilməsində keyfiyyət təminatının rolu olduqca əhəmiyyətlidir və onların əsas missiyasıdır.

Ali təhsil məkanında keyfiyyət təminatı üzrə standartlar və təlimatların əsas məqsədi fərqli regionlarda və bütün maraqlı tərəflər arasında təhsil və tədris prosesində keyfiyyət təminatına dair ortaq anlayışın yaradılmasına töhfə verməkdir. Həmin standartlar və təlimatlar Avropa ali təhsil məkanında milli və institusional keyfiyyət təminatı sisteminin təkmilləşdirilməsində və regional əməkdaşlıq məsələsində vacib rol oynayır. Keyfiyyət təminatı prosesləri, xüsusi ilə xarici keyfiyyət təminatı prosesləri Avropa ali təhsil müəssisələrinin keyfiyyətini nümayiş etdirməyə və şəffaflığı artırmağa imkan verir. Keyfiyyət təminatı qarşılıqlı etimad yaratmağa, ali təhsil müəssisələrinin kvalifikasiyalarının, proqramlarının və xidmətlərinin daha yaxşı tanınmasına yardım edir.

Bu səbəbdən ali təhsil müəssisəsi bir neçə vəzifənin həyata keçirilməsini qarşısına məqsəd qoymuşdur. Həmin məqsədlərə tələbələr cəmiyyətdə fəal vətəndaş olmağa və gələcəkdə karyera qurmağa hazırlanması, yəni məşğulluq imkanlarına tövhə verməklə şəxsiyyət kimi inkişaf etmələri, müasir və geniş biliklər bazasının yaradılması, tədqiqat və innovasiyaların stimullaşdırılması da daxildir. Ali təhsildə fərqli məsələləri prioritet hesab edən müxtəlif maraqlı tərəflər keyfiyyət məsələsinə də müxtəlif aspektlərdən yanaşa bilirlər. Bu səbəbdən də, ali təhsildə keyfiyyət amili müxtəlif cür qiymətləndirə bilər və keyfiyyət təminatı prosesində bütün bu məsələlər nəzərə alınmalıdır. Keyfiyyətin tərfi mürəkkəbdir və əsasən müəllim, tələbə və institusional (akademik) tədris mühiti arasında qarşılıqlı əlaqələrin nəticəsidir.

Keyfiyyət təminatı sistemi elə bir tədris mühiti təmin etməlidir ki, proqramların məzmunu, biliklərin əldə edilməsi imkanları və resurslar nəzərdə tutulmuş məqsədlərə uyğun olsun.

Keyfiyyət təminatı fəaliyyətinin əsasında iki oxşar məqsəd dayanır: hesabatlılıq və keyfiyyətin artırılması. Bu iki prinsip birlikdə ali təhsil müəssisələrinin

fəaliyyətinə etimad yaradır. Keyfiyyət təminatı prosesi uğurlu şəkildə həyata keçirildiyi təqdirdə ali təhsil müəssisəsi və ictimaiyyət ali təhsil müəssisəsinin fəaliyyətinin keyfiyyəti haqqında müvafiq məlumatla təmin olunur və görülən işlərin keyfiyyətinin necə yüksəldilməsinə dair məsləhət və tövsiyələr verilir.

Keyfiyyət təminatında maraqlı ali təhsil müəssisəsinin fəaliyyətinə cəlb olunmuş bütün şəxslər - tələbələr, işçi heyəti də daxil olmaqla, kənar maraqlı tərəflər olan işəgötürənlər və ali məktəblərlə əməkdaşlıq edən üçüncü şəxslər nəzərdə tutulur.

Avropa ali təhsil məkanında keyfiyyət təminatını dörd prinsiplə əsaslandırırlar:

- Ali təhsil müəssisələri göstərdikləri təhsil xidmətlərinin keyfiyyət təminatına birbaşa

- cavabdehlik daşıyır;

- Keyfiyyət təminatı müxtəlif ali təhsil sistemləri, müəssisələr, proqramlar və tələbələrlə

- əlaqədar müxtəlif məsələlərlə məşğul olur;

- Keyfiyyət təminatı sistemi keyfiyyət mədəniyyətinin inkişaf etdirilməsini dəstəkləyir;

- Keyfiyyət təminatı tələbələrin, digər maraqlı tərəflərin, cəmiyyətin ehtiyaclarını və

- təhsildən gözləntilərini nəzərə alır.

Keyfiyyət təminatı üzrə standartlar üç hissəyə bölünür:

- 1) Daxili keyfiyyət təminatı;

- 2) Xarici keyfiyyət təminatı;

- 3) Keyfiyyət təminatı agentlikləri.

Bu standartlar Avropa keyfiyyət təminatı çərçivəsinin əsasını təşkil edir.

Açar söz: təhsil, keyfiyyət, idarəetmə, ali təhsil müəssisələri, standartlar.

LEGAL REGULATIONS OF INTERNATIONAL MARITIME SECTOR

Noorullah Beigi
Jawzjan University

Abstract

Undoubtedly, maritime transport is an important part of the world economy, given that 90% of international shipping is by sea. It is an important activity for the transportation of agricultural products, energy, manufactured goods and many other goods safely and securely from around the world. Because maritime transport is connected to the computer system with electronic advances and continues to operate through electronic communications, the creation of secure cyber systems is an important requirement for the continued security of these activities. In this paper, the effects of cyber threats on the maritime sector and the legal regulations of international law in this area will be assessed in general.

Keywords: Maritime, Cyber Hazards, Cyber Hazard Management

ქლოროგენული მჟავების როლი, როგორც ბუნებრივი თერაპიული
კომპონენტი, ინფლექტაციის ჩასახშობად
ივანკა ასლანიკაშვილი
მაგისტრის ხარისხი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ანოტაცია

ანთება ქსოვილის პათოლოგიის ან არანორმალულობის ნიშანი იყო იმისთვის, რომ სიგნალიზაცია მიეწოდებინა სისტემას. NSAID- ების თერაპიულ გამოყენებას აქვს გარკვეული გვერდითი მოვლენები. ამ კვლევამ გამოიკვლია ქლოროგენის მჟავის, როგორც ბუნებრივი თერაპიული ნაერთის პოტენციური როლი ანთების სამიზნის ჩახშობის მიზნით, მაგალითად COX-2, ურთიერთქმედების მოდელის გამოყენებით. კვლევაში გამოყენებული კვლევის მეთოდი იყო მოლეკულური დოკინგური მიდგომა, რომელიც აკავშირებს ლიგანდსა და ცილას. ცილოვანი მონაცემების შესახებ მოცემულია ცილოვანი მონაცემების ბანკი (ID: 6 კოქსი), და ქლოროგენური მჟავა, რომელიც მიღებულია PubChem- დან (CID: 1794427). ჩვენ დავათავსეთ COX-2 და ქლოროგენური მჟავა Hex 8.0.0 გამოყენებით. ქლოროგენური მჟავისა და COX-2 მოლეკულური ურთიერთქმედების ვიზუალიზაცია და ანალიზი ხორციელდება Discovery Studio Client 4.1 პროგრამული უზრუნველყოფის გამოყენებით. ქლოროგენის მჟავა ძალიან გამტარია და ადვილად შეიწოვება ლიპინსკის ხუთივე წესის საფუძველზე. საინტერესოა, რომ ჩვენ აღმოვაჩინეთ, რომ თხუთმეტი ამინომჟავა შეკრული იყო ქლოროგენის მჟავასთან, რომელიც წყალბადის ბორბლით და ვან დერ ვალსთან არის წარმოქმნილი. ლიგანდის პროტეინს შორის ურთიერთქმედება იწვევს დამაკავშირებელ ენერგიას -327.59 კკალ / მოლი. ქლოროგენის მჟავა ასრულებს პოტენციურ როლს ანთების გზის ინჰიბირებაში COX-2 ინჰიბირებით. ამ სტატიაში ვარაუდობენ, რომ ქლოროგენის მჟავას აქვს პოტენციალი, როგორც ანთების საწინააღმდეგო საშუალება, COX-2- ის, როგორც ანთებითი შუამავლის ჩახშობის მიზნით.

زاهد ولسی- پوهنتون پروان

Zahid Wolosi- University of Parwan

چکیده

نوآوری یک مفهوم همه شمول است که شامل محصولات ، خدمات ، راه های انجام تجارت ، توزیع و فعالیت های بازاریابی میشود. شیوه های نوآورانه جایگاه مهمی در بهبود کیفیت مراقبت های نرسنگ ، کاهش هزینه های مراقبت ، افزایش شیوه های نرسنگ مبتنی بر شواهد و دانش علمی در نرسنگ دارد. در ادبیات نرسنگ کاربردهای نوآوری بسیاری وجود دارد. در ترکیه، کار نوآورانه محدود در زمینه نرسنگ نشان می دهد که نیاز توسعه برنامه های نوآورانه در این بخش زیاد است. افزایش آگاهی در مورد نوآوری در نرس ها باعث افزایش شیوه های نوآوری می شود. هدف از این مطالعه ، ارائه اطلاعات در مورد نوآوری و تشویق نرس ها به شیوه های نوآورانه با نمونه هایی از شیوه های نوآوری در می باشد.

کلمات کلیدی: نوآوری ، نرسنگ ، نرس ، کاربرد نوآوری

СЕМЕЙНОЕ ВОСПИТАНИЕ И ПСИХОЛОГИЯ

Светлана Думбадзе, студентка Грузинского общественного института

Аннотация

В статье рассматриваются причины развода и профилактические меры по разрешению семейных разводов. В контексте факторов распада семьи и предложений были объявлены профилактические меры для использования семейного развода.

Ключевые слова: семья, психологическая психология, семья, психологи, психологи, психологи

АРАЛАС ЕСЕПТЕРДІҢ ЖУЫҚ ШЕШІМІ

**Гүлмира Тендібаева, Қорқыт Ата атындағы Қызылорда мемлекеттік
университеті**

Аңдатпа

Бұл жұмыста алдымен екінші ретті дифференциалдық теңдеудің типі анықталады және ол канондық формада азаяды, содан кейін толқындық теңдеу үшін аралас есеп айнымалыларды бөлу әдісімен, вариативті итерация әдісімен және Адомиан ыдырау әдісімен шамамен шешіледі. Барлық осы әдістер нақты шешімге ауысатын функциялар тізбегін қамтамасыз етеді. Барлық жағдайларда бірдей нәтижелер алынды, бірақ Адомиан ыдырау әдісі өте қарапайым және ыңғайлы болды.

Түйінді Сөздер: Қосымша Мәлімдеме, Вола Қабылдау, Сарапты Сараптау Әдісі, Вариациялық Итерация Әдісі, Әдістемелік Құралдар Әдісі, Әрекет Шешімі

ҚОСЫМША БІЛІМ ОРТАЛЫҚТАРЫНДАҒЫ МОБИЛЬДІ ТӘСІЛДЕУ ТӘРТІБІ

Т. Алдабергенова және И. Юсупова
Санкт-Петербург мемлекеттік университеті

Аңдатпа

Оқушылардың көзқарастары мен білімін қалыптастыруға ынталандыру үшін мобильді оқытуға дайындық - бұл технологияны білім беру ортасына интеграциялаудың жаңа бағыты. Мобильді құрылғыларды сәтті енгізу оқуды жақсартуға мүмкіндік береді. Бұл тұрғыда дәстүрлі оқытудың күшті жақтары мен мобильді оқытудың күшті жақтарын біріктіретін оқыту ортасы перспективалы бағыт ретінде қарастырылуы мүмкін. Бұл құжаттың мақсаты - бұл оқу ортасының білім алуға, оқудағы жетістіктері мен оқушылардың көзқарастарына әсерін анықтау үшін мультимедиялық араласудың оқу ортасына тиімді интеграциясын зерттеу. Осы әдебиетке шолу жасағанда, рецензияланған журналдың жиырма екі мақаласы алдын ала анықталған критерийлерге сәйкес таңдалды (мысалы, сандық зерттеулерді қолдана отырып жүргізілген зерттеулер, мысалы, квази-эксперименттік және эксперименттік зерттеулер және т.б., мысалы, аралас зерттеулер). әдісі, кейс-стади және т.с.с., соның ішінде деректерді жинау процедурасындағы сандық аспекті қоса алғанда) және осы мақалалардан олардан сенімді және маңызды ақпаратты алу үшін мұқият талдаңыз. Алынған нәтижелер мобильді технологиялардың аралас оқыту ортасына енуі студенттердің білімін жағымды түрде игеруіне айтарлықтай әсер ететіндігін көрсетеді, дегенмен рецензияланған мақалаларда олардың оқуға айтарлықтай әсерін көрсетпейтін эмпирикалық нәтижелер аз. Оқушылардың қарым-қатынасына қатысты, студенттердің пікірлері бойынша, студенттердің араласқан білім беру ортасында мобильді технологияны академиялық мақсаттар үшін қолдануға ынталандырылды.

Түйін сөздер: аралас оқыту, ұтқыр оқыту, оқу нәтижелері, академиялық үлгерім, көзқарас

ოჯახის დეკორატიული თევზი წევრების ფილოლოგია Labridae

ირინე სილაგაძე, საქართველოს უნივერსიტეტი, Msc. დ.

ანოტაცია

Labridae არის თევზის დიდი და მრავალფეროვანი ოჯახი. ლაბრიდას ქვეშ მდებარე მრავალი სახეობა ინდონეზიურ მარჯნის რიფებში ცხოვრობს. ამასთან, დასავლეთის ჯავის სამხრეთ სანაპიროდან ლაბრალებში არსებობს დეკორატიული თევზის მრავალფეროვნების შესახებ შეზღუდული სამეცნიერო მტკიცებულება. კვლევის მიზანს წარმოადგენდა ინფორმაციის მიწოდება სახეობათა მრავალფეროვნებისა და ფილოგენეტიკური ურთიერთობების შესახებ დასავლეთის ჯავის სამხრეთ სანაპიროზე მდებარე თევზისებრი თევზის ოჯახის სახეობებს შორის. ეს კვლევა ჩატარდება მიზნობრივი შერჩევის კვლევის მეთოდის გამოყენებით. დაკვირვებულ პარამეტრებში შედის მორფომეტრიული და მერიალისტური პერსონაჟები და ევოლუციური ურთიერთობები სახეობებს შორის Labridae-ს ოჯახში, რომელიც შეგროვებულია სამხრეთ სანაპიროდან სუკაბუმსა და გარუტში, დასავლეთის ჯავა. მორფოლოგიური მონაცემები აღწერილი იქნება აღწერილურად, მორფომეტრიული და მერიალისტური მონაცემების საფუძველზე. სახეობათა დონეზე იდენტიფიკაცია ხდება იდენტიფიკაციის ხელმისაწვდომი სახელმძღვანელოს მითითებით. ფილოგენეტიკური ურთიერთობები სტატისტიკურად გაანალიზდება PAUP 4.0-ში განხორციელებული კლასტიკური მეთოდის გამოყენებით მაქსიმალური დაზოგვის ალგორითმის გამოყენებით. კლადოგრამას აქვს თანმიმდევრულობის ინდექსი 0.563, რაც მიუთითებს დაბალ ჰომოპლაზზე და ამტკიცებს, რომ ხე ყველაზე ეკონომიური იყო. ლაბრიდემ შექმნა მონოფილური განძი *Acanthurus maculiceps*- სთან შედარებით, ხოლო *Cheilio inermis* იყო მთავარი სახეობა, ხოლო სხვები წარმოებულები.

საკვანძო სიტყვები: ლაბრალები, მორფომეტრია, ფილოგენე

АНАЛИЗ ЧИСЛА БИМОЛЕКУЛЯРНЫХ РЕАКЦИЙ

Гульбахор Алимджонова
Ташкентский государственный технический университет

Аннотация

В исследовании проблема бимолекулярной реакции под названием «Брюссель» решается численно. После некоторого упрощения получается нелинейная система из двух или трех неизвестных простых дифференциальных уравнений, которая зависит только от одного параметра (например,?). Структурированная задача Коши была решена прецизионным методом с непрерывным шагом в Рунге-Кутте четвертого уровня. Анализируются проблемы единичных точек, устойчивости и поворота границы, а также графика траекторий в пространстве и проекций в плоскостях на различные значения параметров. Брюссельская проблема, связанная с ГДР, также была решена.

Ключевые слова: бимолекулярная реакция, брюсселятор, обычная система полезных инструментов, значимый цикл, стабильность.

**შავი ზღვის გაზის ჰიდრატების საბადოების წარმოქმნის გეოლოგიური და
თერმობარული პირობების თავისებურებები და მათი განვითარების
პერსპექტივები**

ირაკლი არჩუაძე, სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ბსტრაქტული

აქტუალურობის შედეგად გაირკვა, რომ აუცილებელია შავი ზღვის გაზის ჰიდრატის საბადოების მოზიდვა ინდუსტრიულ განვითარებაში, როგორც ბუნებრივი გაზის ალტერნატივა. ამას წინ უნდა უძღოდეს მათი არსებობის გეოლოგიური და თერმობარული თავისებურებების იდენტიფიცირება და სინთეზი. აღინიშნა, რომ გაზის ჰიდრატების წარმოქმნა ხდება გარკვეულ თერმობარულ პირობებში, გაზის ჰიდრატის შემქმნელი აგენტის არსებობით, რომელსაც გააჩნია ჰიდრატების წარმოქმნა, ისევე როგორც საკმარისი რაოდენობით წყალი, რომელიც აუცილებელია კრისტალიზაციის პროცესის დასაწყებად. გაზის ჰიდრატების დაგროვება, როგორც წესი, არ ხდება თავისუფალ სივრცეში - ზღვის წყალში, არამედ ზღვის ფსკერის კლდეებში. ბუნებრივი გაზის ჰიდრატების ფორმირების პროცესში მნიშვნელოვანი როლი ენიჭება თერმობარულ პარამეტრებს, აგრეთვე გეოლოგიურ გარემოს თვისებებსა და მახასიათებლებს, რომლებშიც, ფაქტობრივად, ხდება ჰიდრატების წარმოქმნის პროცესი და ჰიდრატების შემდგომი დაგროვება. აღინიშნა, რომ შავი ზღვის გაზის ჰიდრატების ფორმირებისა და დაგროვების წყარო ძირითადად კატაგენტური (ღრმა) გაზია, მაგრამ დიაგენეტიკური გაზი ასევე მონაწილეობს გაზის ჰიდრატების საბადოების ფორმირების პროცესში.

საკვანძო სიტყვები: გაზის ჰიდრატის საბადო, განვითარება, გეოლოგიური თავისებურებები

ბიოგოქიმიური მახასიათებელი ქიმიური ინდუსტრიის პირობებში
ნიადაგების ტექნოგენური დაბინძურება

თამარ ელიავა, გორის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტის ლექტორი
ბსტრაქტული

ნიადაგის ფიზიკურ-ქიმიური თვისებები (pH, ორგანული ნივთიერებების შემცველობა, კატიონის გაცვლის უნარი). მძიმე ლითონების მთლიანი და მობილური ფორმების განაწილების კანონზომიერება შოსტკას სუმის რეგიონის ტერიტორიაზე ქიმიური ინდუსტრიის გავლენის ქვეშ და მის ფონზე. ბიოგოქიმიურმა ინდიკატორებმა მოიპოვეს მიკროსკოპული სოკოების და მათი სახეობების შემცველობა, ნიადაგების შესწავლის ყველაზე დამახასიათებელი, რაც შეიძლება გამოყენებულ იქნას, როგორც დამატებითი კრიტერიუმი ეკოლოგიური და გეოქიმიური კვლევებისთვის.

**TOPYRAQTY'N SHOGU QASIETININ DEGRADATIONSON BOLZHAU
ƏDISTERI TURALY**

Arman Tolipov, Toshkent Davlat Politexnika Universiteti o'qituvchisi

Fizika va mexanika to'plamlari to'qnashuvlari to'plami va ularni ishlatishda ishlatiladigan matraslar qora rangga aylantirilgan. Temengi qobilyatingizni tyynyn bolshayu uchin ğaldaliq boyınsha masstingiz jagdayyyn baqalaudy zheke raskalasynyn kurudy eken nosqasyn qarastyrdy. Tabiri ıľaldylyқтың tabiri kyyden sudyń tolyk kanyfu zhardayyna deyin əsuiniń bolzhamdy kyyin belgileu qazhettiligi daleldendi zhane daleldendi. Memlekettiń Ush əlshemdi gradatsiyasy koldanylady, Foundation 30 zhane 60% ıľaldylyқтың zhořarylauy kyydiń əlsiz zhane ortasha əzgeruine səykes keledi. Lesstiń salystyrmaly shəguiniń fizikalyk kyyine zhane bəlshekterdiń məlsheriniń taraluynyń naqty fraktsiyalaryna təueldiligi, shəgindilerdiń kpybylys retinde microaggregates kpyrylymynyń zhane onyń tozuynyń erekshelikterimen Bailanys rastaldy. Mikroagregat - ydyrauy qurlimik beriktik kysymyna zagyn satylarında zhredi.

To'ylangan so'zlar: bolzham, apatlik jarayoni

ОЦЕНКА МИНИМАЛЬНОГО РИСКА ПО МАКСВЕЛЛУ

Д. Бороденко, старший преподаватель, Институт транспорта и связи

АННОТАЦИЯ

Смещение по длине возникает, когда вероятность включения единицы популяции в выборку связана со значением измеряемой переменной. Например, отбор проб ткани Кокса (1969). В этой статье дан генезис распределения Максвелла смещения по длине. Оценки минимального риска по его шкале были получены при квадрате погрешности, предупредительной и двух других функциях потерь с помощью цензурированной выборки типа II. Относительная эффективность была рассчитана для сравнения.

Ключевые слова: распределение Максвелла с большой длиной, функция потерь, функция риска, оценки MMSE, функция потери квадрата ошибок

მრავალფეროვანი წყაროების დეფორმირებული სახელმწიფო

ლეონიდ კუპრავა, განმცხადებელი, სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ანოტაცია

სტატიაში მოცემულია ცილინდრული და კონუსური კომპრესიული ზამბარების მუდმივი დენის დატვირთვის პროცესის პროცესის კომპიუტერული სიმულაციის შედეგები, ტორსიონარული და ტორსიული წყლები, დისკის წყაროები. გამოითვლება ფერადი კონტურები ეკვივალენტური სტრესის, გადაადგილებისა და მასალის დეფორმაციის შესახებ გაზაფხულის მოდელებზე. მასალის ყველაზე დატვირთული მოცულობა განისაზღვრა საგაზაფხულო სტრესის დეფორმაციის დროს. პირველი ხრახნი, რომელზეც გაზაფხულის მხარეა, ძაბვას მაქსიმალურად დეფორმირებული ხდის.

საკვანძო სიტყვები: დატვირთვა, სტრესი, დეფორმაცია, კოჭა

خشونت خانگی و سالمندان

نفیسه بیگم- پوهنتون فاریاب

Nafisa Begum- University of Faryab

چکیده

خشونت خانگی ، که تصور می شود در طول تاریخ بشر وجود داشته است ، یکی از معضلات اجتماعی در سده ای که در آن زندگی می کنیم نیز می باشد. اگرچه خشونت همه افراد جامعه را دربر می گیرد اما برخی از گروه ها که از نظر خشونت آسیب پذیری بیشتری دارند. یکی از این گروه ها سالمندان هستند. نفوس سالمندان از نظر سهم خود در کل نفوس در سراسر جهان به دلیل افزایش اوسط طول عمر و کاهش باروری در حال افزایش است. در ترکیه، در سال 2006 اوسط طول عمر 71.5 می باشد. آسیب های جسمی و روانی ناشی از خشونت عواقب بارزی دارد. علاوه بر این ، روابط اجتماعی زنان در معرض خشونت را رو به وخامت می گذارد ، توانایی آنها برای مشارکت در زندگی اجتماعی و اقتصادی ، احقاق حقوق خود و مشارکت آنها در سازوکارهای تصمیم گیری آسیب می بیند و مشارکت آنها در زندگی اجتماعی و اقتصادی بسیار کاهش می یابد. در نتیجه؛ رویکرد اجتماعی برای جلوگیری از خشونت و استثمار از اهمیت زیادی برخوردار است. هر جامعه ای باید از طریق برنامه های دولت ، قانون و مقررات ، رسانه ها ، سازمان های رسمی و داوطلبانه ، مؤسسات آموزشی و غیره علیه خشونت تلاش کند.

کلمات کلیدی: خشونت خانگی ، سالمندان ، خشونت ، استثمار از سالمندان

UKRAYNADA ERMƏNİ DİASPORUNUN FORMALAŞMASI VƏ ANTİTÜRK FƏALİYYƏTİ**ŞƏBNƏM ŞAİQ QIZI CƏFƏROVA**

Bakı Dövlət Universitetinin

TALEH VƏZİR OĞLU CƏFƏROV

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

Xulasa

Postsovet məkanında erməni diasporunun güclü struktura malik olduğu ölkələrdən biri də Ukraynadır. Ukrayna ərazilərinə ermənilərin ilk gəlişi XI-XII əsrlərə təsadüf edir. Sonrakı əsrlərdə bu köç prosesi fasiləsiz olaraq davam etmişdir. XIV əsrin I yarısında Krıma erməni köçkünlərinin yeni kütlələri gəldilər. Əvvəlcə Krıma gəlmiş ermənilər 1374-cü ildən Lvovda, Kamenets-Podolskda da məskunlaşmağa başladılar. Bu şəhərlərdə onların sayı ilbəil artmaqda idi. Ermənilər Qərblə Şərq arasında ticarət vasitəçisi olduqlarını nümayiş etdirdilər.

XIII-XIV əsrlərdə Ukrayna ərazilərində erməni tacir və sənətkarların məskunlaşması və sərbəst fəaliyyəti üçün əlverişli zəmin yaranmışdı. O zaman Qaliç və Volın knyazı Daniil (1211-1264) yeni şəhərlərin salınmasına, sənətkarlıq və ticarət sahələrinin genişləndirilməsinə və öz torpaqlarında ermənilərin məskunlaşdırılmasına icazə verirdi. Bununla əlaqədar olaraq əvvəlcə Kiyev şəhərinə gələn ermənilər burada möhkəmləndikdən sonra digər iri şəhərlərə axışmağa başladılar.

XVIII əsrin ortalarında Ukrayna ərazilərinə erməni axınları başlamış və miqrant ermənilərin böyük əksəriyyəti Zoloçevdə, Berejanda, Podqayskda, Buçaçda, Jvanetsdə, Kubaçnovada, Dubrovitsada, Studenitsədə, Baredə, Umanidə və digər ərazilərdə məskunlaşmışdılar. XVIII əsrin sonlarında isə Satanovoda, Moqilyov-Podolskda, Raşkovedə, Yuzefqradda (Baltda) yeni erməni koloniyaları salındı. Bəhs olunan dövrdə erməni koloniyalarının coğrafiyası Qalitskə, eləcə də Şərqi Podoliyeyə qədər uzanırdı. Nəticədə XIII-XVIII əsrlərdə təkcə Qərbi Ukraynada 30 erməni koloniyası yaranmışdı.

XVIII əsrin sonu və XIX əsrin əvvəllərində Ukraynanın müxtəlif ərazilərində erməni icmaları təşəkkül tapmaqda, diaspor təşkilatlarının hüquqi bazası formalaşmaqda idi. Bu dövrdə Kiyevlə yanaşı, ermənilərin daha çox məskunlaşdıqları ikinci böyük şəhər Lvov idi. Erməni dilində olan kilsə sənədlərinə görə, Lvovda çoxsaylı böyük və inkişaf etmiş erməni icmaları mövcud idi. Qeyd edək ki, Lvov ermənilərinin əsas məşğuliyyətini şərq ölkələri ilə ticarət təşkil edirdi. Buna səbəb şəhərin əlverişli coğrafi mövqedə yerləşməsi idi. Həmçinin Lvovda zərgərlik, dəriçilik, toxuculuq, boyaçılıq işləri tamamilə ermənilərin əlində cəmləşmişdi. Ermənilər Lvov sakinləri ilə bərabər xüsusi imtiyaza malik deyildilər. Lakin XIX əsrin əvvəllərində Lvov erməniləri gömrük vergisindən tamamilə azad edildi. Ermənilər bu imtiyazı alana qədər digər xalqlardan alınmayan gömrük vergisi ödəyirdilər.

XIX əsrdə Ukraynanın bir sıra iri sənaye şəhərlərində (Kiyev, Volqaqrad, Xarkov, Donetsk və s.) on minlərlə erməni miqrant məskunlaşmaqda idi. I Dünya müharibəsindən sonra Türkiyədən köçüb gələn erməni əhalisi hesabına bu ölkədəki

ermənilərinin sayında kəskin artım (100 000 nəfər) qeydə alındı. 2001-ci ildə aparılan əhalinin siyahıyaalınmasına görə, Ukraynadakı milli azlıqlar ölkə əhalisinin 22,5%-ni təşkil etmişdir. 2003-cü ilin statistik məlumatına əsasən, Ukraynadakı erməni əhalisinin ümumi sayı 130 000 nəfəri ötmüşdür.

Ukraynadakı erməni diaspor təşkilatlarının strukturu XX əsrin 90-cı illərində formalaşmaqda idi. Bu dövrdə, Lvov şəhəri Ukraynadakı diaspor təşkilatlarının başlıca siyasi mərkəzinə çevrildi. 1988-ci ildə Lvovda “Ağpür” (“Pinar”) adlı dərnək erməni mədəniyyətinin təbliği, xalqlar arasındakı mövcud əməkdaşlığın daha da möhkəmləndirilməsi istiqamətində fəaliyyətə başladı. Bununla yanaşı, əsası 1918-ci ildə qoyulmuş “Hosank” (“Cari”), eləcə də 1920-ci ildə təsis edilmiş “Asdğ” (“Ulduz”) dərgiləri geniş oxucu kütləsinə malikdir. Hal-hazırda Ukraynadakı erməni diaspor təşkilatlarının mədəni quruculuq sahəsindəki fəaliyyətini, eləcə də elm, sənət sahələrinin mövcud vəziyyətini vaxtilə 1855-1858-ci illərdə Parisdə ermənicə və fransızca, 1860-1865-ci illərdə isə Feodosiyada ermənicə və rusca yayınlanan “Masyats Ağavni” (“Masiyu göyərçini”) qəzeti müəyyən edir. Stavropolda “Surp Xaç” (“Müqəddəs Xaç”) dərgisi də 1996-ci ildən etibarən ölkə üzrə yayınlanmaqdadır. Simferopolda və bir çox şəhərdə regional şöbəsi olan “Luys” (“İşıq”) Mədəniyyət Dərnəyi isə 1993-cü ildən başlayaraq erməni camaatının Krıma qayıdışını, eyni zamanda erməni icmaları daxilində sosial və mədəni prosesləri tənzimləməkdədir.

XX əsrin 90-cı illərində Ukraynadakı erməni diaspor təşkilatları qondarma “erməni soyqırımı”nın Ali Radada qəbul edilməsi məqsədilə səylərini gücləndirdilər. Ali Radaya Ana Vətən Partiyasından millət vəkili seçilmiş Arsen Avakov və Regionlar Partiyasının üzvü Vilen Şatvoryan tərəfindən 1915-ci il hadisələri ilə bağlı hazırlanan sənəd parlamentin gündəliyinə daxil edildi. Müzakirədə iştirak edən erməni millət vəkillərinin əsas tələbi 24 aprel tarixinin qondarma “erməni soyqırımı” günü olaraq qəbul etdirilməsi idi. Lakin Ukraynada güclü struktura malik Azərbaycan, eləcə də türk diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyəti nəticəsində erməni diasporunun bu ölkədəki antitürk, antiazərbaycan fəaliyyəti uğursuzluqla nəticələndi.

Açar sözlər: Ukrayna, erməni icması, erməni diasporu, antitürk fəaliyyəti, qondarma erməni soyqırımı

POLŞADA ERMƏNİ DİASPORUNUN FORMALAŞMASI VƏ ANTİTÜRK FƏALİYYƏTİ**ŞƏBNƏM ŞAİQ QIZI CƏFƏROVA**

Bakı Dövlət Universiteti

TALEH VƏZİR OĞLU CƏFƏROV

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

Xulasa

Ermənilərin Polşa ərazilərində məskunlaşması XII-XIII yüzilliklərə təsadüf edir. Ermənilər toplum halında ölkənin Komenetsk-Podolsk, Lvov, Lutsk, Muqilyov-Podolsk, Sutsin, Seret, Zamust, Yassı, Akkerman və başqa şəhərlərində yaşayırdılar. Onların nə zaman xristianlığı qəbul etmələri barədə dəqiq məlumat yoxdur. Lakin əhalinin əsas hissəsinin xristianlığın erməni-qriqoryan qoluna mənsub olduğu bəllidir. Əhalinin buraya Krımdan, Şimali Qafqazdan, Azərbaycandan və Şərqi Anadoludan müxtəlif zamanlarda köçüb gəldikləri ehtimal olunur. I Dünya müharibəsi və 1915-ci il “Köç” qanunundan sonra ermənilərin Polşaya miqrasiyası kütləvi xarakter aldı. Əhalisinin sayına görə Şərqi Avropanın ən böyük ölkəsi olan Polşa ilə Türkiyə arasında tarixi bağlar ənənəvi xarakter daşımaqdadır.

Polşa ərazisində yaşayan ermənilərin sayına gəldikdə isə qeyd edə bilərik ki, 2011-ci ildə əhalinin siyahıyaalınması nəticəsində Polşa vətəndaşı olan ermənilərin sayının 2115 nəfər olduğu müəyyənənmişdir. Mazovetski vilayətinin Varşava şəhəri meriyasının internet sahifəsindən əldə etdiyimiz məlumata əsasən, 2115 nəfər ermənidən 403 nəfəri Varşavada yaşayır. Varşava şəhəri və ətrafı da daxil olmaqla oturaq izni almış Ermənistan vətəndaşı olan ermənilərin sayı isə 1224 nəfərdir (2012-ci ilə olan məlumat). Lakin qeyri-rəsmi mənbələr yuxarıda qeyd olunan ka-teqoriyalar (yəni qədim və yeni miqrasiya nümayəndələri) üzrə ermənilərin ümumi sayının 80 min nəfərə yaxın olduğunu qeyd edir.

Polşada erməni diasporunun antitürk fəaliyyəti XX əsrin 90-ci illərindən etibarən aktivləşməyə başladı. Ölkədəki erməni lobbisi dövlət və qeyri-hökumət təşkilatları ilə əməkdaşlığı daha da dərinləşdirməkdə maraqlıdır. Bəhs olunan dövrdə digər Avropa ölkələrində olduğu kimi Polşa parlamentində də qondarma “erməni soyqırımı” iddiaları müzakirə olundu. 19 aprel 2005-ci ildə parlamentdə keçirilən gərgin müzakirələrdən sonra sənəd səs çoxluğu ilə qəbul edildi. Türkiyə Xarici İşlər Nazirliyi qərarı sərt şəkildə tənqid etdi, Polşa Məclisinin bu əsassız qərarı qınandı və rədd edildi. Qərara Türkiyənin müxtəlif dövlət və qeyri-hökumət təşkilatlarının, siyasi partiyaların cavabı özünü çox gözlətmədi. TBMM-nin sədri Bülənt Arıncın təlimatı ilə 9-13 may 2005-ci il tarixlərində Türkiyəyə rəsmi səfəri planlaşdırılan Polşa-Türkiyə Parlamentlərarası Dostluq Qrupunun proqramı rədd edildi. Polşa parlamentinin Xarici Əlaqələr Komissiyasının rəhbəri ilə yanaşı, geniş tərkibdə nümayəndə heyətinin 25-30 may 2005-ci il tarixləri arasında Türkiyəyə nəzərdə tutulan səfəri də TBMM tərəfindən rədd edildi.

Polşada fəaliyyət göstərən erməni icması Dağlıq Qarabağ məsələsinə müxtəlif istiqamətlərdən yanaşır. İcmaya bağlı olan nəşriyyatlar vasitəsilə çap olunmuş kitab

və dərgilərdə Dağlıq Qarabağın ermənilərə aid olmasını, işğal olunmuş ərazilərə turizm səfərlərinin həyata keçirilməsini təbliğ edirlər. Qeyd etmək lazımdır ki, bu istiqamətdə Ermənistanın Polşadakı səfirliyi də iş aparmaqdadır. Azərbaycan Səfirliyi erməni təbliğatının qarşısının alınması istiqamətində hərtərəfli fəaliyyət göstərmişdir. Belə ki, 2010-cu ildə Polşanın kitab mağazalarında “Armenia” adlı bələdçi kitabına rast gəlinmişdir. Araşdırmalar zamanı məlum olmuşdur ki, qeyd olunan kitab Ermənistanın Polşadakı səfirliyinin dəstəyi ilə Polşanın “Revaz” nəşriyyatında nəşr edilmişdir. Kitabda Azərbaycan Respublikası ilə bağlı çoxlu sayda tarixi təhrif edən iftira xarakterli birtərəfli məlumatlar və mövqelər yer almışdır. Hətta kitabda verilmiş məqalələrdə Polşanın xristian-müsəlman qarşıdurması meydanına çevrilməsi ideyası səsləndirilmiş və buna çağırışlar edilmişdir. Səfirliyimiz məsələyə müdaxilə edərək, nəşriyyat rəhbərini Səfirliyə dəvət etmiş və ona kəskin etirazını bildirilmişdir. Nəşriyyat rəhbəri kitabda qeyd olunmuş məqalələrin Ermənistanın Polşadakı səfirliyindən daxil olduğunu söyləmişdir. Səfirliyimiz vəziyyətdən çıxış yolu kimi həmin nəşriyyatda “Azərbaycan” bələdçi kitabının nəşr olunmasına nail olmuşdur. Azərbaycan bələdçi kitabı Polşanın kitab mağazalarında və kitabxanalarına təqdim edilmişdir. Qeyd olunan məsələ PR XİN qarşısında da qaldırılmış və XİN vasitəsilə erməni icmalarına, səfirliyə təsir göstərilmişdir.

Polşadakı ermənilərin Azərbaycan Səfirliyinə qarşı fəaliyyəti 2011-2012-ci illərdə bir neçə dəfə aşkar olunmuşdur. Bu ermənilər tərəfindən “Sumqayıt hadisələri” kimi təqdim edilən hadisəyə həsr edilmiş tədbirləri ehtiva edir. Səfirlik ermənilərin gəlişinə hərtərəfli hazırlıq görmüşdür. Belə ki, Xocalı soyqırımını əks etdirən foto və şüarlar böyük ölçülərdə çap etdirilərək Səfirliyimizin yerləşdiyi küçə boyunca olan hasarlarına, Səfirlik binasının eyvanlarına bərkidilmişdir. Xocalı soyqırımını, Dağlıq Qarabağ və ətraf rayonların işğalına həsr edilmiş polyak dilində açıqca və kitablar böyük tirajla nəşr etdirilmişdir. Ermənilər Səfirliyimizin qarşısında etiraz aksiyası keçirərkən onların səsi binada yerləşdirilmiş səs gücləndiricilərlə səsləndirilən “Azərbaycan”, “Sarı gəlin” və s. musiqilər vasitəsilə susdurulmuş, torpaqlarımızın işğalı və Xocalı faciəsinə həsr olunmuş polyak dilində açıqca və kitablar əməkdaşlarımız tərəfindən ərazidən keçən polyak vətəndaşlarına paylanılmışdır. Həmin polyaklarda belə bir təsəvvür yaranmışdır ki, Səfirliyimiz qarşısında keçirilən aksiya Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünə həsr edilib. Aksiya zamanı ermənilər tərəfindən çəkilən fotosəkillər isə mediaya verilməmişdir. Çünki aksiya keçirən ermənilər faktiki olaraq Xocalı faciəsinə, AR-in ərazi bütövlüyünə həsr edilmiş şüar və şəkillər fonunda şəkillər çəkmişlər. Qeyd edək ki, bir neçə dəfə bu təcrübədən istifadə olundu. Ermənilər də bunu görüb 2012-ci ildən etibarən səfirliyimiz önündə aksiya keçirməkdən vaz keçdilər. Yuxarıda qeyd olunan aksiyalar Ermənistanın Polşadakı səfirliyi tərəfindən təşkil olunurdu. Ermənistanın Polşadakı o zamankı səfiri Aşot Qoloyanın aksiyanı 200-300 metr kənardan idarə etdiyini əks etdirən görüntülər səfirliyimizin əməkdaşları tərəfindən lentə alınmış, PR XİN-ə ölçü götürülməsi məqsədilə təqdim edilmişdir.

Ermənistan-Azərbaycan qoşunlarının təmas xəttində 1-2 aprel tarixlərində baş vermiş hadisələr zamanı Polşada yaşayan ermənilər Azərbaycan Səfirlik qarşısında təxribat xarakterli hərəkətlər etmişlər. 7 və 25 aprel 2016-cı il tarixlərində üç nəfər

üzərilərində “Armenia” yazıları olan köynəkdə Səfirliyin ərazisinə və binasına AR-in ərazi bütövlüyünə qarşı olan 2000-ə yaxın vərəqəni müxtəlif istiqamətlərdən atmışlar. Həmin şəxslərdən ikisi bu aktı yerinə yetirərkən digər üçüncü şəxs onların hərəkətlərini kamera ilə qeydə alırdı. Bu da ondan xəbər verir ki, bu aksiya Polşada fəaliyyət göstərən hansısa mərkəz tərəfindən idarə edilir. Səfirliyin qarşısında bu aksiyanı həyata keçirən şəxslərin hərəkətləri o ərazidə quraşdırılmış təhlükəsizlik kameraları vasitəsilə qeydə alınmışdır. Həmin görüntülər PR-in hüquq-mühafizə orqanlarına, XİN-ə müvafiq ölçünün götürülməsi məqsədilə təqdim edilmişdir

Açar sözlər: Polşa, erməni icması, erməni diasporu, antitürk fəaliyyəti, qondarma erməni soyqırımı

دانیال احمدی- پوهنتون آزاد اسلامی

Danial Ahmadi- University of Islamic Azad

چکیده

خشونت به عنوان یکی از پدیده های کنترل نشده اجتماعی عصر ما محسوب می شود که در زندگی همه انسان ها و بر همه حرفه های اجتماعی و گروه های قومی تأثیر می گذارد. خشونت در مراکز صحت و درمانی از طرف مریضان ، اقارب مریض یا هر فرد دیگری ناشی می شود و خطری جدی برای کارمندان مراقبت های صحتی ایجاد می کند. این خشونت با کلمات یا رفتارهای تهدیدآمیز به عنوان حالت تعرض جسمی یا جنسی به کار گرفته می شوند. با وقوع مکرر خشونت به متخصصان مراقبت های صحتی ، امروزه خشونت در مراقبت های صحتی اهمیت بیشتری پیدا کرده است و پرسنل مراقبت های صحتی در معرض خطر خشونت می باشند. نرس ها جزء کارمندان صحتی هستند. نرس ها در معرض خشونت همکاران ، سایر اعضای تیم مراقبت های صحتی ، مریضان و اقارب مریض قرار گرفته و آسیب های جسمی و روانی زیادی را متحمل می شوند. این مقاله با هدف جلب توجه به اهمیت جلوگیری از خشونت برای نرس ها بمنظور کار کردن با انگیزه بالا در محیط های امن و ارائه خدمات درمانی با کیفیت در مؤسسات صحتی نوشته شده است.

کلمات کلیدی: خشونت ، نرسنگ ، صحت ، کارمند صحتی

نمونه های نوآوری در نرسنگ

زاهد ولسی- پوهنتون پروان

Zahid Wolosi- University of Parwan

چکیده

نوآوری یک مفهوم همه شمول است که شامل محصولات ، خدمات ، راه های انجام تجارت ، توزیع و فعالیت های بازاریابی میشود. شیوه های نوآورانه جایگاه مهمی در بهبود کیفیت مراقبت های نرسنگ ، کاهش هزینه های مراقبت ، افزایش شیوه های نرسنگ مبتنی بر شواهد و دانش علمی در نرسنگ دارد. در ادبیات نرسنگ کاربردهای نوآوری بسیاری وجود دارد. در ترکیه، کار نوآورانه محدود در زمینه نرسنگ نشان می دهد که نیاز توسعه برنامه های نوآورانه در این بخش زیاد است. افزایش آگاهی در مورد نوآوری در نرس ها باعث افزایش شیوه های نوآوری می شود. هدف از این مطالعه ، ارائه اطلاعات در مورد نوآوری و تشویق نرس ها به شیوه های نوآورانه با نمونه هایی از شیوه های نوآوری در می باشد.

کلمات کلیدی: نوآوری ، نرسنگ ، نرس ، کاربرد نوآوری

پیش داوری و تبعیض از لحاظ روانشناختی

مراد آق- پوهنتون گوهرشاد بیگم

Murad Aaq- University of Gawarshad Begum

چکیده

در این مقاله به مباحث پیش داوری و تبعیض از لحاظ روانی پرداخته شده است. پس از پیش داوری ها ، کلیشه ها و تبعیض ها مطابق ادبیات تعریف شده و همراه با مثال ها ، به ظرفیت عقلانیت-غیرعقلانیتی بودن ذهن انسان پرداخته می شود. عواملی که در شکل گیری پیش داوری در سطح فردی نقش دارد ، با توجه به ادبیات روانشناسی ارزیابی می شود و عواملی که در سطح اجتماعی نقش دارد ، با توجه به ادبیات روانشناسی اجتماعی ارزیابی می شود.

کلمات کلیدی: روانشناسی ، تبعیض ، پیش داوری ، ذهن

خشونت خانگی و سالمندان

نفیسه بیگم- پوهنتون فاریاب

Nafisa Begum- University of Faryab

چکیده

خشونت خانگی ، که تصور می شود در طول تاریخ بشر وجود داشته است ، یکی از معضلات اجتماعی در سده ای که در آن زندگی می کنیم نیز می باشد. اگرچه خشونت همه افراد جامعه را دربر می گیرد اما برخی از گروه ها که از نظر خشونت آسیب پذیری بیشتری دارند. یکی از این گروه ها سالمندان هستند. نفوس سالمندان از نظر سهم خود در کل نفوس در سراسر جهان به دلیل افزایش اوسط طول عمر و کاهش باروری در حال افزایش است. در ترکیه، در سال 2006 اوسط طول عمر 71.5 می باشد. آسیب های جسمی و روانی ناشی از خشونت عواقب بارزی دارد. علاوه بر این ، روابط اجتماعی زنان در معرض خشونت را رو به وخامت می گذارد ، توانایی آنها برای مشارکت در زندگی اجتماعی و اقتصادی ، احقاق حقوق خود و مشارکت آنها در سازوکارهای تصمیم گیری آسیب می بیند و مشارکت آنها در زندگی اجتماعی و اقتصادی بسیار کاهش می یابد. در نتیجه؛ رویکرد اجتماعی برای جلوگیری از خشونت و استثمار از اهمیت زیادی برخوردار است. هر جامعه ای باید از طریق برنامه های دولت ، قانون و مقررات ، رسانه ها ، سازمان های رسمی و داوطلبانه ، مؤسسات آموزشی و غیره علیه خشونت تلاش کند.

کلمات کلیدی: خشونت خانگی ، سالمندان ، خشونت ، استثمار از سالمندان

تحليل محتوای اخبار داخلی مرتبط به حمله تروریستی 11 سپتامبر 2001 در مرکز تجارت جهانی

جان محمد ایمان- پوهنتون بدخشان

Jan Muhammed Iman- University of Badakshan

چکیده

در این مقاله ، تجزیه و تحلیل محتوای سرخط اخبار در مطبوعات ملی در مورد حمله تروریستی به مرکز تجارت جهانی در 11 سپتامبر 2001 روی دست گرفته شده است. نویسندگان سرخط اخبار در چهار دسته تقسیم شده است: مرکزگرا ، لیبرال ، چپگرا و اسلام گرا. سرخط اخبار شامل دوره سی و چهار روزه بین 12 سپتامبر 2001 روز بعد پس از حمله تروریستی و 15 اکتبر 2001 است که ایالات متحده در افغانستان عملیات نظامی انجام داد. معیار های تجزیه و تحلیل مبتنی بر استفاده مفاهیم ،جابجایی این حمله توسط نویسندگان این حمله، عواقب احتمالی این حادثه و اهمیت این واقعه از لحاظ ترکیه می باشد. در نتیجه تحلیل محتوای انجام شده توسط همه نویسندگان نتیجه گرفته شد که 11 سپتامبر نقطه عطفی در تاریخ جهانی است و تمام بشریت وظایف مهمی دارند تا از تحولات ناشی از تبدیل شدن به یک جنگ تمدن ها جلوگیری کنند.

کلمات کلیدی: 11 سپتامبر ، ترور ، تحلیل محتوا ، مطبوعات ملی

ارزیابی جامعه شناسانه در مفهوم جامعه پذیری

یعقوب انصاری- پوهنتون پیام نور

Yaqub Ansari- University of Payam i Nur

چکیده

در این مقاله ، پدیده جامعه پذیری ، که به عنوان فرایند یادگیری ، دانش ، مهارت ها ، اعتقادات ، نگرش ها و رفتارهای مناسب فرد در یک جامعه از لحاظ جامعه شناسی تحلیل می شود. مشخص است که نخستین رویکردهای نظری در مورد جامعه پذیری در علوم اجتماعی در بحث رشته جامعه شناسی شروع به بحث شده است و رویکردهای خاص سایر رشته ها (مانند روانشناسی و انسان شناسی) بیشتر از تئوری های جامعه شناسی الهام گرفته است. بنابراین ، مطالعه ماهیت جامعه شناختی و عملکرد پدیده جامعه پذیری یک ضرورت است.

کلمات کلیدی: جامعه پذیری ، فرایند جامعه پذیری ، نظریه جامعه شناسی ،

تأثیر خطرات سایبری بر صنعت دریانوردی

نورالله بیگی- پوهنتون جوزجان

Nurullah Begi- University of Jawzjan

چکیده

بدون تردید حمل و نقل دریایی با توجه به اینکه 90 درصد حمل و نقل بین المللی از طریق دریا انجام می شود ، بخش مهمی از اقتصاد جهان را تشکیل میدهد. این یک فعالیت مهم برای حمل و نقل محصولات کشاورزی ، انرژی ، مال های تولیدی و بسیاری مال های دیگر با خیال راحت و مطمئن از سراسر جهان است. از آنجا که حمل و نقل دریایی با پیشرفت های الکترونیکی به سیستم کمپیوتر متصل شده و فعالیت خود را از طریق راه های ارتباط الکترونیکی ادامه می دهد ، ایجاد سیستم های سایبر مطمئن به منظور ادامه مطمئن این فعالیت ها ، یک نیاز مهم است. در این مقاله، اثرات خطرات سایبری بر بخش دریایی و مقررات حقوقی حقوق بین المللی در این زمینه بطور کلی ارزیابی خواهد شد.

کلمات کلیدی: دریانوردی ، خطرات سایبری ، مدیریت خطرات سایبری

تأثیرات خشونت اقتصادی بر زندگی زنان

احمد احمدی- پوهنتون فرهنگیان

Ahmad Ahmadi- University of Farhangian

چکیده

خشونت یک مشکل روانی عمومی مهم و فزاینده است که در همه زمینه های زندگی انسان دیده می شود. هدف از این مقاله آشکار ساختن اثرات خشونت اقتصادی بر زندگی زنان است. جایی که از منابع اقتصادی و پول به عنوان ابزاری برای تحریم، تهدید و کنترل زنان استفاده می شود که باعث می شود زنان تابع و فقیر باشند. به زنان اجازه ای کار ندادن، وادار به کار کردن در کاری که علاقه ندارد، محدودیت هایی که بر زندگی کاری آنها تأثیر منفی می گذارد، از پیشرفت آنها در زندگی کاری جلوگیری کردن، کم معاش دادن از جمله رفتارهای خشونت اقتصادی محسوب می شود. در نتیجه خشونت اقتصادی، زنان فقیرتر می شوند، بیشتر در معرض خشونت جسمی قرار می گیرند و سلامت روانی شان بدتر می شود. علاوه بر این، قاچاق زنان، مرگ و میر مادران و سواستفاده جنسی رو به افزایش است. به همین دلیل باید برنامه هایی که زنان را از نظر اقتصادی توانمند می سازد ایجاد شود و خشونت علیه زنان باید کاهش یابد. خدمات حمایتی نیز برای توسعه و آموزش قربانیان خشونت بسیار مهم است.

کلمات کلیدی: خشونت، خشونت زنان، خشونت اقتصادی

روابط میان فقر ، مهاجرت و آفات طبیعی روستایی "نمونه آتش سوزی زیتونکوی"

متین سوری-پوهنتون بلخ

Matin Suri- University of Balkh

چکیده

آیا فقر روستایی ناشی از آفات طبیعی است؟ یا اینکه آفات طبیعی باعث فقر روستایی می شود؟ این دو سؤال موضوعی است که باید بطور جداگانه و با هم مورد بررسی قرار گیرد. زیرا با افزایش فقر ، مهاجرت در یک منطقه رخ دهد. در صورت بروز آفات طبیعی ، اگر فقر وجود داشته باشد ، می توان مهاجرت را در منطقه مشاهده کرد. آفات طبیعی ، مهاجرت و فقر روستایی در تعامل با یکدیگر هستند. ممکن است مهاجرت به دلیل آفات طبیعی رخ دهد ، فقر ممکن است هنگام وقوع آفات طبیعی رخ دهد یا فقر ممکن است مهاجرت را در جای دیگری اجباری کند. در این مقاله ، موضوع آفات طبیعی / مهاجرت / فقر در محور این ایده مورد بررسی قرار می گیرد. هدف از این تحقیق ، شناسایی آتش سوزی جنگل ها ناشی از این تغییرات است. در نتیجه تحقیقات مشخص شد که موضوع آفات طبیعی ، مهاجرت و فقر روستایی به طور مداوم در تعامل بوده و ضرورت انجام اقدامات لازم را دارد.

کلمات کلیدی: آفات طبیعی. مهاجرت. فقر. آتش سوزی

بررسی درآمد شاروالی ها در ترکیه

نبیلا شاهین- پوهنتون بلخ

Nabila Shahin- University of Balkh

چکیده

در این مقاله درآمد شاروالی ها در ترکیه سال های 2006-2017 را تحت پوشش قرار داده است مورد بررسی قرار می گیرد. در این ارزیابی نتیجه گرفته شده است که سهم درآمدهای حاصله از اداره مرکزی در میان کل درآمدها تمایل به افزایش دارد و شهرداری ها کنترل محدودی بر درآمدهای خود دارند. به منظور افزایش درآمدهای خود شاروالی ، ساماندهی امور مالی برای ایجاد انگیزه برای افزایش عملکرد خدمات شهری خود شاروالی اهمیت دارد و به شوراهای شاروالی این حق داده شود که تعرفه ها را به همان میزان تعیین شده توسط قانون تعیین کنند.

کلمات کلیدی: شاروالی ها ، درآمد شاروالی ها ، مدیریت مالی

مشکل غذایی انسان ها و تنوع بیولوژیکی

حاجی مراد- پوهنتون هرات

Haji Murad- University of Herat

چکیده

کاهش چشمگیر تنوع زیستی طی چند دهه گذشته آینده بشریت را تهدید کرده است. بسیاری از نشریات، گزارش ها و تحقیقات علمی به وضوح این روند را نشان می دهد. اگرچه در سطح ملی و بین المللی آگاهی دهی این معضل وجود دارد، اما دیده می شود که اقدامات دولت ها و جامعه جهانی ناکافی است و از کاهش نرخ تنوع زیستی جلوگیری کرده نتوانستند. در این زمینه، علاوه بر مشکلات زیست محیطی از جمله تغییرات آب و هوا و گرم شدن کره زمین، جنگل زدایی و افزایش نفوس جهان منجر به از بین رفتن تنوع زیستی که یک مشکل اساسی است شده است و مشکلات دیگری در این مطالعه بخصوص تغذیه، پایداری زراعتی همچنین به عنوان یک مشکل آینده همراه است. به همین دلیل، امکانات ارائه شده توسط تنوع زیستی از نظر ایمنی مواد غذایی، که انسان نیز بخشی از آن است و مشکلاتی که باعث کاهش تنوع زیستی در تغذیه جمعیت رو به رشد جهان می شود، در این مقاله تحلیل خواهد شد.

کلمات کلیدی: تنوع زیستی، از بین رفتن انواع، تنوع زیستی و مشکل تغذیه، محیط زیست و زراعت

برنامه های مالیات بر چاقی کشور ها

الیاس ویس- پوهنتون فاریاب

Ilyas Wais- University of Faryab

چکیده

افزایش سریع چاقی در سالهای اخیر ، بسیاری از کشورها را به دنبال راه حل ها سوق داده است. شیوه های مالیات بر چاقی ، که هدف آن کاهش مصرف با افزایش قیمت غذاها و نوشیدنی ها پر کالری است. هدف از این مقاله بررسی کشورهایی است که برنامه های مالیات بر چاقی اعمال می کنند و بررسی این که آیا این مالیات تاثیری بر مصرف دارد یا خیر. وقتی برنامه های کشور ها در این زمینه تجزیه و تحلیل شود ، مشاهده می شود که این مالیات از نوشیدنی های قندی ، شیرینی ها ، غذاهای شیرین بیش از حد در بسته گرفته می شود. در نتیجه مشاهده می شود که پس از عملی شدن این مالیات در بسیاری از کشورها باعث کاهش نرخ مصرف و فروش شده است.

کلمات کلیدی: مالیات بر چاقی ، روشهای کشور ها ، تاثیر بر مصرف

اعمال قوانین رقابت از لحاظ محل وقوع فعل
علی محمدی- پوهنتون کابل

Ali Muhammedi- University of Kabul

چکیده

قوانین ملی که توسط کشورها تعیین شده است برای وقایع که در در داخل مرزهای آنها رخ می دهد ، تطبیق میشود.

با این حال ، اگرچه برخی وقایع در خارج از مرزهای کشور رخ داده است، اما اثرات آنها میتواند در داخل مرزهای کشور تحقق یابد. بنابراین می توان از قوانین رقابت در مورد تخلفات رقابت که در خارج از مرزهای کشور رخ می دهد توجه کرد. بخصوص امروزه جهانی شدن تجارت ، حضور شرکت های چند ملیتی و وسایل ارتباطی جمعی اثرات وقایعی که در خارج از کشور رخ می دهد نیز در مرزهای کشور ظاهر می شود.

کلمات کلیدی: قانون رقابت ، کاربرد خارج از کشور ، اصل تأثیر

محدودیت های آزادی بیان و توهین به مقدسات دینی از لحاظ حقوق مدرن و حقوق اسلام

مصطفی کریمی- دانشگاه تهران

Mustafa Karimi- University of Tahrān

چکیده

آزادی اندیشه ، آزادی بیان و آزادی دین ، به عنوان آزادی هایی هستند که جزو حقوق اساسی انسان به شمار می روند. این آزادی ها گاه بهم پیوسته و گاه متناقض هستند. افرادی که از این آزادی ها استفاده می کنند ، باید در چوکات محدودیت های خاصی عمل کنند ، همانطور که با دیگر حقوق خود انجام می دهند. اهانت به ارزشهایی که مردم مقدس می دانند ، باید در داخل این محدوده ها مورد توجه قرار گیرد. با این حال ، باید به خاطر داشت که آزادی ها و محدودیت ها نیز در معرض محدودیت های خاصی هستند و نمی توانند بطور دلخواه محدود شوند. در این مقاله ، در مقایسه با احکام اسلامی ، این آزادی ها تعریف شده ، شرایط محدودیت ها مورد بحث قرار می گیرد و الزامات محدود کردن آزادی بیان در توهین به دین توضیح داده می شود.

کلمات کلیدی: آزادی بیان ، آزادی دین ، آزادی اندیشه ، محدود کردن آزادی ها ، توهین به دین

روابط فرهنگی ایران و افغانستان

طیبه پرتوی راد - دانشگاه اصفهان - ایران

University of Isfahan

از زمان‌های دور پایه تمدن آریایی بر شالوده زبان، دین، تاریخ، فرهنگ و عنعنات مشترک و گسترده ای داشته، خاستگاه فرهنگی- اجتماعی این تمدن بستر بالنده زبان فارسی (دری) و فرهنگ غنی دینی است و خاستگاه محیطی این تمدن آریایی شانزده سرزمین مقدس اوستایی است که عبارت بودند از: "ایران واج = سرزمین باستانی آریا ئیها ، سوغده = سغد، مورو = مرو، باخدی = باختر (بلخ)، نیسایه = نسا، هرایو = هرات، وای کرت = کابل و غیره.. در حقیقت مهد تمدن زبان پارسی در این گستره قرار داشته است نبشته حاضر به چند مورد از مشترکات فرهنگی مهد تمدن آریایی از جمله دو کشور ایران و افغانستان اشاره می‌شود:

کلمات کلیدی: افغانستان. ایران. زبان. فرهنگ

نقش متن ها در درس آلمانی به عنوان زبان خارجی

حسن تبریز- پوهنتون تهران

Hasan Tabriz- University of Tehran

چکیده

در نتیجه هر فرایند آموزشی ، انتظار می رود شاگردان حداقل یک زبان خارجی را بیاموزند و از آن به طور فعال استفاده کنند. در دنیای مجازی امروزی که در آن مرزها وجود ندارد ، تسلط بر یک زبان خارجی نیز به معنای شناخت دنیای متفاوت است. اولین شرط موفقیت در یک زبان خارجی ، وجود عوامل محرک برای یادگیری آن زبان است. به عبارت دیگر ؛ می توان گفت انگیزه شاگردان برای یادگیری زبان خارجی اولین شرط موفقیت است. مواد درسی که استفاده می شود از اصلی ترین عواملی است که باعث افزایش انگیزه شاگردان می شود. متن های متفاوتی با توجه به فعالیت هایی که در زندگی روزمره انجام می دهند وجود دارد. از مهمترین مطالبی که باید در آموزش زبان خارجی استفاده شود ، متونی هستند که به عنوان مکالمه استفاده می شوند. علاوه بر این ، این متن ها از اهمیت بالایی برخوردار هستند زیرا شامل کلمات یا ساختار جمله هایی هستند که شاگردان در محیط های واقعی از آنها استفاده خواهند کرد. آوردن متن هایی به همراه عناصر بصری و صوتی برای شاگردان انگیزه مطلوب را تضمین می کند و دستیابی به موفقیت و هدفمند را تسهیل می کند.

کلمات کلیدی: زبان خارجی ، متون ، ارتباطات

برنامه های خدمات اجتماعی خلیفه اموی عمر ابن عبدالعزیز

ابراهیم مرادی- پوهنتون کابل

Ibrahim Muradi- University of Kabul

چکیده

خدمات اجتماعی؛ رشته ای است که هم همزیستی فرد و هم جامعه را هدف قرار می دهد. حمایت از معلولین ، سالمندان ، مجرم ، ضمنی ، برده ، مسافر ، محکوم ، کودکان یتیم و زنان در حوزه خدمات اجتماعی قرار می گیرند. علاوه بر این ، فعالیتهایی است که شرایط زندگی و کیفیت جامعه را بهبود می بخشد. عمر بن عبدالعزیز در کارهای خدمات اجتماعی یکی از مهمترین خلیفه های تاریخ اسلام و بنی امیه است. او به سوء استفاده های خلفا پیش از خود در بنی امیه ، به خصوص در حوزه مالی پایان داد. بنابراین ، بخش اعظم درآمد دولت به خدمات اجتماعی برای جامعه منتقل داده شد. در نتیجه ، گروههای تحت پوشش خدمات اجتماعی فوق الذکر در کلیه امور مورد حمایت قرار گرفت و شیوه های مالی ، آموزش و اقدامات صحی برای عموم مردم گسترش یافت. هدف اصلی این مقاله این است که مفهوم خدمات اجتماعی در واقع در تمدن اسلامی به عنوان عام نشان داده شده و بطور خاص دوره عمر بن عبدالعزیز بکار گرفته شده است.

کلمات کلیدی: عمر بن عبدالعزیز ، اطفال ، خدمات اجتماعی ، صحت ، آموزش

رسانه ها و استثمار اطفال

سعید قلندری- پوهنتون قندوز

Sayed Qalandari- University of Qunduz

چکیده

استثمار اطفال عملی است که از عوامل بیولوژیکی، روانشناختی، جامعه شناختی و بسیاری از عوامل دیگر منشا می گیرد. موارد استثمار اطفال همچنین در اثر سهل انگاری ناشی از محیط خانوادگی و اجتماعی رخ می دهد. در این مرحله، این تحقیق با هدف جلوگیری از موارد استثمار اطفال ناشی از سهل انگاری مشخص شده در تحقیق و همچنین تکمیل شرایط ظهور این سهل انگاری ها، با محوریت رسانه، پدیده مصرف و اعتیاد به رسانه انجام شده است. در این زمینه مشخص شد که والدین نمی توانند محدودیت بیشتری در مورد استفاده از رسانه توسط اطفال وضع کنند و نمی توانند این روند را به روشی سالم مدیریت کنند. همچنین مشخص شده است که اطفال با استفاده از انترنیت و اعتیاد به بازی از نظر روابط خانوادگی و روابط شخصی دور مانده اند. مشخص شده است که قطع ارتباط والدین و فرزندان در استثمار اطفال مؤثر بوده است و در این زمینه، هنگامی که کودکان مورد استثمار قرار بگیرند، آنها نمی توانند این مسئله را با بزرگسالانی که به آنها اعتماد دارند به اشتراک بگذارند. در این زمینه، علاوه بر اقداماتی که در موارد بی توجهی و استثمار صورت می گیرد، استمرار استثمار اطفال به یک مسئله مهم تبدیل شده است. در نتیجه، هدف اصلی مقاله مدیریت روابط والدین و فرزندان به روش سالم و ارائه پیشنهادات است.

کلمات کلیدی: رسانه، فرهنگ مصرف، استثمار اطفال، پرخاشگری